

Vatra veche ¹¹ Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XI, nr. 11 (131) noiembrie 2019 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Pictură de Vasile Mic

Vatra veche dialog cu Titu Popescu - Literatură și exil

SUMAR

Vatra veche dialog cu Titu Popescu, de Mihai Posada/3
 Ana Blandiana, Cununa de Aur a Poeziei, cuvânt de prezentare, de Elizabeta Șeleva/6
 Profesorul Ion Vlad la 90 ani, de Nicolae Băciut/7
 Alternative la memorii/6
 Comemorări 100. Alexandru Vlahuță, de Dumitru Hurubă/8
 Evocări. Amelia Pavel, de Veronica Pavel Lerner/9
 Verticalitatea poemelor (Ioan Baba)/10
 Poeme de Ioan Baba/11
 Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/12
 Remember -30. N. Steinhart, de Veronica Pavel Lerner/13
 Poeme de Răzvan Ducan/14
 Gnoseologia între sacru și profan (Valeriu Anania), de Cătălin Varga/15
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/17
 Să ne (re)amintim de Otilia Cazimir, de Dumitru Hurubă/18
 Inedit. Blestemul chinezesc, de Francisc Păcurariu/20
 Un reformat al liricii universal: Ioan Flora, de Florian Copcea/21
 Poeme de Ioan Flora/22
 Nora – tragedia unei false comunicări, de Sergiu Scofergiu/23
 În afara roboților lumii, de Lidia Grosu/24
 Asterisc. Memorialistică. Autobiografia romanțată a lui Lucian Blaga, de Dorin Nădrău/25
 Pygmalion, de Tania Nicolescu/25
 Vitrina. În dialog peste ocean. Nicolae Băciut și Veronica Pavel Lerner, de Melania Cuc/26
 Dascăli ce definesc lumea (Cristina Vasiliu), de Cristina Sava/27
 Cronica literară. Poezia din poezie, la Eugen Dorceșcu, de Constantin Stancu/29
 Poetul, în ipostază normală (Nicolae Crepcia), de Dumitru Hurubă/31
 Un pictor al cuvântului abstract (Calistrat Robu), de Nicolae Suciu/32
 Tren prin zodii (Florea Burtan), de Corneliu Vasile/35
 Mai creează-mă o dată (Carolina Baldea), de Nicolae Băciut/36
 Ludovica (Ana Pop Sârbu), de Melania Cuc/37
 Fântâna cu lacrimi (Lia Maria Andreiță), de Ana Ardeleanu/38
 Romanul nesfârșirii (Elena Maria Cernăianu), A.I. Brumar/39
 Contingente biografice (Rodica Lăzărescu), de Iulian Chivu/40
 Urme pierdute (Silviu Crăciunaș), de Geo Constantinescu/41
 Șansele și neșansele noastre (Constantin Călin), de Ioan Fercu/42
 Injecții de spiritualitate (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/43
 Călătorie la Tokyo (Marina Almășan), de Constantin Stancu/45
 Poeme de Anica Facina/47
 Poeme de Vasile Mic/48
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/50
 Credențional 1918, de Radu Șerban/51
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/52
 Amvon. Puterea unui cuvânt de dragoste, de Gheorghe Nicolae Șincan/53
 Poeme de Silvana Andradă Teacenco/53
 Pilastrul cerului, de Radu Șerban/54
 Destinul unui cărturar: Protopopul Nicolae Maneguțiu, de Gheorghe Nicolae Șincan/56
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/58
 Poeme de Daniela Tranșdăfir/59
 Poeme de Ioan Mărginean/60
 Ocean întors. Mirajul Asiei Minor, de Silvia Urdea/61
 Efigii. Emil Cioran, de Maria Cecilia Nicu/63
 Poeme de Iuliu Ionaș/64
 Poeme de Marilena Apostu/64
 Radu Șerban, un diplomat talentat, de Nicolae Mares/65
 Poeme de Ramona Müller/66
 Starea prozei. Cronica unei moșteniri, de Emanoil Toma/67
 Poeme de Carolina Baldea/68
 Biblioteca Babel. Seamus Haney, de Nikola Gjorgon, Svetlana Gjorgon-Bocevskă/69
 Biblioteca Babel. Poeme de Zvonko Karanović/70
 Poeme de Zvonko Karanović/71
 Tot la gura oceanului, Bay of Fundy, de Dumitru Ichim/72
 Acolo lumina crește în sus, de Dumitru Ichim/72
 Sarayevo, de Paul Leibovici/73
 Poeme de Emilia Amariei/74
 Literatură și film. Invenția lui Hugo, de Alexandru Jurcan/75
 Fierul teatrului bătut cât a fost cald, de Nicolae Băciut/75
 Reghinul Cultural, de Florin Bengean/76
 Excelsior. Debut. Poeme de Cristian Homm/77
 Serisori deschise. Nicolae Cinghină/78
 Poeme de Daria/78
 Valurile copilăriei, de Gabriela Buta/79
 Debut. Poeme de Ciobanu Alexandru-Eusebiu/79
 Argument pentru pace, de Corina Simeanu/80
 Epigrame de Gențiana Groza/81
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 De la un clasic citire. Sextil Pușcariu/82
 Epigrame, de Nicolae Matcaș/83
 Epigrame de Elena Agiu-Neacșu/84
 Curier/85

Număr ilustrat cu lucrări de Vasile Mic

Vatra veche dialog

Titu Popescu

Despre exil și literatură, cu
un estetician

Foto: Vorbind la lansarea
volumului *Estetica urbană*, 2013, în
Biblioteca ASTRA din Sibiu

* * *

Bucovinean născut la 1 mai 1942, în satul de apicultori Stupca, devenit din 1954 Ciprian Porumbescu, județul Suceava, Titu Popescu a absolvit liceul la Alba Iulia, Filologia la Cluj-Napoca și a obținut doctoratul în estetică, la București. A funcționat în redacțiile ziarelor județene Crișana (1966-1968) și Tribuna Sibiului (1968-1972). După reparația revistei TRANSILVANIA sub direcția lui Mircea Tomuș, la Sibiu, face parte din redacție, între anii 1972-1987. A debutat în anul 1975 în TRIBUNA. Preocuparea pentru estetica românească s-a materializat în câteva cărți de istorie și de cercetare a acesteia: *Mihail Dragomirescu estetician*, 1973; *Idei estetice în scrierile lui Mihai Ralea*, 1974; *Specificul național în doctrinele estetice românești*, 1977; *Necesitatea esteticii*, 1979; *Cărți cu ieșire la mare*, 1980; *Arta ca trăire și interpretare*, 1982; *Concepte și atitudini estetice*, 1983. Combătând astfel punctul de vedere oficial, marxist, anonimant, autorul se

înscrie într-o mișcare de stimulare a creativității originale în estetica românească. Azilul politic în Germania, între anii 1987-2011, trezește instinctul de prozator al esteticianului și criticului literar Titu Popescu: *Un an cât o speranță*, München, Carnetele Observator, 1989; ediția a II-a: Sibiu, 1992; *Radu Maier*, album de artă, Verlag Südostdeutsche Kulturwerk, München, 1989; *Poetul Horia Stamatu*, monografie, München, 1993; ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 2006; *Povestiri din Italia*, München, Carnetele Observator, 1993; ediția a II-a: *Senzafe la Florența*, Sibiu, 1995; *Estetica paradoxismului*, 1995; ediția a II-a, revăzută și adăugită: 2001; *The aesthetics of paradoxism*, 2002; *Calul troian*, povestiri, Verlag Radu Bărbulescu, München, 1996; *Sibiu – album sentimental*, Casa Verlag, Germania / Editura Triton, Sibiu, 1998; *Der steinerne Mensch*, Sammlung DL-Prosa, München, 1999; *Editoriale*, Editura Dorul (Danemarca), 2000; *Nimeni nu-i profet în țara lui, ci în exil*, 2000; *Martin Frei – fascinația culorii*, album de artă, 2000; *Convorbiri despre exil și literatură*, 2001; *Antichitatea mirabilă*, Carnetele Observator, München, 2002; *Din perspectiva exilului*, 2002; *După zece ani*, jurnal de exil, 2004; *Mirela – un paradox*, eseu, Pop Verlag, Ludwigsburg / Editura Marineasa, Timișoara, 2005; *Calul troian – povestiri din lume*, 2005; *Colonia compatrioților*, povestiri, Criterion Publishing, Norcross (SUA), 2006; *Sibiu – identitate spirituală* (în colab.), 2007; *Estetica mișcării*, 2007; *Astaloș – valoarea stilistică a întregului*, monografie, 2007; *Autori și climate*, 2009; *Frumosul natural și frumosul artistic*, 2009; *Psihiatrie politică*, 2011; *Estetica Paradisului*, 2011; *Terra mirabilis*, 2018 etc. A colaborat la mai multe publicații ale românilor din exil, a fost redactor-șef al revistei CURENTUL din München, în anii 1989-1993. După 1990, reia colaborarea la publicații de cultură și literare din Țară. Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1974), al Uniunii Ziariștilor din România, al Asociației Ziariștilor și al Asociației autorilor

din Germania. A fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din Sibiu, 1983, Premiul Asociației Internaționale a Scriitorilor și Oamenilor de Artă Români, Literart XXI, și al revistei ORIGINI/ROMANIAN ROOTS din S.U.A. (2002-2005).

* * *

Mihai Posada: Vă mai amintiți periplul copilului din Stupca, la școlile din Alba Iulia, urmat de al tânărului studios, la Cluj-Napoca și București?

Titu Popescu: Cred că toată viața mea a stat sub un semn al deambulării. Pe la vreo 3 ani, am plecat din Bucovina la Alba-Iulia, de unde era mama și unde am făcut liceul. Țin minte că la o vîrstă fragedă păzeam, într-un fel, casa bunicii: acolo locuia și o soră a mamei, nemăritată, pe care o avertizam: Ascunde-te repede, vin rușii! Tot în anii aceia, am făcut o excursie cu clasa în împrejurimile Albei-Iulii, unde, într-o pauză, o ȱigancă mi-a ghicit în palmă, că voi face o călătorie lungă, ceea ce s-a întîmplat în 1987, cînd am plecat în Germania, unde am locuit 25 de ani. După teminarea licului, am plecat firesc la Cluj, la facultate, pe care o socoteam pe atunci, de la Alba-Iulia, ca singura probabilitate.

Mihai Posada: Ce sau/și cine v-a determinat să vă orientați către studiul esteticii?

Titu Popescu: S-a întîmplat în facultate, cînd mi-am ales titlul lucrării de licență *Mihail Dragomirescu – estetician*, care a apărut apoi, în 1973, la Editura Minerva. Mihail Dragomirescu, deși cu contribuții notabile în estetică, era pe atunci un cvasi-necunoscut. Aprofundîndu-i opera, am intrat în descifrarea hățișurilor esteticii, încît am ajuns să-i dau dreptate lui Hegel, care zicea că estetica e filosofia artei. Mai apoi, a fost o treabă a lui Blaga, care definea ardeleanul ca omul care duce lucrurile pînă la capăt. M-a atras în special promovarea unor noțiuni de filosofie la studiul esteticii și libertatea astfel cîștigată.

Mihai Posada: Cum s-a petrecut debutul din anul 1975, în revista TRIBUNA de la Cluj?

Titu Popescu: Răspunsul meu la această întrebare se află într-o povestire evocativă care se intitulează *Clujul, din care nu am vrut să plec*: Lucrurile pe care vreau să le evoc, →

MIHAI POSADA

să (mi) le reamintesc povestindu-le, s-au întâmplat mai demult, e adevărat, dar sper ca memoria să-mi fie fidelă, fiindcă le-a păstrat cu acea tenacitate cu care se gravează în suflet marile zbuciume. Era în anul 1965, când terminasem facultatea. După ce zburdălnicisem cinci ani prin Cluj – nu găsesc alt termen mai potrivit, care să îmbine mai expresiv avânturile boemei studentești cu conștiinciozitatea de a citi zilnic mai mult decât bibliografia obligatorie, la Biblioteca Universitară –, mi se crease o stare de dependență de oraș, ca de un drog pe care-l administrez continuu, deși cu o anume inconștiență. Clujul de-atunci nu era Clujul de astăzi, cel care și-a adăugat imense cartiere mărginașe de blocuri, prin care pășesc uneori fără să le cunosc, parcă aș peregrina prin străine aglomerări urbane. Pentru noi, cei de atunci, era cu adevărat Heidelbergul de altădată, ne cam știam cu toții, traseele ni se încrucișau, cam poposeam în aceleași locuri, încât era imposibil să ieși în stradă și să nu dai de un companion.

În ultimul an de facultate, începusem, alături de vreo doi-trei colegi, colaborarea la *Tribuna* și la *Făclia*, după care ne făcuserăm un plin de speranțe obicei de a merge la Poșta centrală, ca să ne interesăm de rîvnitele, pentru studenți, mandate. Cel mai adesea eram însoțit de colegul Teodor Crișan, interesat la fel. Cu o promptitudine care ne onora așteptările, mandatele soseau și ne reaprindeau optimismul – pe termen mai larg, vioiciunea imediată.

Pe Dumitru Mircea, redactorul-șef al *Tribunei*, îl cunoscusem în casa unui văr de-al meu, din Alba-Iulia, fost pe vremuri și el gazetar în Cluj, acum inginer agronom cu pivnița bine garnisită și camera așisderea. Dumitru Mircea era un om care se bucura folcloric de bunătăți, apreciindu-le calitățile și virtuțile, în compania noastră și a șoferului Toni, care-și secondă îndeaproape șeful. Țin minte că la o asemenea petrecere l-am văzut într-un număr de maximă altitudine, evocat și de Dumitru Micu în amintirile lui de la Școala de literatură, unde au fost colegi: îndoind un cuțit de bucătărie între dinți, cînta cu of vorba bătrînească pilduitoare de fapte bune: „Banii nu se fac așé/ Sînd la crîsmă și a bé,/ Banii se fac la pădure/ Din topor și din secure”.

La *Făclia*, mă împrietenisem cu Ion Arcaș – tot ce duceam se publica și mandatele veneau. Făceam acolo, pe lângă recenzii, prezentarea periodică a revistelor clujene *Steaua* și *Tribuna*.

La Dumitru Mircea, m-am dus pentru a încerca noua calitate de colaborator, cu o notă critică împotriva unui articol din *Contemporanul*, fără să știu că era tocmai ce ei așteptau, în lupta deschisă cu revistele bucureștene, pe care le tratau cu orgoliul de a nu fi considerați mai prejos, tot astfel cum la facultate eram cu grijă instruiți asupra a ceea ce greșeau lingviștii din Capitală, campionul „autohtonizării” clujene fiind faima lingvisticii, profesorul D. Drașoveanu, DeDe între noi, studenții.

Deci, m-am dus la *Tribuna*, redactorul-șef citește nota și o dă spre publicare, dar, democratic procedînd, m-a prezentat lui Ion Oarcăsu, responsabilul secției de critică a revistei, care m-a privit înduișat și superior, aranjîndu-și cochet fularul pe care-l purta înfășurat în jurul gîtului și în redacție. El m-a anunțat, bătînd în masă cu un deget bont, ca să mi se întipărească bine în minte, după ce îi spusese că-i citisem prefața la *Patul lui Procust*: „Drăguță, să știi că eu mă pricep și la poezie!”. Alegația lui memoria mi-o păstrează intactă.

Toate or fi fost bune, dar se apropia data repartiției. I-am spus lui Dumitru Mircea că nu vreau să plec din Cluj și am avut plăcerea să aflu că asta era și părerea lui, dar că trebuie să am răbdare. Dar cum să nu am răbdare pentru un scop atît de categoric? Pe atunci, se practica

sistemul centralizat al „repartițiilor naționale”, adică absolvenții facultăților cu același profil, din toată țara, erau adunați într-un centru universitar (Bucureștiul, în cazul meu) și repartizați la locurile disponibile, în ordinea descrescătoare a mediilor de absolvire. Eu fusesem instruit de redactorul-șef să-mi aleg orice loc, dar cu condiția ca acesta să fie în perimetrul fostei regiuni Cluj, după care e treaba lui. Mă prezint deci total degajat în fața comisiei, unde am intrat printre primii, avînd medie mare. Erau locuri în orașe atrăgătoare, dar eu m-am dus la harta afîrnată de perete și mi-am exprimat dorința să fiu repartizat într-un sat din Munții Apuseni, foarte izolat, se vedea pe hartă, ultimul din regiunea Cluj. Mă gîndisem că astfel o să salvez pe vreun coleg de un sat pierdut printre dealuri. Cel care conducea comisia s-a uitat foarte mirat la mine și m-a rugat să mă mai gîndesc. Eu nu – acolo vreau! Neavînd încotro, comisia mi-a confirmat alegerea, dîndu-mi repartiția. Nu mai țin minte localitatea, bineînțeles că nu am fost niciodată acolo.

Cum era o „repartiție națională”, primii – cei mai buni – erau filmați, pentru televiziune. Eu, cu franchețea naivității, i-am spus reporterului să nu mă filmeze, fiindcă n-o să mă duc la post. – Dar unde o să mergi?, mă întreabă el. – În presă, i-am răspuns. – Ha, ha, o să spui aceleași minciuni, ca și noi. O altă alegație pe care memoria mi-o păstrează intactă.

Și-așa a început lunga serie a așteptărilor la *Tribuna*, în virtutea răbdării pe care o invocase redactorul-șef. La început mi s-a părut normal, pînă cînd așteptarea începuse să depășească limitele suportabilității. Eram mereu amînat de la o săptămînă la alta, cu motivații narativizate: că locul încă nu e liber, că se fac insistențe etc. Într-un sfîrșit, mi s-a spus că este vizat locul ce urmează să fie disponibil prin plecarea lui Grigore Beuran, dar are de împlinit și opoziția redacției, care s-a solidarizat cu poziția înțeleștată a bătrînului prozator. Zilele treceau tot mai greu, eu schimbam locul de așteptare cînd în camera secretariatului de redacție (pînă cînd, într-o zi, l-am enervat pe Al. Căprariu, care ne-a trimis la plimbare – eram cu Teodor Crișan, în aceeași →

situație amîndoi –, pentru ca, ceva mai tîrziu, să mă ia companion la o seară de euforie, la braseria restaurantului „București”, după care vreo două zile n-am mai putut ieși din casă), cînd pe banca de pe coridor.

Și astfel au trecut cîteva luni, pînă cînd redactorul-șef a reușit să mă angajeze, dar... pe post de corector și cu o jumătate de normă. Mă rog, pe moment era o oarecare rezolvare. Păstrez dovada – sentimentală, acum – a primei mele atestări oficiale în presă: legitimația de la *Tribuna*, semnată mare cu D.M. Celălalt corector, cu care făceam echipa ce lucra în tipografie, era Aurel Dumitriu.

Spun că era o oarecare rezolvare, fiindcă cea adevărată avea să vină cu surpriza neașteptării ei. Într-o zi mă cheamă în biroul lui redactorul-șef și-mi prezintă un alt redactor-șef, cel al ziarului regiunii Crișana, care voia să-și împrăspeteze redacția. – Duceți-vă la Oradea, ne sfătuiește el, pe mine și pe Teo (care, clujean fiind, suportase ceva mai blînd tracasările „răbdării”). Cum situația mea familială începuse să se complice și cum promisiunile șefului de la Oradea erau tentante (locuință, salariu mare etc.) pentru veșnicile nesiguranțe din Cluj, am acceptat. Și într-adevăr, s-a ținut de cuvînt: salariu, locuință lîngă Parcul Petofi etc.

Cînd am plecat din Cluj, nu apucasem să-mi iau salariul, așa că i-am lăsat o procură d-lui Breiner, administratorul *Tribunei*, care îmi promisese că-mi va trimite banii la Oradea. Trec cîteva luni însă și nu primesc nimic. De aceea, la revenirea mea în Cluj, îl caut pe administrator ca să-mi iau banii. Dar pe dl. Breiner ia-l de unde nu-i: emigrase în Israel...

La Oradea, n-am stat decît doi ani, pînă la reforma administrativă, cînd m-am mutat la Sibiu, unde aveam clar în previziunile mele că urma să apară o revistă. Ceea ce iarăși s-a întîmplat.

Așadar: Cluj – Oradea – Sibiu, apoi München (unde scriu acum această evocare).

În curînd voi reveni în Cluj și astfel ciclul meu existențial se va închide în orașul din care nu am vrut să plec.

Dar am plecat cu adevărat vreodată?

Dar Clujul de-acum mai este Clujul meu?

Mihai Posada: Ați fost premiat de Asociația scriitorilor din Sibiu, la

1983. *Considerați lucrările dumneavoastră de pînă la 1989, în domeniul esteticii românești, ca pe tot atâtea atacuri la adresa „esteticii marxiste” în cultură?*

Titu Popescu: Preocupările mele de estetică se desfășurau de la sine, fără vreo grijă specială de a face mereu trimiteri la o poziție ideologică. La revista *Transilvania* la care lucram, se putea proceda astfel, fiind ea reputată ca teoretizantă. Cred că cenzura locală era depășită, dar fără să o afirme. Eram lăsați în pace și de către cenzura oficială de la București, care nu ne prea penseta. Voiau să lase astfel puțină gură de aer curat într-un mediu viciat?

Mihai Posada: Cum ați luat hotărîrea de a cere azil politic în Germania?

Titu Popescu: Plecarea mea din lagărul comunist nu a venit dintr-o dată, ea s-a acumulat. În 1985, am avut, împreună cu un coleg de redacție, o bursă în R.F.G., prin InterNations. Și atunci am vrut să rămîn, dar mi-a fost imposibil, nu i-am găsit la telefon pe cei doi pe care îi cunoșteam personal, de la Europa Liberă. Am avut, în schimb, grija să nu-mi cheltuiesc banii primiți, ci i-am adus în țară și mi i-am depus în cont, pentru o plecare viitoare. Astfel, lucrurile erau perfect legale, aveam valută în cont personal, primită din bursă. Urma să prind momentul favorabil. Și l-am prins, dar nu așa cum voiam. Mi s-a dat voie să plec însoțindu-l pe secretarul de partid al

institutului de învățămînt superior, ca un fel de ghid, dar soția și fiul trebuiau să rămînă în țară, ca un fel de gaj. Și au rămas, dar și eu, am rămas dincolo, învățînd repede, de la alți rămași, mai vechi, că relațiile cu cei din țară trebuie să se desfășoare de pe picior de forță: am participat la manifestațiile de stradă împotriva lui Ceaușescu lăsîndu-mă fotografiat, am scris articole anicomuniste în presa exilului, am dat un interviu la Vocea Americii în care vorbeam despre farsa care se numea Cîntarea României, am participat la acțiuni anticomuniste care se organizau de către cei plecați din alte țări etc.

Mihai Posada: Ce amintiri puteți împărtăși cititorilor, din timpul exilului?

Titu Popescu: Este imposibil să rezum aici mulțimea amintirilor din timpul exilului.

Le-am prins în cărțile pe care le-am publicat la München. Totuși, ca o marcă generală, aș spune că exilul este un concentrat de țară, cu mărimile și decăderile lui, prin care trebuie să înveți să înoți.

Pe mine, mă povățuiau ceilalți, la începutul exilului, cînd dorul după cei rămași în țară era cel mai atroce: gîndește-te că te urci în tren la München și cobori la Copșa-Mică. E doar una din poveștile de alinare.

Mihai Posada: Cum ați trăit reîntegrarea în societate și în tagma scriitoricească, după întoarcerea în țară?

Titu Popescu: Ca o lipsă a multor prieteni și cunoștințe. În exil, nu mi-am dat seama că timpul trece și aduce toate dezavantajele vîrstei. În țară, ele mi-au devenit evidente.

Pentru mine, exilul a fost ca o trăire în afara timpului. Mulțumesc tuturor celor care l-au făcut posibil, de aici din țară, fie că voiau să-mi facă rău, fie că voiau să-și protejeze scaunul, care pe mine nu mă interesa.

Mihai Posada: Cum simte beneficiile și avantajele libertății în propria Patrie, fostul azilant politic reîntors acasă?

Titu Popescu: Vezi răspunsul de mai sus.

Mihai Posada: Care este rostul esteticii azi, în plină invazie a esteticii urâtului în literatură, arte, în viața de toate zilele?

Titu Popescu: Este de a ține la rostul ei înalt, definit de Hegel: de a fi o filosofie a artei.

Ana Blandiana, „Cununa de Aur” a poeziei

(II)

CUVÂNT DE PREZENTARE

Măreția unui poet nu e determinată de numărul de lucrări publicate sau chiar de numărul de premii primite, ci mai ales și în primul rând de profunzimea poeziilor sale, autenticitatea expresiei lirice, luciditatea strălucirii spiritului, precum și îndrăzneala de a descoperi în răni existențiale neînchise, durerea existenței în sine, înfruntând moartea, ca un rezultat infailibil al existenței.

Pentru Anna Blandiana, poeziile nu sunt decorul, ornamentul, îmbrăcămintea, ci un „scut” sau „oase”, care sunt pre-aranjate dureros în jurul „cărni” ei, în timp ce durerea însăși rămâne „singura garanție” a certitudinii existenței. „Trăim într-o rană; singurul lucru sigur este durerea care ne înconjoară.” Nu numai că este vorba de propria persoană și de ceva personal, ci și de durerea celorlalți, care rămâne adesea neprovocată, neatinsă de cuvânt și de consolare, este o parte integrantă a poeziei Blandiane, care poate fi astfel experimentat ca o răscumpărare rituală a suferinței și o marcă demnă de disperare, atât personală, cât și ca disperarea altcuiva.

„Am privatizat durerea / Și acum, în jurul meu / Este închisă în pereții cărni mele / Ca un magnet care a scos-o din lume”.

Creația, conform Blandiane, implică inevitabil sacrificarea de sine voluntară a artistului, așa cum presupune celebra baladă populară a „Meșterului Manole” (în diferite versiuni, cunoscută și ca beneficiu comun al folclorului balcanic), implică și este de două ori mai valabilă și se aplică exact femeii-creatoare și poziției sale dublu-sacrificate în societate (inițial, „zidită” ca orice femeie, susținând astfel „edificiul” familiei, în timp ce, în al doilea rând, este zidită ca orice creator care își susține propriul edificiu artistic, cu propriul corp și sânge)!

Pe lângă inevitabilul moment sau imperativul sacrificiului personal de sine, un loc deosebit de important și emfatic în poeziile Anei Blandiana este rezervat motivului vinovăției și responsabilității poetului (și a artistului în general) ca martor al unui anumit timp și al acestei mari suferințe și nedreptăți (când, de exemplu, „portretul victimei” în sine, așa cum scrie Ana, „devine mai important decât viața ei pă-

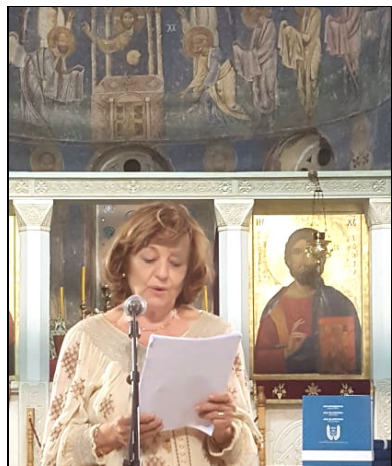
mântească”).

Pe lângă inevitabilul moment sau imperativul sacrificiului personal de sine, un loc deosebit de important și emfatic în poeziile Anei Blandiana este rezervat motivului vinovăției și responsabilității poetului (și a artistului în general) ca martor al unui anumit timp și al acestei mari suferințe și nedreptăți (când, de exemplu, „portretul victimei” în sine, așa cum scrie Ana, „devine mai important decât viața ei pă-

Ca un contemporan prompt, un martor censurat (și persecutat) al unei societăți și a unui regim totalitar (precum cel din România), ale cărui lovituri le-a simțit pe propria piele și-au afectat și familia, Blandiana are o sensibilitate deosebit de dornică și antrenantă în privința aspectelor neuronale. Și îndoilele mărturie și mărturia în sine, despre care, ea însăși avertizează tăios: nici măcar mărturia nu este nevinovată! Mai exact vorbind, într-o societate a violenței și nedreptății, precum și în natura însăși, care fierbe cu lanțuri de prădători de orice fel - toată lumea este până la urmă o victimă sau o pradă și nu au existat niciodată, nici nu există și nu ar putea exista niciodată Inocenți! Nimeni nu poate fi iertat de rău și responsabilitate, iar autorul formulează acest lucru ca o „mare lege a murdăriei” sau o axiomă prezentă chiar în actul nașterii noastre!

Nici măcar cuvintele nu sunt nevinovate, spune Ana, din moment ce mulți și-au pierdut deja umbra și și-au vândut sufletele! Prin urmare, probabil că cei mai vinovați dintre toți ceilalți sunt tocmai cei care acționează ca observatori, martorii înșiși - ne spune Ana în poezia „Animal Planet”, al cărui titlu a fost luat și împrumutat din emisiunea populară omonimă cu reportaje TV despre epica vărsare de sânge, care se întâmplă zilnic în natură. Chiar acolo, din când în când, toată lumea, până la urmă, devine victima cuiva (chiar și propria sa/lui victimă)!

Nu este întâmplător că una dintre cele mai puternice și funeste poezii ale Anei este intitulată „Păianjen”. Apropo, magia titlurilor ei este o poveste în sine, ea are mare grijă pentru a face titlul suculent, complex, simbolic, un mesaj și o lume în sine. Acest poem evidențiază o cosmogonie sinistă a vânătorilor, prădătorilor și victimelor al căror suprem numitor și întruchipare este „Păianjenul ingenios” (așa cum îl numește Ana). Este un creator și un urmăritor, ascuns în propria sa pânză, aruncat peste lume, până la urmă el însuși devenind o pradă, în pânza mai

Ana Blandiana, în Catedrala „Sf. Sofia”, din Ohrid, citind discursul laureatului „Cununii de Aur”.

mare a altcuiva, de fapt, o forță spațială necunoscută. Nu e dificil să recunoști în păianjenul acestui poem metafora Poetului însuși, un țesător de pânze aruncate peste lume, un observator al destinului și vieților altora, dar care ajunge adesea ca o captură tragică și pradă a propriilor lui profeții poetice, ale propriei sale creativități și a unei pânze fatale semnate de mână cu cuvinte (periculoase)! Pe de altă parte, poemul semnifică și vânătoare pentru sine, chiar mai mult, poate, câștigând asupra ta, chiar cu prețul înfrângerii și bolii proprii!

Ana Blandiana și poezia ei conțin tocmai acele calități și atribute inerente unei poezii extraordinare de profunde și dedicate. „Eu” liric din aceste poezii se ridică stoic în fața proiectului furtunii, pe care îl împărtășim cu toții dramatic, ca și contemporanii ai acestei perioade agitate. Condamnat să fii și să rămâi, neliniștit și treaz, expus înfrângerilor și dezamăgirilor din mediul său social - din păcate, nu numai pe vremea sistemului totalitar al lui Ceaușescu, ci și astăzi, în societatea post-comunistă și într-o perioadă de consum obsedat de idei, valori, verticale spirituale - poezia Blandiane încearcă să apere dreptul persoanei întâi singular, într-o lume care este mult mai înțelegătoare cu tirania gloatei, mulțimilor, maselor de oameni desfigurați și hipnotizați, ușor susceptibili la orice un fel de manipulare. Ea ne amintește, pe bună dreptate, într-un singur loc, cu amărăciune, că această „umanitate nu și-a condamnat criminalii, ci sfinții ei”, un paradox care a reverberat uluitor încă de pe vremea legendelor biblice, chiar și până în zilele noastre.

ELIZABETA ȘELEVA
În românește de Nicolae Băciut

Profesorul Ion Vlad la 90 de ani

Trebuie să recunosc că în Filologia clujeană am avut parte de mari dascăli: Ion Vlad, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, Ion Pop, Ion Șeuleanu, profesori pe care i-am avut la inimă, pentru tot ceea ce au însemnat ei la catedră și înafara ei.

La „Facultatea Echinox”, i-am avut, pe lângă Ion Pop, pe Marian Papahagi și Ion Vartic...

Ce vremuri, ce profesori! Cu cât respect le pomeneam numele lor și cu cât sârg participam la cursurile și la seminariile acestora!

Nu vreau să nedreptățesc pe nimeni, mereu au fost dascăli de elită la Filologia din Cluj, dar înclin să cred că generația mea (cu Mircea Bența, Cosette Hoge, Bianca Osnaga, Mariana Popa, Geo Constantinescu,...) a avut parte de cei mai buni profesori, pe o plajă extinsă și diversă a disciplinelor de studiu.

Exigenți, riguroși în a ne face să descoperim cât mai multe din tainele lumii pe care ne-am asumat-o, pentru a o dezvălui, la rândul nostru, ca dascăli, generațiilor în fața cărora ne-am manifestat dorința de a fi pe măsura așteptării acelora de la care am învățat carte, de la care „am luat lumină”, cum ar trebui mai bine să spunem!

Între toți, însă, Profesorul Ion Vlad mi-a fost cel mai apropiat. Așa l-am perceput, de la primele lecții *Între analiză și sinteză* (1970) pregătiți pentru *Descoperirea operei*. (1970), pentru a înțelege *Povestirea. Destinul unei structuri epice* (1972), prinși în *Convergențe* (1972) și *Lecturi constructive* (1975), convinși de statutul unui meșteșug esențial: *Lectura – un eveniment al cunoașterii* (1977) – am numit astfel câteva din cărțile Profesorului nostru, din care ne-a împărtășit atât cât s-a putut în cadrul orelor de „Teoria literaturii”, disciplina pe care ne-a predat-o.

Ținuta intelectuală impecabilă a lui Ion Vlad ne-a cucerit pe cei mai mulți dintre noi, inclusiv pe cei pentru care examenul la Ion Vlad era ca o sabie deasupra capetelor înspăimântate de faima dascălului.

Continuăm să păstrăm legătura, cu aceleași sentimente de respect și prețuire, pe care s-a clădit relația noastră. Ne mai scriem, din când în când, cu emoție, cu nostalgie.

La mulți ani, Profesorului nostru, cu dragoste!

NICOLAE BĂCIUȚ

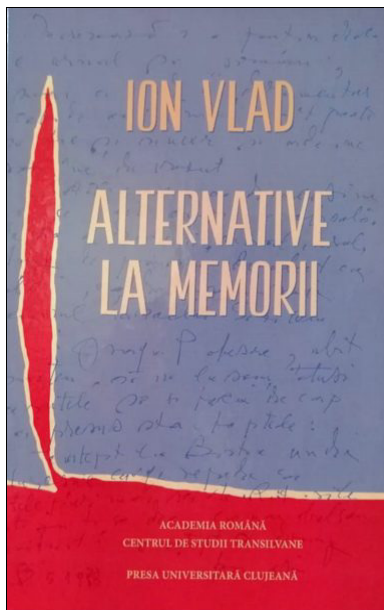
Alternative la memorii

Profesorul Ion Vlad împlinește, la 26 noiembrie a.c., 90 de ani, vârstă la care ajung puțini scriitori.

Domnia Sa este un veritabil OM al Cetății (a fost prodecan, decan al Facultății de Filologie, rector al Universității „Babeș-Bolyai” (1976-1984), redactor-șef adjunct la *Tribuna*, director al Teatrului Național din Cluj, secretar al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor, membru al Consiliului Uniunii Scriitorilor din România, sub patru președinți – Zaharia Stancu, Virgil Teodorescu, George Macovescu, D.R. Popescu –, șef de catedră, cadru didactic la universități din China și Polonia, conducător de doctorat etc.).

Pentru a marca acest important eveniment din viața intelectuală a Clujului, luni, 28 octombrie, în Sala „Reduta” a Muzeului Etnografic al Transilvaniei s-a lansat volumul Ion Vlad, *Alternative la memorii. Dialoguri, corespondență, mărturii*. O carte concepută și alcătuită de Ilie Rad, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019.

Cartea a fost prezentată de Irina Petraș și acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, după care a luat cuvântul profesorul Ion Vlad.

Ion Vlad și Nicolae Băciuț,
14 iulie 2006

Volumul cuprinde cele 16 interviuri acordate de profesorul Ion Vlad de-a lungul timpului, o secțiune de corespondență primită (peste 100 de scrisori de la mari autori români: Gabriela Adameșteanu, Maria Banuș, Ana Blandiana, Ion Brad, Radu Cosașu, Valeriu Cristea, Laurențiu Fulga, Mircea Iorgulescu, Norman Manea, Mircea Martin, Ileana Mălăncioiu, Dumitru Micu, I. Negoieșcu, Z. Ornea, Edgar Papu, Ioana și Liviu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Sorin Titel, Constantin Țoiu și alții), studii despre scriitori români și eseuri teoretice, neincluse în volume proprii, prefețe și postfețe, răspunsuri la anchete literare, portrete și evocări, note de drum etc.

De mare interes este și secțiunea de anexe, care include peste o sută de imagini alb-negru și color, cuprinzând copertile celor 16 cărți ale autorului, pagini rare din ziare și reviste, documente inedite din arhiva profesorului Ion Vlad (acte oficiale, legitimații, cărți de vizită etc.), fotografii din activitatea publică și privată a sărbătoritului, un adevărat spectacol caligrafic constituindu-l cele 18 texte facsimilate ale unor scrisori (de la scrisul cu o caligrafie impecabilă al lui Liviu Petrescu la scrisul „artistic” al sculptorului Ion Vlasiu).

Coperta, inspirată după celebrul „plop” desenat de Geo Bogza în unele scrisori către prietenii foarte apropiați (inclusiv către Ion Vlad), este realizată de artistul grafician Könczey Elemér.

Volumul are 560 de pagini și este tipărit în condiții grafice excepționale (copertă cartonată, lucioasă, cotor rotunjit, forțat și șnur în culori asortate etc.).

ALEXANDRU VLAHUȚĂ

- 5 septembrie 1858 –
19 noiembrie 1919 -

După datele oficiale, în luna noiembrie 2019, avem obligația morală să ne amintim că exact acum un secol, se săvârșea din viață unul dintre scriitorii noștri, clasici și importanți, de care a cam uitat lumea. Pe nedrept, fiindcă Alexandru Vlahuță, despre care se știu relativ puține lucruri, a fost și, în general, este considerat unul dintre cei mai importanți poeți români de după Eminescu. Chiar marea majoritate a cititorilor obișnuiți abia își amintesc, la un test rapid, că el este autorul cunoscutului reportaj *România pitorească*, despre care Dumitru Micu nota: „*atlas geografic comentat, traversat de o caldă iubire de țară*”... Cele câteva cuvinte definesc foarte bine o capodoperă a literaturii de gen. Oarecum regretabil este faptul că, nu o dată, din viteză sau din alte motive, creația va fi atribuită lui Alecu Russo, care publicase și el ceva, la urma urmei destul de ușor confundabil: *Cântarea României*, dar cu 8 ani înainte de venirea pe lume a lui Vlahuță, adică în 1850...

Pentru o așezare a lucrurilor la locul lor, voi menționa de la bun început că G. Călinescu a pus următoarea etichetă pe amintirea lui Vlahuță: „*Epigon al lui Eminescu (...) el s-a bucurat de o reputație aproape de neînțeles, superioară modestelor lui merite.*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române* – compendiu, EL, 1963, p.195). Reluând ideea călinesciană, *modestele lui merite* ar fi, între altele: în perioada 1893–1896, editează revista *Vieața*, după care, în 1901, *Sămănătorul*, împreună cu George Coșbuc; în 1880, în luna aprilie, revista *Convorbiri literare* îi publică primele poezii... În această ordine de idei, și ca argument în favoarea scriitorului, el a publicat de-a lungul anilor, între altele, volumele: **Proză:** *Nuvele* (1886); *Din goana vieții* (1892); *Dan* (1894); *Un an de luptă* (1895); *Icoane șterse* (*Nuvele și amintiri*) (1895); *În vâltoare* (1897); *Clipe de liniște* (1899); *România pitorească* (1901); *Din trecutul nos-*

Portret Al.Vlahuță, de Iosif Iser

tru (1908); *Din durerile lumii* (1908); *File Rupte* (1909); *Pictorul N. I. Grigorescu* (1910); **Poezie:** *Poezii* (1887); *Poezii vechi și nouă* (1894); *Iubire* (1895); *Poezii* (1880-1904) (1904); *Poezii* (1880-1908) (1909) *La gura sobei* (1919); *Dreptate* (1914); *Poezii* (1880-1915) (1915)... Cam acestea s-ar constitui în opera lui A.Vlahuță, altfel spus: *modestul său merit* în literatura română. Ca epigon, da, dar, așezându-l umăr la umăr cu mulți alții de după Eminescu, situația s-ar mai... îmblânzi cât de cât. Deși, dacă ar fi să ne luăm după alte indicii, să le considerăm ca oficiale, lucrurile iau o întorsătură destul de mare având în vedere că, în 1884, „epigonul” se stabilește la București unde se întâlnește cu Mihai Eminescu, iar în luna decembrie a aceluiasi an, aflându-se în Iași, stă trei zile cu Eminescu, astfel că unele comentarii devin inutile... Iar așa, într-o trecere rapidă, să mai amintesc și că: începând cu 12 martie 1895, ocupă postul de director al revistei „*Vieața*” (1893–1896), iar doi ani mai târziu, în 1897, i se refuză de către Academie premiul pentru volumul *În vâltoare*, deoarece *refuzase și el titlul de... membru corespondent al Academiei* (subl. D.H.), însă, 22 de ani mai târziu, i acordă Marele Premiu al Academiei pentru volumul *Poezii* (1880-1915), apărut în anul 1915. În același an, 1897, Vlahuță apare ca unul dintre colaboratorii importanți la publicațiile: „*Convorbiri literare*”, „*România literară*”, „*Revista literară*”, „*Revista nouă*”, „*Epoca*”,

„*Naționalul*”, „*Gazeta săteanului*”, „*Lupta literară*”, „*Universul*”, „*Lucceafărul*”, „*Viața Românească*”...

Acestui material nu i-am dat neapărat o tentă biografică în sensul strict al cuvântului, ci este doar o aducere aminte despre unul dintre clasicii importanți ai literaturii române, fiindcă în data de 19 noiembrie 2019, se împlinesc 100 de ani de la moartea sa. Alexandru Vlahuță a murit la București, în casa din strada Visarion, două zile mai târziu, la 21 noiembrie, fiind înmormântat la Cimitirul Bellu. La moartea sa, marele istoric N.Iorga, scria: „*Țara a pierdut nu numai pe un mare scriitor, dar și unul din cele mai adânci suflete ale neamului, iar, pentru vremea de azi, cel mai adânc.*” Casa în care a locuit, ale căror lucrări de restaurare au fost conduse de Veturia Goga, soția scriitorului Octavian Goga, este astăzi Muzeul Memorial „Alexandru Vlahuță”, iar festivitatea de deschidere a avut loc la 31 octombrie 1926... Și să mai menționez un lucru care confirmă importanța și valoarea scriitorului: în data de 28 octombrie 1948, **Alexandru Vlahuță** este ales membru de onoare post-mortem al Academiei Române, alături de nume ilustre ale literaturii literaturii noastre naționale: **Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale...**

Și, în aceeași ordine de idei, iată și câteva **referințe critice:** C. Dobrogeanu Gherea, în *Studii critice, II*; N. Iorga, în *Opinia*, nr. 487/1908; G. Ibrăileanu, *Opera literară a dlui Al. Vlahuță* (1914) și în *Note și impresii* (1920); E. Lovinescu, în *Critice, IV*; H. Sanielevici, în *Noi studii critice* (1920); M. Dragomirescu, în *De la misticism la raționalism* (1925); I. Gorun, *Al. Vlahuță. Omul și opera* (1930); G. Calinescu, în *Istoria literaturii române...* (...); T. Vianu, *Arta*; M. Sadoveanu, *Anii de ucenicie*, 1944; G. Galaction, *Al. Vlahuță*, 1944; Perpessiciu, *Mențiuni de istoriografie literară și folclor* (1957); T. Vianu, în *Viața Românească* (nr. 9/1958); Ș. Cioculescu, în *Tribuna* (nr. 36/1958); C. Ciopraga, *Vlahuță* (1982); V. Ene, *Vlahuță*, în *România literară* (nr. 36/1983); Șt. Cazimir, *Nu numai Caragiale* (1984)...

DUMITRU HURUBĂ

Evocări

AMELIA PAVEL

7 noiembrie

1952. Școala elementară „Mecet”, București. Pe peretele clasei, peste tablă, ne veghează din portret iubitul nostru părinte I.V. Stalin. Inspecție. Învățătoarea: „Copii, ce sărbătorim noi pe 7 noiembrie?” Toți copiii ridică mâna. Fetița din prima bancă e desemnată să răspundă. Cu un ton convins, ea spune: „Tovarășa învățătoare, pe 7 noiembrie noi sărbătorim ziua mamei mele”. Pe fetița o chema Veronica Pavel, pe mama ei, Amelia Pavel (1915-2003).

Ca în fiecare an de 7 noiembrie, gândul mă duce la mama, cu regretul că n-am reușit s-o înțeleg pe deplin decât foarte târziu. Anul acesta, revizitând raftul din bibliotecă destinat cărților scrise de ea, am ales cartea „Un martor în plus” vol. II. (Ed Universalia 2001). Scrisese primul volum cu câțiva ani mai devreme, dar, așa cum mărturisește în cuvântul introductiv, a simțit nevoia ca, în noul context al societății de după '89, să completeze mărturiile făcute în primul volum. Partea a doua a memoriilor conține idei despre România după un deceniu de la „evenimentele” din '89. Mi s-a părut interesant de urmărit felul în care gândea un intelectual în România la sfârșitul anilor '90.

Găsim pe coperta din spate, sub semnătura autoarei, următorul text: „Scriind acestea, acum, după aproape zece ani de la marea întorsătură din '89 (folosesc, în traducere, formula germană „die Wende”, care mi se pare cea mai bine adaptată la realitate și cea mai obiectivă, nepolitizată, eliberată de conjuncturi), îmi dau seama câte situații, raporturi umane, puncte de vedere asupra trecutului s-au schimbat sau ar fi fost firești, poate chiar inevitabil să se schimbe, în comparație cu ceea ce fuseseră în anii 1989-1993, 1994. Radicalismul inițial, explicabil, lipsa totală de nuanțe în aprecierea lucrurilor și a oamenilor, ignorarea subită a unor întregi porțiuni de realitate - poate chiar uitarea lor freudian justificabilă - mi se par astăzi nu numai depășite dar și nocive. Oricum îmi stau ca un semnal de alarmă în calea desfășurării amintirilor, atrăgându-mi atenția că cele ce au fost „înainte” nu au fost, nu au putut fi niște realități în sine, pe de-a întregul reale și că abia acum am putea, cu multă atenție, să desprindem realul de ireal.”

Un articol despre propria mamă conține, prin definiție, ceva personal: m-am aplecat asupra textelor cu atenție mărită, trăind o evidentă regăsire a mea

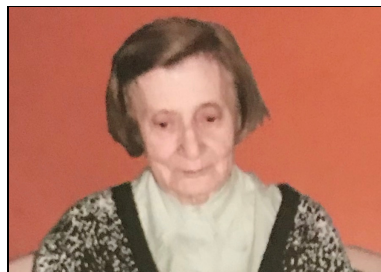
în gândirea ei de atunci (când a scris cartea era cu zece ani mai în vârstă decât mine acum). Ea a comparat „realitatea” dinainte de '89 cu cea de după „întorsătură”, cum o numea, eu am comparat (în volumul de dialog cu Nicolae Băciut - *Oameni - Repere - Mărturii*, Ed. Vatra veche 2018) viața din România *Anilor Lumină* (până în '82), cu cea din Canada. Am avut deci, mama și eu, experiențe diferite, dar impulsul de a scrie despre ele a fost, așa spune, asemănător.

Cartea are șapte capitole: 1. În lumea care se numea *pătura intelectualilor*, 2. Rezervații de real, 3. Norocul celor cu dosare proaste, 4. Elveția, peisaj natural, peisaj uman, 5. Jurnal de călătorie, 6. Timpul regăsit, 7. Realitatea Reală. Fiecare capitol este subîmpărțit în mici fragmente în care sunt analizate diverse aspecte ale societății înainte și după '89. Subtitlurile sunt, de exemplu: „Limba de lemn”, „Ideea că li se cuvine”, etc.

Iată unul din micile fragmente:

„O terapeutică obligatorie”

„Importanța, azi, a cuvântului „real”: nu în sens estetic, nu în sens practic, ci în sens filozofic-ontologic-axiologic. Într-o lume a răului dezlanțuit, a minciunii ca sistem, deci a „inexistenței” sau a falsificării „realului”, a celui real creat de divinitate, atașamentul

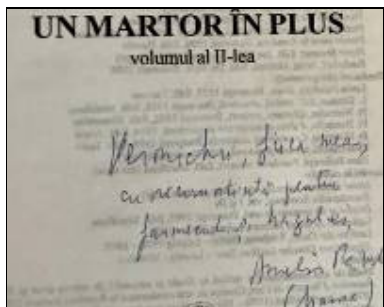
față de acest „real”, de înfățișările și valorile lui, chiar și de păcatele lui, devine un act moral, spiritual, până și filozofic, de maximă însemnătate; de fapt, o cale de supraviețuire, o terapeutică obligatorie.” (pag. 122)

În ultimul capitol, apare un text în care am regăsit-o nu numai pe intelectuala Amelia Pavel, ci și pe mama lui Toma și Veronica:

„Un gol de timp”

„În sfârșit, a sosit ceasul venirii copiilor mei în țară. Îi vizitasem, înainte de '89, de trei ori pe fiul meu, în Franța și America, de două ori pe fiica mea în Canada. De fiecare dată acolo aveam, în contactul cu ei și cu viața lor, sentimentul curios al unui gol de timp, absorbit, consumat, rămas în urmă, în care nu mă identificam pe de-a întregul, deși fuseseră ani plini de activități, cu piedicile lor cu tot. Acum însă, parcă totul se clarifică. Vorbesc amândoi perfect românește, cu cel mai autentic accent bucureștean, și-au regăsit prietenii și colegii, reluând relațiile de parcă dincolo de tot ce s-a întâmplat undeva niște realități se păstraseră nealterate. Să fi fost cumva „fairplay”-ul acela a cărui amintire din vremea copilăriei mele m-am străduit să-l salvez, și în zilele cele mai negre, măcar ca lecție de viață pentru copii? Regăsirile au fost și pentru ei, să spun amuzante. Fiul meu recunoștea cu plăcere vechea frățietate românească nonșalantă prin „mersul la o bere” în timpul orelor de serviciu la Institutul de cercetare fonetică, iar fiica mea se delecta cu străzile cu praf și piețele mai dezordonate, gălăgia și umorul țărănilor vânzători, discuțiile din autobuze și amintirile din liceu. Îi învățasem să accepte greul, după modelul mamei mele cu recomandările ei pentru noi copiii de a nu ocoli incomoditățile „fiindcă”, profetic, spunea ea, „nu se știe ce timpuri veți apuca”. Lucrurile începeau să se potrivească, așa ca în vechile jocuri cu cuburi ilustrate, unde trebuie, pentru reconstituirea imaginii, să cauți cu răbdare poza.” (pag. 180-181)

Un gând pios în amintirea mamei mele, criticul de artă Amelia Pavel.

VERONICA PAVEL LERNER
**VERTICALITATEA POEMELOR
LA O DISTANȚĂ DE TREI DECENII**

Poetul Ioan Baba (n. 1951 la Seleuș, P.A.Voivodina, Serbia) ne dăruiește acum la o distanță de trei decenii (după ce a publicat 55 de scrieri în volume, de la poezie, istorie literară, lexicografie, monografie la traduceri) câteva poeme scrise în perioada 1988-1989, care, reunite sub titlul „Poeme incisive” au fost trimise la Concursul (anonim) al Editurii „Libertatea” (Panciova) la care au fost distinse cu Premiul II, Premiul I nefiind acordat. S-a adevărit precauția juriului pentru că după apariția volumului în 1991, poetul a fost „onorat” cu o discuție interrogatorie, judecătorul fiind chiar un trimis special din Belgrad. Dar, s-a ales cu refuzul, pentru că poetul în loc de „Poemele incisive” solicitate, i-a dăruit „Oglinda triungiulară” cu micro-desenele haiku.

De unde oare un asemenea interes pentru o carte?

Din itinerariile critice publicate, găsim că regretatul scriitor sârb Dragomir Brajković, în revista „Front” [A. XLIV, Nr. 4 (1539) p. 30] care apăruse la Belgrad, în ianuarie 1988, notase următoarele: „Îngrijorarea față de lumea în care trăim este tot mai prezentă. Dezastrele amenință viața din toate părțile Terrei. Viziunile apocaliptice ale vechilor profeți parcă devin un adevăr hidos și brutal. Deși ridică întrebarea cum să ne salvăm, poezia lui Ioan Baba este totuși poezia unei destinderi, a jocului dintr-un răstimp. Între tășuri și primejdii, între stânci și câmpia întinsă – sosesc clipele destinderilor, poezia care ne indică salvarea, trezește speranța...”.

Ceva mai târziu, Ion Cristofor, la Cluj-Napova, preciza: „În postura de Orfeu al neliniștilor stârșitului de veac, poetul denunță pericolele... cu care ne confruntăm în goana noastră printre „rămășițele Secolului”. Acesta este universul în care se mișcă poetul: o lume dominată de frică, de barbaria automatizată, de neîncredere, supusă unui „rău absolut”. E o umanitate precară, trăind înghesuită într-un univers lipsit de orizont și de speranță...” [Ion Cristofor, „Poezia în stare de asediu”, *Tribuna*, A. IV nr.28 (2037), Cluj, 16-22 iulie 1992, p. 4].

Din itinerarul critic selectiv la volumul „ReversAvers”, apărut la Editura „Augusta”, Timișoara (1999), spicuim: „Colecționând cu hărnicie

mărturisiri (stivuite gospodărește), risipind intervenții, îngrijindu-se de soarta revistei *Lumina* [onorific, cu sacrificii și abnegație, de un pătrar de veac] pe care vrea, lăudabil, s-o înscrie „pe simeza valorilor contemporane românești”, Ioan Baba este – înainte de toate – poet.

În poemele sale incisive, Ioan Baba experimentează dezinvolt, își „călește cuvintele” cu grijă artizanală și conservă, paradoxal, o sacralitate difuză, dovedind profunzime, fragilitate, sensibilitate. Lumea e bolnavă, dar Ioan Baba, sperând în îndreptarea istoriei, ne îndeamnă „să fim ca pita”.

Acesta e de fapt mesajul adânc al textelor sale: steaua divină ne călăuzește, mersul spre „sunetul din clopot” împrăștie un iz de sărbătoare și diafanitatea, violentă de mizeriile din jur, protejează o lume peste care „iubirea-i stăpân” (cum scria în junețe autorul nostru).

Versul său ne poartă în călătoria himerice, hibridând cotidianitatea (ca umanitate precară, cotropită de angoase) cu o lume ireală, suspendând logica și inventând cu temperanță. Luând „masca realității”, poezia lui Ioan Baba este aluzivă doar, transferând în pagină tușe delicate, de „pictor refulat”, cum nimerit s-a spus.

Ea cultivă un ludism bolnav de gravitate.” [Adrian Dinu Rachieru, op. cit. p. 121].

Despre supraviețuirea prin verticalitatea poeziei, distinsul poet, critic literar și editor Valeriu Stancu, care concluziona: „Momente dintr-o istorie nu prea îndepărtată trec în poeme, modelate de experiența durerii, a zămbetului. (...) Spiritul tinde să se elibereze de real, deși implicația acestuia cunoaște dimensiuni impresionante.

Metaforele extinse dau nuanță caracterului morbid al „cosmeticii sociale”... Ioan Baba ar avea suportul poetic pentru exercițiul postmodernist, dar preferă, se vede, o unitate a senzațiilor, o oarecare cumințenie în speculație, iar poezia sa nu urmărește o suprasolicitare a identității eului.” [Valeriu P. Stancu, „Tensiunile seninătății”, *Revista română*, A. III, Nr. 1(6), Iași 1997, p. 6].

Mai recent, distinsul critic literar Victor Rusu, în prefața cărții „Amicus Animae Dimidium”, în ediția româno-franceză și româno-franceză-engleză, apărută la Editura „Ștef” Drobeta Turnu Severin (2016, p. 5-8), constata: „Asumându-și cu totală convingere și implicare estetica poeziei postmoderniste și „paradoxiste”, Ioan Baba creează cu fantezie și știință a sugestiei lirice admirabile „fiecuni epice”, cum inspirat au spus criticii literari din România despre înaintașul său Ioan Flora, din al căror „sâmbure narativ” își propune să desferece valențele poetice, tratând substanța epică în registru expresiv alegoric și parabolic și conferindu-i astfel un considerabil quantum de semnificant. Ioan Baba – un important poet al Serbiei și al marii poezii românești și europene.

La rândul său, mai tânărul Robert Șerban, în „Renașterea bănățeană” (Paralela 45, Nr. 2220, Timișoara, 3 iunie 1997, p. 8) scria: „Întâmplarea face ca o mare parte a prietenilor mei să locuiască mai departe decât mi se pare firesc că ar trebui să locuiască. Între mine și Ioan Baba în afară de o distanță apreciabilă în kilometri, mai este o graniță, el trăind în Serbia. Acolo editează, în limba română, superba revistă „Lumina”, își tipărește cărțile, adică face cultură.

Recitind versurile sale, care sunt în consonanță cu lirica actuală practică în România, mă întreb: Ce graniță ne desparte?”. Pe parcurs, în anul 2018, lui Ioan Baba, i s-a acordat și cetățenia română.

După lectura acestor câtorva „Poeme incisive”, fortificate aici cu trei poeme ulterioare („Împușcați-vă cu cartușe de dragoste”, „Zori de octombrie la Iași”, „Contribuabil european buimac”) care vin să justifice cele preconizate, la o distanță de trei decenii vom putea desluși dimensiunea previzională a poemelor, concluzionăm cu ceea ce spusese celebrul Aristotel, că: „Arta este mai adevărată decât istoria, întrucât ea nu redă tot ceea ce s-a întâmplat, ci doar esențialul”.

IOAN BABA (Serbia / România)

DIHONIA ȚAPILOR

Țapii ispășitori
N-au rumegat decât ură
Bătându-se apoi în capete
Vindecându-și frustrările

Se amenințau reciproc
Îl chemau în ajutor pe Albius Tibullus
De la începutul Mileniului
*Cine-a fost cel ce întâi născocit-a
oribile săbii?*
*Cât de sălbatic a fost și-ntr-adevăr
chiar de fier!*
*Crime-ntr-oameni de-atunci s-au
născut și iscate-s războaie
Și tot mai scurt s-a deschis drumul
năpraznicei morți.*

De ce ești tu (ne)vinovatul
De ce eu
Mai bine amândoi
Sforăiau în toiu dihoniei

Exemplul a devenit disciplină
sportivă
Se disputa ca o goană
Pe câmpia nesăbuiței
Ciocnindu-se și alte capete
Cu frica viscerală

Lumea care a refuzat oferta
S-a evacuat de pe glia subminată
Și nu mai striga uraaa
Iar cine a înghițit măcrișul intoxicat
Iată schiopătează
Cine s-a adăpat cu venin
Rămâne cu mațele arse
Și înghite moarte
Și aer și rouă

MODELE SEDUCĂTOARE

Ești copleșit de modele seducătoare
Modele sumbre
Trăind cu febrilitate și fervoare

Deduci apoi că moda
Poate avea și alte direcții
Căci soluțiile sunt irecuperabile
Te opui cultului înfeudat

Corpul tău este
Periclitat de fiarele
Care masacrează
Când împărăția este în primejdie

Aiurezi și ascuți răcnete de urs
Observi cum se prăbușesc vârfurile
Și fără vârfuri iată mai puține
prăpăstii

Urșii fără pereche intră gratuit în
muzeul ororilor
Iar pădurile și râurile nepoluate
Idee n-au despre modelele
seducătoare
Precepi puterea vieții și a morții
În timp ce lumea inocenței dispare

Revenind la linia de pornire
Zărești cum piatra cumplită cade
Cum cade de pe umerii tăi
Transparentă întâia zăpadă

ÎMPUȘCAȚI-VĂ CU CARTUȘE DE DRAGOSTE

De ici colo tot vinerea patimilor
Era
Colo-ici către o stea
Oamenii ar încăleca o rază
Ar ateriza pe-o altă stea
Scăpând mizeria

Dar după o ploaie de pucioasă și de
foc
Și cel de al treilea fulger la *Sadoma*
Oamenii au stat în alții pitulați
Și-au făcut la raiduri cu gândurile
Printre dinții de piepten
Și n-au mai dat
Nici de un strop de apă cu miros de
busuioc

Taci-nu-taci
Verbe se ceartă conflărant
Și ouăle aruncate se transformă-n
pietre
Din pietrele vinete când vor crește
păsările
Celor doi îndrăgostiți
Nemuritorii - Boško Brkić & Admir
Ismić

Diferiți
Îmbrățișați și împușcați la Sarajevo
În ziua majoratului Florar
Când peste Miljacka curgeau obuze
De nimeni nu știa-ncotro De unde

Lumea apucase apoi coada măturii
Călătorind la nebunie
Oamenii – jetoane
Oamenii – tichete
Oamenii – cupoane
Oamenii vizați și nevizați ca nepotul
Cornel
Eu vă implor acum să nu priviți în
urmă
În timp ce zidul cetății YU
Ca un graffiti se prăbușește-n pagina
reală
Cu numele lui *Lot*
Dat jos chiar pe jumătate Chiar de tot

Make Love Not War

În numele miilor și a celor doi
Împușcați-vă cu cartușe de dragoste
Și-n definitiv nu mai purtați război

SCRISOARE

De ce zici că nu e recomandabil
Să-ți citesc cu voce tare scrisorile

De unde atâta toropeală la voi

La noi problemele sunt huiduite
De parcă ar defila cavaleria pe
bulevarde

Trebuie pus capăt acțiunii morbide
În care unii
Robotind în absurditate
Și-au scos sufletul la plimbare pe
buze
Iar alții
Și-au consumat viața
Tot explicând că o cratimă jos și una
sus
Reprezintă semnul = egalității
Și nu al divizării – ac-ci-den-ta-le

Contradicțiile s-au cam aglomerat
Liniuța – poate fi un minus
Și mi se pare că utopia
Este în faza avortului

Am văzut azi-noapte
Cum mârâie indignarea
La întrebarea cine-i pentru
Măinile ridicate s-au retras în
ascunziș
Iar degetele
Precum urechile iepurelui
Au deformat înfățișarea pumnului
Și lagărele ghimpate au dispărut

Să dispară oare și răul absolut
Nestăpânitele rațiuni ale vremii
Memoria
Conflagrația memoriei beligerante

Să dispară oare toot răul absolut

Mai altfel, despre **Veronica Micle** (V)

Un bine de care mama ei a fost cea care s-a bucurat mai mult și sincer, fiindcă scăpa de de necazuri, inclusiv de „cazanul infernal în care fierbea toata ziua rufe, feșe și cârpe utilizate pentru moșitul femeilor sărace din mahalaua Iașiului.” Din acest punct de vedere, cu un anumit efort psihomental, îi putem acorda și ei niște circumstanțe pentru a-i justifica jertfirea Veronicăi pe altarul unui măritiş perfect condamnabil. Personal nu pot crede că gestul... compensatoriu de a-și petrece luna de miere la Viena însoțindu-și vârstnicul soț îi va fi luminat sufletul foarte tinerei mirese – nu cred, chiar dacă luna de miere a durat între 18 august 1864 – 30 septembrie 1864...

Însă anul respectiv adică 1864, aduce în viața proaspetei căsătorite un eveniment cu totul inedit: participarea în calitate de martor la procesul intentat lui Titu Maiorescu în care acesta este acuzat de „fapte scandaloase și imorale”.

Participarea în cauză, în timp, avea să-i aducă Veronicăi necazuri greu de bănuț în acea zi de întâi noiembrie 1864, cu atât mai mult că, după numai zece zile, în data de 11 noiembrie, acum doamna Veronica Micle, este chemată să dea declarație, la proces în calitate de martoră, importantă...

Pentru simpaticul și relativ naivul conținut, declarația suna așa: „Mă numesc Veronica Câmpănuș, acum Miclea, în vârstă sunt de 15 ani, în Sâmbăta Pascilor viitoare. Meseria mea: sînt măritată și locuiesc în despărțirea a III-a din Iași, în casele din Cublic. Mărturisesc în cuget curat și fără vreo părtinire la întrebările ce mi se fac că știința mea este aceasta: Eu eram în pensionatu și-am văzut cu ochii mei că într-o zi a venit Domnul Maiorescul. Și au intrat în odaia domnișoarei Emilia. Și nu zăbovind a venit și soția Domnului Maiorescul. Și bătînd și clătînd la ușa domnișoarei Emilia nu i s-a deschis. Căci ușa era închisă. Atunci Doamna Maiorescul s-au dus peste sală la ușa directorii și bătînd la ușa – numai ce s-au auzit trăgîndu-se zăvorul de la ușa Domnișoarei Emilia și-au ieșit în ușă,

O fotografie senzațională a Veronicăi Micle. Se află la Muzeul Literaturii din Iași (Comunicată de Ecaterina Țarălungă)

poftind-o la Domnia sa în casă. Domnul Maiorescul era în odaie acolo, la D-ra Rickertu. Ce vor fi făcînd după asta nu știu, căci nu m-am interesat. Când s-au pitrecutu toate acestea eu eram în ușa repetitoare, ocupată a pregăti buretile destinat pentru Domnul Maiorescu. Știu că Domnul Maiorescu șidea în odaie la Domnișoara Emilia până la 9 și 10 oare și mai mult. Și asta o știu și din gura directorii, care ne obliga să ne culcăm pe la 10 oare, căci nu ar fi fost frumos ca să ne audă Domnul Maiorescu vorbind.”

Cu toate-acestea, la 27 aprilie 1865, *Curtea de Apel*, procedează la achitarea numitului inculpat Titu Maiorescu, deoarece procesul ar fi fost declanșat de Eufrosina Cobălcescu, care ar fi vrut să ocupe ea funcția de director al școlii...

Revenind puțin: în anul 1865, cam de prin luna martie, starea sănătății profesorului Ștefan Micle se înrăutățește accentuat, în sensul creșterii tensiunii arteriale, apariția surzeniei la urechea stîngă, începutul unei tot mai evidente încălărîntări, mai ales la tâmpile, semne clare ale înaintării în vîrstă.

Lăsînd imaginația în voia ei, să încercăm o pătrundere în sufletul și mintea Veronicăi Micle, soția în vîrstă de doar 15 ani trăindu-și adolescența alături de un soț cu mult mai în vîrstă, și bolnav, care, culmea nenorocirii, prin *Decretul* nr. 199/1966, este înlocuit la catedra de *Fizică și Chimie* de la *Liceul Academiei*, cu Petru Poni, acest fapt petrecîndu-se după 10 ani de ocupare a catedrei, respectiv din 1856...

Două luni mai târziu după punerea în aplicare a *Decretului*, familia Micle își cumpără o casă cu 384 de galbeni pe str. Buțu nr. 14,

casă bătrânească din cărămidă și vîlătuci pe zid înalt, care cuprindea un cerdac, patru odăi și o mică terasă, adică o casă potrivită cu pretențiile capului de familie, profesorul universitar Micle. În același an, 1866, lucrurile par să se precipite: în 10 noiembrie, ora 4 și 50 de minute, Veronica Micle, în vîrstă de 16 ani, naște o fetiță care va fi botezată cu numele de *Valeria*, iar după un 1 an, 4 luni și 25 de zile, la vîrsta de nici 18 ani împliniți, Veronica dă naștere celei de-a doua fiice, *Virginia-Livia*, la 5 martie 1868, când tatăl fetei, Ștefan Micle, avea vîrsta de 47 de ani.

Dar, de amintit că, la data de 20 octombrie 1867, el este ales rector, iar după cîteva luni, în vara anului 1868, este ales de către profesori senator, după cum informa la acea vreme publicația *Curierul de Iași*, fapt care contribuia la majorarea veniturilor și, implicit, la bunăstarea familiei... De reținut un amănunt nu lipsit de importanță: noua locuință a soților Micle avea și o curte în care se găseau două camere-anexă locuite de Ana Cîmpeanu, mama Veronicăi, care contribuise și ea financiar la cumpărarea imobilului.

Această precizare o consider necesară, întrucît ea, probabil simțindu-se în sinea ei „vinovată” că forțase căsătoria Veronicăi, o ajută foarte mult pe aceasta atît la treburile gospodăriei, cît și la îngrijirea și creșterea celor două fete, alintate *Greierașul* și *Fluturele*.

Acest lucru o eliberează pe Veronica de obligațiile familiale, creîndu-i posibilitatea participării la diferite acțiuni și activități cu caracter obștesc. De exemplu, în 1869, ea participă efectiv la înființarea, funcționarea și îndrumarea pentru bunul mers, al unor școli de fete din Iași, în timp ce statutul său de „soție de profesor universitar” îi asigură și un loc în *Reuniunea Femeilor Române*, funcție stabilită în ziua de 8 noiembrie 1869, după care, chiar de Sfinții Arhangheli, Veronica este aleasă secretara *Comitetului Reuniunii*...

Din păcate, aproape tot anul 1869, viața familiei este umbrită de îmbolnăvirea lui Ștefan Micle de friguri și „gălbinare”, motiv pentru care el chiar cere concediu medical, fiindcă nu mai poate ține cursurile la universitate.

DUMITRU HURUBĂ

Remember - 30

N. Steinhardt

(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(XI)

N. Steinhardt a avut toată viața un corp fragil. Când îl întâlneam, în copilărie, fie la noi acasă, fie în alte vizite, eram impresionată nu numai de cât de puțin mânca, dar și de multiplele restricții alimentare pe care trebuia să le respecte. Avea însă întotdeauna zâmbetul pe buze, nu se plângea, spunea doar că „suferă de mațe” și, ca remediu, accepta cu mare bucurie ceștile de ceai, care i se ofereau din abundență.

Închisoarea i-a fragilizat trupul și mai mult, știu asta pentru că l-am văzut după ce a fost eliberat. Pentru el însă, importantă era tăria suflotească și intelectuală, pe care și le hrănea cu lecturi, muzică, artă plastică. Toată viața a dovedit curaj și demnitate. A dovedit-o cu prisosință în perioada anchetelor Securității în timpul procesului Noica din anii '60.

Sunt revelatoare mărturisirile lui N. Steinhardt din epoca premergătoare momentului în care a devenit călugăr. În trăirile lui exista o teamă, dar nu cea legată de izolarea sau de privațiunile trupesti, ci numai de îndoilele asupra lui însuși, dacă va merita acest statut.

Cred că ar fi necesară o precizare, care apare în diverse scrieri despre și ale lui N. Steinhardt. Mă voi referi la o amintire a prietenului său, **Al. Paleologu**, intitulată „Septuagenarul neastâmpărat”, text apărut în volumul „**Alchemia existenței**”, ediția a II-a, (Ed. Humanitas 1997).

Când am citit descrierea făcută de Al. Paleologu, l-am recunoscut pe Nicu în totalitate, cu vioiciunea, inteligența, cultura, și bucuria de a împărtăși altora ceea ce el știa. Dar cel mai important mi se pare fragmentul citat aici din articolul scris de Nicu „**Structură ori sens**” („Viața Românească” nr 12, 1980):

„Pentru materia mea, dreptul constituțional (cu alte cuvinte: știința organizării și apărării libertății), cred că l-am intuit: e curajul, curajul fizic în fața morții”. (N. S. urmasa Facultatea de Drept - n.m.)

Nu e de mirare că, în multe din scrierile lui N. Steinhardt după ieșirea din închisoare, apare cu aceeași insistență, ca un leitmotiv pe care l-a

învățat de la tatăl lui înainte de a fi închis (fragment povestit în „**Jurnalul Fericirii**”) - ideea curajului fizic în fața morții.

În cartea „**Dăruind vei dobândi**” (Ed Polirom 2008), găsim capitolul „Reflecții călugărești”, preluat dintr-un eseu publicat pentru prima oară în 1992 și republicat apoi în edițiile anterioare ale acestui volum. El este împărțit în 12 părți și, în fiecare dintre ele, N. Steinhardt analizează nu numai comportamentul pe care ar trebui să-l afișeze un călugăr, dar și particularitățile vieții lui dure.

Cu franchețe și sinceritate, folosind cuvinte simple și clare, Nicu se adresează direct „colegilor de breaslă”. Iată două fragmente din prima secțiune a capitolului:

„Aș spune fraților mei întru călugărie: nu fiți habotnici, nu fiți tipicari. Sau fiți, dacă așa vă este firea: dar cu măsură, stăpâniți-vă, înfrânați-vă de la un zel care, când se împăunează, riscă a se apropia de fariseism[...].

Le-aș mai spune: partea grea la mănăstire nu-s posturile, metaniile, ajunările, privegherile. Astea-s floare la ureche. Greu cu adevărat este, ca în orice obște închisă, să trăiești în pace și armonie cu ceilalți viețuitori, să le înduri felul particular de a fi, a se purta, a trăi; să le rabzi inevitabilele ticuri, manii, reacții instinctuale, să te insensibilizezi cât privește propriile reacții nervoase la mediul înconjurător. Reacții interumane, iară piatră de încercare! Dragostea frățească ori măcar bunăvoința, răbdarea, îngăduința și voința (iar dăm de ea!) de a păstra prietenia între frați. [...] Și aș

adăuga: dacă nu poți, dacă dragostea nu vă este accesibilă, măcar stăpâniți-vă nervii și mânia, măcar purtați-vă ca și cum ați iubi[...].” (pag. 499-500)

În următoarele secțiuni ale aceluiași capitol, îl regăsim pe eruditul N. Steinhardt, care atacă limbajul și conținutul eseurilor religioase:

„...Demonul lozincăriei și al stereotipiei ecleziastice este la fel de real și de virulent ca geamănul său din literatură; îi pândește pe toți [...] căutând pe cine să înghită, să compromită, să sterilizeze. Cele mai bune și frumoase simțăminte ori mai folositoare învățături sunt anihilate de tipizarea verbală, care-i simptom de lene, frică și uscăciune a inimii.” (pag. 501)

Îl regăsim, continuând lectura, pe eruditul Nicu, dându-ne, ca de obicei, o referință literară:

„Orice ins, ne învață Dostoievski, are dreptul la fericire. Dar nu pe seama și spre ponosul și paguba altuia. Să și-o făurească singur, de poate, nu pe calea exploatării aproapelui său; adică nu prin furt, adulter, înșelăciune, denunț. Cu atât mai vărtos nu făcându-l, prin provocare și ispite, să cadă în păcatul mâniei, insultării, disprețuirii” (pag. 508)

În altă secțiune a aceluiași capitol, N. S. afirmă:

„Călugăria e ostășie, deci ținută, demnitate[...] Călugărul nu poate, prin definiție, să fie zgârcit, meschin, îngrijorat, alarmat. Degajarea și detașarea sunt două mari virtuți monahale, cărora li se adaugă - paradoxal- dragostea de viață și netemerea de moarte.” [...]

„Ideea călugăriei ca ostășie mă obsedează. [...]. În amândouă instituțiile - ostășească și monahală-precumpănitoare sunt: disciplina, regulamentele, orarul, tipicul, formele, ceremoniile. Cu adaosul că viața călugărească e mai severă decât cealaltă și se desfășoară la un grad de intensitate militară mai ridicat. [...] Călugăria [...] e o „militărie” mai strașnică decât cealaltă, asprimea și strădaniile pe care le presupune sunt superioare celor ce revin militarilor propriu-ziși”. (pag. 509)

Strădania - dar și evlavia - lui Nicu de a se conforma programelor călugărești e consemnată de Părintele→

VERONICA PAVEL LERNER

Arhimandrit Serafim Man, (1935-2013), cel care l-a primit pe N. Steinhardt în 1980 în obștea mănăstirii Rohia și l-a călugărit și care este înmormântat la Rohia alături de N. Steinhardt. Iată ce afirmă Arhimandritul în articolul „**Scriitorul în haine monahale**” (*România literară* nr. 35 / 1988): „*Era nelipsit de la slujbele religioase și mai ales de la sfînta liturghie și miezonoptica, pe care le definea ca «esența slujbelor divine» sau «centrul cultului creștin»*”.

Voi încheia acest periplu în scrierile religioase ale lui N. Steinhardt cu textul „Dăruind vei dobîndi”, unul din cele mai adânci și frumoase din cartea cu același nume. Autorul își începe scrierea afirmând că, „orb și neghiob la minte”, el credea că suntem îndemnați să dăruim celorlalți din puținul pe care-l avem. Dar, citind un text al poetului francez Henri Michaux (1899-1988) a înțeles, cutremurat și înflorat, că ni se cere altceva. Iată povestea lui Michaux, redată de N. Steinhardt:

„În mănăstirea unde ar dori să fie primit, se prezintă un candidat la călugărie. Îi mărturisește starețului: *să știți, părinte, că nu am nici credință, nici lumină, nici esență, nici curaj, nici încredere în mine și nici nu pot să-mi fiu mie însumi de ajutor, iar altora cu atât mai puțin; nimic nu am.*

Firesc ar fi fost să fie de îndată respins. Nu așa însă. Ci starețul (abatele, zice poetul francez) îi răspunde: Ce-are a face! Nu ai credință, nu ai lumină. Dându-le altora, le vei avea și tu. Căutându-le pentru altul, le vei dobîndi și pentru tine. Pe fratele acesta, pe aproapele și semenul tău, ești dator să-l ajuți cu ce nu ai. Du-te: chilia ta e pe coridorul acesta, ușa a treia pe dreapta.”(pag. 462)

Cutremurătoare idee: să dăruim din ceea ce nu avem, sau, cum scrie Nicu, „să îndrăznești a da ceea ce vremelnice se întâmplă să-ți lipsească” (pag. 464).

N. Steinhardt, pe lângă ce a dăruit tuturor din preaplinul minții și inimii sale, a dăruit mai ales din ceea ce nu a avut, din corpul său fragil și suferind cu care nu și-a trădat prietenii, rezistând infernalelor anchete și urmăririi ale Securității până în ziua în care și-a dat ultima suflare.

Toamnă nebună

Toamna asta-i nebună, nebună, se trage de frunze și ia mătrăgună.

Și-a băut cerneala și e la munca brută, ia shakespeareian fiertură de cucută.

Face măscări la cohorte de gânduri, cu rafale de ploii și rafale de vânturi.

Cu prăștii de zări a trimis departe, păsări ce-n plisc aveau cântece calde.

Cu tălpi de brumă, ia dimineții urma, și serii, cu ceața, ea îi scapă turma.

Dar luminii albe, i-a sărit mult calul, de rogvaiv-ul îi iubește prismeii cristalul.

Și acum trăim răvășirea verde în față, adunată cu integrală de suprafață.

Ea în suflete ne pătrunde bezmetică, dar se-ncurcă totuși la aritmetică.

Nu mai știe să numere și să licăre, numai să foșnească, să vâjâie și să picure.

Poate ia Xanax, poate ia Rudotel, Ce nu face astăzi, mâinele din ieri?

Se crede Einstein, fluturând cu nimb, relativitatea restrânsă la (ano) timp.

Și se mai crede și-un fel de-ntregitoare, a celor ce trăiesc sub soarele ei moale.

A inventat leacul și apoi a găsit și boala, Nostalgia de a fi tras la focul ei oala.

E nebună de legat, de cât e de frumoasă, de stat la ea în brațe, că nu e veninoasă.

16 octombrie 2019

Viță de (în) vie

Un damf de rachiou străbate primul ceața și caută să-mbărbăteze dimineața.

Se vede că metalurgia este deșteptătoare, de sună trezirea vițelor cățăătoare.

Cuptoarele Siemens-Martin din frunze, pornesc șarje ruginite și confuze.

Și totuși, în secret, prin sârmele din vie, vântul bate morse, fără să se știe.

Din stâlp de beton în stâlp de beton, telegrafal anunță prezență de om.

Unii vin pentru verb, alții pentru substantiv, important e că vin, din oricare motiv.

Au treabă cu sferile de dulce ecuație, sau poate cu elipsoidele de altă rotație.

Măinile sunt cele ce culeg punitiv o formă geometrică de soare-alternativ.

În lichidul amniotic al boabelor de struguri, se văd translucid plutind muguri.

De lumina fiecărui bob ancestral este responsabil câte un cordon ombilical.

Mici led-uri ce funcționează cu acumulatori, și luminează dealul ca de sărbători.

De fapt, e toamna în sărbătoarea ei pură, când via vorbește cu o altfel de gură.

E o simfonie de culori fiecare ciorchine și nu știi de-i citrin, aventurin sau rubine.

E rostul oamenilor de a le umbla la gravitație și de-a umbla și la celesta levitație.

„Ex abrupto” sunt zdrobiți de-a lungul și latul, de boabele, în teascuri, își pierd pierpătratul.

Dar continuă drumul prin (ne)scrisele legi în damigene și butoaie din pivniță și beci.

Eu pun șaua pe spatele musculițelor de vin și călăresc fierberea mustului divin.

RĂZVAN DUCAN

19 octombrie 2019

Gnoseologia între sacru și profan

în poezia mitropolitului

Valeriu Anania

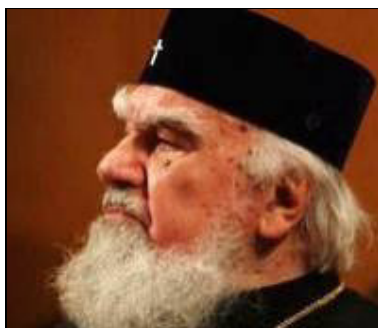
Gnoseologia prin necunoaștere

Teologia Dogmatică vorbește despre cunoașterea apofatică sau negrăită, care nu poate fi exprimată prin cuvinte, ea rămânând o taină a lui Dumnezeu. Prin această cunoaștere apofatică, subiectul uman trăiește real un fel de scufundare în infinitatea lui Dumnezeu, aici mintea omului își vede nimicnicia, căci tot ceea ce dorește să înțeleagă îi lunecă înainte de a fi prins și îi scapă înainte de a fi înțeles – aceasta pentru că rațiunea omului cuprins de patimi și plăceri de toate felurile, nu-L poate înțelege pe Dumnezeu și nici măcar pe sine¹:

„Așa-mi descopăr viața, doar din spate, și parcă duc în spate ceruntreg/cu tot ce-nțreb, cu tot ce nu-nțeleg, și dintre țărături drumul nu se-abate și nici nu-i chip un altul să aleg”. (Dintre țărături)²

Starea aceasta de neputință la nivel noetic, asumată prin smerenie, dă naștere adevăratei cunoașteri, care este de fapt exprimarea necunoașterii, a dimensiunii arcanice, a întunericii străluminos din care răsare Lumina Lină necreată a cunoașterii lui Dumnezeu. Totul se declină în fundal eshatologic, de dincolo de imanent: „Aș începe astfel: / Poemul meu e-o toamnă cu aripi călătoare... / Așa aș începe / dacă n-aș cunoaște / că dincolo, la capătul drumului lor, / aștept cuvinte noi, fâlfâitoare, / abia deslușite prin somn”. (Poemul meu)³

Când omul e învrednicit să guste din experiența Revelației, și se umple de Lumina necreată, el se află într-un acolo al sfințeniei, într-un topos al dumnezeirii, unde nu mai există cuvinte și înțelesuri create, aparținătoare lumii acesteia, adică categoriale gnoseologice omenești, ci experiența extatică depășește orice formă de cunoaștere (2Corinteni 12)⁴.

Mărturisirea poetului: aștept cuvinte noi, fâlfâitoare anunță această așteptare febrilă a cufundării minții în oceanul negrăitelor taine din Împărăția lui Dumnezeu. Poate că doar atunci vom învăța să comunicăm cu adevărat între noi, să deținem paternitatea cuvântului și forța lui creatoare de preafrumos – fiindcă pe bună dreptate spunea poetul că adevăratul sfârșit al lumii va avea loc atunci când vor dispărea potecile dintre casele oamenilor⁵. Oamenii de astăzi se vizitează tot mai rar, nu mai au timp pentru comuniune, au tot mai puțină răbdare unii cu alții și devin în mod sistematic siberii de gheață în miniatură. De aceea, părintele Ioan Chirilă, completând viziunea mitropolitului Bartolomeu, afirma cu durere următoarele: „Astfel omul începe să devină străin omului, să tindă spre maxima straniețate: dispariția cărării dintre casa fiului și a tatălui⁶”. Profunda necunoaștere, deci, poate surveni și pe fondul înstrăinării omului de Dumnezeu, de sine însuși și de semenii săi, în cea mai neguroasă solitudine, în cel mai sfâșietor egocentrism: „Marele frig/ că-ntr-oameni nu mai sunt poteci / Cui să-i deschizi? Către cine să treci? / Fiecare s-a ghemuit în sine”. (Marele viscol)⁷

Tatiana Petrache, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 291. Foarte bine se mulează pe această ideatică patristică, poezia Marele viscol, în care poetul extaziat declamă: „De necrezut / C-atâta alb poate să nască atâtea-ntuneric. / Lampa s-a stins, opaițul pâlpâie himeric”.

⁵ Vasile Sebastian Dăncu, „Părintele Bartolomeu – ultimul samurai”, p. 233.

⁶ Ioan Chirilă, Sfânta Scriptură – Cuvântul cuvintelor, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2010, p. 185.

⁷ Valeriu Anania, Poeme, p. 48. Versurile acestea și perspectiva tumultuoasă se aseamănă atât de bine cu bocetul de cortegiu al unui alt mare poet al veacului trecut, Eugen Jebeleanu, care în poezia Surăsul Hiroshimei afirma următoarele: „Ce ceață deasă, vai, ce ceață deasă / Nu mai cunoaștem drumul către casă. / Suntem ușori și ceață e ca fumul, / Vai, unde-o

Instalat ca Mitropolit al Clujului, Valeriu (care provine din latinescul „a fi puternic, a fi sănătos”), și-a luat chemarea omonimă în serios⁸, și-a încercat prin pastorale și predici (săgețile cele mai eficiente spre inimile oamenilor) să mai corijeze ce se mai putea, să mai salveze pe cine mai dorea: „Alungați femeile din cimitire și vor pieri potecile dintre cele două lumi! Un cimitir e mai mult decât o grădină a mormintelor frumoase; el e vatra pururea fierbinte prin lacrimile femeilor care plâng la căpătâiul morților și care îi păstrează vii în amintirea noastră, dar și în aceea a lui Dumnezeu⁹”. Câți oare dintre ascultătorii săi l-au luat în serios?

Gnoseologia mistică și Logosică

Poezia mitropolitului Anania nu este doar o respirație artistică, ci și asumare a Crucii, a devenirii, ea comportă și o dimensiune mistică. Spre exemplu, în poezia Interludiu, întâlnim mascată perspectiva epetică paulină, sub metafora oglinzii: „Mi-a fost a mă deprinde cu lumina / Ca mugurele lumii: pe-ndelete / Oglinzii din perete / un veac i-a trebuit ca să-mi arate / că-mi udă soarele grădina¹⁰”.

Sfântul Apostol Pavel, scriindu-le creștinilor din Corint, despre dimensiunea spirituală a Noului Legământ semnat pe sufletele lor cu Sângele lui Hristos, Mielul jertfit, îi îndeamnă spre urcușul cel duhovnicesc, având drept icoană Crucea Golgotei, descoperită în oglinda mistică a devenirii ființiale: „Iar noi toți, cei ce cu fața descoperită privim ca-n oglindă slava Domnului, întru aceeași icoană ne schimbăm din slavă-n slavă, ca de la Duhul Domnului” (2 Corinteni 3, 18). Verbul folosit este metamorfoo, care traduce →

PR. DRD. CĂTĂLIN VARGA

fi, unde s-ascunde drumul? / Ce ceață deasă, vai, ce ceață mare. / Unde-i cărarea, doamna-nvățătoare? / Sub talpă n-avem nici un drum plutim / Vai, unde-i casă? cum să nimerim? / Și suntem goi, și ne cuprinde teama. Unde e tata? Unde este mama? / Nu ne vedem nici între noi deloc / Și jocul nu ne place, nu e joc. / Ce ceață deasă, vai ce ceață mare, / Oh, azvârliți-ne, voi, o cărare. / Nu mai cunoaștem drumul către casă / și ceața este deasă, deasă, deasă”.

⁸ ÎPS Andrei Andreicuț, „Mitropolitul Bartolomeu Anania, omul fără viclesug”, în vol. Mitropolitul Bartolomeu al Clujului (1921-2011). In Memoriam, p. 215.

⁹ Valeriu Anania, Cuvinte de învățătură, pp. 43-44.

¹⁰ Valeriu Anania, Poeme, p. 76.

¹ Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. I, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, pp. 115-122.

² Valeriu Anania, Poeme, p. 47.

³ Valeriu Anania, Poeme, p. 46.

⁴ Ierotheos Mitropolitul Nafaktosului, Dogmatica empirică a Bisericii Ortodoxe Sobornicești după învățăturile prin viu grai ale Părintelui Ioannis Romanidis, vol. I, trad. de

acțiunea transfigurării treptate sau procesul de lungă durată a îndumnezeirii omului. De aceea folosește și poetul imaginea „veacului” pentru că dorește să sublinieze perioada îndelungată de efort mistic, necesar omului pentru accesarea la starea de sfințenie. Drumul spre perfecțiune este sinuos, pe alocuri împiedicat de valențele răului și de firea omenească pervertită, înclinată spre hedonism, însă biruința se petrece doar în Hristos, fiindcă Logosul ca subiect al gândirii iubitoare, ipostaziază în Sine natura umană, având ca urmare o realizare personală umană culminantă¹¹: „*Puterile cuvântului le știu/și nu de-acum și nici de prin aproape/ ci de pe când mi se purtau pe ape.../Rostesc, și totul se preface-n rost;/ologul zburdă, ciungul vă mângâie,/vă-mbrățișați cu cel mâncat de răie,/lunatecul surăde-n adăpost,/ aude surdul, orbul vede, sfinte/ vi-s târfele cetății, prin ce spun/ se-ntoarnă osândiții din surghiun,/ cuvântul meu răzbate și-n morminte*”./ (Anamneză¹²)

Omul contopindu-se cu Logosul, devine o persoană logosică, adică dă naștere unei lumi anastasice, binevestind astfel anul bineplăcut al Domnului: „*El M-a trimis să le binevestesc săracilor, să-i vindec pe cei zdrobiți la inimă, robilor să le vestesc libertate și orbilor vedere*” (Isaia 61, 1). Poetul Anania, încarnând Logosul în ființa sa, (bine)cuvântează învierea oricărui suflet din promiscuitate, cuvântul lui este atât de plin de Logos, încât trezește sufletul cel lax al ascultătorului său la o nouă viață - și rostește cu așa putere încât până și femeile cele mai imorale tresaltă pe fiorul revenirii: *aude surdul, orbul vede, sfinte vi-s târfele cetății, prin ce spun*. Iar acestea nu sunt doar vorbe mari, impersonale, ci și-au împlinit menirea în persoana mitropolitului, împărțitor de sfințenie, din umbra sfântului altar de mai târziu¹³.

Observăm că lirismul valerian se hrănește dintr-un cult al Cuvântului, împlinindu-se întru acest orizont al expresivității literare productive, care mizează pe sens și pe relație cu transcendentul¹⁴. Însă dominat de mistic, poetul va afirma incomprehensibilitatea Logosului, în cutezanța de cuprindere a Lui, de către mintea omenească născocitoare de preafrumos: „*Că dacă mintea însăși nu-i chip să Te priceapă,/în bietul grai cum poate Cel negrăit să-ncapă?/Tot ce-ai făcut, se vede; doar Tu ești nevădit;/făptura se rostește, Tu nu poți fi rostit*”. (Psalm¹⁵)

Autorul preia în acest psalm, de tip arghegian, teologia numelor divine din matricea spiritualității iudaice. În Vechiul Testament, tetragrama YHWH este un Nume atribuit numai lui Dumnezeu (Ieșirea 3, 14). Cu toate că unele presupunții au fost susținute prin argumente pertinente, încă nu s-a dovedit că israeliții antici asociau numele Yahwe cu vreun alt verb afară de a fi (**haya**^h de la forma arhaică **hwh**). Ca răspuns la interogația lui Moise care anticipa întrebările israeliților privitoare la acest Nume eliberator, Domnul spune: *Eu sunt Cel ce este (ehye^h āser ehye^h)* și adaugă: *Așa să spui fiilor lui Israel: Cel ce este m-a trimis la voi!* Diferența dintre această formă verbală și numele YHWH poate fi explicată în felul următor: rădăcina **hwh** este înțeleasă drept o variantă a verbului **hyh** (“a fi”), care era în uzanță în timpul lui Moise, iar prefixul pentru persoana a treia este perceput ca o obiectivare secundară a persoanei I; astfel că **yhw** este interpretat aici ca **hyh** (“Eu sunt¹⁶”). Nu putem ști cu siguranță la care dintre cele două forme verbale se referă poetul Anania, se poate chiar la nici una dintre ele, de vreme ce afirmă cu nonșalanță: *făptura se rostește, Tu nu poți fi rostit*. Poezia mistică a lui Valeriu Anania, scurtă ca dimensiune, dar atotcuprinzătoare în

conținut hieratic, trădează o preocupare constantă a teologului Anania de data aceasta, de căutare a întâlnirii cu divinul – nu ca să urle: *Este!* – asemenea părintelui său Arghezi, ci ca să învețe de la El, cum e să stai pe Cruce.

Concluzii

Lectura poematiceii valeriene este mai mult decât o clipă de plăcere intelectuală, este o întâlnire cu omul Valeriu Anania în primul rând. Acest autor știe să se lase agățat, fără ca cititorul să înțeleagă pe deplin unde este el cu adevărat¹⁷. Acesta este farmecul scriitorului Anania, când consideri că l-ai înțeles, în clipa următoare se face nevăzut! Nu mai știi cu exactitate ce-a rămas din el, o aură a misterului profan ce te determină să iubești lumea în continuare sau o dialectică a sacralului, ce te înalță deasupra lumii, în cutezanța de a cuceri transcendentul.

Opera sa literară a fost concepută de-a lungul a șapte decenii, timp în care atât literatul Anania s-a maturizat la umbra teologului Bartolomeu, dar și teologul a prins sânge proaspăt în venele-i amorțite de la omul îndrăgostit de litere până la adânci bătrâneți. Este adevărat că în scrisul său se regăsesc fraze întregi menite a fi balsam pentru suflet, asemănătoare cuvintelor bătrânilor credinței, adevărate apoftegme de odinioară. Ele sunt rodul unei adevărate gnoseologii a sacralului și trăirii personale în apropierea lui Dumnezeu¹⁸. Poeziile mitropolitului nostru, rămân adevărate epifanii literare, de aceea versul său religios nu necesită anumite topice sau motive apriorice *sine qua non*, pentru a ajunge la adâncimea sufletului românesc¹⁹. De aceea, simplitatea poetică, prin care mitropolitul poet Anania ne-a apropiat mai mult de cer și Dumnezeu, va rămâne cu timp și fără timp, unica paradigmă literar-teologică a Bisericii Ortodoxe Române, la umbra căreia, viitorii preoți poeți se vor dezvolta.

¹¹ Justinian Cârstoiu, *Desăvârșirea creștină în Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, Editura Bucura Mond, București, 1996, p. 126.

¹² Valeriu Anania, *Poeme*, p. 225.

¹³ Ajuns cleric în îndepărtata episcopie ortodoxă română a Americii, fiind un om de pace și împărțitor de sfințenie și echilibru moral, cum îmi place să-l numesc, a știut să refacă punțile de legătură între Valerian și Victorin – doi episcopi hrăniți constant de-o hermeneutică maladivă a suspiciunilor reciproce, otrăvind relațiile cu toți cei din jurul

lor. A se vedea mai multe în acest sens în Theodor Damian, „Bartolomeu Anania: Perioada Americană”, în *Tabor*, nr. 1, aprilie 2011, pp. 30-31.

¹⁴ Petru Poantă, „Prefață”, la volumul *Poeme*, p. 8.

¹⁵ Valeriu Anania, *Poeme*, p. 286.

¹⁶ Stelian Pașca-Tușa, „Numele lui Dumnezeu, semn al prezenței personale și acțiunea Sa izbăvitoare (sotică)”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Orthodoxa*, nr. 1, 2010, pp. 18-19.

¹⁷ Roland Barthes, *Plăcerea textului*, trad. de Marian Papahagi, Editura Cartier, București, 2006, p. 8.

¹⁸ Andrei Coroian, „Din rostirile Mitropolitului Bartolomeu...”, în *Renașterea*, nr. 3, martie 2018, p. 7.

¹⁹ Nicolae Turcan, „Religion, Politics, and Literature in Bartolomeu Valeriu Anania's work”, in *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, vol. 10, no. 29, 2011, p. 163.

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XX)

[Turnu Măgurele], 17 decembrie 1961

„Dragă Lucian,

Am primit veștile amare (viața asta trebuie să o iei de coarne, altfel te încalecă) ieri și, uite, îți răspund. Cu privire la post, lasă, c-o să găsești pînă la urmă, zău așa.

În vremea asta fă lectură – multă, multă, ori scrie. Oricum scrisul are nevoie grandioasă de lectură – sigur, aleasă. Anul trecut a apărut „Mărul în floare” de Galsworthy*, „nuvele” de Hemingway** ori „Garden-Party și alte povestiri” de Katherine Mansfield*** – astea, apărute la noi, se găsesc în bibliotecă.

Cu privire la piesă, da, mai amîn-o. Nuvela de poți s-o izbutești ar fi un pas mare în artă. E foarte interesantă versiunea amplificată din ultima fază. N-o lăsa din mînă, și cît mai realist, mai gîndită, frămîntată. Vezi, fiecare personaj are gîndurile lui, durerile ori visul fericirii.

Cred că eroul pozitiv, în fond, e Lala, mama fetei, care e roasă de amintirea soțului, de liniștea copilului. Neamțul - fă-l să aibă renunțări – unde, în țara lui, are și el poate o iubită, o mamă – lasă tot pentru altă viață, de aici. Trebuie să-l pui în legătură cu viața nouă din sat ori din oraș, să fie democrat convins, nu doar vorbe.

Poți face o nuvelă mai lungă, pe capitole – fiecare capitol să cuprindă interiorul unui erou. În fine, asta depinde de cum vezi, de cum te cheamă economia sufletească a narațiunii.

Eu am reușit să isprăvesc al doilea act, exact cînd a început alba să învăluie casele. Încolo, nimic nou. De la București n-am nici un fel de veste.

Îți urez mult noroc și cîtă vreme trenurile merg, mai pune la cutie cîte-un rînd.

Sărutări de mîini doamnei.

Al vostru,

Stelaru”.

Note

1.*Scriitorul englez John Galsworthy (ns. în 14 august 1867, la Kingston – m. 31 ianuarie 1933, Hampstead).

2.**Scriitorul american Ernest Miller Hemingway (ns. în 21 iulie 1899, la Oak Park, Illinois – m. în 2 iulie 1961, la Ketchum, Idaho).

3.***Scriitoarea Katherine Mansfield (ns. în 14 octombrie 1888 la Wellington, Noua Zeelandă – m. în 9 ianuarie 1923 la Fontainebleau, Franța).

4. O copie a scrisorii se află în custodia lui Gheorghe Sarău, care a primit-o de la Lucian Cotoi din Ploiești, în anul 1989.

*

Scrisoare trimisă de pictorul și medicul I. Mirea, din București (str. Ion Vidu, nr. 6) la 27 decembrie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35).

București, 27 decembrie 1961

„București, str. Ion Vidu nr. 6

Dragă Stelaru,

Scrisoarea ta mi-a căzut [n.n.: în mînă] chiar în prima zi a Crăciunului și am considerat-o ca pe o urare. De altfel, mie, nu-mi urează nimeni nimic. Sunt în afara lumii și nimeni nu mă mai găsește. Pe alt tărâm al artei, am stat printre săgețile mele și ți-am cetit poeziile. Le-am vegheat dormind alături cu mine. Și’n somm s-au amestecat într’un loc, pe niște pajiști de unde nu se mai separă.

A fost Ion Vlad și s-a tulburat.

Cînd vii în București, aici, unde autobuzele gâfăie prin zăpadă, o să te vîd și-ai să mă vezi.

Vino cu vre-o creangă de an bun.

Noi nu te uităm. Nevasta-mea și fetele strigă după un noroc din care să-ți frîngă și ție o parte.

Mai scrie-mi – sunt foarte singur și ești singurul, care, ce spui, îmi face bine.

Te îmbrățișez,

Mirea”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău în 1989.

*

Scrisoare trimisă de Lucian Voinescu Cotoi, din Ploiești (str. Lupeni, nr. 80), la 28 decembrie 1961, poetului Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35).

Ploiești, 28 decembrie 1961

„Dragă maestre,

Sînt numai două zile de cînd am pus la cutie scrisoarea către dumneavoastră. Acum intervin din nou cu o mare rugăminte. Vă rog să vă întrerupeți din timpul de lucru cîteva minute, gîndindu-vă la următoarea poveste și, totodată, să-mi transmiteți, imediat – dacă se poate – soluția cea mai nimerită. Eu vreau ca un tablou al piesei mele să reprezinte groapa în care Iulus stă ascuns. În scenă, nu intervine nimeni, numai el, singur vorbește cu aducerile amintite. Aș vrea ca în mintea lui să apară Victor Daraban – soțul Lalei – și el, de

fiecare dată cînd intră în groapă, discută cu Iulus.

Îmi mai vine în cap [n.n.: ceva]; imaginați-vă să nu apară Victor Daraban, ci un rus pe care el l-a ucis aproape inconștient și, tot timpul, îl obsedează crima. Pînă la urmă, rusul îl iartă și de acuma devine prietenul lui în groapă și tot timpul cu el se sfătuiește. Aș vrea să nu apară rusul, ci o iubită de-a lui, din Germania, sau tatăl lui, cu care - de asemenea - se consultă în singurătatea gropii.

Asta aș vrea s-o prezint astfel : „În scenă se află un pat din scînduri cu rogojină și cîteva macate, pereți goi - reprezintă groapa. Cînd Iulus intră și adoarme în pat, visează apariția unuia din cei pe care vi i-am spus. Acesta, într-adevăr, intră în scenă printr-un perete și încep discuția.

Eu, totuși, aș vrea să intervină și Victor Daraban, astfel ca aducerea aminte a celui care l-a salvat să-l pună în mare încurcătură cu situația de sus, din cameră – unde el este îndrăgostit de nevasta și, mai tîrziu, de fiica acestuia. Totuși, nu aș vrea să renunțe nici la rusul împușcat de el și nici la iubita lui din Germania.

Toate astea mă pun la mare chin, deoarece mi-e teamă să nu se spună că am plagiat ceva din Simonov. Mie îmi trec prin cap scene năzdrăvane. Deși vroiam să mai amîn piesa cu cîteva luni – în care timp să mai studiez – totuși nu mai pot.

Acum am gramatica limbii romîne în față, după care învăț limba și scrierea corectă. Am impresia că mă exprim anapoda și nici gramatical.

Vă rog foarte mult să-mi scrieți imediat în legătură cu aceasta, fiindcă aștept nerăbdător.

Vreau să încep lucrul cît mai curînd. În tot cazul, pînă la primirea sfatului dumneavoastră, eu definitiviez Actul I, pe care-l încep din nou, cred, peste maxim două zile.

Aseară am văzut la teatrul din localitate „Băieții veseli” de H. Nicolaide. Acum trei seri am văzut „Dacă vei fi întrebat”. Bolnăvicioase minți mai au și dramaturgii aștia ai noștri.

Vă rog, încă o dată, maestre, să-mi răspundeți în ziua în care primiți această scrisoare.

Vă urez numai bine,

Al dumneavoastră,

Lucică”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău în anul 1989.

GHEORGHE SARĂU

Să ne mai (re)amintim de...

OTILIA CAZIMIR

12 februarie 1894 – 8 iunie 1967

(III)

Redau în continuare argumentul afirmațiilor mele care mă și scutește de alte comentarii apropo de iubirea dintre cei doi mari scriitori din literatura română: Otilia Cazimir și George Topîrceanu...

„Draga mea prietenă, bună și dulce, te-a întristat scrisoarea mea? Ți-a făcut impresia că resping prietenia matală? Atât de prost știu să mă exprim? Iartă-mă. Am fost poate brutală. Dar când ai ști cum simt nevoia să mă brutalizez! Când sunt rea, cu mine sunt rea. Cu alții, niciodată. Nu știu ce o să mai iasă și din scrisoarea mea din seara asta (vezi, n-am măcar un plic decent: am fost obligată să scriu atâtea scrisori idioate de politeță, că le-am isprăvit pe toate. Și nu vreau să amân scrisoarea: mi-e așa de frică de ziua de mâine!). Sunt ostenită. Din ce în ce mai ostenită. Îmi vine să mă așez pe marginea drumului și să mor. Dar... n-am vreme. Am atâtea de făcut! Două zile am lucrat, la via domnului Sadoveanu, ca să pun un pic de ordine în manuscrisele lui. Caietele, însemnările lui, clăie peste grămadă într-un sac! Le-am scos, le-am netezit, le-am rânduit. Filosofie, psihologie, fizică, studii despre stil, versuri, teatru Papură-Vodă, Microcosm... Așa de tare m-a emoționat, așa de cumplit m-a speriat imensa bogăție de material de preț pierdut, așa de tare m-a obosit efortul, că am venit acasă bolnavă, cu corpul prins de dureri rele, cu fălcile încheștate. Și lipsesc manuscrise! De ce le-au luat? Ce-or să facă cu ele străinii, nepricepuții? Era, știu bine, un capitol dintr-un roman în franțuzește, un deliciu. Romanul s-ar fi chemat *Souvenirs d'un nourrisson*. Și începea: „Je me souviens..”. Ți-l imaginezi? Azi am fost la cimitir, întâia oară de atunci. I-am dus și din partea matală garoafe (nu terminasem încă banii de flori). Mormântul lui, înțelege mata cuvintele astea absurde? Mormântul lui! Dar... nu l-am simțit pe el acolo, dedesubt. El e în altă parte. O să-l caut și o să-l găsesc. Prea mi-e dor de el ca să nu mai fie nicăieri. Am fost cu băiatul. E tăcut și îndărătnic

ca tatăl său. Nu-i mic, cum crezi: are 24 de ani – și nici o situație. Îi place vioara și trăiește cu capul în nori. Fuge de-ai lui și vine să tacă la mine. Mă duc cu el să-i fac haine, ne plimbăm amândoi, bem cafele. În curând va avea o slujbă (are bacalaureatul, atât) și mi-a promis că se înscrie la Universitate. Cred că o să mă asculte. Curios, mi se pare mai... mare decât el! Numai el putea fi mic, mic – „și mai mic!” – și alintat! Știi ce de jucării avea? Am găsit într-o zi o praștie, o praștie de copil, pentru vrăbii. Tăiașe pielea dintr-o mănușă nouă! Și avea aeroplan, și muzicuțe. Și mie nu mi-au dat nimic. Le-au aruncat, desigur. Ce era să facă oamenii „serioși” cu jucăriile lui? Am căpătat (l-a furat băiatul) un bumerang, pe care l-am dat unui prieten de-al lui de joacă, din clasa a 7-a de liceu (era mai... mare decât el!). Să-ți descriu odaia lui? Ar fi tare greu. Era un amestec de lucruri care nu se potriveau între ele, într-o dezordine aparentă, pe care-o respectam, dar care era minuțios ordonată. Știi mata cum îi știam orice lucrușor, orice carte, orice fleac? El îmi spunea că-s miraculoasă, că se teme de mine. Și acum le știu pe toate cum erau. Și dacă, prin imposibil, s-ar întoarce toate la locul lor și peste zece ani aș ști unde să găsesc un capăt de ață! Acum, a rămas în mijlocul odăii un morman de cărți. Le cataloghează un student, supravegheat cu strânsnicie de familie. [I]eri mi-a scris ministrul că, după ce le va cumpăra ministerul, să mă duc să-mi iau ce mi-e drag. Dar, n-ar fi luat tocmai ce mi-ar fi drag mie? Voi mai găsi volumele de psihologie ale lui Dumas, negre pe de margini de adnotări? Și *Le rire* al lui Bergson, și atâtea altele? Mă lași să pun deoparte, pentru mata, una din cărțile care i-au fost dragi, dacă voi mai găsi vreuna? O să am câteva din lucrurile lui. Mi le-a smuls, cu ceartă și scandal, băiatul din mâna celorlalți. Sărăcuțul, cât s-a zbatut ca să-mi facă câte-o tristă bucurie! O să am cuverturile lui de divan, covorașul cu icoana, mașina de scris, un telefon, o mesuță, maperonul de la mata, clișeele fotografiilor făcute de el, veilleusa lui, barometrul, o cravată (avea vreo 30!), scrumiera. Dar, să nu mai vorbesc de ce mă doare. Poate o să fiu nevoită să plec la București. Mi-a scris Victor la-

mandi să plec îndată ce-mi telegrafiază. Te voi anunța printr-o carte poștală când plec, dar îmi poți scrie și-n lipsă: n-o să stau mult, iar scrisorile mele îmi sunt respectate. Ți-am scris că vor cu tot dinadinsul, domnul Sadoveanu și cu Victor Iamandi, să-mi aranjeze nu știu ce situație? Ca să am ocupație și să fiu la adăpostul grijilor vieții. Așa vor ei, și el ar fi mulțumit să știe asta: prea a plecat amărât. „N-aș fi vrut să te las așa...” și „Cui te las?”, mi-a spus de-atâtea ori!

Eu râdeam, știi că am râs până la sfârșit, ca să-i dau curaj? Îmi arăți, delicat, nemulțumirea că am spus la ai lui chestia banilor. Nu-s eu de vină. Când ne-am întors de la Viena, ne-a întâmpinat la București fratele lui. Și au umblat amândoi pe la bursa neagră să schimbe șilingii ca să-ți trimită matală parte din bani. (Era prea slab ca să umble singur: când se urca în mașină, se urca întâi în genunchi!). Iar când, aici, el era rău, fratele lui m-a luat repede și mi-a cerut socoteală de „banii care v-au căutat pe la Viena”. Atunci i-am dat în mână plicul în care aveam 20.000 lei ai matală. I-a „pus în siguranță” imediat. Am avut însă grijă să-l previn pe domnul Sadoveanu. Și acum, miercuri, când vine d[omnia] sa în Iași, fratele lui îi va înmâna dovada că i-a depus la o bancă pentru bustul în bronz, așa cum ai dorit mata. Restul de 20.000, pe care la început se angajase familia să-l achite, iar acum nu mai vrea, o să-l achit eu. Nu te supăra, trebuie, așa vrea el. Dar cu încetul, nu? →

DUMITRU HURUBĂ

Că și eu sunt acum tare, tare strâmtorată. Nu te supăra că-ți vorbesc iar de asta. Știu și ce greu i-a fost lui să primească, și ce delicată ai fost mata, știu tot. Și dacă cu vreo vorbă nesocotită te-am blesat, iartă-mă. N-am vrut s-o fac, și nu mi-o iert. Tot miercuri voi ruga pe d[omnu]l Sadoveanu să vadă ce s-a făcut cu manuscrisul matale. (Căi lăaturalnice, nu? Ori mai era și altul?). Nu, nu te mângâia cu gândul că n-am ce face cu el. Îl țin din răutate. Toți cei pentru care el a avut prietenie sau dragoste trebuie să plătim. În special eu. Înainte de a pleca la Viena, chiar în dimineața plecării, el a ars scrisorile matale. Știu sigur asta. Dar cele de la Viena, cele din călătorie, au rămas. Și scrisoarea matale de pe Rin n-a citit-o. Nu mai putea citi. Era un teanc de scrisori pe masă. A doua zi după catastrofă, nu mai era. Unde-s? Băiatul nu știe nimic. În noaptea când dragul meu se odihnea pentru întâia oară, s-au scotocit, înainte de sosirea băiatului, toate saltarele, toate dulapurile. Ce-am putut salva eu înainte a fost salvat. Restul... Iartă-mă, n-am putut face mai mult. C-o zi înainte luasem, cu complicitatea unui doctor, a nevastei lui Demostene Botez, a surorii mele, scrisorile mele intime, fotografiile noastre, scrisorile intime de la trecătoarele lui prietene și câteva manuscrise (un capitol din Sisoe, câteva caiete) și le pusese în casa de fier (cu cheia la mine) a proprietarei (soacra lui Demostene Botez). Făcusem așa pentru că îmi ceruse el asta. S-a observat. Am fost amenințată cu parchetul, mi s-au luat cheile și am fost ținută sub strictă observație. Nu puteam pleca: el trăia încă, și mă striga cu deznădejde. Din ce a rămas acolo a mai salvat, a doua zi, ce-a mai găsit, domnul Sadoveanu. Dar unde-s **Souvenirs d'un nourrisson**, unde-s scrisorile matale, și atâtea altele, din urmă? În zăpăceala mea, am lăsat între clișee exact pe cele pe care trebuia să le distrug: două plăci cu două imagini de-ale mele, strict intime, din „notre folle jeunesse”. Le-a luat cea mai mare, și mai rea, dintre surorile lui. Ce-o să facă cu ele? Că nu le-a luat ca să mă admire, de asta sunt sigură! Acum înțelegi mata ce bine-mi pare că am în casa de fier, și o să le ard, plicurile cu scrisori străine? Câteva femei, care n-au altă vină decât că

l-au iubit, și cum puteau să nu-l iubească? – ar fi plătit cu scandal și cu viața stricată, vina asta. Că-s capabili de orice. Eu mă aștept la orice: șantaj, în primul rând. O să caut în caietul verde (e tot în casa de fier din strada Ralet) ce versuri a scris la Viena. Eu știam doar de niște fabule (neterminate), de Sisoe (pe care o să-l transcriu eu: el n-a putut transcrie decât 2 pagini) și de articolul care va apărea în numărul viitor al Adevărului literar. Și de voi găsi versuri, ți le trimit cu dragă inimă. Numai să nu fi fost între hârtiile de pe masă! Că au dispărut 2 blocuri. Dar sper că n-o să fie așa, nu vreau să fii mata despoiată de un lucru la care ții. Destul am fost eu! Da, greșelile le făcea cu puritatea, cu simplitatea și cu neglijența unui copil. A unui copil care se simțea iubit și știa că i se iartă orice. Așa cum l-ai înțeles mata, l-am înțeles toți. Nu vorbesc numai de mine. Mă gândesc la ai mei. Niciodată, dar absolut niciodată, nu i s-a făcut nici cea mai vagă aluzie la vreo datorie pe care ar fi avut-o față de mine. Nu vezi mata că nu și-a aranjat „oficial” nici interesele lui? S-a mulțumit să-mi spuie mie ce trebuie să fac, ca să fiu pe urmă întrebată de ai lui: – „Ai ceva scris la mână? Dacă nu, cine-o să te creadă?” M-au crezut toți, afară de ai lui. Dar, ei aveau drepturi, pe care mi le-au aruncat în obraz mie, și i le-a aruncat în obraz lui, când nu mai era. Nu știu ce scrisoare ți-am scris. Cred că am făcut și greșeli de ortografie! N-o mai recitesc. Alta, nu ți-aș mai putea scrie. Nici acum, nici cine știe câtă vreme. Și erau lucruri pe care trebuia să le știi. Vrei să nu-mi mai spui „dumneata”? E un cuvânt înghețat. Și ai să mă primești la mata în septembrie? Poate atunci să pot veni. Pe o zi, pe două, pe-o săptămână. Și vrei să rămânem prietene? – Uite, mă gândesc acum: mata nu i-ai auzit glasul! Știi cum vorbea? Grav, voalat și foarte, foarte trist. O să caut (dar lasă-mi răgaz!) fotografia cu pălăria și altele, multe. Clișeele le avea. Dar... mi le-au luat! Vei avea tot ce am în dublu exemplar. Mi-ești dragă, Didi” [Iași, 16 mai 1937. Doamnei Sandra Cotovu, Strada Traian, nr. 51, Constanța; Expeditor – Otilia Cazimir, Strada Bucșenescu, nr. 4, Iași (devenită, mai târziu, strada „Otilia Cazimir” nr. 4, n. DH)]

Personal simt și trăiesc profund în interiorul acestei scrisori, „părtaș” la o neașteptată și minunată declarație de dragoste greu de egalat, îmi permit să spun, fără să fie lacrimogenă, fără să fie patetică... Este istoria-sinteză a unei mari iubiri, impresionantă prin simplitatea ei... Și totul s-a terminat în 7 mai 1937, și totul nu s-a terminat atunci, pentru că Otilia Cazimir a purtat cu sine marea sa dragoste pentru Topîrceanu până în ziua de 8 iunie 1967 când, așa cum promisese, în scrisoarea reprodușă mai înainte: „*Mormântul lui! Dar... nu l-am simțit pe el acolo, dedesubt. El e în altă parte. O să-l caut și o să-l găsesc. Prea mi-e dor de el ca să nu mai fie nicăieri.*”.

De-abia aici, în aceste câteva rânduri, simțim cu adevărat profunda și marea jale din sufletul Otiliei, dar plecarea pentru... căutare a omului iubit a avut loc abia în anul 1967, exact după 30 de ani...

Între timp, însă, ea a continuat să scrie (A murit *Luchi...*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă (1942), și să publice, ba chiar să ocupe între anii 1937-1947, funcția de inspector al teatrelor din Moldova, iar începând cu anul 1946, scriitoarea devine colaboratoare permanentă a editurii cu nume simbolic și cu rol important în trecerea spre „groapa cu lei”, cunoscută și rămasă în istoria literaturii române sub fatidicul nume de *obsedantul deceniu*. Este vorba despre Editura „Cartea Rusă”, celebră instituție „producătoare de carte”, de literatură rusă și sovietică, recte bolșevică...

În acest sens, de amintit este faptul că Otilia Cazimir a făcut traduceri în special din opera unora dintre cei mai cunoscuți și mai... sovietici scriitori: Cehov A. P. *Opere*, VI, VII, XII, în colaborare cu N. Gumă (1957-1963) (în colaborare cu Nicolae Gumă) (1957 – 1963); Fedin, K. A., *O vară neobișnuită*, în colaborare cu Tatiana Berindei (1950); A.I. Kuprin, *Sulamita* (1948); Maxim Gorki, *Întreprinderile Artamonov*, traducere în colaborare cu Mihail Baras (1949); Gaidar, A. P., *Opere*, I-III (1955); *Timur și băieții lui* (1955); *Ciuk și Ghek* (1956); *Școala* (1960) (toate în colaborare cu Nicolae Gumă) (1960) ș.a. Dar traduceri și din alți scriitori străini: Maupassant, Arthur Conan Doyle...

Inedit

BLESTEMUL CHINEZESC

- MEMORIILE UNUI
AMBASADOR „ROȘU” -1997
(VII)

Ori, am putea crede, ca năvăliții cititori ai lui Blaga, deprinderii dobândite de sârmanul nostru neam încă de pe vremea formării sale și neuitate de atunci, căci vrăjmășia arareori îndepărtată de zodia care îl veghează nu i-a îngăduit uitarea, de a se retrage din viforul istoriei ostile într-o viață tainică și numai a sa, ferită de amenințarea năvălitorilor sau a ocupanților. Adică, spune Blaga în cartea sa „Spațiul Mioritic”: „în genere românii s-au ferit, prin nepăsare, să participe la o istorie care nu era expresia ființei lor. Nu mai puțin însă ei s-au apărat din răspuțuri, cu izbucniri elementare, când amestecul străin le amenința patrimoniul vieții lor de tip organic, matricea stilistică, sămânța unui viitor presimțit, autonomia sărăciei lor”. Sau, poate, ne-a ferit bunătatea lui Dumnezeu, care – așa cum ne spune vechea poveste amintită de Sadoveanu la începutul „Baltagului” ca fiind povestea pe care „o spunea uneori Nichifor Lipan la cumetrii și nunți, la care în vremea iernii era nelipsit” și care arată că Dumnezeu, după ce a creat lumea, a chemat toate neamurile ca să le dăruiască ceea ce le hărăzise. Și le-a dat rând pe rând tot ceea ce dădea în lume belșug și mulțumire. Și când credea că a terminat această treabă, iată că s-au înfățișat la tronul cel luminat și românii. „Domnul Dumnezeu s-a uitat la ei cu milă.

- Dar voi, năcăjiților, de ce ați întârziat?

- Am întârziat, Prea Slăvite, căci suntem cu oile și cu asinii. Umblăm domol; suim pe poteci oable și coborâm prăpăstii. Așa ostenim zi și noapte; tăcem, și dau zvon numai tâlângile. Iar așezările nevestelor și pruncilor ne sunt la locuri strâmte între stânci de piatră. Asupra noastră fulgetă, trăznește și bat puhoaietele. Am dori stăpâniri largi, câmpuri cu holde și ape line.

- Apoi ați venit cei din urmă – zice Domnul cu părere de rău. Dragi îmi sunteți, dar n-am ce vă face. Rămâneți cu ce aveți. Nu vă mai pot da într-adaos decât o inimă ușoară ca să vă bucurați cu al vostru. Să vă pară toate bune; să vie la voi cel cu cetera; și cel cu băutura; și s-aveți muieri frumoase și iubite”.

Așa ne-au fost, adică, sortite toate. Și neamul acesta sârman, întârziat de la împărțirea darurilor lumii, din cauza hărtoapelor, a oilor și a asinilor a rămas

cu singurul dar ce-i mai rămăsese lui Dumnezeu: „o inimă ușoară ca să vă bucurați cu al vostru”. Așa că a trecut peste noi istoria cu hergheliile sale de cai sălbateci și amirosind a pârjol și fum, cu oștirile sale urlând în noapte ca haitele de lupi, și noi am rămas, fără să înțelegă nimeni cum și de ce, ca să aibă un învățat franțuz prilejul de a ne numi „o enigmă și un miracol istoric” și să încurcăm evidențele istoricilor odrăsliți de toate neamurile din jurul nostru, care nu reușesc cu niciun chip să se înțeleagă de unde și cum ne-am ivit și să ajungă la cele mai fantastice concluzii fixate în mari și ridicole teorii, că e de mirare că nu au ajuns încă la soluția mântuitoare a pogorării noastre pe meleagurile pe care ne aflăm din veac, cu niște mari farfurii zburătoare în care au încăput și asinii, și oile, printre care se număra și oița bărsană din „Miorița”. Dar în ceea ce ne privește pe fiecare din noi, cu steaua și ursita lui, trecut fiecare după cum i-a fost ursit, sau după cum a reușit să se descurce, din generația mea, adică după socotelile mele cei născuți pe această lume între 1915 și 1930, rânduilele lumii fiind vitrege când pentru unii, când pentru alții, ajungând să fie hotărâtoare când zestrea lor genetică (redușă la o singură genă inexistentă botezată „rasă”), când blazoanele dobândite de străbuni cu sabia ori cu vicleșugul, și când norocul de a fi avut străbuni cu inima ușoară și petrecăreață care i-a oprit să adune bunuri aici, pe pământ, punându-și nădejdea în cele ce-i așteaptă pe celălalt tărâm.

Mie mi-a fost foarte greu să-mi găsesc strămoșii, pentru a le măsura vrednicia, spre a ghici din ea măcar niște vagi semne despre zestrea genetică rănduită să-mi străjuiască (ori să-mi călăuzească?) destinul. Nu mi-am putut descoperi nici măcar a treia generație de ascendenți, cea a străbunicilor, amintirile alor mei despre strămoși oprindu-se la cea de-a doua generație, cea a bunicilor. Iar aceștia s-au dovedit a fi fost niște plugari săraci, despre care e greu să-ți închipui c-ar fi fost niște boieri încăpuți, moștenirea lăsată de ei strămoșului meu valah fiind iobăgia, iar strămoșului secui (peste seminția căruia nu fusese azvârlită ca un blestem rânduiala iobăgească, ci cea ostășească) ascendenții săi i-au lăsat doar modesta stare de ostaș pedestraș, adică unul dintre *pedites* sau *pixidari*, care nici între secui nu era motiv de mare fală, căci chiar dacă te așeza cu mult deasupra celor aruncați în iobăgie, *inquillines* sau *indigentae*, de obicei români încă neasimilați, îți rânduia un

loc nu numai mult sub *primores*, adică sub conducători, dar și sub *primipiles*, adică războinici călări, deoarece dovedea că te numeri printre cei care n-au moștenit nici măcar un cal cu care să pornească la război.

Mă găsesc, mărturisind această situație, într-o companie cu cei care alcătuiesc marea majoritate a populației Terrei și au dat naștere nu numai câtorva miliarde de anonimi, ci și unor stele ce luminează zările destinului uman, ca tizul meu de acum cinci secole, François Villon, care mărturisisea în cea de-a XXXIV-a octavă din al său „Le grand Testament”, începând cu:

„Povre je suis de ma jeunesse,
De povre et de petite extrace”

O stare atât de apropiată de a mea încât am transpus-o în limba noastră, acum vreo șazececi de ani, cu îndrăzneala anilor tineri, prin:

„Calic is din copilărie,
Sărac ivit din sărăcime;
Nu-mi stăpîni tata moșie
Și n-avui naș din boierime;
Doar foamea neamul mi-l aține,
Iar celor hodi niși în Domnul
(Mormântul cine să li-l știe?)
Blazoane nu le strică somnul.”

Dar nici nu-i mare lucru să pricepi că strămoșii tăi au fost niște sărăntoci, căci măsurând moștenirea pe care ți-au lăsat-o nici nu ți-ai putea închipui despre ei altceva. Ce-i drept e drept, în anii mei mai de demult, când nu se cernuse peste mine cenușa indiferenței (apanajul unor ani mai apropiati de obștescul amurg), am încercat să dau situației umile a străbunilor mei singura aureolă pe care ar fi putut-o dobândi, scriind în niște versuri uitate, că:

„Unii își caută obârșia-n pietre și plante. În domnii cei vechi ce-au vegheat pe aici.-Unii se trag din tăcere. Unii se trag din blesteme./Și alții se trag din bici./Nu e prea târziu, nu e prea devreme/Să deslușim semnul sub care suntem plămădiți./Eu sunt din căzniți. Din cei de pe roată./Din sângele ce-a-necat lumea toată./ Sămânță din sămânța celor răstigniți.”

FRANCISC PĂCURARIU

Un reformator al liricii universale:

Ioan Flora

Cel mai „răsfățat de fantezie” – poetul Ioan Flora, cum l-a recomandat Geo Bogza în *Luceafărul* din 12 februarie 1972, este un postmodernist în adevăratul sens al cuvântului.

Poemele din *Valsuri* anunțau un mare poet. Scrise într-un registru stilistic diferit de al celorlalți colegi de breaslă, el aduce „o viziune cu totul originală în peisajul liricii românești din Voivodina” (Catinca Agache), deținător fiind al unei „virtuozități retorice aparte” (Adrian Marino), al unui suflu nou, chiar și în poetica europeană. Versurile lui Ioan Flora izvorăsc din interiorizările halucinatorii ale unui *Eu* profund, trecut din jocul textențial în jocul parafrazat, în care s-a cantonat o vreme și Vasko Popa. Criticul Ștefan N. Popa (în *O istorie a literaturii române din Voivodina*, Ed. Libertatea, Panciova, 1997) este de părere că poemele publicate în această primă carte de Ioan Flora „surprindeau prin căutările spirituale și artistice inedite și prin dorința de epatare imperioasă”.

Dacă, în *Valsuri*, metafora (aici cu funcție decorativă) se conjugă cu un verbaș livresc, intuitiv, în *Fișe poetice*, aceasta este trădată, pusă sub semnul paradoxismului. Discursul, exoteric și ezoteric, devine, într-o asemenea împrejurare, de o intensitate ideatică absolută. Poetul se lasă sedus de faptul divers, îl glorifică. Poezia respinge gesturile contemplative ale sacrului, din care motiv cuvintele se lasă „la egală distanță între mine și lucruri”, desigur, pentru a ieși din criza de sens și relativism: „Un om nu poate fi poet/ el are legi morale. El este./ el are./ el vrea./ el merge./ el tace./ el respiră./ El mănâncă un măr./ El intră în casă cu ploaia” (*A doua situație*). Cuvintele, ca într-o reacție în lanț, se descompun, dar capătă din nou combustie, iar se transformă, glisează spre tăcere, și cad și se ridică în „neființa neînțeleșului”. Poetul, înrudit structural cu Arthur Rimbaud, urmărește, visceral, să creeze „un nou verism în poezie” (Aleksandar Petrov), o antimetafizică.

În *Terapia muncii*, mecanismul poeziei se distanțează de prototipul

omologat până acum și împrumută fantasmă mitopoetică din hybris-ul nichitastănescian: „Nu cumva ați văzut un geniu în carne și oase, domnilor?/ Nu cumva l-ați văzut mâncând brânză cu roșii./ pe o bancă în parcul orașului./ scriindu-și cărțile, bărbierindu-se, cumpărând spanac în piață?/ [...] Dați-mi un geniu, când vă implor, și vă promit/ că n-o să-l reduc la concept și literă și n-o să-l pun să dezlege/ secretul carbonului și-al apei noastre de toate zilele./ secretul poeziei de sânge albastru./ Dați-mi-l să-l fac munte de gheață, să-i deșert o găleată de cerneală/ dedesuptul limbii lui literare, să-l scutesc de anchetă./ să-i cer să taie realitatea c-un fel de bisturiu cosmic./ să ne-o servească, felii, la masă/ [...] Dați-mi un geniu cu două perechi de limbi, cu două patrii/ și vă promit lovitura de grație./ vă încredințez/ că veți vorbi de poziția magilor/ strecurăți în piele de oameni ai muncii./ de pe poziții clare, concrete...” (*Lovitura de grație*).

Ioan Flora, poet esențializat pe latura conștientă a efemerului, „putând să scrie cu sânge și pământ negru”, pare să aibă o nejustificată frică de existență. Poetul închipuie, în *Tălpile violete*, chiar o „moarte cu efect întârziat” care, deși pare „un fleac”, îl poate proiecta pe om în istorie. La poet, absurdul este veșnic: „Moartea-i un fleac, îi răspunde după o veșnicie/ de-o oră și mai bine altul, răsând cu gura până la urechi./ doar că omul uită definitiv că este...” (*Maidanul cu crapi*), sau „Dincoace de micul ecran, totul era în penumbră./ și realitatea care e ruina unui basm./ și viitorul ezitând între și între./ și dragostea mea pentru tine care nu mai fulgeră/ (ca odinioară) și nu mai arde macii-n lunci și coline./ încât nu-i decât/ o excepție, un cui găurind ordinea prestabilită a lucrurilor./ cazul aceluia strașnic și înverșunat Nazim/ asasinându-și cu secera și ciocanul soția ce-l suduia în fel și chip...” (*Finala de tenis*). Ioan Flora, nu încap dubii, este un poet de direcție, deschis spre tainele Logosului și Imaginarului.

Demersul său poetic, de sondare a resorturilor intime și subtile ale existenței, este anti-Vasko Popa. Poezia sa este o poezie „ciné-vérité”, o poezie a măștilor care, cum descoperă criticul Cornel Ungureanu, „aparține verismului, aparține intertextualității”.

Volumul „*O bufniță tânără pe patul morții*” (titlu de inspirație bolinteană!) îl transformă într-un smerit caligraf al peisajelor sufletești, majoritatea bolnave: „Nu mai asmuțeam câinii la lună și nu mai treceam liniștit strada/ [...] Nu mai visam cămăși și oameni în flăcări./ nici ruguri, nici labirinturi./ Mergeam drept înainte, cu privirea ațintită spre câte un copac/ răzleț prin câmp/ și era de parcă tu nici nu mi-ai fi răsărit în cale” (*Memoria asasină*). Dincolo de valoarea sa poetică, volumul are meritul de a transfera într-un univers mitic cuvintele-imagini, abandonate până aci, în întunericul mitopo(i)etic al cârțiței. De reținut periplusul spiritual al poetului prin mitologie. Exegetul Ștefan N. Popa surprinde, astfel, noua ipostază a poetului: „Ioan Flora adoptă tehnica intertextuală, partea poetică rezultând din materialul lingvistic interstițial”. În „*Discurs asupra Struțocâmbilei*”, tehnicile sunt continuate, mesajul capătă o atitudine simpatetică și se lasă infiltrat de un ermetism în jurul căruia pivotează „cuvinte ieroglificești”, amintindu-l, pe undeva, pe Nichita Stănescu: „Ea nu-i nici vultur, nici castor, nici câinele mării./ ea nu-i nici băltan, nici uliu, nici coțofană./ nici nevăstuică./ nici căprioară de Arabia./ ea nu-i nici dropie, nici cămilă cu două picioare./ nici struț cu aripi și pene./ nici porumbel și nici cățelul pământului./ ea se mișcă anevoie printre munți mișcători./ prin câmpii nestatornice de pasăre cămilă și de cămilă părăsită în același timp./ [...]→

FLORIAN COPCEA

Orice dihanie cu două picioare, cu pene și ouătoare/ este pasăre./ Struțocămila este cu două picioare, cu pene și ouătoare./ Struțocămila este un soi de pasăre, deci/ Pasăre este Struțocămila./ pasăre este./ pasăre este struțocămila, dihania aceasta, Struțocămila este pasăre” (*Discurs asupra Struțocămilei*).

În *Mendeea și mașinile ei de război*, discursul metafizic se amplifică, capătă valențe eterne, poezia, întorcând spatele modelelor, devine, ascultând doar de legile firescului, rațiunea unei existențe divine.

Poetul încearcă să se situeze permanent în afara neantului etic al lumii, se sutrage prezentului pentru a da efecte semantice (im)pactului cu ficțiunea (de)sacralizată: „Stau răzimat, mai bine de un secol, de soclul împrejmuid Hotel de Ville./ să-mi trag oleacă sufletul, să fumez o țigară, să răsfoiesc în voie catalogul Atelierelor lui Brâncuși./ Date concrete, locuri comune, utile în ultimă instanță./ Mai aprige sunt însă imaginile (mai abrupte) văzute pe video/ în însăși incinta lăcașului alb:/ forfota unei ogrăzi gorjenești de prin anii șaizeci./ mulsul oilor./ scosul vitelor la păscut./ colectivistul șchiop urcând scările morii de apă./ tăiatul porcului în poartă./ Abrupte imagini cu chipuri de oameni ai locului./ acoperite de plăci tectonice verzuri, având/ privirea împăienjenită./ ziua de mâine făcută/ numai aramă, numai piatră vânăta./ Iar dacă aș ține seama și de *Hăulita* scurmând/ fiecare ungher al Atelierului, dacă aș avea în minte/ și parfumul *Cânturilor de ocnă*! (*Că Pandele-a tras cu geana, când am dat prin volte iama./ Să-mi înfig as la roială, scos din foaie de zăbală!/ Adă, mamă adidașii, că mă duc!*), chiar că aș putea vorbi de existența amăgitoare/ a unor lumi paralele./ chiar că m-aș putea înnegri la chip/ (de o durere abstractă, de o mânie cumplită)/ iar bolta s-ar prăbuși./ cu pământ cu tot./ în ceașca de cafea de pe masă”.

Am transcris acest fragment din poezia *Lumi paralele*, în chip concludiv, pentru a dezvălui atât starea de extaz, cât și starea de grație impuse de tripla ipostază de *observator – subiect – narator* a poetului, hotărât să (des)babelizeze, dincolo de tehnicism, frontiera dintre realism și fantezie: „Apuc cu dreapta ceainicul fosforecent de pe masă./

Dau să torn în cești obișnuite/ obișnuita licoare./ Privesc prin peretele despărțitor înspre/ ceea ce ar fi trebuit să văd cu ochiul liber./ Cineva de la masă vorbește despre *Judecata de apoi*/ a lui Michelangelo unde Sfântul Bartolomeu/ își arată (preferic) pielea jupuită fâlfâind ca o cămașă./ Mă căznesc să torn ceaiul rece în cești fierbinți, când.../ Aici discursul virtual se întrerupe brusc/ și inexplicabil, exact cu un deceniu în urmă...”.

Jocul *prezent – trecut* apocaliptizează textul po(i)etic. Ai senzația că privești un tablou de Salvador Dali.

Limbajul poetic, reconstruit/ resemantizat pentru a paraboliza non-conformismul, atinge apogeul în versurile din *Iapa Dunărea* (Editura Cartea Românească, 2003) care „imortalizează”, asemeni unui aparat fotografic, pendularea autorului între „poesis și poien”, îndreptând elementele compozițiilor spre o totală reclusiune: „Nu mi-a fost mie teamă nici de viață./ darmite de ea./ citeam și reciteam silabisind/ prin aerul de plumb al tipografiei/ și-un vierme străveziu se zvârcolea în pagină/ tăind versul în două./ ciopârțindu-l, completându-i semnificația/ Urmăream cum îi cresc aripi, cum îi apare un corn/ în frunte./ cum încalcă pragul ferestrei și țâșnind ca o săgeată face gaură-n cer...” (*Realul asediat*).

În context general, Ioan Flora, spirit lucid, stăpânit continuu de o frică kierkegaardină, „se dovedește modern (și chiar *avangardist*) tocmai prin această conștiință a crizei integrale a poeziei” (Adrian Marino – *Poezia lui Ioan Flora*, în revista *Lumina*, nr. 4-5/1998). Creator al unei lumi împrumutate din prozele lui J. L. Borges, Ioan Flora ne poartă prin labirinturi unde „e clipa când se îngână ziua cu moartea și limba spre/ închipuirea cuvântului/ nu te mai ajunge” (*Când se îngână Ziua cu moartea*).

Ioan Flora a rămas un incontestabil reformator al poeziei și al mitopo(i)eticii universale.

Vasile Mic

Când se îngână ziua cu moartea

Tu strecori printre degetele cele douăzeci și șapte de mărgelile turcoaz dintr-un șirag circular, imaginând o gaură neagră într-o lume ideală, întorci pe toate fețele silogismul cu pasărea necămilită sau cămila nepăsărită (Ave, palatinus Moldaviae! Ave!), stârnește volbura în Cetatea Epithimiei, înghețul, Mi se scurg printre degete mătăanii de piatră seacă și aștept. să ningă.

Povârnișuri sinucigașe se-nghesuie la geam; e clipa când se îngână ziua cu moartea și limba spre închipuirea cuvântului nu se mai ajunge.

Încheind acest cânt

Pe cale de a se împlini sunt trecătorul și carnea, când spusele mele încep să curgă și noaptea se lasă ca o cărare desprinsă de văz. Clătinându-se, deasupra, goana ei nu seamănă cu nimeni. Legile jocului le încercăm după un timp lung, îngrozitor de obosiți.

Eu îți pun o pagină proaspătă în mâini și-i aerul curat cum nu s-a mai întâmplat vreodată. În sălile mari, bărbații se plictisesc citind – se înfig în scorburi, în ciuda răni de veacuri.

Statuile cailor se dezlegară și acoperiră rândurile pentru tine. Niște ploii ajunseră muncile de primăvară din urmă și-o obișnuință binecrescută sunt.

Nu mă mai încape aerul. Se împrăștie prin mine ceea ce alții hotărât-au. Alții vor începe contemplarea, încheind acest cânt

IOAN FLORA

Nora - tragedia unei false comunicări -

invitație pentru psihologia artei

Tema iubirii, în povestirea „Nora sau Balada zânei de la Bâlea-lac” de Mircea Nedelciu*, apare ca expresie literară a crizei de conștiință, consecutivă unei false comunicări, prin care trece personajul principal, Nora.

Autenticitatea comunicării interindividuale este premisa esențială a înțelegerii și este dată de compatibilitatea codurilor dintre emițător și receptor, înțelegând prin cod întreaga condiționare culturală a individului uman, care își lasă amprenta asupra modului personal de a percepe realitatea obiectuală și spirituală și asupra modalității personale de formulare a mesajelor către semenii lui. Ea presupune, în plus, reciprocitatea relației de comunicare, ca tratament egal sau similar pe care o persoană îl acordă la rândul ei persoanei sau persoanelor cu care stabilește o relație.

Psihologia artei distinge între produsele de artă de expresie verbală, predominant creatoare de mesaje, și cele nonverbale, predominant generatoare de semnificații. Receptarea celor dintâi solicită consumatorului de artă o atitudine activă de parcurgere a secvențelor de mesaj și de decodare potrivit propriului cod, înțelegerea ca finalitate a decodării fiind un cumul al secvențelor. Produsele artistice generatoare de semnificații necesită, în schimb, o atitudine contemplativă, necesară surprinderii ideii de semnat. Diferența dintre consumatorul de artă avizat și cel neavizat este dată de niveluri diferite de decodificare, primul fiind mai aproape de codul creatorului de artă, deși există o tendință permanentă de decalare a codurilor, ca urmare a schimbării canoanelor literare.

Povestire cu accente tragice, „Nora sau Balada zânei de la Bâlea-lac” are o structură secvențială scurtă ca text, dar elaborată ca semnificații sugerate, astfel încât receptarea estetică presupune coautoratul receptorului. Distingem două direcții de structurare a textului, una în planul real, cronologia evenimentelor, și alta în plan ideal-iluzoriu, care se mulează pe ceea ce reprezintă o criză a conștiinței. În afara destructurării, ca specificitate a unui cod postmodernist, autoirul

apelează și la o încifrare a textului, a cărei depășire furnizează revelația semnificațiilor unui eveniment, altfel banal în derularea vieții cotidiene. În sensul celor afirmate, un reprezentant de seamă al psihologiei artei, L.S. Vigotski, spunea că: „... adevărata natură a artei poartă întotdeauna în ea un element de prefacere, de biruire a emoției obișnuite, ... pentru a recepta arta ... trebuie să-ți depășești în mod creator propria emoție, să-i găsești catharsisul, numai atunci acțiunea artei se va manifesta în întregime. Freud notează cu mult spirit că, atunci când vede pericolul, omul fricos se sperie și fuge. Util însă, continuă Freud, este faptul că omul fuge, nu că se teme. În artă lucrurile se petrec invers: utilă este frica în sine, descărcarea omului, ceea ce crează posibilitatea unei fugi.”**

Nora reprezintă un prototip neizbutit de zână a iubirii, nu pentru că i-ar fi lipsit calitățile personale, ci pentru că întâlnește un Făt-frumos impostor, Doru, care își creează propria mască într-un decor montan, cu câteva texte aruncate ca nadă, pentru oricare fată frumoasă pe care o întâlnește. În familia Norei, este vehiculat doar idealul profesional, la școală doar procesul de predare-învățare, prietenii sunt inexistenți sau invizibil, așa că Nora rămâne cu un ideal de iubire, singură în fața lumii și a unui individ fără scrupule.

Criza de conștiință este o tulburare psihică provocată de incapacitatea unei persoane de a-și rezolva problemele de viață. În cazul Norei, criza, ia forma abandonării de sine într-o experiență de dragoste, cu exacerbarea sexualității, provocată voluntar și periculos de către partenerul ei și amicii acestuia.

Tragismul povestirii este sporit printr-o falsă înțelegere, într-un ritual mimetic și fals de iubire și comunicare, pe care îl conduce Doru după un scenariu recurent și bine pus la punct. După consumarea iubirii, în acest ritual contrafăcut - „O săptămână încheiată s-au tot spălat dimineața până la brâu cu apa rece a izvorului, s-au tot plimbat până la Iezeru Mare și-napoi, au tot mâncat conserve și s-au iubit în tăcere. ... Aceasta era, deci, proza ce lungă a marii iubiri. La Negoiu se hrăniră din nou cu conserve.” - fără urmă de comunicare autentică, Doru o abandonează pe Nora amicilor săi, de reținut, în trei rânduri, la Suru, Bârcaciu și la Podragu - „În cea mai frumoasă dimineață de mai coborâră agale spre Suru. ... Doru plecase la Sebeș după bere - de ce tocmai el?... Cineva, și nu Doru, pe sală mâna îi strânse. Și ea ca prin somn îi răspunse.... , la Bârcaciu. Prietenii lui erau acum alții, în parte. Jocul din seara precedentă reîncepu, dar ea îi spălă, iată, lui Doru prima cămașă. ... Nimic deosebit nu se mai întâmplă. Doar la Podragu, când Nora din nou vru să-i spele ceva și-i ceru lui Doru ciorapii.”

Prinsă între o experiență sexuală neobișnuită, care o copleşte, și abandonată practic de Doru, Nora încearcă o umilă reparare simbolică a vinovăției sale prin experiența casnică a spălării rufelor (în familie). Nu are nicio înțelegere și separarea, sub semnul vinovăției sale, este inevitabilă. „El refuză categoric. Ea insistă. El din nou refuză. Ea vru să-i smulgă din mâini și atunci el îi aruncă în prăpastie. Nora plânse nervos, cu sughițuri.” După experiența Brașov, Nora, cuprinsă încă de ideea vinovăției sale, părăsește pentru a doua oară „Orașul”, în căutarea iubirii ideale și a lui Doru. În acest moment, o găsim la începutul povestirii, în Munții Făgărașului la cabana Bâlea-lac, ca menajeră, într-o lume mai mult ideală, suprapusă celei reale, în care își analizează propria experiență de iubire. Lumea ideală este sugerată în textul literar prin întâlnirea dintre Nora și trei soldați care lucrau la drumul transfăgărășean. Această întâmplare quasi-reală este un pretext literar pentru a prezenta, într-un ritual al suferinței și spălării păcatelor -, și toarnă apoi imense cantități de perlan.” - procesele de →

SERGIU SCOFERCIU

conștiință pe care și le face Nora în asumarea exagerată a unor vinovății personale în destrămarea unei iubiri, în care ea ar fi putut fi zâna unui Făt-frumos. - „Nora la rândul ei privește la cer și cum, în *seara crescândă*, amintirile dreptul la viață și-l cer.” Acest ultim citat conține și cheia continuării planului ideal - „*în seara crescândă*” - în ultima secvență a prozei - „*acum e mai bine să stai, să privești, să ascuți un amurg*.” De subliniat, în ideea încifrării, că întregirea universului ideal din prima secvență literară cu cel din secvența finală se realizează în mijlocul unei fraze, când se face recurs la amintiri - „Îl respinse pe Nelu, brutal, cu o mână, pe Doru, în gând, cu o ură nebună.” Dualitățile seară-amurg, amintire-uitare, pierdere-regăsire ne dau cheia descifrării crizei de conștiință și a eliberării.

În universul ideal, personajele sunt perechi cu cele din universul real. Nora este simbolizată prin capra neagră, vietate a cărei libertate este crucială. Cei trei amici ai lui Doru, și parteneri de dragoste ai Norei, sunt regândiți acum de către Nora, în imaginea soldaților, ca niște violatori, care, au profitat de slăbiciunea ei și de o întâmplare - „Ei se-mbujorează precum mâinile ei, pe gheața lacului se duc câșetirei, lemne pentru ea vor aduce, soarele din nou peste ceturi străluce.”... „Făcură un foc mare, mămăligă, un berbec la proțap. ... Cineva, și nu Doru, pe sală mână îi strânse. Și ea ca prin somn îi răspunse”. Doru, respins „cu o ură nebună” - extremă suferință - în momentul eliberării de sub povara unui surrogat al iubirii, ia înfățișarea colonelului interzis.

Criza de conștiință și rezolvarea ei sunt prezentate de o manieră psihanalitică, într-un univers de factura visului, și comportă momente graduale de eliberare și regăsire de sine. Prinderea caprei negre sugerează, de fapt, violul celor trei soldați (cei trei amici ai lui Doru, văzuți acum, de către Nora, în ipostaza lor reprobabilă) - „Și totuși l-au prins. Animalul din răpuzeri cu ei s-a luptat. Pe unul din ei l-a și răsturnat, acum pe podea, înăuntru, zace ancorat și întins. Laptele cald din mână și inima femeii duioase să-l guste nu vrea./ Noi ne ducem, Norica, om fi pân' la opt la apel!// Altfel, cu

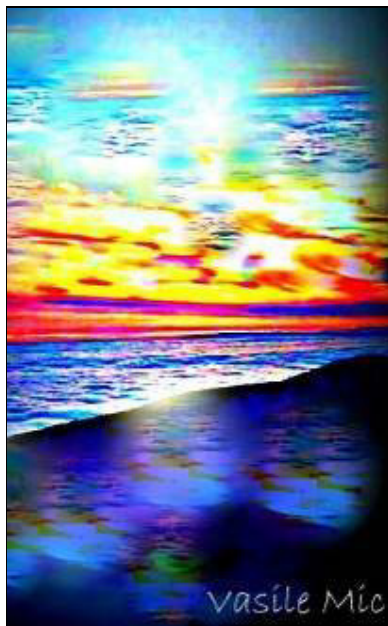
tot cu bocanci, i-ar hali colonelul cel chel.”

Dezlegarea caprei negre, într-un balcon închis cu șipci, de către Nora reprezintă momentul în care Nora cade în capcana propriei prinsori, ea văzând în bărbăți, la un moment dat, niște uriași pe care îi poate juca pe degete. Eliberarea definitivă a caprei negre este momentul în care își dă seama de adevărata față a lui Doru, îl respinge definitiv, și esențial, împreună cu falsa imagine a iubirii:

„Nora o văzu pentru ultima oară (capra-neagră liberă, în mediul ei) apoi dispăru printre stânci.”

Proza este una scurtă, dar elaborată ca semnificații, demitizarea și ironia se adevăresc a fi detașare de o situație neplăcută, nu față de Nora, un personaj adolescentin cu evoluție normală întreruptă, putând fi considerat și un manifest împotriva a toți celor care au trecut prea ușor peste problemele tinerei de 16 ani și au lăsat-o să se descurce singură. Lectura se derulează sub impresia falsă a avansării unui misoginism din partea autorului, dat fiind finalul, care constituie un prilej de atașament față de victimă și de meditație asupra versatilității ipostazei de vânător și pradă în condițiile unei comunicări mimate, lipsite de conținut și reciprocitate.

*** L.S.Vigotski, „Psihologia artei”, Buc., Ed.Univers, 1973, p. 311, 318

Vasile Mic

ÎN AFARA ROBOȚILOR LUMII

Pe paguba măreață
a unui sentiment
înviez clopotul inimii
ce îl îndeamnă,
pe titularul din mine
al zilelor albe
să le înmulțească...
să le dăruiască...
celor ce vor pretinde sau nu
acest bun

Și va spori, posibil,
grija noastră de celălalt,
dar cine voi rămâne altcineva
decât ordinarul posesor
al trofeului
pentru cea mai neînvățată
lecție
elaborată de ghimpul favorizat
cu dangătul obedient
al clopotului inimii
cucerit de albul
rămas să răsfețe
un prejudiciu sentimental

Bun de pagubă, evit ghinionul
dăruiesc zile albe
vă rog să le acceptați
fără linii de marcaj –
„bine-rău” –
se vor extinde
brațe ale Lui Dumnezeu
aceste zile albe...
nu mă întrebați câte le am –
multe...
te voi iubi
fără rătăcirii
în afara tuturor roboților lumii...

LIDIA GROSU

Asterisc

Memorialistică

Autobiografia romanțată a lui Lucian Blaga

(1895 - 1961)

Lucian Blaga și-a făcut de-a lungul vieții mai multe autobiografii, scrieri reprezentând în cele din urmă tot atâtea autoportrete (literare sau nu). Într-o cugetare intitulată „Despre biografii”, Blaga distinge într-o formă expresivă și concisă: „Biografiile sunt de două feluri: neromanțate și romanțate.

Autobiografiile sunt însă întotdeauna romanțate și nici n-ar putea să fie altfel: altfel - autorii ar prefera scrisului sinuciderea”. Rezultă de aici că „recomandarea” ar consta în neputința autorilor de a fi obiectivi cu propria viață, precum și în nevoia stringentă de a și-o recrea în spiritul libertății, ca pe oricare operă proprie.

Fără îndoială în această lumină poate fi considerat volumul autobiografic intitulat „Hronicul și cântecul vârstelor”.

Lucrarea constituie o încercare a lui Blaga de a reorganiza, în spirit subiectiv și liber, ceea ce destinul orânduise odată sub impulsul evenimentelor, adică „trecutul meu citit în palma mea de poetul din mine”, după cum scrie într-o epistolă către Domnița Gherghinescu, la 5 iulie 1946.

Această autobiografie în care evocarea se oprește în toamna anului 1919, așadar odată cu sfârșitul perioadei de formare a poetului, este în principal un poem al vârstelor prime, ca și al descoperirii naturii, istoriei și culturii, cele trei repere ale gândirii sale filosofice și artistice.

„Hronicul...” a fost scris la Sibiu, în anii 1945-1946, într-o perioadă istorică în care receptarea operei sale, în special a celei filosofice, se făcea destul de confuz, fiind răspunsul său la nevoia de a-și limpezi drumul vieții și operei sale. Este o operă scrisă cu umor și multă nostalgie, din perspectiva vârstei de 50 de ani, poetul rememorându-și în detaliu copilăria sa transilvană și tinerețea. Mai concret, pot fi deosebite în „Hronic” patru etape care s-au succedat în timp, ele coincidând

aproximativ cu cele patru vârste acoperite de amintiri: copilăria timpurie, copilăria, adolescența și tinerețea.

Analizat deseori în comparație cu „Poezie și adevăr” a lui Goethe, „Hronicul...” își propune să reconstituie sensul unei vieți, fiind o autobiografie ce se înscrie în genul memoriilor și al scrierilor non-ficționale, nu fără a ridica probleme de teorie a speciilor. Cartea a fost apreciată alternativ de critici pentru calitățile sale documentare relevând valoarea informativ biografică sau pentru cele poetice, negându-i-se dacă nu autenticitatea, atunci puterea de reflectare realistă a unei epoci. Blaga însuși i-a remarcat caracterul mixt, între istorie și adevăr, intitulându-și simultan opera „hronic” și „cântec”.

„Scrisă într-un limbaj cu nuanțe arhaice, fermecător din punct de vedere stilistic, dând impresia unei povești depănate de un bunic înțelept (chiar și timpurile verbale pentru care optează Blaga poartă marca oralității), volumul lui Blaga recuperează nu doar fragmente dintr-o biografie excepțională, dar lasă permanent să se întrevadă poezia de dincolo de amintiri” (Sever Gulea).

Fragmente: *Sat al meu/ce porți în nume / sunetele lacrimi, / la*

PYGMALION

Doar celor care știu să tacă
și să asculte
li se fac auzite și-nțelese
cântecul timpului
șoaptele vântului și
foșnetul poznaș al nisipului
care
precum eroul din povești
se rotește
se rostogolește răzând
și apărând de unde nu te aștepți
biciuiește asperitățile
netezindu-le
micșorează falnicele mărimi
smerindu-le
și apoi unduindu-se felin
umple golurile
reîntregind
cu nestatornicele sale rotunjimi
acest univers
ca fir de nisip
etern
în imperfecțiunea sa.

TANIA NICOLESCU

*chemări adânci de mume / în cea
noapte te-am ales / ca prag de lume /
și poteca patimei. / Spre tine cine
m-a-ndrumat / din străfund de veac, /
în tine cine m-a chemat / fie
binecuvântat, / sat de lacrimi fără
leac.*

- *Începuturile mele stau sub
semnul unei fabuloase absențe a
cuvântului. Urmele acelei tăceri
inițiale le caut însă în zadar în
amintire. Despre neobișnuita
înființare a graiului meu aveam să
primesc o înșirare de știri numai
târziu, de la Mama și de la frații mei
mai răsăriți.*

- *Casa părintească din Lancrăm,
sat situat între orașelul Sebeș și
Cetatea Bălgradului (Alba Iulia), era
o clădire veche, destul de masivă în
asemănare cu celelalte case
dimprejur. Ne rămăsese de la moșul
Simion Blaga, care fusese pe vremuri,
până pe la 1870, preot în sat.*

- *Aspirația mea secretă, despre
care nu suflam o vorbă nimănui, era
să-mi scap părinții asuprașii de
scadențe penibile, să mă cresc singur,
ca vrăbiile.*

- *...voi numi totuși unele lucruri
cu cari mă îndeletniceam cu plăcere.
Mă preocupau, de pildă, anume
probleme de știință. Eram un geograf
fără pereche în tot liceul. Iar de la
geografie am trecut peste punțile
geografiei fizice la astronomie (...)
Astronomia îmi comunica realmente
sentimentul unei creșteri personale,
al unei treziri. În marginea ei îmi
făceam singur speculațiile.
Descoperii cărțile lui Flammarion.
Perspective cosmice negândite mi se
deschideau.*

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

Vitrina

În dialog peste ocean,

Nicolae Băciut și Veronica Pavel Lerner

Apărut, în cadrul Proiectului „100 de cărți pentru Marea Unire -1918-2018”, la Editura Vatra Veche din Tg.Mureș, volumul intitulat sugestiv „Nicolae Băciut în dialog cu Veronica Pavel Lerner - Oameni, locuri, repere”, este un demers literar dublat de informație cu accente ce cad pe destinul aparent implacabil al unui Om, dar este și o dovadă că soarta ține, uneori, seamă și de modul în care omul însuși acționează în interesul lui sau (și) în interesul general.

Așa cum ne-a obișnuit, cu generozitate de breaslă mai rar întâlnită în zilele noastre, scriitorul și editorul Nicolae Băciut, caută și găsește motive culturale pentru a descoperi nu doar talente literare care merită a fi puse în valoare, ci și esanțioane ale unei lumi supraviețuitoare, aproape normală, deși se afla într-o perioadă în care comunismul făcea victime cu duimul, în România. Sutele de interviuri luate de Nicolae Băciut, de-a lungul timpului, sunt lecții de viață, o oglindă imensă alcătuită din tot atâtea fațete și în care, dacă vrem, ne putem regăsi fiecare. De la numele unor celebrități culturale, la oameni de știință notorii, la scriitori debutanți, pictori de duminică sau țărani cu palmele crăpate de munca ogorului, Nicolae Băciut nu și alege eroii după moda zilei. Își alege interlocutorii după ineditul pe care aceștia îl aduc în destinul colectiv al generațiilor recente. De aici vine și dorința de-a prospecta filonul de înțelepciune românească, de-a da sensul potrivit și continuitate unor tradiții în arta dialogului. Societatea în care caută mostre de valoare Nicolae Băciut e una care transcende, se prefăce, indiferent de condițiile istorice, de vremea rea sau vremea bună a zilei prezente. Mărturiile a ceea ce a fost ne rămân mărturisirile, cărțile.

Pe raftul cu astfel de lucrări valoroase, stă și cartea de față.

Tonul dialogului relevă experiența profesionistului, Nicolae Băciut atingând zone ale memoriei interlocutoarei, puncte nevralgice adesea, care duc la relatări din ce în ce mai interesante, devăluind o lume fascinantă, „secretă” așa spune, care a existat totuși, într-o Românie ce se credea a fi cu totul înregimentată comunismului.

Confesiunea doamnei Veronica Pavel Lerner ne dezvăluia asta. Cartea deține toate ingredientele unui roman autobiografic, are culoare, farmec, um-

bră și penumbra dozată atât cât se cade să pună în evidență lumina, și...lumina, la urma urmei, triumfă. Ni se dezvăluie o personalitatea interesantă, intelectual până-n vârful unghiilor, un om cu educație desăvârșită, o femeie puternică și fermecătoare. Marcată de o suferință fizică încă din prima copilărie, Veronica Pavel Lerner a învățat cum să-i dea cu tifla durerii sau, mai bine zis, a exersat un fel de „balet” personal, pe gheața subțire, periculoasă, chiar dacă poantele din picioare îi musteau de sânge. Durerea fizică bine strunită, educația serioasă de acasă, marile întâlniri cu oameni de valoare (N. Steinhardt, Andrei Pleșu etc.), influența, exemplul personal dat de fratele său mai mare, Toma, toate acestea s-au coagulat în dorința de eliberare. A evada din corsetul unei societăți calibrate pe uniformitate, pe o egalitate de șanse prost înțeleasă. Întâmplări și acțiuni individuale, evenimente sociale care jalonau viitorul unei Românie în care lucrurile importante de când lumea nu mai aveau valoare și aceste fațete ale întregului, ale adevărului dur, au făcut ca Veronica Pavel Lerner să fie ceea ce e astăzi.

Scriitoarea și-a petrecut copilăria și tinerețea în București, într-o zonă în care străzi întregi cu case vechi și frumoase intrau rând pe rând sub lama buldozerelor. Născută imediat după Război, într-o familie de intelectuali cu tradiție, Veronica Pavel Lerner a fost nevoită să se adapteze din mers, dar fără să facă concesii. Și-a ales o meserie serioasă, inginer chimist, dar și-a dublat existența materialistă cu bucuria artei, a muzicii, a scrisului.

Printr-o împrejurare, care parcă așa îi fusese hărăzită, a reușit să plece din România în 1981. A emigrat doar fizic, sufletul rămânându-i mereu legat de pa-

tria în care văzuse lumina zilei.

Canada? Un fel „eldorado” pentru cei ce nu aveau șansa să iasă din lagărul socialist. Odată ce a ajuns acolo, Veronica Pavel Lerner a luat viața de la capăt. A muncit din greu. S-a adaptat. A învățat că libertatea are un preț. A lucrat în cercetare, în laboratoare celebre din Canada, a avut rezultate uimitoare și a fost recunoscută de forurile științifice internaționale. În momentele de regăsire cu sine, scria, și încă mai scrie. Veronica Pavel Lerner își scrie cărțile în limba română. A publicat și în presă, în România, încă din deceniul șapte a semnat articole de specialitate în reviste de gen. În Canada fiind, a descoperit sau a fost descoperită de cei care coordonau revistele editate în limba română, printre care și *Observer* din Toronto. Aici, va susține o rubrică specială.

După 1989, într-o legătură cu scriitorii din țară dar și din diaspora românească, devine un Nume, cititorii îi apreciază textele și notorietatea de scriitor i se consolidează.

Deși nu și-a propus niciodată să ajungă scriitor, Veronica Pavel Lerner este azi scriitor în sensul clar al cuvântului. A publicat zeci de texte în reviste diverse, a scris și publicat cărți interesante.

În spirit de glumă, cred, undeva în spațiul interviului acordat scriitorului Nicolae Băciut, spune că ... deși s-a născut într-o casă cu bibliotecă plină de cărți celebre, pe când era copil, nu adora să citească. Prefera pianul. Pofta cititului i-a venit de-a lungul timpului și când a ajuns în Canada a constatat cu uimire că citise, până atunci, mult mai mult decât colegii ei de muncă, prietenii, cunoștințele. Așa se face că și-a propus să scrie, să lase mărturie despre ceea ce știa cel mai bine.

„Orice scriitor, indiferent de naționalitate, scrie inspirat de propriile trăiri din realitatea în care se află”, spune Veronica Pavel Lerner într-un cotext, în carte, și așa și este.

Cartea-interviu apărută la Editura Vatra Veche vine să confirme un statut social, o biografie interesantă și care, la urma urmei, este o poveste de succes în care eroina îndrăznește, reușește să cucerească lumea prin modul său firesc de A fi.

Relația dintre Editura Vatra Veche și mai ales dintre revista *Vatra veche* și scriitoarea Veronica Pavel Lerner este una care se bazează pe încredere, pe respect și bucuria unei prietenii culturale care nu ține cont de reperele geografice.

MELANIA CUC

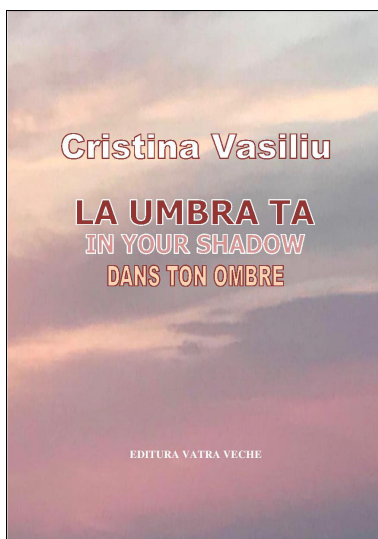

DIDĂSCĂLI CE DEFINESC UIMIREA

Cristina Vasiliu și sensibilitatea întâlnirii cu dorința, voința și libertatea de a pătrunde un cromatism existențial, dincolo de eveniment, înseamnă punctul inițial al comuniunii dintre creat și increat, dintre artist și artizan, dintre cuvânt și creator. Într-un univers al plenitudinii absolute, tendința de a evada din realitatea concretă, pe de o parte, o evadare nicicum la întâmplare, dat fiind căutarea filonului idealurilor și aspirațiilor lui „homo vagans” și emoția intuiției, pe de alta, devin receptare creativă în care „logos”-ul este acel „intermezzo” dintre celest și terestru.

Cristina Vasiliu, la cei 14 ani, cu deja un palmares literar, volume de versuri publicate („Suflet de stea”, Ed. Nico, Tîrgu-Mureș, 2015; „Anotimpul din clipă”, Ed. Nico, Tîrgu-Mureș, 2017; „Primăvara tăcerii”, Ed. Nico, Tîrgu-Mureș, 2018), este un nume despre care se va auzi, atîta vreme cît „a sta în mijlocul cuvintelor”, după cum însuși mărturisește, reprezintă un „locus sacer” pentru tînara poetă. „La umbra ta” (Ed. Vatra veche, Tîrgu-Mureș, 2019), volum de versuri tradus în limba engleză (Anca Florina Lipan) și franceză (Marius Munteanu și Mirela Munteanu), este mai mult decît o „călătorie” inițiată a spiritului creator în a transgresa „întoarcerea la origini”. Nici grafica poemelor (Cătrinel Elisabeta Pătrașcu) nu este întâmplătoare, ci vine ca o vovedenie aparte pentru fiecare poem. Volum al unei singure povești lirice, desfășurată într-un 3 D, *umbra* – reflexie a Absolutului, *lumina* – irumpere a realului și *culoarea* – senzualitatea cuvintelor, impresionează prin acuratețea versului și vivacitatea impresiei lirice.

Umbra – reflexie a Absolutului. Ar fi nimerit, poate, să pornim discursul poetic de la chiar *Interogațiile* Cristinei Vasiliu: „Ce joc inefabil e între artă și artist? Cine e Creatorul alfabetului nescris, (...) Interogații de ceară -/ (...) Să fie Joc sau simplu Paradis?/ Arta și artistul - aceeași umbră de vis?” Cum fiecare poem se încheie c-un vers definitoriu care „închide” spre a „deschide” metafora

revelatorie, poeta realizează o perfectă simetrie real/ ireal, reflexia „umbrei” și „luminii” din care, de altfel, se construiește însăși ființarea („Umbra din clipă/ E chiar timpul albastru./ E visul de rouă/ Umbra din mine/ E copilul sihastru./ E copacul de ceară/ Modelat de cuvinte./ Umbra de seară -/ Un alt eu într-o adiere de vară”). Laitmotivul „umbrei” nu numai că este definit, dar este și motivat - „Joc de umbre/ Iubesc umbrele./ Iubesc jocurile lor de idei!” – ceea ce și cultivă Cristina Vasiliu, o poezie a „iubirii-idee”. Poemele se întemeiază dintr-o necesitate de „ieșire din ascundere” a cotidianului care necesită o reînviere într-o lume platonică, unde Tu și Noi înseamnă un altfel de Eu, o chintesență a unui Nume iradiant justificat într-un „mai mult al vederii” („Cândva s-a aprins o lumină,/ Ce pălpâie tot mai intens .../ Nu poți cuprinde cu firea/ Macrococosul irizat de talent -/ Contopitu-s-a-n stelele nopții,/ Văpăi ce reflectă un NUME./ Un alt fel de Eu, de Tu, de Noi/ Doar EA!” – *Doar EA*). În călătoria eului liric se încifrează din „logos” chip și tăcere, „tăcerea” ca stare mitică, o întoarcere în „illo tempore”, o explorare apriori a pozitivității poetei, re-atribută lui „homo religious” („Chipul mirat,/ Plămădit din terestru labirint fără ieșire./ Se bucură azi de lumina unui nou paradis./ Ce nu a fost nîcînd pierdut!// Privind duos spre cifra spațiului uimit,/ A fost sau este un oniric veșmînt,/ Asumat doar într-un joc de-a Cuvîntul mut”). Cum altfel decît o utopie a gândului identificării

sacralității Cuvîntului creator ar putea trece de orice fel de neliniști? și, precum într-un tablou, picturalul este voit lăsat să inunde starea de „prea-plin” al unui „dat” existențial („În acorduri fluide,/ Vestalele levitează cu torțele semistînse,/ Fumegînd spre țărîmul nedeșlîșit.../ Uriașii blajini, dormitînd,/ Freamătă de utopii./ Oriunde, prin Universul anterior vocabulelor” - *Vis*).

Cu rafinament al sensibilității senzorial, Cristina Vasiliu aduce lectura în proximitatea oniricului și reveriei („Minune./ Suflet sensibil și profund./ Grație nepămînteană,/ Ascunsă-n zîmbet și Cuvînt,/ Te port în dorul de albastru./ În răsăritul calm, marin./ În monologul serilor de vară” - *Nemărginirea*).

Lumina – irumpere a realului. Vârsta adolescenței - *fără de hartă, fără de busolă* - este un timp al căutărilor, al dezlegării tainelor care nu sunt întotdeauna ceea ce par („în nopțile de vară,/ căutîndu-te, adolescență!// Lumina lunii/ frîntă de grațiile lor,/ îmi urmărește umbra,/ pe care o calc, curioasă./ Încercînd să-i dezleg potecile.../ Aștept să mă trezească stelele.../ să-ncep o altă dimineață,/ fără de hartă, fără de busolă...”). Nu știm dacă *amintirile* ar putea trece drept „îlsah”-uri, știm însă că ele „Se nasc din cenușă,/ Din pleoape strivite./ Sub cupola cerească/ A dimineții fereastră.” (*Phoenix*) E un racord aici la poezia feministă în care recunoaștem anume stare de frămîntare a corporalității cuvîntului în însăși starea de sentimentalism iminent. Există o oarecare filozofare a ceea ce irealul poate aduce în planul unui „dincolo” al înțelegerii („Vocația Absolutului ți-e prinsă de aripi./ În zborul celest programat./ Ești pentru mine o acută chemare./ Eco neterminat, adînc revelat.” – *Chemare*); poeta își cunoaște menirea și ca într-un „joc” așteptat, în imagini de „lumini și umbre”, aduce livrescul la realul palpabil, la firescul peregrin al ființei („Doar pe asfalt/ Jocuri desenate./ Încălzite de vocile calde/ Ale trecătorilor.../ Doar pe pămînt,/ Clipe de eternitate./ Ascunse în fire de iarbă./ Fredonate de inefabile stele./ Căzute din turn...” - *Inefabil*). Într-o lume de basm sortită vulnerabilului, o asemănare oarecum cu ideea blandiană, își fac loc→

CRISTINA SAVA

elemente de „tristețe metafizică”; rolul Cristinei Vasiliu este unul *asumat*, înțelegând „oglinzile” imperfecțiunii umanului - „cioburi de sticlă” - și nu ezită să le „îmbrățișeze” chiar și în condiții mai puțin abile („Legată la ochi./ Le pipăi imperfecțiunile./ Mi le asum cu fiecare atingere -/ Durerea se amplifică./ Puritatea surâde!// Mângâi ceea ce părea că doare/ Într-un anotimp trecut.// (...) Mi-am asumat de la început...”); mitul „Marelui Orb”, sub o altă percepție, de data aceasta aduce un fel de extaz mistic, poate puțin grotesc, însă cu o intensă tensiune a lăuntruului; pe undeva, resimțim în vers discreția unui „mimesis” care amintește de poetica ivănesciană („E ca un dans în zăpadă./ E ca o rapsodie -/ Tu ești solistul și regulile-ți aparțin.// Cuvinte încrucișate – Recreez o lume albă, imaculată...” - *Cuvinte încrucișate*). Efemeritate continuată în simbolistica „umbrei” bunicii – „rebusul meu nedezlegat de fiori./ Labirintul nemuririi construit între noi” – rescrie ciclicitatea omenescului - *labirintul nemuririi*. Pentru un „labirintic mâine devenit pastel./ Pe ferestre-nghețate de un azi efemer!”, poeta crede că se poate lepăda de „ieri, de păpuși de cârpe”, de jocul inocent al copilăriei, dorindu-și o altă potecă fără „de ieri” ca determinare temporală spre un „alt” început. Poemul i se pare neterminat și e firesc să fie așa pentru că, la fel ca în toată poetica feministă, există un „lamentatio”, mai mult sau mai puțin justificat; în cazul Cristinei Vasiliu e vorba de un poem de noiembrie, cu încurcătură spirituală, dacă vrem să asociem cu simbolistica lui Brumar („Te-ai ascuns în cochilia de sticlă./ Umbrele ți-au invadat singurătatea./ Te-ai retras într-un gri de noiembrie./ Într-o formă de ceață uscată...// Te aștept pe o bancă, în parc - / A rămas un poem neterminat.”). Pe undeva, versul voiculescian, „din pădurea de gânduri”, este resimțit cu o altfel de vibrație; poetul „iese din ascundere” copleșit de aduceri aminte, Cristina Vasiliu creează un fel de uvertură a ermeticului în beneficiul unui „depășit-atins” („Din pădurea de rouă, nu poți fugi -/ Șerpuite alei te rețin, implorându-te să rămâi -” (*Pădurea de rouă*)).

Culoarea – senzualitatea cuvintelor. Un voit al rugăminții de

„a învăța Frumosul” (*Rugămintea*), unde „răsar doar flori și dalbe gânduri”, un tărâm „în care se vorbește despre Noi!”, presupune o estetică a poeticului. Culoare și stilizare, verb și vibrație sunt așezate ca într-un vitraliu; Univers familiarizat cu imagini - „iconă” („Se naște un Prunc din Fecioară./ În fiecare clipă./ Răsare o urmă a Ta, // Mă cheamă ecoul de îngeri, din văi./ Spre-albastrele zări.// În orice secundă./ Te caut în umbra pământului alb./ Afundat în noianul de veghe./ Privesc doi aștri cum se-apeleacă-n mătăanii./ Așteptând să tenorci într-un mitic decembrie.” - *Răsare stea*). Pentru Cristina Vasiliu dualitatea sacru-profan constă într-o percepție cromatică a vegetalului, „non-culorile iernii”, „carcasa trunchiului fragil”, „doina îngănătată de copacul./ Ce crește în mine, plâpând./ Mă înalță spre Unicul Cuvânt!” (*Dualul vegetal*). Și nu numai atât! Adesea, albul, aproape nelipsit, alăturat albastrului stănescian, prefigurează o biografie în tușă livrescă a unui destin, am spune de aprilie, de primăvară nouă. Mai departe, Cristina Vasiliu, într-un *decor* „monocrom - / Valuri de oxigen./ Ce-mi scaldă pleoapele de vis./ Cocori ce mimează obosiți/ Ultimul vals vienez”, se identifică în „copacul” ori „trunchiul fragil” – intermediar între cer și pământ, forma expresiei comunicării pe verticală cu Divinitatea.

Se poate spune că în volumul „La umbra ta”, reveriile nasc „măști”, mai mult sau mai puțin contestate („Până ieri, admiram proiecția unor măști prăfuite, din lut./ Ce așteptau să renască odată cu Paradisul Primăverii./ Din pământ!// Pionul alb își căuta regina./ Temându-se de acul ceasornicului ruginit.// Până ieri, se zărea un gol în Univers!// Azi s-a transformat în DAR ceresc.” - *Până ieri*); modul confesional de înțelegere și interpretare al zbaterilor lăuntruului nu este privat de sensibilitatea poetei care se răsfrânge în vers cu o „candoare și sinceritate atitudinală ce ține de elegia lui „homo sapiens” („Caut frenetic verdele/ Cu privirea-mi diurnă./ Vechile timpuri înalte./ Botezate de cețuri.// Doar razele curcubeului/ Îmi mai amintesc de culorile ploilor -/ De umila Floare albastră./ De copilul de la fereastră...” - *Reverie*); cert este că în lipsa lor,

„dorul” nu ar mai avea culoare („Oniric gând./ În care somnul greu/ Se spulberă-n albastru!// (...)// Tu nu m-ai părăsit./ Oare Ți-e dor de mine?” - *Dor*). Interesant și poate inedit, poeta găsește un „botez” al începuturilor („Am încheiat un pact cu timpul -/ Să mă piardă printre castani./ Să-mi picure veșnicia în palme./ Cu tandre foșnete de pian.” - *Vizită, printre castani*) fără de care „legământul” cu Eternitatea ar putea fi anulat de însăși „uitarea” vremelniciei omenescului, de unde credem și legitima întrebare a Cristinei Vasiliu, o întrebare ce corespunde mesajului colectiv: „Eu aș putea uita vreodată că ai fost aici?” Pentru un „loc locuit”, „oare doar focului i-e teamă de apă?/ Și soarelui i-e teamă de nor?/ Și fragilei lebede din umbră/ De sumbrii răpitori?”; este nevoie ca focul mistuitor al arderii jertfei să purifice acel „locus sacer”, astfel încât din spaime și temeri („Oare doar marea se tulbură-n albastru/ Când furtuna o zbuciumă-n infern?/ Eu, Doamne, scriitorul./ Oare de ce mă tem?” - *Oare doar teama?*) să se ajungă la contemplativitatea nașterii din „apă și cuvânt” („Presează ascetic primul meu Cuvânt./ Metamorphoză a poeticului Gând!” - *Silabe cartonate*).

Nota de optimism („Am întâmpinat fericirea./ Nu am putut s-o ating./ Am ales s-o cânt./ S-o păstrez în pliurile inimii” - *Taina*) și limita atingerii numinosului, materializat în „cânt”, devine o „coborâre” prin „urcare”, o construcție mitopoetică a întâlnirii cu elementul sacru pentru și în ne-murire („Zâmbește!// Ce renaște în noi prin vitalitatea firii.// Zâmbește-ți ție./ Fiindcă ești -/ Nemurire!” - *Nemurire*).

În această poetică livrescă a Nemuririi, cuvinte stilizate în inocente beatitudini ale firii plăsmuiesc autoportretul Cristinei Vasiliu: „Am visat că eram Primăvară./ Am visat că purtam rochie viu-colorată./ Atinsă de flori, țesută din frunze./ Că-mbrățișam copacii ghemuiți în iarbă.// (...)// O infinită și nepătrunsă Primăvară!”.

Rămâne, totuși, magia lecției bine învățate și viziunea a ceea ce ar putea aduce „pe așternutul de ceruri - pastel”. Poate „Reverie de seară./ Amnezie -/ Mister.../ Metamorphoză”. Regia imagistică pare a codifica „didăscălii ce definesc uimirea”.

Cronica literară

Poezia din poezie la Eugen Dorcescu

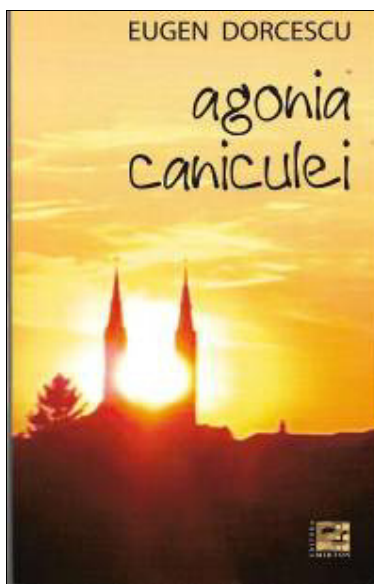
Cu volumul de versuri *Agonia caniculei**, apărut în anul 2019 la Editura Mirton din Timișoara, Eugen Dorcescu punctează important în evoluția sa, marcând apogeul creației. Un volum dens, structurat complex pe mai multe nivele, fără a ține seama de criteriu timp și evoluție lirică. Poezia aceasta este partea văzută, solidă a poeziei scrijelită pe lutul poemelor publicate/scrise de-a lungul timpului. E poezia din poezie, mecanismul secret care consolidează opera. Este armătura pe care se structurează întreaga creație.

Remarcăm din sumar: *Nota asupra ediției* (de Mirela-Ioana Dorcescu); *Prolog*; *Orfeu*; *Agonia caniculei*; *Epilog târziu* (*Salcâmii sacrii*); *Glose* (de Mirela-Ioana Dorcescu); *Opera poetică a lui Eugen Dorcescu* (*sinteză*) (de Mirela-Ioana Dorcescu).

Contribuția de specialist adusă de doamna Mirela-Ioana Dorcescu are menirea de a sublinia importanța poeziei lui Eugen Dorcescu în literatura română și universală. Notele literare, comentariile și fișele legate de volum au menirea să aducă lumină asupra temelor, ideilor, fricilor și bucuriilor unui poet care a scris mereu inspirat de trăiri fundamentale, generate de marile paradigme ale existenței umane. Așa cum a mărturisit-o, Eugen Dorcescu se bazează pe valorile creștine trecute prin filtrul înalt al literaturii, teologiei, filozofiei, istoriei scrisului.

Agonia caniculei se încadrează în spectrul mai larg al finalului de epocă în istoria lumii, și a omului, așa cum s-a implicat el, limitat, în aceasta. Este sfârșitul lent, diluat la maxim datorită vieții limitate a omului. Sfârșitul este prin foc, situație previzionată de știința ultimilor ani și de textele biblice cu mult timp înainte (2 Petru 3:7; *Apocalipsa*, ca descoperirea lui Hristos). După cum este un început, așa există și un sfârșit. El se derulează lent, de neoprit, apăsă prezentul prin efectele produse de un viitor bine conturat în planul divin. Omul suportă finalul, carnea sa vibrează la marea temă, reflectă un final controlat de trăirile ardente.

Poemele din volumul prezent sunt poeme mai vechi, păstrate de

poet pentru vremurile de maturitate deplină, pentru perioada în care poezia sa va argumenta poezia durabilă, esențială. În mod cert, poetul se explică prin chiar textele sale, are darul de a ne prezenta geometria perfectă a poemului care se formează din toate poemele scrise.

Mirela-Ioana Dorcescu le reține și subliniază elemente de istorie literară, inclusiv tangenta cu scriitorii din Timișoara, care au luat contact cu acest gen de poezie. Înainte de 1989 era mult mai greu să apară un astfel de volum. Acum literatura s-a cimentat în diverse forme libere, iar cunoscătorul lumilor subtile le poate transmite cititorului interesat și educat.

Cu un limbaj clar, eliberat de zgura ideilor subiective și de influențe externe, bazat pe proporția divină a textului, poetul ne prezintă o lume văzută și nevăzută, simultan, o lume reală, concretă, care se împletește cu lumea oglindită de cuvinte în țesătura subtilă a lumii. Limbajul e chiar mai mult, reprezintă materializarea gândului profund, menit să transmită receptorului lungimea de undă pe care poate vibra și să se poată armoniza cu divinul care împânzește materia. Cititorul este invitat la o lectură atentă, aparent accesibilă datorită epicii din planul prim, dar din momentul în care intră în joc, el este captat și purtat într-o lume a ideilor decantate până la aurul din miezul lor fierbinte.

Mirela-Ioana Dorcescu explică în *Glose* valoarea manuscrisului recuperat în prezentul volum din masa de timp 1981-1982 și alte

perioade. Dânsa ne prezintă, prin ochii specialistului, temele: *erotocrația*, *thanatocrația*, *aristocrația cu sala armelor*, *heliocrația* (*centrată pe Sol invictus*), *proiecția chipurilor*, *umbra orașului celest*.

Prologul volumului are un poem bazat pe **erotocrație**, șocant pentru un intelectual, la prima vedere, dar corect din punct de vedere a valorilor asumate. Bazându-se pe mitul erosului dintotdeauna, poetul pune în valoare forța divină care animă scena omului creat. De la început, omul a fost creat ca bărbat și femeie (iș – Ișă), după proiectul divin. Această luptă între sămânța femeii și sămânța provocatorului se va derula de-a lungul istoriei. Printre primele porunci (Geneza) datele omului de către Demiurg au fost: creșteți, înmulțiți-vă și stăpâniți pământul; munciți și păziți ceea ce vi s-a dat etc.

Porunca perpetuării speciei face parte din blocul vieții, energia divină străbate masa istoriei și domină ființa, cu toate subtilitățile gândirii, marcate de religie, istorie, mit, spiritualitate, magie etc. Eroii poemului sunt Trimalchio, Leda, mireasa, ceasul, „semințele masculine”... De remarcat faptul că poetul folosește femininul pentru elementele aparținând bărbatului fondator de colectivitate. De-a lungul timpului a existat (Apostolul Pavel subliniază acest aspect) o paralelă: „sămânța promisă”/ „sămânța firească”, venită pe cale naturală (vezi *Galateni*). Așa s-a consolidat tensiunea în istorie, motorul care a dinamizat planurile în viața omului muritor în trup. Mitul a fost prelucrat de-a lungul timpului de diverși oameni de cultură, iar primul teolog rațional, Pierre Abelard, considerat atlet al minții, a subliniat **erosul** ca impuls divin în istorie. Povestea de iubire, cu elemente tragice dintre Pierre și Heloise, a străbătut timpul și a marcat și șocat lumea Evului Mediu, inclusiv intelectualitatea vremii căzută în ruina unei gândiri formale.

Cu alte cuvinte, poemul *Prolog* reține esența existenței umane din punct de vedere ideatic: „Trimalchio, rămas în coada mesei/ Și întrebat, n-a mai știut să spună/ De ce, râzând, cu Leda împreună,/ Mușcaseră din pulpele miresei” (p. 17). Doamna Mirela-Ioana Dorcescu explică aceste teme în *Glosă* (p.79 și următoarele). →

CONSTANTIN STANCU

Poetica de față se bazează pe forța cuvintelor, acestea sunt panere goale, ele se umplu de rod prin culegere, strivire, prelucrare. Omul este chemat să umple de sens existența prin energia lor: „Cuvintele, panere goale./ Trist așteptând mireasma pură/ De strugure zemos și moale./ De vin strivit în bătătură...” (p. 21). Ca elemente complementare apar: plaja, faleza, seara, calea, marea și finalul - cetățile române. Iată, colectivitatea care se coagulează prin activitatea omului energetic: „Pe drum mă prind și soarele, și luna./ Cum umblu din cetate în cetate./ Prin crenelata lor eternitate -/ Cetățile din vis, dintotdeauna...” (p.26).

Punctul forte al volumului îl reprezintă *Agonia caniculei*, poemele fiind numerotate de la I la XXXVII, fără a avea un titlu formal, instituind un ciclu compact, cu legături solide între poeme, cu teme profunde și idei marcând providența divină în viața omului, apăsător de miracolul existenței.

Poemele au ceva de diamant în structura lor, epicul prezintă concretul, ca fundal, legătura făcându-se prin aventura cunoașterii, după un jurnal spiritual asumat. Eugen Dorcescu e un inițiat, este inițiat continuu și se auto-inițiază în călătoria prin lume: cetate, câmpie, iubire, cunoaștere, prezența chipului, cavalerul, moarte, curăție și evadare în planul suprem.

Orașul e un fruct în câmpie, lăcomia timpului dinamizează peisajul, sudoarea timpului scaldă lumea. Lumea se descompune sub muzica tăcută a caniculei, rămâne nemicul fecund, cel din care Creatorul modelează lumea. Nemicul provoacă, la fel abisul, la fel tăcerea asurzitoare etc. „Viața – cerc hermeneutic în jurul morții...”. Apariția personajelor em-blematică în zona caniculară atrage enigmatice gândirii: Schleiermacher. E teologul care a fundamentat **hermeneutica** ca știință a cunoașterii adevărului, el pledând pentru cunoaștere și acțiune, „simțirea” prezenței divine fiind un atribut al celor care îndrăznesc să „pipăie” abisul. E părintele teologiei moderne și apare în peisajul poemului V., ca un inițiator al mișcării într-o lume care nu face nimic...

Reflecțiile pe marginea „existenței prăfoase” sunt profunde, se desprind numeroase idei: „La fel de bine poți scrie-n/ neant/ cu un

donjon/ sau cu vârful umbrelei./ Doar atât: să găsești/ alfabetul racordului” (p. 38).

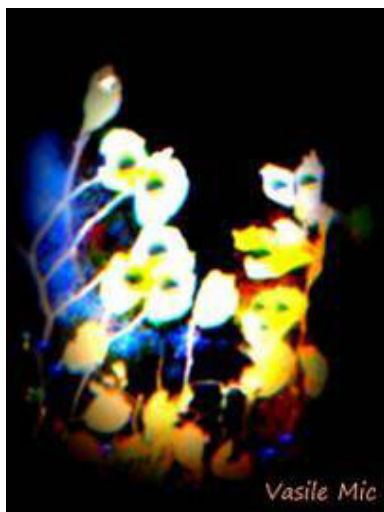
Fericirea sub toga caniculei este o temă căutată: „Mă număr printre cei fericiți/ sunt conștient că exist/ și conștiința aceasta/ cade în sufletul meu/ ca o lance” (p. 43).

Aventura cunoașterii, pe pantele soarelui sau pe corabia blândă a morții, are misterul ei: „Cum poți dovedi o dovadă/ cu însăși dovada?” (p.45).

Tentația necunoscutului sfarmă coaja caniculei: „E ațător să te pierzi/ în noaptea din tine” (p.50). Cunoașterea este o luptă, dincolo de zidul agoniei care captează interesul imediat, este evadarea din oraș, spre râul montan, după peștii reali și doriți: „Chiar și acolo, în râul montan,/ cristalin,/ fierul trecea îndelung/ (e mic universul)/ din noapte în zi,/ din lumină în beznă/ și apoi, într-o clipă,/ până dincolo-n moarte” (p. 51).

Fiecare poem merită o atenție specială, el transmite un mesaj profund, dincolo de cuvinte, poetul depășește limita literară obișnuită și creează un univers spiritual vizibil pentru inițiat, așa cum am arătat. Reținem câteva fațete: *apetitul infernului; sfere de beznă; primordialul cadran; lacrimile au culoarea amurgului; înaintând în miresme/ încet/ ca o pasăre-n zare/ ca o rază pe fluviu/ ca un chip înspre moarte; adâncul genunii; săgeata pierdută a gândului; umerii cerului; soarele zboară, ca o păpădie aprinsă; frânghia luminii; etc.*

Efortul eludează frica omului

Vasile Mic

limitat: „Nu-ți fie teamă:/ ești pe deplin cuprins în univers./ Lin, osmotic, întrepătruns,/ integrat,/ ca un strat de țigle,/ ca o apă freatică...” (p.55).

Ultimul poem final trimite spre marea curăție, se face curat în univers, se limpezește absurdul, printre cărțile de știință, printre lucrări esențiale s-au strecurat gândacii, insectele, praful, e o „moarte generală” care cuprinde spiritul, lumea din biblioteca agonizează și ea: „Câteva chipuri de savanți/ privesc/ din supracoperte/ ca din suprascrie” (p.73). Canicula a uzat substanța istoriei, personajele ies din scenă, intră gândacii harnici și pregătesc noua caniculă, noua agonie, moartea este o etapă în oraș...

Rămâne iubirea ca o **pădure de salcâm**, un timp al întâlnirilor sub care agonie este învinsă, scurt, spasmodic...

Tema cavalerului apare mereu în poezia lui Eugen Dorcescu, **cavalerul** este un arhetip retrograd, el subliniază dedicarea, slujirea stăpânului, metamorfozele faptelor impuse de stăpân. Este și un simbol al protecției, sub armuri cavalerul se simte apărut de singurătate, violență, moarte. Asemenea stăpânului, el biruie lumea în agonie, slăbiciunile omenești, moartea ca abis al trupului fragil: „Temutele-i deprinderi s-au pierdut./ E fericit. E singur. Și e seară./ Doar din când în când, sub platoșă și scut,/ Un rest de nemurire se strecoară” (Eroul, p. 25).

Finalul vremurilor apare ca temă în literatura română, acut și traumatizant la Bacovia, neiertător la Aurel Pantea cu *Nimicitorul* sau viața în *Negru pe negru*, ori poate la Adrian Botez cu *Autobuzul întârziat* într-un univers marcat de logos și tradiții fundamentale. Volumul *Agonia caniculei* este unul important, care marchează cititorul și specialistul, în egală măsură, aflat în zona celor 11 *elegii* publicate de Nichita Stănescu în orizontul anilor 1966.

Recuperarea manuscrisului este o sărbătoare în pajști de argint, sfidând orașul în agonie...

*Eugen Dorcescu, *Agonia caniculei*, versuri, 124 pagini, Timișoara: Editura Miron, 2019. Ediție îngrijită. Notă asupra ediției și Glose: Mirela-Ioana Dorcescu. Coperta a IV-a: o fotografie, din anul 1982, a Poetului Eugen Dorcescu.

POETUL, ÎN IPOSTAZĂ NORMALĂ

...Nu am îndoieli: **Nicolae Crepcia** este un valoros poet la zi, unul dintre creatorii contemporani de poezie care ne trimit nouă, cititorilor, un mesaj liric bine structurat și pliat perfect pe tema aleasă pentru disecție și analiză în laboratorul propriu de creație. Acest lucru este ușor detectabil și în noul său volum de versuri, cu titlu degajând un aer ușor vetust, dar cu atât mai penetrabil spre sufletul și mintea corecților și sincerilor iubitori de poezie. De această dată poetul, întorcându-se, oarecum pe alt plan, la mai vechea lui dragoste, printr-un viraj inteligent execută o construcție epică la care... șublerul și rigla de calcul par să fi avut un rost determinant din punct de vedere tehnic, dacă avem în vedere abordarea genului de poezie ales, și anume: forma fixă. Demonstrația și argumentele sunt ușor de făcut: **Prețul iubirii** (antologie, Editura Cronologia, Sibiu, 2019) este un volum de maturitate artistică impresionant, atât prin sinceritatea mesajului, cât și prin respectarea unor canoane rigide, dacă vedem lucrurile prin prisma exprimării epice: „*Sub carapacea timpului plânge satul*” (...) „*Viața-i biciuită de orori, / Dar Dumnezeu mai vine-n sărbători / Și stă-n pridvor la taină cu țaranii.*” (*Sub carapacea tipului plânge satul*, p.40). Aici, situației-nostalgice, i se adaugă drama existențială și, din nefericire ireversibilă, a satului contemporan, nu doar sesizată de poet, ci și trăită de acesta la cele mai înalte cote ale sufletului și minții. Pe de altă parte, dar în context, Nicolae Crepcia este unul dintre poeții noștri încăpățânați: vrea cu tot dinadinsul să ne convingă de adevărul că aruncarea minții cititorului în groapa cu lei colțoși ai (neo?)modernismului, poate duce la îndepărtare și chiar înstrăinare între autor și cititor... Să fie un semnal de alarmă? Exact, e!, iar Crepcia știe foarte bine acest lucru ademenindu-ne spre o lume pe care o ignorăm, o subestimăm și o abandonăm în brațele unui anume tip de suprarealism inventat de către unii din motive nu suficient de limpezi, însă ipotetic obscure, doar că autorul prezentului volum clarifică situația: „*Eu vin din munți cu caii înspumați, / Căruțele li-s pline de*

ciubere, / (...)] Ei vin din munți și-aduc până la noi / Istoria-ntr-un tulinic de lumină (...)” (*Moșii*, p.89). Deja nu mai e o aluzie, ci o certitudine... De altfel, în creația lui Crepcia există o permanentă și... duioasă chemare spre noi înșine, implicit spre o lume al cărui existent ne va pedepsi mai devreme sau mai târziu, tocmai pentru că mulți autori, poeți, mai ales!, continuă să se arunce cu încredere, voioșie și voluptate chiar, în salvatorul și totodată înșelătorul post sau supra modernism.

Poate tocmai având în vedere motivațiile de mai sus, poetul Nicolae Crepcia se eschivează în a folosi abuziv figuri de stil sau metaforizarea puternică, tocmai pentru a-și păstra și consolida individualitatea în haosul din creația multora dintre contemporanii săi poeți. El nu încearcă să atragă cititorul în capcana unui mesaj filozofico-alambicat în care acesta trebuie să afle cum anume și cât de complicat e să afli că unu plus unu este egal cu doi, sens în care putem vorbi despre o agresivă exacerbare a noii lirici... În context, Crepcia nu se sfiește să spună în grai limpede: „*Cenușa-n care calc nu e ruină / Chiar dacă-atât a mai rămas din glorie, / Când ea s-a-mprăștiat peste istorii / A răspândit ca soarele lumină.*” (*Al treilea cântec*, p.60). Mai simplu decât nu se poate! Mă refer la claritatea mesajului în sine, precum și – de ce nu? – la eficiența lui, având în vedere, poate, instalarea în conștiința cititorului a unei bănueli asupra evoluției spre un fel de *general* care ne anulează în calitate de locuitori ai acestui Pământ datorită procesului de

globalizare, la urma urmelor salvator pentru unii (autori-autorași). În această ordine de idei, în poeziile crepciene aflăm adevărate strigăte-semnale de alarmă, precum în această minunată și patriotică poezie: „*Aștept să vină trenul să mă ducă / Din bezna scârnăvită, mocirloasă, / Să uit ce-a fost coșmar, ce-a fost nălucă, / Să mă întorc la iarba verde de acasă, / Să mă întorc la râul cu scobari / De sub arini și sălcii plângătoare, / Să-mi cânte-alturi pescăruși hoinari / Și mierle-n dorul meu să se coboare,*” (*Iarba verde de acasă*, p.101).

Și, dacă tot veni vorba: în general, poeziile lui Nicolae Crepcia se împart în trei mari categorii: patriotice, sociale și de dragoste, fiecare categorie ramificându-se apoi fără să-și piardă valoarea și importanța inițială defalcate fiind de la obârșia categoriei din care face parte. De notat, însă, că el este un sentimental incorigibil, iar această latură a personalității sale se manifestă pregnant în mai toate creațiile sale... „*Încă mai port mirosul tău în rană / Și parcă-aș vrea să-l pierd și parcă nu, / Când a pierit surăsu-ți din icoană / Un gol bolnav în locul lui cresc.*” (*De neatins*, p.106)... În temeiul exemplelor de mai înainte, dar și raportând citatele la întreaga sa creație, eu am curaj să spun că ele face parte dintre poeții care, prin opera lor, se eliberează de tarele unor așa-zise noi curente literare care, în realitate, doar interferează cu poezia noastră tradițională. În acest fel, alături de alți autori-poeți aflați cumva pe aceeași frecvență, contribuie la păstrarea unui tradiționalism autohton. Astfel, și printre altele, renunțând cu un fel de obstinație la metaforizare excesivă, versurile crepciene câștigă în puritate: „*Când ploaia curge parcă a revoltă, / Chiar cântecu-mi e-o suliță de țipăt, / Chiar stelele sunt lacrimi dintr-un sclipăt, / Chiar bolta parcă nu mai este boltă, / (Când ploaia curge parcă a revoltă,* p.52).

Acesta este un câștig și pentru el, ca autor, și pentru poezia actuală în general.

DUMITRU HURUBĂ

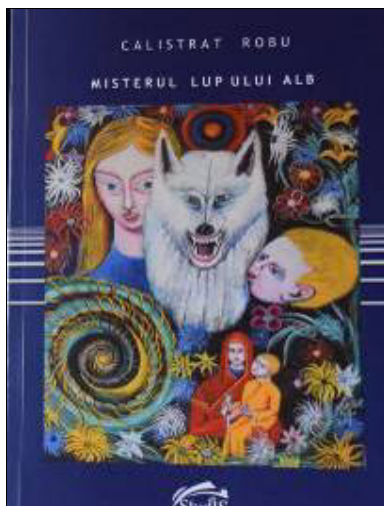
Nicolae Crepcia, schiță bibliografică. **Volum de versuri: Pe umărul lui Rimbaud** (debut); **Îngenunchat în lacrimă; Halucinațiile unui hoinar singuratic; Fără glorie; Horea; Cărare prin rai (haiku); Mierlă sângerându-mi pe umăr** (antologie); **În căutarea Speranței...**

UN PICTOR AL CUVÂNTULUI ABSTRACT

Poate că una dintre cele mai la obiect aserțiuni despre poezie, cum este cea a lui Nichita Stănescu („Numai poezia se confundă uneori cu însăși coloana vertebrală a gândirii în imagini. Ea mi se pare cea mai apropiată de esența abstractă a cuvintelor”(1), ar putea surprinde în mod fidel simbioza dintre un împlânzitor al amestecurilor neașteptate de culori complementare și un prestidigitator al cuvintelor, mai ales când cei doi se află într-un singur om și anume, artistul plastic și poetul Calistrat Robu, un veritabil „renascentist” postmodern. Nu cred că ar fi imposibil ca și în secolul XXI să nu se mai poată ivi astfel de artiști pentru care cuvântul ar reprezenta cel puțin un vas de expansiune al combustiei sufletești creatoare. Așa cum unii poeți nu-și mai găsesc inspirația numai în momentul în care îndrăznesc să combine culorile și să le așeară pe pânză, tot așa se întâmplă și cu pictorii care simt nevoia exprimării și prin cuvânt.

Un astfel de artist complet și complex este și Calistrat Robu care, aidoma atâtor autori de astăzi, „ignorează voluntar prozodia clasică, eludează punctuația și ne propune un discurs liric fără fașoane, direct și nu o dată vehement, atingând accentele satirei și pamfletului”, imaginarul său poetic fiind „nutrit de simboluri, fantasme, imagini, nume cu ecou conotativ”, toate acestea împreună alimentând „ceea ce se numește îndeobște expresivitatea poetică: Demiurgul, Mântuitorul, Edenul, Sfântul Andrei, Adam, Dracula, Lazăr, Pan, Ghilgameș, Michelangelo, Eminescu, Calea Lactee, unicornul alb, calul alb, calul negru, iapa albă, mânzul roșu, muntele sfânt, lupul argintiu, muntele, potopul, timpul, stelele, stejarul, mistrețul, ursul, pasărea măiastră, materia neagră, găurile negre, crucea, lemnul de cireș, iubirea, dorul, durerea, moartea, sângele albastru al nemuririi, vulturul ș.a.” (Teodor Prasciu).

Așadar, prezentul volum de versuri propune în arealul poeziei românești actuale, un poet reflexiv din familia lui Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Nichita Stănescu, în primul rând prin genuina surprindere a fiorilor de dragoste – temă, alături de alte teme majore ale literaturii universale, care pune în valoare modalități inedite de exprimare și o viziune aparte asupra statutului eului liric. Alături de ineditele mărturisiri ale crezului artistic, cum ar fi poemul *Izvoare târzii*: „Culoarea

fierbinte arde pânza pe dinăuntru/ bietul artist/ încearcă cu/ vopsea mănjită să pună în formă simțirea/ durerea ascunsă și chemarea iubirii trecute/ ce a mai rămas din smocul tocit de pensulă/ amestecă timpul lumină / sufletul tăcut intră în vopseaua aprinsă/ scrierile vieții privesc / fețele trecute prin pânza țesută a vremii/ totul se scurge în culoarea roșu intens stins cu albastrul marin/ pictor de suflute... plecată lume în fericite izvoare târzii”, în care inedite metafore, surprinzând menirea dintotdeauna a artistului dator să immortalizeze „în formă simțirea/ durerea ascunsă/ sufletul tăcut”, stau măturie poemele sale, ca adevărate „cântări” ale unui Orfeu postmodern, trecut prin focurile iubirii petrarchiste: „Mă doare locul care s-a deschis/ ochiul dureroasei iubiri/ privesc goliciunea / trăită acum din amintiri/ salvează clipa și dorul/ lasă să dăinuie fiorul clipei ucise în priviri/ lasă doar ochiul trezit la simțiri / iubirea iubirilor noastre iubiri” (*Durere*). De-a dreptul frapante sunt interogațiile și punctele de suspensie din finalul poemului în care sentimentul iubirii este atât de puternic pentru eul liric, încât din cauza lui, se poate chiar muri: „În fiecare zi/ în fiecare zi mor de dorul tău/ ca să te revăd revin la viață iar/ nici nu știu de câte ori s-a întâmplat/ mor de ciudă... de fericire... de griji...de patimi / și de iubire se moare/ știu pe cineva care a murit pe cruce „din iubire”/ și tu și eu avem o cruce/ noi toți avem/ O fi un blestem...!/? Nu știu/ Dar nu vreau să mor de curiozitate....!” (*Revenire*). În alte poeme, eul liric, profund mișcat de sentimente unice, se întreabă dacă iubirea e o boală de care suferă cel nevaccinat: „Probabil iubirea e o boală...!/? / De care sufăr/ și sufăr...nemeritat/ probabil nu sunt vaccinat...!” (*Suferință*) sau „e patimă pură”, în timp ce „viața e dură”

(*Așteptare tăcută*) și mirajul căutărilor făpturii divine se concretizează, asemenea căutărilor psalmistului arghezian, în interogații sfredelitoare: „Unde ai fost?/ Te caut și nu te găsesc/ viața mea e steapă și fără lumină/ fără făptura ta divină/ Unde ai fost?/ Caut lumina din ochi tăi/ și sufăr nemărginit” (*Unde*). Iubirea, la autorul volumului *Misterul Lupului Alb*, pare a fi consubstanțială cu însăși lumina, amintind totodată, de lirica lui Lucian Blaga, iar metafora fiind la ea acasă, dă viață profundelor sentimente de iubire. Astfel „măiastra iubirii” e o pasăre albă „cu aripi de argint”, care „caută lumea neprețuitului EDEN/ în care tu/ plutești fără aripi/ e darul clipei de vis/ împletită cu darul iubirii veșnice/ străfulgeră Raiul cu aripa sa/ și lasă în urmă inima mea FRĂNTĂ...!” (*Străfulgerare*), iar iu-bită, părănd a fi nepământească, este în stare să mute „neprihănitul munte/ doar cu un zâmbet” (*Gândire nepământească*), în timp ce dorința arzătoare este surprinsă ca odinioară în versurile poetului din Lancrăm, prin recurența verbului „a vrea”: „Te vreau înmiresmată clipă/ te vreau/ cu tot alaiul/ de fiori pe-aripe zborului tău mistic/ te vreau cum sete-ai ostioită de apa vie a vieții/ te vreau/ iubire scumpă/ te vreau ca Raiul veșnic” (*Te vreau*), ca și în *Drum de stele*: „Răsfrânge aripi în văzduhuri/ străbat fiorul nostru unic/ plecat de dor din inimi pure/ prin galaxii cu veșnic nume/ cu pași înceți străbat cuprinsul universului nemărginit / și presărat cu drum de stele/ pășind pe ele/ eu sunt plecat spre infinit/ e *infinitul dragei mele*...” sau în *Cu tine*, un mini-poem dezvoltat tot pe motivul zborului: „Cu tine/ în zborul sublim/ visului nopții/ cu tine în brațe/ în zborul iubirii divin”. Iubirea pe pământ e imposibilă fără interferența cosmic-teluric, motivul stelei atât de familiar liricii lui Robu exprimând parcă zenitul sufletului uman îndrăgostit: „Câte stele în univers s-au stins/ și câte iubiri au murit odată cu ele/ ai putea concepe viața fără iubire...!/?” (*Întrebare*). Stea căzută din cer în „lutul însuflețit/ de Domnul cu suflarea sa”, femeia stărnește timpul iar „materia capătă sens”, dând viață „în timpul nemuririi/ și sensuri nebănuite...” (*Sensuri nebănuite*).

Părănd a fi dublul eului liric, iubita reface, cum e și firesc, cuplul adamic, eul liric reflectându-și ființa în ea cânt-o oglindă: „De asta / te iubesc/ eu nu mă văd așa/ reflexia IUBIRII MELE E ÎN TINE/ cred că așa a fost la/ început Adam și Eva/ erau tot ce doreau...” (*Cugetare*). De remarcat →

NICOLAE SUCIU

ar fi nu numai faptul că poemele, în general scurte, sunt scrise dintr-o suflare, neputând fi fragmentate asemenea blocurilor de monolit, ci și mai ales forța metaforelor și al epitetelor: „aripi de argint, măiastra iubirii nebune, cuștile oțelului aprig, clipa de vis, iureșul sclipirii diafane, stropul visului tău leneș, tenebrele neantului, neantul disperării, ochi nedefiniți ai gheții, hăul nemuririi/ și viața își scutură trupul plâpând, cleștarul lacrimilor, verii inimii noastre, noaptea iernii geroase, aripa disperării zace zdrențuită, toate penele albe sunt în dunele iernii, neantul iubirii, etc.” În timp ce în *Chemare*, ca de altfel în multe altele, cerul nopții și stelele sunt umanizate: „Doar de dor e plină clipa/ e răsfrântă-n cerul nopții/ iară tu/ lipsești chemarea de întunecimea nopții/ zac în ceruri stele care/ Pălpăie/ de freamăt dulce și chemări îmbietoare”, în *Meditație*, iubirea „e un diamant / în mizeria neagră a vieții” (*Meditație*). Altădată iubirea „e un fel de zbor/ din interior...dar ajunge la cer...” (*Iubesc păsările*). În *Bună seara*, ea învie și morții: „Bună seara iubire/ privirea ta e în stele/ și învie și morții”, iar în *Nemărginire*, inedit este motivul ochilor: „Am privit prin ochii tăi/ și am văzut nemărginirea/ Universului/ în rotundul lui stă scris...iubirea e de nedescris...”. În *Invitație*, izbește o confesiune de zile mari: „M-am trezit/ cu sufletul tău în mână/ mă ardea dorința de a-l săruta/ gândurile tale sau jucat prin privirea mea/ și m-au invitat în inima ta/ Ce spui...!? Să vin...!?”), în timp ce în *Lovitură*, accentul cade pe valoarea incommensurabilă a zămbetului femeii: „Lovitura zămbetului tău/ m-a lovit drept în inimă/ de atunci port semnul/ în piept... în stern...”, iar în *Durerea sărutului*, inedită e perceperea emoției sărutului: „Durerea sărutului tău/ a pătruns ca o lamă de Toledo/ prin inimă și a ieșit undeva printre coaste/ am simțit durerea morții și a fericirii veșnice/ Ce păcat a trecut!?”.

Nobilul sentiment al iubirii este exprimat într-o sintaxă simplă, în frază păstorind coordonarea: „Am auzit pasărea cântând și am zburat/ am văzut soarele strălucind și m-am luminat/ am simțit iarba sub tălpi și am simțit Pământul/ am mirosit florile și am devenit vânt/ am gustat pâinea și foame am devenit/ am băut apa și setea de vin însetat s-a dezlănțuit/ în sfârșit am descoperit umbra ta/ apoi ochii... părul... picioarele... sânii... / toată ființa/ și sufletul și inima și gândul/ și gând am devenit în inima ta...” (*Gând în inima ta*). Nu o dată cititorul are

senzația că se află în lumea paradisului în care iubirea este suverană, potolită și niciodată sătulă și infinită ca și spiritul. Parcă poetul nostru l-ar parafraza pe însuși istoricul literar Francesco de Sanctis care referindu-se la *Paradisul* lui Dante Aligheri, precizează: „Aici lumina este formă inadecvată a beatitudinii” (2).

Venit dinspre Hieronymus Bosch și Breugel cel Bătrân și mai apoi dinspre Marc Chagall, specialistul în artă naivă, Calistrat Robu, după cum am văzut, pare a deține cheile a două case diferite, care au acces la aceeași grădină bogată cu o superbă fântână arteziană, la aceeași ieșire în stradă și la același cer. Ca să fie mai sigur că personajele picturilor sale există cu adevărat într-o lume din cu totul altă dimensiune, cea a „mântuitului azur” al împreunării culorilor, pictorul Calistrat Robu apelează la poetul Calistrat Robu pentru a exprima în cuvinte ceea ce a pictat. Indiferent ce-ar răspunde autorul, trebuie elucidat faptul că poetul completează artistul plastic și nu invers, din moment ce pictorul își permite să caricaturizeze personaje din realitatea împiedicată în stereotip, evident, neevitând fantasticul, poetul, oricât ar dori să gliseze în caricatură și sarcasm, este atras prea tare de sferele înalte ale solemnelor ceruri ale poeziei de dragoste ca să nu ajungă la clipe de extaz (punctul de întâlnire pe aceeași undă a pictorului cu poetul reprezentându-l sfera imaginarului religios).

Cu riscul de a deveni monoton acest discurs de modestă cronică, cred că ar merita să fie reproduse în continuare, poeme întregi, din atâtea multe altele, în imaginarul cărora Dante Aligheri s-ar simți ca în Purgatoriu sau ca în Paradis, alături de Beatrice: „Zbor spre vise / îngeri cu aripi de argint/ ating zbaterea norilor tăi/ eu aștept raza privirii tale/ să cruțe distanța dintre anotimpuri/ din floarea pomului vieții/ la fructul cunoașterii/ tu mi-ai dat paradisul” (*Zbor*); „Și cât te doresc/ și cât te iubesc/ și cât aș vrea ca tu/ să știi asta/ o Doamne al iubirii/ te caut” (*Dorința*); „De dor/ am plecat/ spre înaltă stea/ mi-i inima val/ curg valuri din neantul nesfârșit/ de dor cumplit/ tu cer senin / fără sfârșit” (*De dor*); „Doar de dor e plină clipa/ e răsfrântă-n cerul nopții/ iară tu/ lipsești chemarea de întunecimea nopții/ zac în ceruri stele care/ pălpăie/ de freamăt dulce și chemări îmbietoare! (*Chemare*); „Ești nepământeană în gândire/ nespuse de dulce -n fericire/ tu muți neprihănitul munte / doar cu un zămbet” (*Gândire nepământeană*); „Sunt încă în universul

tău plin de stele/ sclipiri de iubire țâșnesc din ele / căutări îndelungi plecate din mine/ căuta-voi iubirea cea pură din tine” (*Căutare*); „Cu tine / în zborul sublim / visului nopții / cu tine în brațe/ în zborul iubirii divin” (*Cu tine*); „Mă simt atât de bine în inima ta/ încât zbor ca fluturii noaptea spre lumină/ adie mireasma iubirii ce alină/ petala de floare divină/ iubirea divină” (*Zbor spre lumină*); „(...) ești Steaua mea din Calea Lactee/ cu sclipiri de albastru...și curcubeu/ din chipul sublim” (*Iureș fierbinte*); „Unde ai fost?/ Te caut și nu te găsesc/ viața mea e steapă și fără lumină/ fără făptura ta divină/ Unde ai fost?/ Caut lumina din ochi tăi/ și sufăr nemărginit” (*Unde*); „În crudul verde al nopții înstelate / stau și privesc visele plecate/ ce urcă în zbor pe a Căii Lactee/ călcând prin numeroase curcubeie/ cobor și urc prin mii de constelații/ cuprinse în coapsele nefaste/ întregul univers suspină/ ascult... privesc / și nu găsesc lumina lină din ochi tăi” (*Pe drumul stelelor*); „Poate sufletul tău se va odihni / în clipa chinuită a versului meu/ părerea ta contează/ doar ea poate să-mi călăuzească / lumina din ochii cei plini de iubire/ poate ai grija clipei pierdute / poate...nu mă lași pradă...deșertăciunii” (*Poate*).

Desprinsă parcă din lirica lui Ioan Alexandru ar fi, în cadrul aceleiași teme a iubirii, unele poeme ca: *În inima ta*: „Fiind în inima ta/ în jur am privit/ cerul senin și pasărea în zborul vrăjit/ floarea de crin strălucită din bolta cerească/ împânzită cu stele senine/ frumoasele luni și mistere.../ în inima ta și cerul e vrăjit...”, *Drumul spre lumină*: „Orbit fiind de soarele din tine/ prin visul tău alunec în iubire/ privesc prin degetul ce atinge cerul/ și încerc să deslușesc misterul /stelele sclipesc în noaptea minunată/ iar luna strălucește înstelată/ ating cu buzele piciorul/ iar pașii tăi descoperă iar zborul/ e zborul tainic de iubire lină/ ce ne va duce spre lumină...”, ca de altfel și *Ninge cerul*: „Dor de Domnul stea din ceruri/ drumul nașterii arată/ îngerii foc deșertă/ muzici diafane poartă/ ninge cerul...frigul arde/ Magii darurilor lumii/ se adună nemuririi/ păstorii aduc lumii...mielul lumii (...)”.

Alte poeme despre iubire par a fi desprinsă din nichitiana *O viziune a sentimentelor*: „Ai simțit vreodată/ durerea lacrimii oprită în geană/ care ar arde obrazul dacă s-a prelinge/ ai simțit ura ce spintecă firea/ și durerea clipei neîmplinite/ spune ai simțit” (*Întrebare*); „M-am trezit cu sufletul tău în mână/ mă ardea dorința de a-l →

săruta/ gândurile tale sau jucat prin privirea mea/ și m-au invitat în inima ta/ Ce spui ...!? Să vin...!? (*Invitație*); „O să-ți rup tocurile/ iar tălpile tale / vor simți moliciunea sufletului meu / călcat în picioare/ori talpa nu simte buzele mele încinse...!?” (*Întrebare*); „Mi-am pus inima în mână ta mică/ o ploaie de stele / a trecut prin ea/ udă de sclipiri stelare/ doar o furtună din soare o putea usca/ ai stors-o și stă acum / pe culmea dorințelor tale/ te rog... nu o usca...te rog...” (*Culmea dorințelor*);

De lirica lui Lucian Blaga amintesc și versurile: „Am călcat din greșeală / pe visele tale...cioburi/ mi-au pătruns adânc în talpă/ de fiecare dată când pășesc/ simt...cum visele tale dor/ acum de durere...vreau să zbor...” (*Vreau să zbor*). Unele poeme amintesc de blagianul *Ce aude Unicornul*: „Calul alb al Lunii /desfrâu/ zborul peștelui în frâu/ aripa vieții / izvorul luminii/ eternul iubirii/ în inima mea/ e visul și imaginea ta...” (*Imaginea ta*); „E vară undeva în inima mea/ e vara ta eternă/ cu cai zburdând în pașiștea verii din inima ta/ calul cel alb zburdalnic tresare/ spre negrul cel fâlnic în coamă/ zbor de necuprins e văzduhul/ pătatul mânz fraged se avântă/ în necuprinsa lume a verii inimii noastre” (*Zbor necuprins*); „Pasărea lipsită de inimă/ suferă zborul/ de piatra lipsită de viață/ atârnă cântecul/ inima lipsită de pasărea iubirii/ suferă de atingerea ei...” (*Atingere*); „O poveste...o poveste/ trăită cu drag și dor/ pe meleaguri depărtate/ unde stelele nu mor/ iar pe cerul blând senin/ se zărește chipul tău/ lunecând pe steaua care/ îl va duce spre eden” (*O poveste*); „E atâtea liniște / încât aud bătaile inimii tale/ iar surâsul tău luminează cerul/ punând în dificultate razele Lunei...” (*Dificultate*), în timp ce *Noapte bună* pare a fi desprinsă din eminesciana *Somnoroase pasărele*: „Noapte bună în somnul dulce/ leagănul să fie Luna/ stelele să umple cerul/ unduit să fie visul/ odihnit să fie trupul/ fericit sufletul fie/ dimineața să îți fie/ cântece de ciocârlie”, iar alte poeme, cum ar fi *Cântarea cea divină*: „Din colind de dor de Domnul/ se aud...în ceteni corul...înghețat și lucitor/ îngerii...cu pana fină...au cântarea cea divină/cu albastrele cristale...joc sub pleoapa Maicii Sale / a venit din ceruri Fiul...pe Pământ să îndure chinul/ e doar zi de mult vestită/ ziua care ia cu sine...tot cei rău din omenire” sau *Șoapte divine* „Zbor de cânt divin/ alunecă în noapte/ spre suflete curate/ din inimi copile/ de șoapte line/ din florile dalbe/ a Sfintei Fecioară/ clinchet zglobiu de fulg argintiu/ aduce

în sclipire șoapte divine/ „astăzi s-a născut”....el e Pruncul Sfânt” par a fi desprins din poezia religioasă a marelui nostru poet, Mihai Eminescu.

Inedite sunt în acest volum de versuri, poeziile-rugi, cum ar fi bunăoară *Descântec*: „Aruncă Doamne/ Dorul meu de iubire/ în timp liniștit cu chip înșorit/ cu Zina cea bună/ ca pe-o cunună / chiar și pe lună/ nu pe furtună/ descântec de iubire” și nu în ultimul rând *Dorința*: „Și cât te doresc/ și cât te iubesc/ și cât aș vrea ca tu/ să știi asta/ o Doamne al iubirii/ te caut”, amintind totodată, de stările de obediență ale psalmistului argezeian.

Alte poeme scurte, cum ar fi *Stampă 1*, amintesc de lirica soresciană: „În fiecare noapte mor/ ca dimineața să te pot vedea / pentru prima dată...”; „Îmi pun sufletul în trup și alerg/ pământul se crapă/ sub greutatea sufletului/ înot și pești își iau zborul spre Constelația Săgetătorului/ de-aș avea sufletul ușor aș zbura/ macii din câmpul înroșit se urcă în inima ta/ iubirea agățată în ochi tăi...dezleagă/ greutatea de plumb/ și inimile noastre aleargă ...aleargă până la Luna/ în colțuri strigând ...suntem LUNATECI...!” (*Suntem lunateci?*); „Universul meu e între coapsele tale” (*Intermezzo*).

Calistart Robu nu uită nici de cea mai puternică iubire de pe pământ și anume, cea de mamă, căreia îi dedică frumosul poem intitulat *Izvorul vieții*: „Dureoasă clipă a venirii / în uletul iubirii de mamă/ din trupul și sufletul iubirii/ zbor al trupului firav/ timp de iubire la sânul izvorului vieții/ în volte de brațe/ aripi crescute pe umerii vieții de tânăr/ lipsite de griji plăcută făptură de viață/ tu mamă pe veci făcătoare de viață...”.

Tot de iubire ține și sentimentul patriotic, nelipsit nici din acest volum de versuri din care spicuim câteva. În *Crucea iubirii*, eul liric se adresează patriei folosind invocația: „Icoană a visului/ meu de iubire / și leagăn al raiului pământesc tu glic/ pe veci Românie....mamă/ de neam sfânt / și iubitor de Tată Ceres”. Pe de altă parte, iubirea de patrie nu exclude nici tonul tăios, aprig din poemul *Iubire sau dușmănie*: „Născută din chin/ și suflete tinere/ jertfite la nașterea ta / din cer veghează/ țara mea/ dar vulturi parșivi te/ devorează/ suflete alungate în pustie/ te slăbesc și sug viața din tine/ iubire nu e...doar dușmănie” sau din *Pierdere*: „De dor nemărginit și dulce chin/ e plină făptura iubire de neam/ plecați în lumile drepte de după noi/ pierdută e liniștea clipei tihnite/ nemărginita dihonie cu coama zbârlită/ spurcă curata divină țară neprihănită/ copii cei

buni plecați din sufletul tău mare/ rămâi cu jigodii ce vând și-apusul de Soare/ Neagra cea Mare vândută sub Lună/ steaua călăuzitoare și bună e aur din glia străbună/ o țară a mea cu oasele neamului meu/ ai crescut munții Carpați”.

De fapt în sufletul eului liric dragostea de patrie nu are asemănare: „În fiecare zi sunt cu tine / îți beau apa și privesc cerul /calc pe verdele crud și în pieptul meu e aerul tău / în fiecare zi ascult glasul păsărilor /iar copii tăi umplu lumea / în fiecare zi privesc ziua și Luna /iar diminețile tale sunt una cu inima mea /te iubesc Țară /ești așa de frumoasă precum iubirea noastră (*Te iubesc țară*), sfidând chiar și moartea: „De ce a fost făcut și nu născut Adam/ făcut ca să moară...și ca să nu fie singur în moarte/Domnul a făcut-o pe Eva ...din coastă....și coastele mort / Totul moare de când cu Abel.../ Nu cumva Domnul a încercat eficiența morții...!? (*Eficiența morții*). Surprinzător este tonul tăios, neînfriat din *Cântă-mi moarte*: „Cântă-mi la fluierul piciorului moarte/ o doină de jale/ în carul cu boi încărcat cu fânul din vale/ cu florile cele mirositoare/ să cânte Țiganii din alături funebru/ iar boi din jugul carului negru/ să calce câmpia ce fuge în urmă/ să stau în carul plin de mirese/ cu tine la masă prin timpuri celeste/ să fii invitată mea până la groapă/ să fii onorată de o mare gloată/ ce-și scot pălăria în semn de respect/Nu-i așa? La toți le pui mâinile pe piept”.

Totodată, o serie de motive cum ar fi dorul, steaua, cerul concură la realizarea temei iubirii: „De dor/ am plecat/ spre înaltă stea/ mi-i inima val/ curg valuri din neantul nesfârșit/ de dor cumplit/ tu cer senin / fără sfârșit” (*De dor*); „Doar de dor e plină clipa/ e răsfântă-n cerul/ nopții/ iară tu/ lipsești chemarea de întunecimea nopții/ zac în ceruri stele care/ pâlăpie/ de freamăt dulce /și chemări îmbietoare” (*Chemare*).

Aplecarea poetului Robu spre alegorie pare a fi una dintre trăsăturile de bază ale scriiturii domniei sale.În *Tainica noapte*, cocoșul – unul dintre personajele mitice care apar frecvent și în arta plastică a domnului Robu - parcă nu mai are puterea de a reține vraja nopții: „Nici cântatul cocoșului auriu nu dezlipește geana/ce rămâne lipită pe sclipirea clipei visată (...), deși „străfulgeră timpul în camera goală”. Alături de cocoș și minotaur: „E Minotaurul rătăcit/ în labirintul planetelor târzii/ doar ghemul Ariadnei găsește sensuri nebănuite/ eu rătăcit în puzderii de stele...te caut...”→

(*Sensuri nebănuite*), concură la realizarea imaginarului poetic o serie întreagă de alte personaje mitologice și de simboluri cum ar fi „calul negru, calul albastru, unicornul alb, calul alb, iapa albă, mânzul roșu, lupul argintiu, mistrețul, ursul, pasărea măiastră, vulturul, Lupul Alb, calul negru, unicornul alb, muntele sfânt, potopul, timpul, stelele, stejarul, materia neagră, găurile negre, crucea, lemnul de cireș, iubirea, dorul, durerea, moartea, sângele albastru al nemuririi, Orașul lupilor, tunelurile lupului, zborul între stele, aproape identice cu cele din tablouri, populează imaginarul poetic al volumului”. Frapantă este perspectiva în care apar unele dintre ele în poemul *Între pământ și infinit*: „mister...cal negru...mărul privește rotund/ zborul copitei/ luna se rotunjește în iubire/ viața întregește misterul/ timpul e glumă deșartă/ haosul eternității și continuă cu mirarea: gaura de vierme - și ce gaură...și ce lumi! (...) Sufletul e împărțit între pământ și infinit/ pot merge oriunde/ nici spațiu ori timpul nu-l poate aduna/iar visele îl pun în inimă... Mă întreb ce o să fie când neom despărți...!” Prin „omul lup”, poetul face aluzie la „jertfa pentru poporul său” - cum opinează Corina Matei Gherman citând: „A plecat lupul alb cu sufletele noastre în munți la templu”. Lupul arhetipal al nemuritoarei Dacii a lui Eminescu, care amintește de legendarul Inorog al lui Dimitrie Cantemir, veghează, deducem din versurile lui Calistrat Robu, asupra noastră și de aceea el trebuie invocat mereu, cu atât mai mult, cu cât Dacia Sfântă se află astăzi la mare necaz: „Sculți din somnul vânzării de neam și opriți-i pe hoții/ ce ne acoperă cu cântec viclean, ascultați urletul LUPULUI, strigătul neamului nostru, simbol al vieții și al morții (*Urletul Lupului Alb*), astfel fabulosul animal devenind salvatorul acestui neam: „... zborul Lupului Alb ne aduce/ zorii zilei în care tot neamul va intra în haita cea mare” (*Zborul Lupului Alb*) și-i poartă de grijă chiar și dincolo de transcendent: „(...) Lupul singur, viu, ca argintul dintre ceruri/ ia cu sine și duce toate sufletele divine/ în Eden de soare plin...” (*Coșmar*).

Revenind la realitatea banală, poetul găsește prilej de revoltă. Următorul discurs liric „e realitate...cum să mă plimb eu prin cameră...și să descopăr scaunul...când eu sunt EUROPEAN...în lumea ROȘIE...”, reprezintă unul dintre subtilile trimiteri „la contemporaneitatea noastră”, versuri, cum ar fi cel din *Democrație sălbatică*, îmbrăcând chiar „haina pamfletului”: „Roș 4.

atârnat în ștreangul democrației sălbatic/ ideologul cu gura strânsă pupă dosul/ enunță trăim un „capitalism sălbatic”/ și a început jaful pe banii verzi/ ca frunza din băncile Rex/ petrolul spală amprenta lăsată până în Austria/ nu mai sunt copaci să oprească potopul/ corăbiile dispar în noaptea furată/ copiii iau drumul pierzaniei”.

Unele piese din acest volum de versuri, au tonalități postmoderniste, în ceea ce privește ironia și „înclinația spre demitizare”, așa cum observă și Teodor Pracsiu, citând poemele *Sub stele*: „În Calea Lactee curge lapte/ în Carul Mare se avântă Pegas și urnește bolta/ undeva în colțul întunecat al cerului/ sunt... stau sub stele... cu un pahar de palincă/ ce lume, ce chef...” și *Timpul ne pierde*: „Am invitat Timpul să bea o cafea/ a fost o destindere a sa în coșmelia mea/ discuții interesante despre nemurirea timpului trecut... prezent și viitor...”. Mărturie posmoderniste mai stau în acest sens, nu numai poeme cu ar fi *Dilemă*: „Mă culc cu ochiul pietrei sub pernă/ să te vizez... dilemă/ cu mine să fii veșnic boemă”, sau intermezzo-urile inserate la un anumit număr de pagini (la început, la mijloc și la sfârșit): „Aș fi vrut să fii noapte...să te caut în beznă...ca pe o stea”; „Steaua iubirii noastre.../ poate iubirea naște STELE?”; „Ești...și uneori mi-i teamă că te pierd...EGOISM...!?” (95); „Universul meu e între coapsele tale” și meditațiile din final - adevărate „pietre pentru templul meu” - au rolul de a puncta aforistic ideile despre iubire ogândite în poemele propriu-zise ale volumului.

Pe bună dreptate, același critic adaugă: „Din viziunea sa Pictorul/ poetul Calistrat Robu, scoate la lumină lucrări de valoare, nonconformiste așa cum este și personalitatea sa, o personalitate puternică care a trecut prin valurile vieții și cu bucurie și cu durere”.

Aserțiunea poetului necuvintelor în ceea ce privește caracterul profund al operei literare, care „realizează contemplarea omului din afara lui, comunicarea sinelui cu sine prin cuvinte” (3), lasă să se înțeleagă că, pornind din arealul artei plastice spre Poezie, Calistrat Robu a ajuns la „contemplarea omului din afara lui” și implicit la „comunicarea sinelui cu sine” (4).

BIBLIOGRAFIE:

Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei*, Ed. Eminescu, 1990, p. 28.
 Francesco de Sanctis, *Istoria Literaturii Italiene*, E.P.L.U. 1965, p. 267.
 Nichita Stănescu, id., p. 34.
 Ibid.

Tren printre zodii

Tren printre zodii (Editura Neuma, Cluj-Napoca, 2017, colecția „Arca”) debutează cu o frumoasă piesă de dragoste, „Într-o odaie mirosind a mere coapte./ A miere răzvrătită și pelin...” Câteva imagini sunt originale și, în același timp, sugestive: „În sobă ardă focul, blând și tânăr./ Ca amintirile uitate în părinți”, sau „Mi-e dor să-mi lunec sufletul pe coapse./ Pe sânii tăi, înduioșați și puri./ Să mă înec în ei, cum se înecă/ Verdele crud în candidă păduri”, sau cele evocând trecerea săniilor viscolite și a unor vecii marfare („Să fie iarnă și să ningă-ntruna...”)

Sentimentul iubirii e însoțit uneori de senzația de singurătate, iar poetul se simte amenințat de o lume care nu îl înțelege: „De sete, am băut, în gând, fântâni./ De foame, am mușcat din umbra mea./ Când oboseam, mă rezemam, cu tâmpla./ De glasul nevăzut ce mă striga...” („Dă-mi trupul tot și lasă-te prădată”; „Prietenii, de ani buni, m-au uitat./ Tristețea își clatină oasele ude și reci./ Iubita, și ea, și-a luat tinerețea și a plecat./ Îi zăresc urmele lăcrimând pe poteci”) („Aș cerși îndurare, nu am la cine”. Aflat, numai cu iubita, într-un tren de noapte, sugerând trecerea inexorabilă a timpului, poetul resimte tristețea trecerii vieții, trenul mergând fără oprire în gări, („Trenul de noapte”).

Multe poezii evocă îndepărtarea, plecarea ființei iubite, poetul rămânând doar cu amintirile: „Cât mai e ceasul? Clipele-s bătrâne./ Le-aud trosnind pe la încheieturi./ Mă strigă cineva, dar nu știu cine./ Securile →

CORNELIU VASILE

dau buzna în păduri” („Se luminează a târziu”). La o cafea, dialogul cu iubita de altădată („Dragostea, despre care-mi vorbești” și „Tăcerea se zdrobea de vorbele mele”) dezvăluie înstrăinarea acesteia, care se prefăce că a uitat și că nu-i pasă.

Versurile mai multor poezii recompun portretul iubitei, aflată departe, în strânsă legătură cu sentimentul de singurătate al poetului și cu dorința de a o reîntâlni: „Era tot frumoasă, primejdios de frumoasă./ Frumusețea ei, ca un lujer de dor respira./ Mi-a făcut semn s-o urmez către casă./ Casa din vis, ce fusese cândva și a mea.” („Trenul fără roți, fără șine”); „Dintre toate frumoasele, ea era cea mai frumoasă./ Sub pașii ei înfloreau, în plină iarnă, toți crinii./ Vechile răni dispăreau, resemnate, din casă./ Trupul îi izvora, neconținut, din altarul luminii./ Îi cercetam, tândru, fruntea, ochii, umerii – doi./ Zăpada ascunsă între robitorii ei săni./ Fericit eram, ca un prizonier întors din război./ Ca un însetat ademenit de închipuite fântâni” („Dintre toate frumoasele”).

Poetul Florea Burtan, adept al versului clasic, folosește cu succes precepte urmate și de marii poeți ai dragostei, din literatura română și din literatura universală. Cu care dintre femeile cărora marii poeți le-au dedicat opere artistice seamănă sau, mai degrabă, de care se deosebește femeia iubită din versurile lui Florea Burtan? Cu Veronica Micle (Mihai Eminescu), Zulnia (Costache Conachi), Maitreyi (Mircea Eliade), Doamna T (Camil Petrescu), Doamna brună (William Shakespeare), Laura (Petrarca), Beatrice (Dante Alighieri)? Ființa iubită nu are un nume, mai degrabă cititorul are senzația că autorul nu dorește să-l dezvăluie, atâta timp cât persoana și situația, evenimentele, sunt credibile.

Poetul și iubita lui sunt separați, desincronizați, astfel că întâlnirea lor este sumară, eventual într-o gară sau într-un tren: „Ea, venea dinspre ziuă, eu, mergeam către seară! („Trenul fără roți, fără șine”), sau „La mine este seară, la tine-i dimineață...” („La mine este seară”).

Tristețea îndrăgostitului provine din faptul că ea aparține altui bărbat („De atâta depărtare, tu nu mă auzi” și „Bănuiam că așa se va întâmpla”), ca și din sentimentul trecerii timpului, comparată cu înserarea. O poezie sugerează, metaforic, încercarea

morții de a-l atrage „într-o grădină înflorită și dulce./ Îți voi încrusta numele pe o piatră.” („O văzusem o singură dată, în vis”).

Văzând-o trecând, pe strada mare, pe cea care vrea „să-l adune de pe drumuri”, femeie cu „chip indiferent și pur”, poetul este copleșit de durere, de lumina pe care ea o emană („Erai, toată, miere păcătoasă”).

„Un pumn de cenușă” a rămas între poet și ființa iubită, el rămânând singur în cătunul tot mai pustiu, în prag de iarnă, cătun din care poștașul a fugit de ani buni și pe unde nicio mașină a salvării nu va trece („Amurgul a pus de cafea”).

Rolurile se schimbă, în poezia „Ce-ai să faci?...”, iubita fiind cea care vorbește, întrebându-l ce va face, în plină iarnă și singur, fără cea care i-a oferit iubirea și i-a dat un sens vieții. Peste vorbele ei – din nou, un potop de cenușă.”

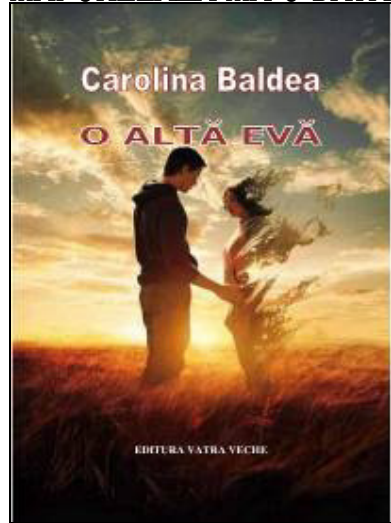
De o tristețe iremediabilă, folosind expresia unui alt poet, sunt poeziile „M-au zidit în lacrima lor”, în care personaje „în veșminte de ceață” îl întâmpină, pe când trece „ultima vază”: „Unde ți-e umbra? Unde îți sunt/ Aripile albe dăruite de noi?/ Aici vei rămâne o mie de vieți./ Nu există niciun drum înapoi.” și „Moartea mea poartă rochie de mireasă”, în care personajul apare ca o tânără frumoasă, care deretică și cu care poetul merge la petreceri, uimind și umilind lumea.

Fără îndoială, Florea Burtan este dăruit pentru a scrie versuri pline de simțire, stăpânind foarte bine meșteșugul scrierii.

Cartea conține, ca și cele anterioare, elemente de vocabular specifice zonei de sud a țării, universului rural (cătun, șaretă, câini, crini), acordând atenție anotimpurilor, vegetației, drumurilor, trenului și, în primul rând, oamenilor, femeia ocupând un loc special, prin frumusețe și caracter, uneori neînțeleasă, alteori altruistă, cu un nimb de bunătate și lumină..

Referințele critice, de la sfârșitul cărții, sunt semnate de Ana Dobrescu (un poet romantic, care meditează asupra rostului lumii), Liviu Comșia (poemele – părți ale unei simfonii, comparabile cu „Cântarea cântărilor”) și Horia Gârbea (poezie a dragostei mirifice, atmosferă încărcată de magia așteptării). Pe coperta IV, o scurtă prezentare a poetului.

MAI CREEAZĂ-MĂ O DATĂ

Destinul literar al Carolinei Baldea vine să confirme încă o dată că de „microbul” poeziei nu se poate scăpa, dacă el a fost contactat odată.

Carolina Baldea a descoperit mirajul creației literare încă din copilărie, dar drumurile vieții au purtat-o pe acolo pe unde poezia nu era la ea acasă, ca apoi, după mai bine de trei decenii, să elibereze din colivie darul pe care l-a primit.

Am descoperit-o ca poetă într-o zonă mai puțin frecventată, poezia religioasă, apreciindu-i sensibilitatea și capacitatea de a da semnului religios încărcătură lirică.

Și, cum se întâmplă în astfel de cazuri, cu un sentiment al recuperării unui timp al despărțirii/trădării poeziei, Carolina Baldea a început să scrie cu freneză, parcă vrând să transforme în poezie tot ceea ce atinge.

Indiferentă la mode/modele, Carolina Baldea a mizat de la început pe discursul liric conectat la tiparele clasice, pe imaginarul poetic în care se regăsește autoarea cu lumea ei, cu aspirațiile și angoasele cotidiene, cu împlinirile și eșecurile condiției feminine.

Poeta își reactivează resorturile unor elanuri inocente, pure, ale unui eros care nu și-a erodat semnificațiile, trăind parcă într-un alt timp istoric: „Un amestec ce înalță, coboară./ De sfânt și păcat și aduceri aminte...!” (Păcat cereș).

Într-o proiecție dilematică, universului poetic recuperat i se dau note distincte, personale, în căutarea unor certitudini ființiale: „E noiembrie, →

NICOLAE BĂCIUȚ

iubite, și-n cer/ Cresc aripi de păsări
rănite/ Și-n crengi de copaci dezgoliți/
Râd umbre cu fețe cernite./Pe
plumbii ce atârnă din cer/ Rugina își
crește sămânța./ În pat, așternutul de
ceară/ Ne îmbracă-n uitare dorința...//
E noiembrie, iubite, și-n noi/ Curge
sângele zalelor rupte./ Aspre, doar
scări ce coboară/ Înguste... și reci...
și abrupte!!! E-un târziu de noiembrie,
iubite./ Când ploile sure ochii-mi
rănesc/ Și mă-ntreb căutându-mă-n
noi/ De mai știu sau mai pot să
iubesc...?!” (*Sânge de zale rupte*).

Există patetism în surprinderea
orizontului existențial polarizat, în
care reperele sunt interschimbabile:
„Mereu urăsc atât de mult... iubind!”
(*Iubind cu ură*), într-un crescendo
care ajunge la radicalizare: „Te-aș fi
iubit cu ne-mpplinirea/ Atâtor vise
nevisate./ Cu cântec, lacrimă și
tremur/ Și cu sfințenia din păcate!”
(*Te-aș fi iubit*). sau chiar absolutizare,
în chiar poemul care dă titlul cărții și
în care accentul se pune pe a doua
șansă, a conceperii femeii nu în
termenii biblici, consacrați, ci în cei
ai unei renașteri în care voința divină
să răspundă așteptărilor Evei:
„Doamne, îndrăznesc să-ți cer,/E o
rugă, nu-i favoare,/Fă-mă iarăși lut și
apă./Căci trupul ce-l am mă doare!!
Mai creează-mă o dată./Dar mă lasă
să-mi aleg/Coasta ce-mi va fi
sămânța/Din care-o să mă culeg!!
Dă-mi măcar o jumătate/ Dacă poți și
mai mult nu-i./ Dar să fie, te rog,
Doamne./Bucată din coasta „lui”!!
Ca să-l am mereu în mine/Și să-mi
curgă, viu, prin sânge./Rescriind
matricea lumii./ Evă, ochi ce nu mai
plânge...!” (*O altă Evă*)

E surprinzător cu câtă sinceritate
și vehemență își strigă poeta sentimentele
proprii, lipsită de complexe,
într-un soi de „à rebours à partir”.

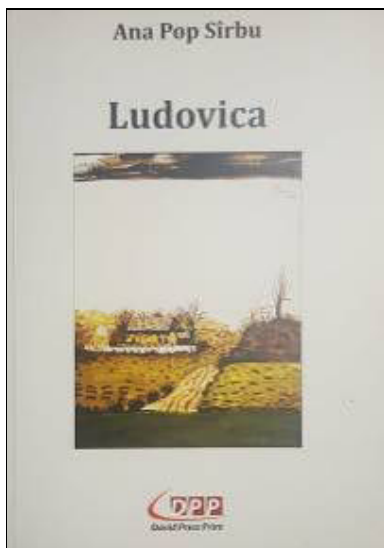
De altfel, poezia iubirii este
miza acestei cărți plină de vitalitate,
de elanuri poetice și existențiale.

Iubirea în cuplu e în același
orizont cu iubirea aproapelui și
iubirea de Dumnezeu, având ca o aură
iubirea de neam, nostalgia locurilor
natale, evocarea celor de care se simte
legată cu toată ființa sa.

În mozaicul trăirilor cărora
autoarea le-a dat încărcătură poetică,
sunt multe oaze de lirism adevărat,
care consacră un autor care la a treia
carte certifică promisiunile de la
debut.

Ludovica

și mănușile de mătase neagră ale Americancei

Așteptam cartea asta de ceva
timp, din drag pentru autoarea sa,
Ana Pop Sârбу, o poetă rafinată,
modernă și care experimentează
metafora ca pe un material nou,
compozit. Citindu-i poemele din
cărțile publicate până acum, am avut
revelația unui spațiu în care până și
imaginile cele mai comune prind
contur într-un registru de cascadă ce
nu se prăbușește, urcă muntele înspre
cer. Așteptam cartea de față, intuind
că voi găsi în ea note autobiografice,
și eram aproape sigură că va fi un
roman, dacă nu de senzație, va fi o
carte menită să restituie valorile unei
lumi rurale transilvane, pe care, în
parte, o cunoșteam, o trăisem și eu,
lumea care se șterge, se duce de pe
fața pământului.

Mărturiile scrise sunt documentele
de identitate care mai rămân.

Am fost surprinsă, fascinată, de
tehnica colajului și cea a dialogului
mai mult sau mai puțin imaginar, care
atrage, ne face să interacționăm,
aducând în planul secund memoria
noastră personală.

Autoarea are forță narativă
nativă, știe cum să-și dozeze discursul
și sunt sigură că indiferent de forma
de exprimare aleasă pentru această
lucrare, tot ar fi dat dovadă de
profesionalism, de seducție literară.
Ana Pop Sârбу scrie cu fantezie, simț
artistic perfect controlat, convertind

nu o dată banalul cotidian în mostre
lirice laudabile.

A.P.S. este analitică și
conștientă de faptul că satul
transilvan, autentic, cel din urmă cu
peste cincizeci de ani, nu ar mai
stârni interesul generațiilor ce-și
întind antenele culturale înspre
Occidentul cosmopolit, dacă forma
cărții ar fi una clasică, șablon.

Poate și pentru că introspecția
venită dinafară, se sincronizează perfect
cu ritmul interior al scrisului său,
autoarea a ales „duetul”, un dialog
incitant între două doamne ce au în
spate povara amintirilor comune, dorința
de a-și regăsi rădăcinile. Copilele
ce umblau odată descute prin
colbul uliței, acum sunt la maturitate,
citadine rafinate, recunoscute ca elite
în sfera profesiilor lor importante,
sunt (și) unse de Dumnezeu cu darul
frumosului, al creației.

Ludovica și Petra, cele două
cotiledoane ale unei singure semințe,
au fost calibrate, să spunem așa, pe
aceleași valori morale, principii pe
care nu le vor călca în picioare
niciodată de-a lungul vieții, nu vor
face compromisuri. Două destine
aparent gemene, dar care se
completează frumos în demersul lor
de-a reconstrui un album de familie.

LUDOVICA, cartea semnată de
Ana Pop Sârбу, e ca un scenariu de
calitate. Decorul: casa părintească.
Acțiunea: Întoarcerea „fiului risipitor”
prea târziu pentru ca tatăl să mai
fie în viață, să taie vițelul cel gras.

Doar locurile și lucrurile mai au
memorie, și ele, cele două femei într-o
îngemănare perfectă, pentru ca
povestea celor ce au fost să reînvie, să
se deruleze.

Ludovica și Petra, stau de
vorbă. Nu este o artă a conversației.
Autoarea nu își propune să meargă pe
firul vieții personajelor. Nici să facă
filosofie academică.

Este o rememorare a primei
copilării, a adolescenței, un motiv
perfect pentru a scoate din uitare
chipuri de oameni, datini, locuri și a
readuce în vocabularul cărții, cuvinte,
regionalisme, arhaisme, deja scoase
din uz, dar care pronunțate cu
accentul de altădată, sunt ca
mirodeniile, exotice.

Bunica Maria, Americanca, este
personajul cu cea mai mare putere de
atracție, fascinează prin aura →

MELANIA CUC

aventurii, prin curaj, hărnicie și lecții de viață, a reușit în două lumi, una veche, alta nouă. Bunica Maria a îndrăznit și s-a luat de piept cu America, a muncit pe brânci, a adunat bani cât să revină în satul ei din Ardeal, să cumpere jugăre de pământ, vite, să-și facă casă mare, cu obloane la ferestrele dinspre uliță.

Bunica Maria și mama Eleonora sunt mereu prezente în memoria autoarei, personaje defel fictive, și amintirea lor dă un sens distinct cărții. Personajele din amintiri sunt nepipăibile, ca lumina hibernală ce se strecoară pe sub ușă și încălzește odaia bolnavului.

Întorcerea în timp se face aproape magic. Revenirea în spațiul natal are loc în sâmbăta morților, și simbolurile creștine cele mai multe, dar și păgâne (vezi șarpele casei) sudează decupajele verbale, modernismele și prețiozitățile unei conversații ce alunecă adesea spre falia culturală, în contrapunct cu simplitatea vieții rurale de odinioară.

Dialogul nu lăncezește, este sprințar ca un joc de șotron, se trece de la o imagine la alta, de la o poveste la un spațiu nou, și gesturile lor devin parte din întregul care se conturează, prinde carne, respiră.

Ludovica are grijă ca povestea ei să nu-și piardă ritmul, nu lasă narațiunea să băltească. Deși descrie detaliat și în cunoștință de cauză, o seamă de obiceiuri, este atentă cu dozajul în pagină.

Autoarea intuiește, știe că este nevoie de un liant, și o face profesionist, rupând ritmul cu un „joc pe cuvinte”.

Jocul acesta revine salvator de câteva ori, dar nu este doar tehnică scriitoricească, este o consolidare a cărții prin juxtapunere a ideilor de creație, spontane, peste negura timpului care e rece, grea ca mormântul.

Interesantă și avangardistă mi s-a părut apariția străinei, care intervine din cu totul altă dimensiune, aceea le strigă doar din uliță, nu le salută, nu le zice pe numele mic, doar se interesează de un loc în care ar putea fi crucile cimitirului. Nici străina nu are nume. Nici vârstă.

Real și ireal. Fășii din timp, portaluri între ei și noi, și poate, entități care vin din galaxii imposibile doar în ziua aceea.

E ziua morților.

Ludovica/Petra deapănă amintiri comune, își aleg, ca dintr-un album de mucava, subiecții.

Taina plutește în aer, Crăciunul de altădată, iernile cu zăpada până-n genunchi, anotimpurile din copilăria Ludovicăi, sunt imagini convingătoare, așa cum este și cufărul cu comorile Americancei. Mănușile de mătase neagră, pălăria din pai de orez, bluza cu mâneci scurte dar largi... sunt piesele de rezistență ale unei garderobe ce și-a făcut veacul. Cufărul Americancei și comorile lui bănuite o fascinasă pe fetița Ludovica.

Timpul, timpii nu mai au importanța dată de oameni. Amintirile sunt reconstituite la fața locului. Oamenii, sentimentele, drumurile, podul șurii, colegii de liceu, zăpezile din fundul grădinii, și iarăși... cufărul ranforat cu benzi de oțel din Cliveland, Ohio, America...

Fetița de dedemult a rămas cu năsul lipit de sticla rece a ferestrei, așteaptă trecerea trenului de la Lechința spre Murăș. De data asta mocănița întârzie. Pe ștreclul de atunci, a năpădit iarba porcească. Ludovica/Petra și casa bătrână, grajdul fără vite, porumbeii pe cuiburi... sunt mostrele încă palpabile, dar atât de fragile, ale lumii pe care i s-a prefirat printre degete în timp ce ea, Ludovica, a ales să scrie un altfel de act de identitate a familie sale.

Real, imaginar, o devălmășie ce se structurează cu de la sine putere, și... iar se dezintegrează, așa ca jocul bărbuncarilor, joc fecioresc în care fetele nu aveau voie să intre.

Viață. Moarte. Viață. Continuitate...

Aproape că se aude disperarea țărânului căruia îi moare vițelul în grajd, și ...iar Americanca aia, o adevărată Vitoria Lipan, o femeie care leagă și dezleagă rosturile familiei. Îi pasă de lumea în care se învârte.

Cartea Anei este un tărâm pe care ni-l putem asuma fiecare dintre noi, cei care am păscut miei și mânji prin iarba udă de ploaie. Un loc din care, odată ce am terminat de citit, putem pleca, convinși că ne vom reîntoarce cândva, și, la fel ca străina rătăcită pe ulițele satului natal, vom întreba cu ochii-n pământ: N-ați văzut, n-ați auzit de locul unde cresc crucile părinților, moșilor, strămoșilor noștri?

Fântâna cu lacrimi

Așa se numește una dintre frumoasele cărți ale scriitoarei Lia-Maria Andreiță. Titlul reține atenția prin forța lui de sugestie, de o rară frumusețe și gingășie. Fântâna tradițională românească nu este plină cu apă rece, ci cu lacrimi, sau fântâna sufletului plină cu lacrimi, acestea pot fi interpretările titlului, la primul gând. Indiferent de interpretare, lacrima rămâne aceeași, aflată în mângâierea autoarei. Născută în Câmpia Română, fiică a satului Negoești, distinsa scriitoare se întoarce în locurile natale, căruia îi caută istoria și frumusețea, îi umblă prin cotloanele memoriei, cu aceeași curiozitate ca în copilărie, ba mai mult. Școlită, umblată prin lume, în calitate de diplomat al țării sale (ministru consilier) stabilind relații de frumusețe și armonie cu universul cultural și politic al altor popoare, de mare faimă și glorie, Lia-Maria Andreiță se întoarce tot la poveștile satului său, de data aceasta în calitate de scriitor, cu experiența și maturitatea unei vârste biologice, dar și artistice, de mare utilitate pentru scrierea domniei sale.

Legăturile cu Dumnezeu se întetesc, legătura cu satul natal se reface. Se oprește și stăruie, cu pricepere și plăcere de a simți cum se rostogolește cuvântul în poveste, într-un clocot de gând, asupra unor evenimente petrecute în sânul acestei comunități, asupra amintirilor din îndepărtata copilărie, când satul →

ANA ARDELEANU

era sărac și trist, până în prezentul în care l-a regăsit la fel de sărac și trist, cu oameni debusolați, care își caută rostul aici sau aiurea, prin lume. Câteva povestiri sunt dedicate, deloc întâmplător, unor săteni, figuri proeminente, care s-au evidențiat, au jucat un rol în viața satului, ori au devenit personaje notabile prin felul de a fi, de-a gândi, pe care autoarea a găsit de cuviință să le aducă în atenția noastră. Iată câteva exemple: „Nenea Stelică”, „Mitu”, „Părintele Alecu”, „Băta Dumitra”. În povestirea „Fântâna cu lacrimi”, care dă titlul cărții, este ilustrată suferința femeii, drama conjugală, scrisă cu lacrimile unui destin nefericit.

În celelalte povestiri, autoarea ne conduce spre alte întâmplări din viața sa, prilejuindu-ne întâlnirea cu importante personalități culturale, cum ar fi: Ioan Alexandru și Maica Benedicta, în persoana Zoiei Dumitrescu-Buşulenga.

Satul natal capătă viață, prin scrisul său, prin legăturile afective create cu această nouă realitate, dar și cu amintirile venite din trecut.

Cartea „Fântâna cu lacrimi” merită citită spre a descoperi felul cum un om, intrat în cele mai înalte cercuri politice și culturale ale Europei, se întoarce, cu atâta dragoste și îmbrățișare de suflet, spre locurile natale, spre tradițiile, credința și istoria neamului său.

Cartea scoate în evidență dovezile de nemurire: tradiția, credința și iubirea, caracteristici ale acestui neam, fără de care nu ar fi putut supraviețui.

Autoarea este unul dintre acei români care se întorc la vatra strămoșilor, pentru a-și trăi propria emoție, dar și pentru a aduce în atenția cititorilor săi istoria acestui loc, stăruiind în ideea că satul Negoești nu este un sat oarecare, ci unul dintre acele locuri sfinte, unde s-a făcut istoria acestui neam, biserica din sat fiind ctitorită de însuși Matei Basarab și Elina Doamna.

Cartea „Fântâna cu lacrimi” este o profundă lecție de dragoste și moralitate, acea moralitate a țaranului român, transmisă prin gena lui sacră fiilor și fiicelor sale.

Rămâne să-i descoperiți profunzimile, să-i ascultați cântecul amintirii și să profitați de întâlnirea pe care ne-o prilejuiește autoarea cu acest univers pe cale de dispariție.

ROMANUL NESFÂRȘIRII

După trei volume de versuri (**Primăvara Phoenix**, 2005), **Tu ești dragostea mea**, 2005), **Învierea din fruct**, 2013), acesta din urmă cu un titlu foarte inspirat, deja frumos, Elena-Maria Cernăianu, medic de profesie, din cât am aflat, îmi trimite, de ziua dumneaei, Sfânta Maria Mică (8 septembrie 2019), patru uriașe tomuri ale unui roman, **Eu nu ascult de nimeni !** (Editura Astralis, București, 2016), cu un titlu, se vede imediat, ce pare sfidător, dar nu e decât seducător, captivant - o manevră, să zicem, de marketing auctorial.

E totuși și ceva mai mult: semeția de a nu asculta de modele, de rețeta redactată și canonică ?

Singurul canon ar putea fi aici doar acela al afabulației – trama adică, țesătura epică, desigur povestea. Te și poți întreba așadar de la bun început, înainte va să zică de a deschide înfricoșătoarele, ca să spun astfel, volume: cum poți scrie așa de mult? E povestea, aceea care dă seama de acest entuziasm narațional (cum aprecia vorbind despre Balzac un Gaetan Picon), adică o fervență epică: oare nu povestea, istorisirea ne deșiră ființarea, apărând-o, ocrotind în cele din urmă ființa, precum, ca să ne întoarcem la timpurile vechi și prodigioase, în nopțile acelea ale Sheherezadei? Povestea, narația, care ilustrând primele, în fața celorlalte genuri și spețe ale beletristicii, forța de creație a unui autor, anulează, o dată, urmările iremediabile ale unor evenimente dramatice, ori numai cutremurătoare, poate că și ale resemnării (aci să nu uităm și de aspectul autoterapeutic), înființând, altă dată, cum ar spune fenomenologia, mereu alte aspecte ale ființei, înfățișându-le.

Ce s-ar desprinde deci mai întâi din lucrarea (aș putea îndrăzni) neobișnuită a proaspetei romanciere?

Mai întâi, probabil, o documentare întinsă și stăruitoare, întrecută doar de imaginația narativă, de o neconținută inventivitate, de dezinhibarea lexicală caracteristică numai literaturii liberat de crampă. Să nu uităm a aminti în aceeași ordine pasiunea scriiturală, o inginerie compozițională remarcabilă. Sub lucrarea acestora, datele realului (autoscopia/biografia povestitoare, provocată, de regulă, de relatarea și rememorarea peripețiilor fiicei sale Claudia, emigrantă în Occident, mama unui Kyle, a cărui formație parcurge

etapele inevitabile ale trecerii prin vârste, de la ruminația interioară și versatilitate, la refuz, statornicie, căderi și reveniri etc.) redevin fabuloase, îmbracă astfel litera și spiritul literaturii.

Mijloacele literare nu ar fi altele la Elena-Maria Cernăianu decât cele îndeobște cunoscute, la îndemână, ca să spun așa, ale autorului de proză de oriunde; fiind însă tot acelea, aici ele vor fi intensificate, exacerbate.

Așadar rememorarea, apucând, după regulă, calea confesiunii, a destăinurilor neoprite, ca și chemarea de neșters spre scriitură capătă la autoarea noastră o însuflețire deosebită, nu greșesc dacă aș spune că resimțim aici ardoarea, o înflăcărare aparte.

Orice operă literară, cu atât mai mult în caz romanul, ar fi și o risipă de posibilități (cum s-ar exprima eseistul francez invocat mai sus), deopotrivă un șir de abandonuri. Se pare că Elena-Maria Cernăianu s-a silit (binefăcător) a nu abandona nimic din construcție – de aci întinderea operei, impresia noastră că ea nici nu conținește, că poate fi nesfârșită (că, iată, nu ascultă de nimeni!).

Astfel, nici critica, recenzia (deja binevoitoare fiind) nu o pot reconstitui: lipsită de abandonuri e ca un drum în necunoscut, iar acesta, fără îndoială, nu e reconstituibil; supusă lecturii, aceasta nu face decât să nege opera ca obiect și să o reconsidere precum o viață, una imprevizibilă, în necurmată pornire și mișcare.

Romanul **Eu nu ascult de nimeni** al Elenei-Maria Cernăianu descoperă și impun o proză autentică, în deplină energie creatoare.

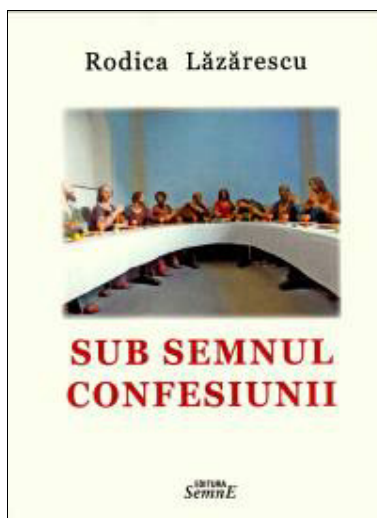
A.I.BRUMARU

Contingente biografice, mărturii, rememorări

Probabil că mai mult decât alții, scriitorii, oamenii de artă în general, au nu doar tentația, ci și vocația introspecției, a întoarcerii discrete în biografie dând astfel curs unei nevoi de regăsire a sinelui, ceea ce nemții numesc *in sich stehen* sau, după caz, *in sich ruhen* – pentru „a se odihni în sine”. Sub protecția intimității, sensibilitățile se reculeg în sensul de regăsire, de reluare a elanului sau chiar de confruntare cu resursa, cu potențialul. Și tot la fel de probabil, Rodica Lăzărescu a pornit tocmai de la această preeminență, fiindcă despre o atare superioritate este vorba, atunci când a proiectat recenta sa carte de interviuri pe care a intitulat-o simplu, *Sub semnul confesiunii* (Editura Semne, București, 2019). Cincisprezece interviuri cu tot atâtea personalități ale literaturii și artei românești de azi pe care, cu două excepții (*Vatra veche*) le publică începând din 2017 în cunoscuta revistă *Pro Saeculum*, pe care o conduce.

Dintru început trebuie să spunem că aici nu este vorba despre un demers jurnalistic comun, la care presa noastră scrisă, atâta câtă mai e, a cam renunțat din rațiuni de ritm, de spațiu și chiar de concludență; Rodica Lăzărescu își scoate abil personajele din timpul fizic spre a le întoarce *in sich ruhen*, fără silnicie. Și face asta cu Nicolae Băciuț, cu Paula Romanescu, cu Vladlen Babcinetchi, apoi cu Dinu Săraru, Ion Brad, Alecu Ivan Ghilia, Nicolae Dan Frunțelată, Constantin Călin, Eugen Simion, Ioan Dumitru Denciu, Victoria Milescu, Vladimir Găitan, Constantin Cubleșan și încheie cu George Corbu Senior și George Corbu Junior – exact în această succesiune, fără a-i ordona nici măcar după criteriul alfabetic, ci urmând pur și simplu ordinea în care textele au fost publicate.

Într-o scurtă mărturisire de intenție notată pe o manșetă interioară, Rodica Lăzărescu avertizează că a așteptat și a primit de la intervievații săi confesiuni inedite, de taină, *un fel de a-ți întinde brațele spre cel din fața ta: „Iată-mă, acesta sunt eu!”*. De la pisicile lui Nicolae Dan Frunțelată (*Tandrețe cu mustăți*), la academismul argumentului și

rafinamentul observațiilor lui Eugen Simion și până la sentimentul cald din confesiunile lui Nicolae Băciuț, ori din nostalgiile lui Ion Brad, din ineditul unor mărturisiri ale lui Alecu Ivan Ghilia – ca să luăm doar câteva exemple – cartea Rodicăi Lăzărescu își poartă cititorul de la amănunte nu lipsite de semnificație (la Vladlen Babcinetchi), la poporanismul disimulat al lui Dinu Săraru și rememorările triste din copilăria lui Horia Bădescu, la profunzimea pasiunilor lui Constantin Călin fără a se îndepărta de firul evident al interviului și fără a cădea în capcanele divagației.

Rodica Lăzărescu probează o abilitate versată a dialogului conducându-și interviueul spre răspunsul așteptat cu un minimum de repere indicative: *Să nu-i mai ținem pe cititori în suspans și să-i lămurim de ce vorbim noi acum despre pisici! După ce ați scris zvâcromane și baladângi, mai nou vă prezentați în fața cititorilor cu „un text aproape textualist și deopotrivă pisticist”...* (p.194). Alteori, când țintește un răspuns pe măsură, întrebarea este sobră, punctuală, chiar incisivă: *V-a tentat vreodată să vă vedeți dosarul de la securitate? Dacă ați făcut-o, ce sentimente v-au încercat – înainte și după? Dacă n-ați făcut-o – de ce?* (p.303). Și asta pentru că puțin mai devreme întrebare: *Ce grad aveți, stimate domnule Constantin Cubleșan?* (p.302).

O condiție despre care vorbim mai rar în interviurile literare, deși ne place doar să o presupunem, în cazul Rodicăi Lăzărescu se impune să o observăm mai atent: pregătirea prealabilă pentru discuția cu interviueul.

Lăsăm la o parte faptul că autoarea este un om care își cunoaște bine colocutorii, chestionarul în sine este el însuși o construcție cu atenție concepută, unitară și, când se lasă absorbită de farmecul unor confesiuni, autoarea își readuce interviueul la firul inițial al interviului în căutare de noi confesiuni, de alte precizări: *Am stabilit până acum două ipostaze ale Brăilei, acum tu scrii așa: „se destramă orașul nostru natal / dus pe Dunărea plumburie”;* *orașul meu „e obosit, neprielnic...”*; *„orașul meu mut și surd se scufundă”.. Orașul de pe Dunăre sau orașul din suflet?* (p.254). Or, tot în același interviu cu Victoria Milescu, Rodica Lăzărescu provoacă ea însăși divagația presimțind că aceasta va confirma cel puțin ceea ce se presimțea dacă nu cumva va lărgi un orizont perceptiv, o imagine deja emblematică: *Brăila înseamnă, cum bine ziceai la început, și Panait Istrati, și Mihail Sebastian, și Fănuș Neagu, și Perpessicius – ca să amintim aici numai nume din domeniul literaturii. Cât din spiritul Brăilei s-a întipărit în ADN-ul tău spiritual?* (p.255).

Și fiindcă vorbeam despre pregătirea prealabilă a interviului, iată o mostră de prețuire pentru răspunsul colocutorului din dorința evidentă ca întregul să fie viu, antrenant, să trezească interes: *Sergiu Huzum – relatează Vladimir Găitan – era un om de o căldură și de o delicatețe absolut specială. În primul rând că el semăna cu un pictor, cu basca aia a lui... avea o bască, o beretă, mai bine zis, care n-avea nimic proletar în ea. Avea ceva din aroganța pictorilor pe care îi știm cu beretele lor – imaginea marilor pictori pentru mine este obligatoriu cu bereta asta! Asta o avea și Sergiu. –Șiți că, prin mamă, era urmaș al lui Kogălniceanu, întreabă autoarea –Se vede că are soi bun...* (p.277).

Și încă o remarcă: Rodica Lăzărescu arată o prețuire condescendentă pentru suferințele evocate de acolo-cutorii săi și lasă ca secvența evocată să se deruleze fără a o tulbura: *Anii tulburi, cu greutăți și restriște pentru familia noastră, anii foametei (am și acum în memorie nopțile în care stăteam în orele de după miezul nopții la coadă, pentru o sticlă de lapte, împreună cu surorile mele, Nora și Olga; locuiam atunci în →*

IULIAN CHIVU

Pitești), ai alegerilor trucate din 1946, de la care tata s-a întors acasă învelit în bandaje de sus până jos, ca o mumie egipteană, anii cincizeci, anii de pușcărie ai tatei, la Pitești și la Poarta Albă. E o poveste lungă, prea lungă pentru un interviu. Poate într-o viitoare carte... – apreciază Horia Bădescu (p.179). Iar când confesiunile ating sensibilități grave, R. Lăzărescu intervine pentru lămuriri care nu sunt niciun de prisos: *În codul meu de legi pedeapsa cu moartea nu e abolită – declară Paula Romanescu –, așa că pe cei lipsiți de cuvânt (oameni de nimic) îi condamn fără drept de apel la moarte, execut sentința și-i... las să trăiască fără să știe că de fapt ei nici nu mai sunt..*(p.50) – *Sunteți o răzbunătoare?* – *Nu, nu sunt o răzbunătoare! De-ar fi doar pentru că așa ne-a lăsat prin testament-rugă Mircea Vulcănescu, unul dintre martirii noștri* (p.51).

De remarcat apoi încă un lucru esențial, pe care doar cei care știu „să citească printre rânduri” îl pot gusta cu bucurie: suplețea personalităților, delicatețea ființei, orizontul lor de așteptări, atitudinile față de sine, față de ceilalți, lucruri de care Rodica Lăzărescu are subtilă știință, cum numai gazetarii cu multă experiență mai au. *Eu sunt din alt veac, unul care n-a mai putut să se întâmple, unul în afară de timp și loc. Să vă reamintesc că fac singur o revistă lunară, de la A la Z, că sunt singur o redacție, și din perspectivă editorială, și administrativă, că fac tot ceea ce fac voluntar, că-mi cheltuiesc banii pe care alții...* (p.28) – desigur, acesta este Nicolae Băciuț.

Eu continui să cred că e → o prejudecată ce izvorăște dintr-un vechi complex al nostru. Complex vechi, neîncredere bătrână și morocnoasă, specifică mediilor intelectuale, provinciale, speriate mereu de ce zice Europa (care stă – vorba eroului caragialesc – cu ochii pe noi) despre noi. G. Călinescu a scris odată despre acest misticism al intelectualului român, care așteaptă totul de la alții...– or asta o spune un Eugen Simion (p.223). Și, altfel, un Dinu Săraru, care e cât se poate de persuasiv când povestește despre „sensibilitățile culturale” ale lui Nicolae Ceaușescu: *Până, uite, e aici Dinu Săraru și vrea să facă un teatru de buzunar ca la Paris și noi am inaugurat alaltăieri magazinul ăla. Scoate tot de acolo și*

lasă-l pe Dinu Săraru, dă-i o mână de ajutor, să facă teatru acolo (p.99). Același Dinu Săraru, fiul unui învățător, lider al învățătorimii oltene țărăniște, împreună cu ruda noastră, Mihail Roșianu, care era cunoscut de Mihalache, așa cum eram eu botezat de Dinu Simian. Odată, s-a ținut o adunare țărănească în curtea conacului de la Slătioara la care a vorbit și Mihalache – cu mine în brațe! (p.82). Îi scăpaseră aceste amănunte lui Ceaușescu? Sau mai făcea și el concesii?

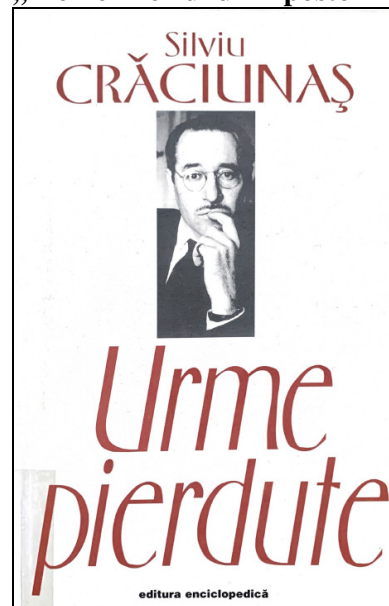
Și încă un lucru remarcabil: R. Lăzărescu, interesată de potențiale împliniri ale zodiacelor orientale, face mult loc în interviurile sale satului, copilăriei, familiei. *Vorbind despre sat, v-aș întreba cu vorbele dv.: „Ce nu s-a schimbat în satul/ Unde te întorci cu drag!” Ori s-au schimbat multe? Și dacă da, în bine? în rău? Ce valori mai poartă azi satul românesc?* – întrebări adresate lui Ion Brad și nu numai (p.116). Răspunsurile țin de percepție, de filtrul copilăriei, de evenimentele vremii, de drame, de bucurii. Toate la un loc, împliniri și dezamăgiri, istorie și destin, vocație și împlinire, căutare de sens și vid existențial fac împreună un original appendice de istorie literară contemporană pe care ni-l propune cu generozitate R. Lăzărescu în eventualitatea că, dacă vremea istoriilor literare va fi trecut, acest gen de întreprinderi culturale își poate asuma continuitatea într-o formulă e drept că lipsită de academismul cu care ne-am obișnuit, dar la fel de bogată în relevanțe; o istorie literară romanțată, în confesiuni, în rememorări, în interviuri.

Vasile Mic

Urme pierdute

„Memoriile” unui impostor

În 1960, apărea la celebra editură Collind and Harvill Press din Londra, o carte care a făcut istorie în epocă, *The Lost Footsteps – Urme pierdute*, în care se povestesc în manieră „autobiografică”, dar foarte vie, senzațională, ca într-un roman de aventuri, faptele „extraordnare” ale unui luptător anticomunist român, Silviu Crăciunaș, scăpat doar cu câțiva ani mai înainte din ghearele temutei poliții politice din fosta Republică Populară Română. Cartea a fost imediat republicată în SUA, tradusă mai apoi în Franța, Elveția, Suedia, Finlanda, Danemarca, Norvegia, Spania și Olanda.

Pentru apariția acestei cărți s-a zbatut marele exilat și om politic Ion Rațiu, cel care și-a adus contribuția financiară neprețuită de a-l extrage pe acel pretins luptător din cleștele necruțător al Securității. Spunea el în Jurnalul său: „Țin foarte mult ca el să scrie cât mai mult. Să pătrundem în presă, în primul rând prin articole de actualitate, apoi prin studii pentru reviste și prin cărți” (Ion Rațiu, *Jurnal*, vol II, p. 232). Demersurile pentru tipărire le-a întreprins personal, iar Prefața cărții a fost promisă solemn să fie scrisă de binefăcătorul său. În final, Silviu Crăciunaș și-a încălcat promisiunea, încredințându-i nobila misiune lui Salvador de Madariaga, cunoscutul savant spaniol și luptător antifascist, trăitor în →

GEO CONSTANTINESCU

acele vremuri la Londra. Autorul român s-a gândit, desigur, la efectul comercial al acestei alegeri. Problema recunoștinței deja nu mai funcționa la acest om.

Cartea a fost mai apoi tradusă în limba română și apărută la Editura Enciclopedică în 2000 (reeditată imediat în 2003). La fel, și la noi, în valul de producții autobiografice și jurnale adevărate restituite memoriei colective din ultimii ani, cartea s-a bucurat de aprecieri.

Toate acestea până când Marius Oprea publică un articol în revista *Dosarele istoriei*, nr. 4 (68), din 2002, în care dovedește că celebrul personaj a fost trimis în Occident de Serviciul Special de Informații (în 1950) iar în 1957 de temuta Securitate, Direcția I, Informații externe. Bineînțeles că articolul a stârnit ilaritate, foștii colaboratori ai lui Silviu Crăciunaș s-au arătat indignați la început nu de impostura personajului, ci de descoperirile istoricului. Sterjărel Olaru lămurește lucrurile în cartea sa, *Agentul nostru Victor*, apărută la Editura Polirom în 2018. Într-adevăr, Silviu Crăciunaș a fost trimis în Occident de celebrele Servicii pentru a da informații despre activitățile diasporei românești și ale celorlalte agenții străine care urmăreau fenomenul cufundării României în totalitarismul bolșevic, autor al atâtor atrocități, asupra elitelor națiunii.

Cine a fost de fapt Silviu Crăciunaș? Născut în 1914 în Milurani, lângă Cluj, fecior de preot, absolvă cursurile Facultății de Drept din Cluj, în 1938, devine doctor în domeniu doi ani mai târziu și intră în Mișcarea Legionară. În 1940, devine comandant al Mișcării în județul Neamț. După 1944, se ocupă cu trecerea spre Occident a românilor care alegeau lumea liberă sau a celor ce credeau că de acolo își vor putea aduce contribuția la eliberarea țării de sub jugul sovietic. În 1948, este prins de poliția politică total întâmplător, (în casa unde era găzduit de o femeie se ascunsese un fugar) închis mai apoi pentru câteva luni, unde devine informator de celulă și mai apoi le propune înscenarea fugii în Occident, pentru a pune pe tavă regimului torționar patrioții români de dincolo de granițe și a informa despre activitatea agențiilor de informații străine privitoare la România. În 1950, reușește să afle multe lucruri

despre activitatea Comitetului Național Român din exil, despre cum funcționează structurile de informații franceze din Viena și ia legătura cu serviciul secret american. Comite însă imprudența să declare că din banii promiși de Serviciul Secret de Informații i-au lipsit 300 de dolari. Acest gest îi pricinuieste o nouă arestare, vreme de cinci ani, ca răzbunare. Acum cunoaște metodele de tortură pe care le-au cunoscut cei pe care el i-a trădat cu atâta dezinvoltură, fapte pe care le va prezenta într-adevăr în cartea pe care o va publica în Occident, cu cea de-a doua misiune (începută în 1957).

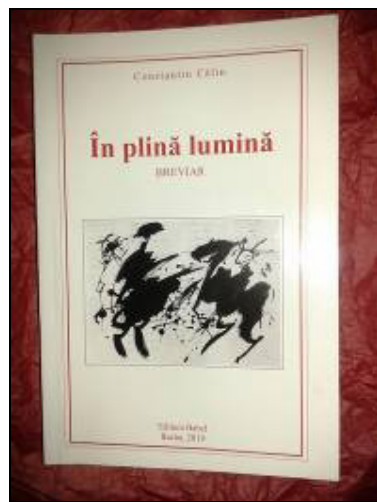
După îndelungate stăruințe din partea lui Ion Rațiu și mai ales după atâtea contribuții financiare dezinteresate, Silviu Crăciunaș ajunge în sfârșit la Londra, unde se amestecă în toate acțiunile organizațiilor românilor care vor fi dezvăluite cu maximum de detalii Securității, mereu plusând în acapararea de stipendii și fonduri bănești din partea acesteia. Cât despre binefăcătorii săi din Occident, cu cât îl favorizau și-l acceptau pe lângă ei, cu atât mai mult îi încondeia în rapoartele din ce în ce mai voluminoase și din ce în ce mai goale de conținut.

Cu banii din drepturile de autor ale cărții și din stipendiile generoase ale serviciului secret român, Silviu Crăciunaș s-a lansat în afaceri imobiliare profitabile, iar la solicitările tot mai dese ale Securității de a se întoarce în țară pentru a pune la punct noi planuri de acțiune răspunde cu eschive tot mai alunecoase. Nu avea să se mai ducă în țara ai cărei torționari i-a servit cu mult sânge, teama lui era că va fi răpit de aceștia, cum fuseseră mulți patrioți dați pe mâinile lor de faimoasele lui rapoarte. Desigur, teama lui venea din altă parte. Începuse să guste din elixirul bunăstării într-o țară liberă, iar fentele cu Securitatea începuseră să irite tot mai mult Bucureștiul. Ceea ce putea urma, cunoscuse pe propria-i piele ca simplu act de răzbunare al corifeilor SSI din 1950.

Desigur, *Urme pierdute* rămâne un „bestseller” al timpului său, un amestec de realitate și fantezie, cu multe elemente veridice, în special cele ale activității distructive de credințe și conștiințe venite din partea torționarilor. Cartea este bine scrisă, dar, cum vom afla, nu de autorul care nu avea nici un fel de experiență

literară, ci de redactorii editurii care au folosit materialul lui Crăciunaș prolix și împănăt cu nesfârșite reflecții politice desuete și i-au dat o formă narativă. Ea și-a urmat cursul ei, dezvăluind multe fațete ale totalitarismului românesc, însă personajul care pretinde că-și prezintă autobiografia este fals, ipocrit și mai ales este exemplul unui trădător abject al tuturor idealurilor omenești, politice și morale. Iar oamenii de care era înconjurat și pe care i-a înjosit fără scrupule în rapoartele (și acestea falsificate!) puși în fața realității personajului nu au putut crede multă vreme că a existat cu adevărat încarnat pe pământ un duplicitar perfect, un Ianus concret, dincolo de legenda imaginată în vechime, care a fermecat generații.

„SANSELE ȘI NEȘANSELE NOASTRE SUNT OAMENII”

„În plină lumină” (Bacău, Editura Babel, 2019) – noul volum al criticului și istoricului literar **Constantin Călin** – este o încă o tulburătoare provocare pentru spiritele îndrăgostite de esențe. De ce „În plină lumină”? Întrucât „Lumina e importantă atât medical, cât și moral [...]”. Lumina clarifică și simplifică. Sub ea nu-i loc de mistificări [...]. *În plină lumină* e intenția mea, poate exagerată, un *breviar*, deci o carte instructivă, menită unor lecturi repetate. Ea conține «tablete de limbă», portrete de contemporani executate *in aqua forte*, marginalii referitoare la mentalități, reflecții asupra unui spectru larg de chestiuni morale, politice→

ION FERCU

sociale”, mărturisește autorul. Motiv literar, semn al vieții și bunătații, *lumina* simbolizează totodată cunoașterea, adevărul și speranța, este mijloc de decriptare a misterelor, sugerează, între altele, armonia și echilibrul ca legi fundamentale ale Creației. În *Stromate*, Clement Alexandrinul, pornind și de la doctrina lui Platon, interpretând prima zi a Creației, ne trimite gândul către „lumina intelectuală”, cea care (prin iluminare) ordonează haosul (René Guénon) și pe care Aristotel o numise „gândire în act”. Și în acest registru putem decripta mesajul din „În plină lumină”.

Bijutier al Cuvântului, psihosociolog hărăzit cu o percepție de excepție a zvârlirilor Lumii (deși ne spune că este „doar observator”...), zămisind uneori vedete ale cugetării (și) din ceea ce unora le pare a fi căzut în banal (scărpinatul, fidelitatea, denudarea, prostia, obrăznicia, manipularea, stiriția, criza, frunza, soacra, aplauzele, greața, îndoiala, indignarea, cerșetorul și măturătorul, „pofcioșii”...), Constantin Călin înobilează temele cu duh metafizico-literar, le plimbă imperial prin istoria spiritualității elevate și ni le oferă în straie de gală. Volumul este structurat în trei capitole – „Asteriscuri” și „Zigzaguri” („...unde am pus texte scurte, miniaturi încrustate cu exemple istorice și culturale, al căror sens polemic e prea evident ca să-l mai subliniez”), între care sunt inserate „Dispersiile” („Literar, reprezintă o miză: oare le-am croit bine?, mă întreb. Rezonează? Izbesc? Barem câteva, înțepă? [...] „Dispersiile” mele s-au ivit spontan, cu reacții directe, aproape viscerele și corespund, ca formulări, tendinței accentuate prin ani, de a fi explicit, concis, pregnant. Definite exact, sunt mai degrabă mici fragmente de jurnal [...]. Dacă ansamblul lor e coerent, și din el rezultă o *etică*, atunci, îmi îngădui să cred, mi-am atins scopul”).

În „Asteriscuri” cucerește și virtuozitatea rară de psiholog. Iată, de pildă cum, pornind de la motivul stiriției din sobă (*sterevie*, la Dostoiești), ajungem să pricepem și incendiile pârjolitoare din suflet: „Stiriția e zgura sufletească: supărări, exasperări, refulări, obide. Ea se adună, cotidian și imperceptibil, chiar într-o viață considerată normală. Nu o dată, îți dai seama de faptul că e în tine când se autoaprinde, pârjolind nervii. Pe cei ce n-au eliminat-o, i-a devastat”. („Fum cu *sterevie* față să le arză”)

Portretele din „Asteriscuri” sunt memorabile; poate fără egal în discursul contemporan. Iată câteva frânturi din trei dintre acestea... „Îl cunoașteți de la televizor. Insul cu alură de boss și înclinații de clântău. Căpătănă mare, tunsă perie, ceafă groasă, obraji rozalii, ochi bulbucăți, gură agresivă, plină de insinuări și bale. Un «personaj» postdecembrist parvenit, expeditiv și arogant, mereu cu atitudini de bârzo și gesturi ostentative. Într-o branșă în care IQ-ul multora saltă deasupra lui zero pare un fel de enciclopedist [...]. Perspicacitatea sa nu o depășește însă pe a unui geambaș, iar «metaforele» pe ale unui vânzător din piață”. („Mitică”) „E «latifundiarul» cu mentalitate de ciocoi – „Boier Căcărează”, vorba lui Vadim, nașul său politic – care, când se supără, devine arogant și se adresează chiar și amicilor cu epitetul disprețuitor de «zdreanță». E bisericosul care se pretinde smerit, dar face tapaj cu numele lui Dumnezeu. E caricatura inventată de niște reporteri comozi, amatori de ziceri fruste. Mai nou, după un «sejur» la Poarta Albă, e autor de cărți, deși – chestionat din scurt – s-ar vedea că nu știe ce înseamnă cuvântul «carte». Un autor deloc obișnuit, un vitezist. Cică una dintre «opere» ar fi scris-o în șapte ore! Când am auzit minunea mi-au venit în gând nefericiții care, nu o dată, s-au chinuit de șapte ori mai mult numai pentru o singură pagină. «Am stat patru ore să fac o frază»; «scriu cu greutate, cuvintele îmi lipsesc», se lamenta în scrisori Flaubert, căruia un singur pasaj de opt rânduri i-a luat trei zile”. („Becali”) „Obrăznicia e mijlocul său cotidian de a atrage atenția

asupra sa. În situația lui, alții (cu bun-simț) s-ar efașa și ar tăcea. El, din contra, nu se sinchisește, se vâra în vorbă, împunge în dreapta și-n stânga, ca – musai – să fie băgat în seamă. Declarat oficial «plagiator», numit de zeci de ori «mincinos» și «mitoman», acuzat de malversațiuni, bravează. Deși onoarea sa e iremediabil pătată, țintește din nou sus. Nu i-a spus încă nimeni „oare, ceva similar cu aceste vorbe dintr-o *Scrisoare* a lui Negruzzi: «Tu ești bun de talpa iadului și ai încă obrazul să cauți un loc în rai?»”. („Sfântă obrăznicie, nu mă lăsa!”)

În „Zigzaguri” găsim (și) o veritabilă lecție de chirurgie estetică a societății. Adevărate bijuterii stilistice, precum „Măinile în compania electorală”, tabletele sunt veritabile analize psihologice: „Invizibile de-a lungul «mandatului», mâinile [...] sunt arătate insistent, prin gesturi care se vor retorice, în campania electorală [...]. Cutare dintre ei ridică antebrățele până în dreptul ficatului, cutare ajunge cu ele la linia feței. Unghiurile, distanțele dintre palme și cele dintre degete au un rol important în conturarea mesajului. Însă majoritatea le ratează. Cel cu antebrățele lăsate mai jos vrea să pară modest și calm, dar dacă are palmele arcuite îmi pare un ins ce cocoloșește ceva [...]. Când palmele sunt aproape de pectorali, îmi evocă un acordeonist care nu și-a terminat numărul. Un cântăreț de «populare» [...]. Când, de exemplu, n-ai exercițiul vorbitului în public, n-o să nimeresti niciodată poziția mâinilor care să te înfățișeze ca orator. Eu și alții ne mai uităm și la cap”. Numai la Mircea Eliade („Profetism românesc”, București, Editura Roza vânturilor, 1990) și la I.G. Duca („Portrete și amintiri”, București, Editura Humanitas, 1990) am mai găsit asemenea discursuri despre mâini. „Nu zâmbi, zice Constantin Călin. Ai observat mâinile oamenilor, mâinile prietenilor d-tale, cum nu-și găsesc astâmpăr, și creează neîncetat spațiul în jurul lor, și-l palpează, și se zbat, și se *afirmă*, mâini de om cu forme totdeauna noi? Sunt zile când observ aceste lucruri fără să ascult ce mi se vorbește [...]. Învață să privești mâinile, prietene...” Mai știm ce este fidelitatea? O notiță precum cea din „Dimineața” (decembrie 1934), admirabil interpretată, „Căinele lui Pirandello”, ne poate îmbogăți și etic: „Stăpânii câinilor plătesc în Italia un impozit special. Pirandello însuși căpăta anual un formular cu privire la câinele său. Animalul muri, iar Pirandello nu înștiință fiscalul. Scriitorul [...] →

Vasile Mic

continuă să achite cu punctualitate taxele ca și cum animalul ar fi în viață. Un amic arată scriitorului că este o prostie să achiziționezi impozitele pentru un câine mort acum 35 de ani. Dar Pirandello îi răspunde: – Știu, dar plătiind taxa conserv iluzia că unicul prieten sincer pe care l-am avut vreodată trăiește”... („Despre fidelitate”)

În economia formatului acestor însemnări, mi se pare nimerit să amintim câteva dintre „dispersii”, cele despre care universitarul Constantin Călin spune că deși „uneori au aluri de «aforisme» mă obligă să precizez că, totuși, nu mă consider din stirpea lui Vauvernagues, Lichtenberg și Emerson”. Nu dorește nici atașarea de lungul șir de „autori români de apoftegme”.

Să-l ascultăm... „Cea mai înaltă apreciere primită ca autor: «Când te citești, îmi vine să scriu.» „Șansele și neșansele noastre sunt oamenii.” „Calitatea de conducător se verifică la asaltul lingușitorilor: dacă nu-i acceptă înseamnă că e puternic și cinstit.” „Răutatea sporește, adesea, odată cu vârsta. Sunt bătrâni în care mârâie mereu ca un câine. Unii mor cu el încă viu.” „În fiecare om e o parte din Iisus. Așadar, nu ignorați omul.” „Verset: «Ajută-mă, Doamne, să-mi merit zilele pe care mi le dai.» „Ori de câte ori aud cuvântul *nelimitat*, mă întreb «în ce sens»: spre cer sau spre abis?” „Când eram la liceul militar, îmi ziceau întruna: «Spatele drept!», «Fruntea sus!», nu însă și «Mintea sus!». Or asupra acestui lucru ar fi trebuit insistat.” „«Mai întâi să dăm hrană sufletului și în al doilea rând corpului» (Platon). Neîndoindu-l, lectura e un aliment pentru suflet. Câți încep însă, «mai întâi», ziua cu o lectură?” „În țara românească, democrația a fost frumoasă doar în stadiul de intenție, auroral. Îndată ce s-a trecut la aplicații, s-a urât brusc, ba a stârnit și nostalgii după dictatură.” „Ați observat? Prostiile spuse cu însuflețire sunt luate drept adevăruri.” „Îndoiala te încetinește în treburi, dar te scutește de erori.” „Nu mă rog cu îndoială; mă îndoiesc însă că merit cele pentru care mă rog.” „În orice gen de relații este necesar un spațiu al decenței”...

„Asteriscuri” și „Zigzaguri” stau, în minunată companie, pe același raft cu „Pliculețul Minervei”, volumul lui Umberto Eco. „Dispersiile” îmi aduc aminte și de o ambiție a lui Paul Klee: „Dacă Ingres a introdus ordine în repaus, eu aș vrea să introduc ordine în mișcare”.

INECȚII DE SPIRITUALITATE

Titlul, *Inecții de cumințire*, Vatra Veche, 2019, al unui nou volum de „aforisme, panseuri, viziuni, ironii, șuruburi, sârme, alte lemne” semnat de Răzvan Ducan poartă un dublu înțeles, subsumând două arii de cuprins ale reflecțiilor sale. Unul s-ar traduce ca „inecții de înțelepciune”, comprimate spirituale, altul ar fi „inecții de calmare”, de supușenie, de „liniștire” socială. Pe ambele domenii „inecția” verbală a autorului cultivă expresia radicală, punctul pus pe i, devoalarea. Versatilitatea spirituală a acestei „cărțuții de moftangiu” (cum o numește el însuși, demnă continuare în fond și formă a *Dicționarului de lucși* - 2017) are darul de a ne reține trează atenția, într-un continuum de artificii, calambururi, vorbe în răspăr, „potriveli” de cuvinte lansate ca tot atâtea baloane de încercare a resurselor inspirației, inventivității creatoare.

Succintul comentariu de gardă semnat, ca și la precedentul volum aforistic, de fiul Darie - inspirat, ireverent - insistă pe aspectul de continuitate față cu *Dicționarul de lucși* („cărțuții care sunt, de fapt, una singură”). Dacă prima carte ne oferea „lucși de moralist atipic” etalând o „poetică socială”, cea din urmă impune „morale cu fabula suprimată”. Autorul e definit pe o tehnică a contrastelor.

Dicționarul... pendulează „între sublim și hilar”. Tendința se regăsește în culegerea ultimă, cu „tușele unei realități în care spiritul ludic lasă să se întrevadă un fond grav, absurd uneori”. Recursul la „comedia rezumativă a limitelor”, cu „parcursul în recul al omului-manechin spre marionetă” re apare în volumul recent drept „*commedia dell'arte* fără cod aici, asemănătoare muzicii atonale”. Teatralitatea multor aforisme e asimilată registrului livresc: un „*teatru plat*, cu personaje deduse și înglodate (...) în realitatea conferită de presă”, realitatea limbajului. Rezumarea meaforică iluminează mesajul ambelor cărți. Ceea ce la prima e un ping-pong, „dialog continuu peste un fileu incert”, în ultima apare ca joc de „măști, extrageri dintr-un vacarm aproape dantesc”. Elemente de continuitate remarcăm și noi, sub mai

multe aspecte, începând cu cele tehnice. Regăsim și în culegerea recentă, jocuri de cuvinte (p. 51), calambururi, punerea în contrast (pp. 50, 68, 69), răsturnarea de planuri (pp. 24, 30), accente pamfletare (pp. 24, 35, 66). Ca o noutate survine în *Inecții de cumințire* formularea prozodică: „Plouă în ajun de Crăciun, drum de sanie, postum” (p.10); „Sângele este un aer cu hematii,/ Venele sunt tuburi de diferite grosimi,/ Sistemul circulator este o orgă” (p. 21). Metafora, vehicul poetic, convertește și aici realul observat în reversul lui: „În albia de cuvinte, eu îmi spăl toate grijile” (p. 17); „Stăm pe un negru de sub unghie pe care l-am numit centrul Universului” (p. 43). Autorul cultivă exprimarea aforistică la marginea poeziei, rod al prezenței poetului la „ora de înțelepciune”. Stilul său degajat, spiritual, e prezent și în culegerea din urmă, aforistica ecuată cu „uimirea magnetizată” fiind sursă de iluminare, altfel spus – poezie. Efectele surpriză se degajă din observarea acută, multifacetată a fenomenelor: „Ștergerea de datorii încurajează facerea de datorii”; „Doar imperfecțiunea are dinamism” (p. 20); „Excesul de zel e doar o formă de obediență”; „E o inflație de scriitori și o penurie de cititori” (p. 50). Notația e adesea minimală, de simple inscripții/ incizii „într-un gând”: „Când ninge, o carte de colorat se resetează”; „Plouă în ajun de Crăciun, drum de sanie, postum” (p. 10).→

IOAN MARCOȘ

Percepția naturii devoalează odată în plus formația tehnologică a autorului: „Sper ca entalpia să câștige în mine ... lupta cu entropia” (p. 25); „În viitor, ghioceli vor cește wireless, adică gata culeși” (p. 43).

Vocația sa de moralist denotă și o doză apreciabilă de luciditate: „Câteodată trebuie să ne ferim prietenii de ei înșiși” (p. 64); „Poporul cu memorie scurtă riscă să-și retrăiască trecutul în viitor” (p. 65); „Decât un tânăr bătrân, mai bine un bătrân tânăr” (p. 79) etc.

Acuratețea de start asigură tranziția spre profunzime: „privirea mării înseamnă o cură de cumințire” (p. 23); „Nu moare decât poetul necitit!” (p. 49); „Efemeridele asimilează oamenii cu veșnicia” (p. 77); „Dacă murim de tot, înseamnă că am trăit degeaba!” (p. 80).

Sunt numeroase astfel de exerciții de înțelepciune: „Într-o mare de minciuni, adevărul va fi întotdeauna anatemitizat” (p. 9); „Eu, dacă nu spun ce gândesc, nu sunt liber” (p. 26); „Înțelepciunea am deprins-o la școala tăcerii” (p. 27); „Iubirea este superioară rațiunii, de aceea ea nu are nicio rațiune” (p. 29); „Nu ne naștem egali, dar murim egali” (p. 41); „Minciuna se ascunde cel mai bine în jumătăți de adevăr” (p. 39).

Deși nu nouă în ultima culegere, meditația aforistică extrasă din sfera politicii are aici o extensie sporită. Reflecția socială, combaterea tarelor de caracter, de comportament politic autohton e o constantă de atitudine.

Exemple diferite probează o conștiință politică versată. Aspectele vizate atestă diversitatea percepției: „Detest partidele în măsuri diferite” (p. 20); „Eu nu am culoare politică, eu am culoare morală” (p. 27); „În fiecare politician întrevăd un Păcală” (p. 51); „Minciuna care ține toată viața se numește politică” (p. 52); „Politicienii trasești primesc încrederea votanților trasești” (p. 57); „La noi, la serviciul de stat, este plătită funcția, nu contribuția” (p. 71). Litera legii e pusă în cumpănă cu spiritul ei – legalitatea: „La noi, legile încurajează infracționalitatea”; „Legile complicate ascund cel mai bine infractorii”; „În fond, problema e simplă: forța legii sau legea forței?” (p. 38).

Tonul pasional atinge deseori accente pamfletare: „Victor Hugo s-ar ascunde cu *Mizerabilii* lui, dacă ar vedea mizerabilii noștri!” (p.50); „Să îndatorezi generațiile care nici nu s-au născut este crimă de politicieni” (p. 56). Decepția ia uneori forme extreme: „Totu-i manipulare și de o parte, și de alta” (p. 60).

Secțiuni speciale sunt alocate unor noțiuni corelate politicului: justiție, hoți, popor, stat, școală, televiziune, țară, vot, democrație – aceasta din urmă scrutată cu o strictețe incisivă: „Democrația este un fard pe orice”; „Orice democrat care stă prea mult într-o funcție se transformă într-un dictator” (p. 18).

Religia, divinitatea prilejuiesc comentarii revelatorii: „Cei care nu știu a trăi așteaptă învierea înainte de a muri” (p. 66); „Dumnezeu se întrevește în Universul citit printre rânduri”; „Nu biserica, ci telescopul Hubble mi-a arătat adevărata măreție a lui Dumnezeu”; „Dumnezeu este cel mai cunoscut extraterestru” (p. 24).

Meditația, întoarcerea spre interior, implică interogarea omului, a eului, recursul la suflet, elemente de psihologie: „Omul care spune despre sine că e simplu, aspiră să fie complicat” (p. 44); „Prefer să aleg, nu să fiu ales!” (p. 27); „Sufletul e mai presus decât mintea. Mintea înțelege, sufletul trăiește” (p. 71); „Respectul se câștigă, nu se declamă” (p. 67); „Iubesc trecutul fiindcă cea ai mare parte a vieții mele este în trecut” (p. 80).

Gândite ca exerciții pentru intelect, aceste „injecții de cumințire” sunt și infuzii de suflet, priviri în adânc, comprimate de înțelepciune: „Nu ne naștem egali, doar murim egali” (p. 41); „Temerile sunt aceleași ca acum câteva mii de ani, doar peșterile s-au schimbat” (p.73); „Chivernisește-ți bine timpul. E singura avere”; „Efemeridele asimilează oamenii cu veșnicia” (p. 77); „Orice poartă, mai devreme sau mai târziu, se va deschide”(p. 81).

O cărțuie de nici o sută de pagini A6 ne administrează în ritm energic, bine măsurat, un pachet de „injecții” bine dozate de „cumințire”: un fortifiant pentru minte, inimă și suflet; un „vademeum” spiritual. Răzvan Duncan are vocația și calitățile aferente.

Călătorie la Tokyo

Într-un stil alert și deschis, Marina Almășan ne propune o călătorie spirituală în Japonia, aproape de fața soarelui. *Cartea Eu,... japoneza: jurnal de călătorie la Tokyo**, apărută la București: Editura Corint Books în anul 2015, ne atrage atenția asupra frumuseții lumii. Chiar dacă în zona aceea depărtată de noi există o altfel de civilizație, șocul noutății provoacă cititorul. Acesta devine harnic și curios, curiozitatea fiind sugerată de autoarea dinamică și curajoasă. Titlul este ușor ironic, după călătoria în Japonia, Marina Almășan acceptă puțină adaptare la stilul de viață japonez.

Cartea este plină de informații și autoarea are darul de a implica cititorul în această călătorie. Este dedicată părinților, Ada și Cornel, care i-au transmis gena curiozității. Jurnalul este mai mult decât o prezentare a societății de la capătul pământului, este o monografie a lumii moderne străbătută de vechile mituri ale Japoniei. Timpul se împletește într-o filozofie de viață practică, trecutul și viitorul formează un prezent trăit acut de japonezi și de cei care preferă acest colț de lume.

Sunt câțiva stâlpi de susținere ai lumii complexe care se trăiește la Tokyo cu demnitate și vigoare. Stilul de viață al samurailor, eleganța și profunzimea unui haiku, legenda femeii japoneze mereu învăluită în mister și deschidere spre lume, →

CONSTANTIN STANCU

ricșă care pune lumea în mișcare, rigoarea frumosului etalat de ikebana, ritualul cu roboți sau statistica accidentelor rutiere. Iată, câteva reguli sociale care izbesc mintea europeanului grăbit sau mintea americanului întreprinzător, preocupat de profit.

O regulă importantă pentru japonezi: lucrurile bune trebuie asimilate, produse la o calitate superioară și la un preț care să zguduie piața. Creativitate, muncă, pasiune, curaj și... discreție.

Japonezii nu jicnesc, au o atitudine elegantă față de apropiați, ajută. Se creează locuri de muncă pentru ca oamenii să fie utili. Și ele există, doar să vezi nevoile oamenilor. Patronul nu dă afară un angajat incomod cu brutalitate, se asigură că acesta va avea un alt loc de muncă, apoi face gestul de autoritate. Patronul nu atrage atenția angajatului neglijent, el se impune cu eleganță și-i corectează comportamentul... Angajații dedicați au postul asigurat pe viață, semn al devotamentului și al pasiunii pentru compania în care muncește/ a muncit.

Japonezii fac distincție între familie, sex și dragoste. Familia are ceva special și se dedică acesteia cu devotament, rezolvându-și slăbiciunile trupesti cu discreție și după obiceiuri consolidate în societatea de acolo.

Da, Tokyo este cel mai sigur oraș. Este și cel mai scump, fascinația civilizației în mișcare costă. Civilizația aduce echilibru. Nu sunt coșuri de gunoi pe marile bulevarde, fiecare colectează resturile și deșeurile în poșetă și le recuperează în sistemul domestic acceptat. Un oraș imens nu se sperie de tonele de gunoi, se reciclează toate deșeurile și se formează o insulă, una creată de om prin abnegație și inteligență. Lumea se păstrează elegantă și curată, utilul face din rutina zilnică un scop social nobil.

Marina Almășan este atentă la secretele Japoniei etalate pe marile bulevarde, prin muzeele presărate în puncte nodale ale marelui oraș, prin mijloacele de transport. De remarcat faptul că metrourile se oprește la punct fix, vagonul este la gura de metrou stabilită, pe graficul de circulație numărul lui coincide cu numărul porții de acces, totul reglat pentru a câștiga timp și demnitate. Aglomerația este învinsă prin rigoare și disciplină tehnologică. Sunt compartimente pentru femei, unele speciale, în momentele în care numărul călătorilor crește peste limitele normale, din cauza vieții active a japonezilor și persoanele se pot atinge agresiv.

Autoarea notează: „siguranța tra-

ficului este și ea de invidiat: am scris cândva despre informația afișată la finalul unei zile, pe unul din panourile luminoase de la intrarea în Tokyo: <<Astăzi, pe teritoriul Japoniei nu avut loc nici un accident rutier!>>. Inclusiv acest lucru face ca părinții să-și lase copiii să circule singuri prin oraș, cu mijloacele de transport în comun, începând de la 4-5 ani!” (p. 150).

Pasiunea locuitorilor pentru nou este una sinceră, venită din necesitatea de a supraviețui într-o zonă a lumii marcată de cutremure și de experiențe istorice dure. Japonezii au capitulat la sfârșitul Celui de al Doilea Război Mondial, au suportat experiența nucleară și au acceptat umiliția cu demnitate, tocmai pentru a reuși să învingă, prin asimilarea schimbărilor ca regulă, într-o lume ea însăși în schimbare rapidă.

Există **akihabara**, paradisul electronicelor, cartierul unde se află magazine cu aparate electronice diverse, patronate de reclame vii și pătrunzătoare în mintea vizitatorului, se vând de toate: haine, jucării, ceasuri, valize, bijuterii, mărfuri erotice, cărți, toate formând lumea de azi impregnată de dispozitive electronice..., aproape de săli de jocuri în care mintea zboară spre alte dimensiuni. În acest cartier se poate evada din oraș pentru a pătrunde într-un alt oraș, cel țesut de sistemele electronice elegante și amuzante.

Privind la lumea în care trăiește japonezul, autoarea definește cu mult curaj și eleganță „closetul japonez”, amprenta civilizației și a relațiilor sociale. Acest eșantion al modului de viață ar părea ciudat pentru cititorul român, dar este unul necesar pentru că el reflectă respectul: curățenia, prezența hârtiei igienice din abundență, sursele de apă rece și caldă, mese de machiaj pentru femei, butoane care declanșează muzica, altele jeturi de apă caldă pentru igiena intimă, apoi butonul care declanșează evacuarea apei... Plus cuiere, mânere etc., pentru că aici și împăratul merge pe jos! Autoarea scrie: „Am convingerea intimă că nivelul de civilizație al unui popor nu este exprimat numai de cantitatea de săpun pe care o consumă anual (cu sau fără frânghie!), ci și de felul în care arată toaletele sale publice” (p. 167).

Jurnalul are câteva capitole, bine amplasate în corpul poveștii despre Japonia, intitulate „E bine să știi că...”, cititorul fiind acomodat cu stilul de viață de acolo, cu date despre modul în care societatea funcționează. Primul dintre acestea începe deschis: „Japonezii sunt niște oameni fericiți. La ei,

sentimentul suspiciunii nu funcționează defel. Dacă îi faci un compliment unui japonez, el îl va lua ca atare și se va bucura, mulțumindu-ți” (p.61).

Observațiile din această călătorie sunt presărate cu numeroase cuvinte japoneze, ele au menirea de a fixa esența evenimentului, a vieții, a lucrului bine făcut: **ikebana**, **sumo**, **ninja**, **yokozuna**/ campion, **gingko**, **gheișă**, **otaku** (locul unde se adună pasionații de jocuri de calculator etc.), **Shinkansen** (trenul avion), plus alți termeni care se impun în viața de zi cam peste tot.

Marina Almășan își tratează cititorul cu respect, îl introduce în lumea călătorului preocupat de ținta călătoriei, îl readuce acasă, îl însoțește cu umor prin locuri originale, îl sfătuiește, îi explică lucruri, perspective, oferă date, e mereu preocupată de acesta cu delicatețe și afecțiune. Călătoria este dublată de o călătorie spirituală, iar modul de prezentare a firului roșu de jurnal se face într-un limbaj deschis, fără inhibiții, clar. Experiența din televiziune, ca realizator de emisiuni bune, și-a spus cuvântul. Stilul direct s-a materializat într-o poveste jurnalieră agreabilă în care, iată, cititorul devine și el personaj nevăzut alături de Marina și fiul ei Victor. Fotografiiile (color) completează narațiunea și readuc în memoria tuturor o lume abisală, o insulă de civilizație pe harta spirituală a lumii. Izul didactic nu lipsește, este necesar când plonjezi într-o țară cu alte tradiții, obiceiuri, ritualuri etc.

Jurnalul are câteva cuvinte de început scrise cu multă căldură de Radu Șerban, Ambasadorul României la Tokyo, Alex. Ștefănescu, Lucian Avramescu, scriitori.

Domnul Radu Șerban notează: „De la televiziune la viziune, doamna Marina a străbătut cu abilitate și inspirație, pe lângă un imens spațiu geografic, un spațiu spiritual profund, așezând alături de ie chimonoul policrom al unor impresii artistice de neuitat, pentru a ne oferi și nouă, printr-un florilegiu de cuvinte, acest volum simplu și savuros ca un haiku, rod al călătoriei sale” (p. 7).

Scriitorul Alex. Ștefănescu ține să precizeze: „Cartea Marinei Almășan este un caleidoscop pe care îl ții la ochi și îl rotești, fermecat de succesiunea unor instantanee ale culturii și civilizației japoneze. Nu este o carte ușoară (are o evidentă densitate a ideilor), dar este una care se citește ușor. Ceea ce contează foarte mult, pentru că, în vremea noastră, →

o carte care se citește greu nu se citește deloc” (p. 13).

În multe locuri din jurnal, Marina Almășan redescoperă românii din Japonia, o face elegant și cu multă căldură. Daniel Bereș a făcut performanță în țara care l-a adoptat, s-a căsătorit acolo, are o familie care leagă lumile, a-facerile cu vinurile românești merg bine.

Călin Drăgan este C.O. al Companiei Coca-Cola pentru Japonia, timișorean remarcat de șefii săi a fost avansat prin diferite locuri din lume, activitatea i-a fost recunoscută și continuă să se remarce.

Ionel Olaru este ofițer la Ambasada României de la Tokyo, s-a legat de țara soarelui răsare, scrie haiku cu multă pasiune și afirmă: „M-am îndrăgostit de Japonia./ Pentru că aici zâmbetul oamenilor/ Îmi prelungește viața” (p.163).

Acești români aduc argumente că ne putem acomoda la un alt nivel, că resursele noastre intelectuale, spirituale și de energie ne dau speranțe.

Putem reține cu bucurie un fapt, aparent banal, dar unul care face diferență: „Japonezii de la Centru de depozitare a deșeurilor au instituit un fel de regulă nescrisă, dar cu o mare încărcătură emoțională: fiecare muncitor plantează, în ziua pensionării sale, câțiva astfel de puieți. Peste ani, aceștia vor fi nu numai amintiri personale, ci și arbori în toată regula care vor alcătui parcuri, vor colora noile cartiere de zgârie-nori...” (p.135).

Peste marea de deșeuri generate de marele oraș al lumii, crește viitorul cu fiecare pom plantat de acei oameni harnici și dedicați.

Marina Almășan ne-a purtat, cu această carte, prin lumea fascinantă a unei țări aflată lângă fața soarelui, mai aproape de visul fiecăruia de a călători și de a regăsi viața. Iată cum descrie autoarea **ikebana**: „Orice aranjament ikebana trebuie să poarte într-însul simboluri legate de trecerea timpului. Astfel, bobocii de floare reprezintă Viitorul. Frunzele verzi semnifică Prezentul, iar cele uscate, firește, Trecutul. Un alt simbol de care trebuie să țină seama făuritorii de ikebana este legătura dintre om și natură. Ramura cea mai înaltă a aranjamentului simbolizează Cerul” (p. 95).

Dincolo de simboluri, călătoria ca un poem epic, sub cutremure și tsunami înflorește cireșul...

*Marina Almășan, *Eu... japoneza: jurnal de călătorie la Tokyo*, 222 pagini, pref. Radu Șerban, Alex. Ștefănescu, Lucian Avramescu, București: Corint Books, 2015.

DECLARAȚIE DE PACE

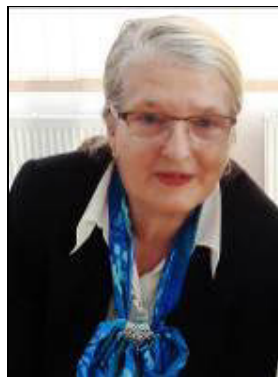
Tăcerea mea
nu înseamnă nepăsare
mi-e teamă doar
să nu crezi că vreau
să calc apăsător
peste dale care dor
în drumul tău
Pentru că niciodată
n-am știut să mă prefac
să-mi fie bine doar mie
tac acum
mi-e teamă un buton să apăs
să nu cumva să declanșez
un război mondial
pentru împărțirea himerelor
atâta timp cât îmi doresc
doar pacea mondială
niciun fir de praf
de piper măcinat nu-l iroiesc
nu am atâta sare de mare
ca să sting
incendiile devastatoare
care ar izbucni...

LECȚIA DESPRE FRAȚII

Am luat întregul...
Cu precizie de chirurg
l-am tăiat în părți egale
apoi, bucată cu bucată,
am dăruit necondiționat:
dincolo de marile ape
câteva felii egale
părți din întreg
peste vârfuri de brazi
alte felii am trimis
am mai risipit
la nord și la sud
la est și la vest
consistente bucăți
Pentru iarba verde de acasă
am păstrat porția cuvenită
La purtător am lăsat
fărâma neînsemnată
- dovadă a ADN-ului -
să se știe de unde veneam
și de unde ați plecat...

URĂȘTE- MĂ...

Urăște-mă cât poți!
Urăște-mă copios și frenetic
din toți rărunchii tăi cocliți!
Urăște-mă cu subiect și predicat,
dar, mai ales,
cu atribute și complemente...
Urăște-mă
pentru că te urăști!
Urăște-mă

pentru că toate potecile
duc în același punct,
singurul din care
nu avem nicio scăpare...
Captivi
între semne de întrebare
fără răspunsuri...
Urăște-mă cât poți,
cât mai poți...
Urăște-mă...

PASTEL

Ploaia se prelinge monoton
pe mesteacănul de aur
pe castanul de aramă
din fața casei
șiroind, ferestrele-mi spală
blurându-mi tabloul
de toamnă

FLASH

Amurg cenușiu...
după ploaie
munții fumegă
stolul de ciori
caută sudul
mașinile nu mai zdrumică
aerul serii
macii roșii și-au lepădat
petalele în țărână

Perle de apă
pe frunza rotundă
a florii de conduraș
scânteiază enigmatic
Doar tu la fereastră
singurul om din oraș
savurezi în liniște
efemerul clipei
cu parfum natural
cei alți sorb ecranul TV
e meci important

ANICA FACINA

Somn în fîn

Mi-e atât de dor să dorm în fîn
În podul șurii,-n oboroc,
Ori fie-n podul unui grajd bătrîn;
Să dorm numai în fîn, în orice loc!

Mi-e așa de dor să dorm în fîn
Pe un căpiț - în cîmp - pe brazdă, jos,
Să nu mă satur de miros...

Mi-e așa de dor să dorm în fîn
Să dorm ca în pruncie, să visez
Că sînt țaran, deci sînt stăpîn
Și-a fi țaran înseamnă-un crez.

Să dorm în fîn mi-atît de dor
Să am sub mine, peste mine fîn,
Să mă-nvelesc cu fîn, cu-n nor,
Să dorm o noapte și... să mai rămîn...

Roata

Dinspre departe, o roată
Pe viscol, pe umbră, pe rouă
Ne duce, se duce, ne poartă
O vezi, e-o roată... sînt două?...

Înspre departe, o roată
Pe drum, tot pe drum, tot pe drum
O roată prin timpuri ne poartă,
O roată se-nvîrte... știm cum...

O roată se-nvîrte... cuminte?...
Se-nvîrte cum știe, cum poate,
Se-nvîrte, se-nvîrte-nainte;
Se-nvîrte, trecînd mai departe...

Curge o liniște

Curge o liniște universală
Peste satul meu
De la marginea imensității
O lumină de eter
Scufundă cărările ce duc
Înspre sufletul țaranului
Pietre de hotar
Încărcate cu privirile mele
Eu însumi un țaran.

Era, zice-se

lui Mihai Olos

Era, zice-se, un flăcău tare iubeț
Știa el pe unde să caute prin lume
Să țină în mînă cuvîntul, să-l pună
popreală
Șomoilogului urmărind un mistreț.

Mai zice-se că a mers el, a mers
Prin pădurile cele neumbrate
Cărări a netezit pe ceruri
Și mîndru ce era, roști un vers:

„Pe cel tărîm, acel blestem...”

Curgea în lume, zice-se
Un pumn de pămînt răstignit
Din frumosul tău trup e.

AlbAstru

Mă duc de mînă florile de mare,
Mă-nnobilează, iată, clipa,
Privirea-mi e învăluită... care?...
Căci vîntu-mi șterge fruntea cu aripa;

Trec ceți de scoici pe lîngă mine
Peștii la tîmple mîinile își duc,
Iată și-o voce de la nu știu cine...
Dar valurile?... Mă seduc...

Salut, Bătrîne! soarelui îi zic
Și e pe lună și e depărtare
Sînt oare eu, Vasile Mic,
Ori doar privirea-mi e învăluită-n
soare?

Cobor, încet, cobor peste imens;
Sînt oare trist, sînt ostenit?
Chipul iubitei - cerul dens -
Dar depărtarea a venit?

Întorc pămîntul, știți, se poate...
Albastrul în nuanță mă păstrează,
Îngenunchez, mă duc pe coate
Și nu-i departe, nici amiaza...

Mă duc de mînă florile de mare.
Cu zorii parolez întru frumos.
Vin vînturi, valuri care:
Ești tu? E Dionysos?

Ca un perete-al lumii

Cu glasu-nalt ca un perete-al lumii,
Pe o corabie de fildeș coborînd tîrziu,
Cu-n fluviu atîrnînd secera lunii
Ducîndu-se numai... luceferii îl știu...

Constructor, el, de lumi, printr-un
pustiu,

Mereu în ochii-i albi luminile de
trezvii
Îl mîngîiau?... atîta știu
Că El e dus de-o vreme la cules de
vii.

Chiar neștiind, durerea-n neuitare îl
ducea
Înspre un veac din nu știu care clipă
Și-n juru-i doar atomul, apa grea
Parcă voiau ceva să-i zică.

Doar vinul se preface-n veac
Și mîinilor lui ostenite
„Stări tranzitive” li se-aduc de leac
De-un cîntăreț din lumi șoptite...

Să cobori, pribegind

Să cobori pribegind în cuvinte
Ca o aripă frîntă mai dinainte

Culorile să te adune cumînți
Viscolul să-l ronțai în dinți

Să prinzi luna în mîna stîngă
Să faci frunza pedantă să plîngă

Să oprești cu palma rîuri de munte
Să obligi vîntul să te asculte...

Oameni

Oameni
Dar unde sînt oamenii
Rotirile
Zborul
Cuvintele
Unde-s?
Dă mîna cu cerul
Și asprimea palmelor
Îți va răspunde.

Necuvintele...

Lui Nichita

O pace erau semnele lui de salut
Ceva iradia, îmi aduc aminte.
Ziceai că e un „roșu vertical”
Inițiat în blîndețe.

Nu știam eu pe atunci
Ce înseamnă un înger
Dar am făcut de îndată asemănarea

...O secundă și alta...

Necuvintele, o veșnică simfonie...
Țin minte chiar cîteva „respirări”
Care i-au deschis sufletul
Dăruindu-mi-l.

VASILE MIC

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(XXX)

Masiva lucrare, scrisă în limba română de Francisc Pall, a putut fi publicată în timpul vieții autorului ei în Germania, numai într-o versiune prescurtată germană (Ein Siebenbürgischer Bischof in Römischen Exil: Inochentie Micu-Klein (1745-1768), pentru ca în 1997 (postum) să apară integral în limba originală, la Cluj, în trei tomuri (două volume), cu titlul Inochentie Micu-Klein. Exilul la Roma (1745-1768), prin strădania regretatului acad. profesor Pompiliu Teodor, a profesorului Ladislau Gyémánt, ambii de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, și prin conlucrarea ÎPS Lucian Mureșan, mitropolit, și PS George Guțiu, episcop, a scriitorului acad. Augustin Buzura, președintele atunci al Fundației Culturale Române, a profesorului Konrad Gustav Gündisch (fost cercetător la Institutul de istorie din Cluj, stabilit azi în Germania), a monseniorului cărturar Octavian Bârlea (de la München, trecut între timp la cele veșnice) și a multor alora, nu în ultimul rând a echipei de specialiști de la Centrul de Studii Transilvane din Cluj. Primul volum (242 de pagini de text) cuprinde studiul erudit despre exilul roman al marelui ierarh român transilvan, în vreme ce volumul al doilea, în două părți, de 401 și, respectiv, de 386 de pagini, include 343 de documente inedite, în limbile latină și italiană (dintre anii 1744-1768), multe dintre ele memorii ale lui Inochentie Micu pentru obținerea drepturilor politico-naționale, culturale și bisericești ale românilor transilvăneni, adresate înaltelor foruri europene, ecleziastice și laice. Cu această carte-monument, visul roman și român al lui Francisc Pall s-a împlinit, închizându-se cercul deschis în 1934, când tânărul emul venit din Transilvania pornea de bună voie, pentru o viață, grație Accademiei di Romania, pe urmele pașilor marelui înaintaș exilat și mort în Cetatea Eternă. Francisc Pall, ca și Inochentie, s-a stins departe de țară, poate cu

gândul, formulat tot de vajnicul episcop și evocat mai sus, că „nu poți învia cu adevărat decât în pământul patriei”. Publicarea acestei opere majore a lui Francisc Pall – prin concursul atâtor personalități și instituții de diferite religii și confesiuni – pune în lumină cu prisosință vocația ecumenică a Clujului academic și universitar, a Universității napocense, care găzduiește astăzi un dialog cultural atât de intens.

Se vede de aici, în primul rând, conlucrarea dintre elitele ortodoxe și unite, în vederea promovării și perpetuării valorilor spirituale naționale românești, în acord cu o frumoasă tradiție, care a condus la făurirea statului național român unitar și a culturii naționale moderne.

Toate personalitățile evocate aici reprezintă destine de savanți care s-au realizat în urma contactului cu clasicismul greco-latin, cu creștinismul, cu civilizația medievală, renescentistă, barocă, iluministă, pe scurt cu marele tezaur al culturii universale concentrat la Roma și în Italia. Studiile ieșite din mintea și pana acestor cercetători au luminat aspecte cu totul noi ale devenirii noastre prin timp, de la romanizarea și creștinarea strămoșilor noștri în limba latină până la făurirea României moderne, într-o epocă binecuvântată, în care Regatul României putea să găzduiască pentru prima oară în istorie pe aproape toți românii. Faptul a fost posibil grație Accademiei di Romania (Școlii Române din Roma) și seriozității dascălilor și emulilor prezenți, în cele cu puțin peste două decenii de libertate, la Roma. „Studiile” lor, cele mai multe de sute de pagini, publicate în Ephemeris și în Diplomatarium sunt adevărate cărți de sine stătătoare, lucrări de erudiție, demne de oricare dintre marile istoriografii ale timpului. La aproape o sută de ani ai săi, instituția merită o nouă viață, merită protejată, augmentată, întărită, nu defăimată, cum mai fac unii ignoranți. Cătoroia marelui Vasile Pârvan și a României, emblema spiritului românesc implantat la Roma, de unde ne vin ființa, numele, credința și limba, are înaintea viață lungă, spre a-și îndeplini misiunea destinată de fondatori, aceea de iluminare a tinerilor savanți români în

spiritul perenelor valori universale, în vederea propășirii patriei. Alma Mater Napocensis, căreia Accademia di Romania i-a format dascălii și ceretătorii, îi urează, după datină și bună cuviință, Vivat, crescat, floreat!

Câte ceva despre români și maghiari în trecut...

Raporturile româno-maghiare au în urmă o istorie palpitantă, complicată, plină de conflicte și de concilierii, de atitudini egoiste și de generoase deschideri, ca viața. Traiul în vecinătate și, adesea, în aceleași comunități ne-a determinat să ne cunoaștem, să ne examinăm reciproc, să ne urâm și iubim în același timp.

Prima mărturie a unor contacte româno-ungare este cuprinsă în Gesta Hungarorum („Faptele ungarilor”), lucrare elaborată de un cronicar anonim al unui aproape la fel de anonim rege Bela, cândva prin secolul al XI-lea, reluată ulterior, dar referitoare la întâmplări de până la anii 1050-1060. Cronicarul (notarul) maghiar, cu studii la o universitate occidentală (poate din Italia), spune că o ceată de unguri a trecut, probabil după anul 900, dinspre Bihor „dincolo de pădure” (= ultra silvam sau trans silvam), unde a întâlnit o țară bogată, cu câmpuri cultivate, cu sare și materii sărate, cu aur prezent până și în nisipur râurilor, locuită de români și slavi, țară în care domnia o avea un anumit român, ducele (voievodul) Gelou. De aici au pornit și neînțelegerile dintre istoricii români și cei maghiari: aceștia din urmă afirmă că totul nu ar fi decât o contrafacere, fiindcă românii nu puteau fi în anul 900 în Transilvania, pe când românii spun că nu e nimic mai firesc decât prezența românilor latinofoni aici, pe locurile fostei provincii romane Dacia, unde s-a plămădit poporul român...

Acad. IOAN AUREL POP

România își cucerește Independența

. Puterea, tăria unui popor, postula definitiv Mihai Eminescu, „a stat totdeauna în drept (subl. M. Eminescu)¹.” „Le Nord” ar vrea ca noi, românii, „să renunțăm la dreptul nostru de bunăvoie”², să tăcem „molcom”³ și să jucăm „după cum ni se cîntă”⁴.

Oricât de slab ar fi un drept lipsit de arme „și de putere”, el e tot mai tare „decît nedreptatea, tot mai tare decît neadevărul”⁵. Tătarii gazetei „Le Nord” „n-au trecere, ci sînt pure invenții pentru a arunca cu praf Europei, neștiutoare de lucrurile noastre de la Dunăre”⁶.

„Petecul acesta de pămînt”, cum îl numește Rusia, pe care ar vrea „să-l sacrificăm prieteniei noastre”⁷ cu ea, „nu are pentru noi nici un echivalent în lume”⁸. Pămîntul acesta înseamnă „misiunea noastră istorică”⁹, tăria noastră. Când, la 1462, sultanul „Mohamet”¹⁰ „intra în Țara Românească contra lui Vlad Țepeș voievod”¹¹, un ostaș sîrb ce se afla în oastea sultanului, „Constantin Mihailoviez de Ostravița”¹² îi spuse cuceritorului orașului lui Constantin cum că „oricine s-ar război cu românii, chiar să-i învingă, numai pagubă are”¹³. Faptul s-ar datora, nota Eminescu, că „românii nu sînt popor cuceritor”¹⁴ și tocmai din acest motiv „apără ce-i al lor cu îndărătnicie”¹⁵. Însuși turcii sfătuiau pe sultan „să nu facă război cu românii”¹⁶, deoarece n-aduce nici un folos, „ci pier numai o mulțime de turci în zadar”¹⁷. Sultanul însă, le răspundea: „Pînă cînd românii stăpînesc Chilia și Cetatea Albă (subl. M. Eminescu), iar ungurii Belgradul sîrbesc, pînă atunci nu vom putea birui pe creștini”¹⁸.

Eminescu citează cartea unde a identificat spusele lui Mohamed al II-lea: „*Sbior Pisarow Polschih, secțiunea a II-a, tom V, Warszawa, 1828*”¹⁹, fără, însă, a numi și pagina.

Concluzionează poetul național: „...sultanul Mohamet știa bine că acest *petec de pămînt* (subl. M. Eminescu) nu-i de disprețuit, și dacă el zicea aceasta la 1460, de ce să n-o zicem noi la 1878?”²⁰.

Încheierea articolului stabilește definitiv de ce două secole Rusia a tot stat cu ochii pe Basarabia: „*Pe cîtă vreme Basarabia este în mîinile noastre, Rusia nu va putea cuceri Orientul*”²¹ (subl. M. Eminescu).

„Moldova e o țară liberă și nu cucerită”

În partea a treia a studiului „Basarabia”, Mihai Eminescu îl rezervă secolului „al șasprezecelea”²². Pentru început, marele gazetar Eminescu începe „cu cîteva considerații de o natură mai generală”²³.

Eminescu sublinia că de „îndată ce turcii au pus mîna pe orașele Chilia și Cetatea Albă”²⁴, încetează orice știre istorică „despre viața împrejurimilor lor”²⁵. Reamintește, apoi, cititorilor cum „în dricul verii 1484”²⁶ sultanul Baiazid II, intră cu oști mari în Moldova și cucerește Chilia și Cetatea Albă. La acea vreme, Ștefan Vodă, citează poetul național din Grigore Ureche, „la loc gol nu îndrăzne să iasă; ci numai la strîmtoare nevoia, de le făcea sminteală”²⁷.

Pune cititorul în temă despre plecarea lui Ștefan Vodă la Clomeea „unde s-au împreunat cu craiul”²⁸, primește ajutor „3000 de oameni”²⁹, „i-au smintit pe turci”³⁰, „dar cetățile care le-au luat turcii, Chilia și Cetatea Albă, nu au putut să le mai scoată de la turci”³¹ (subl. M. Eminescu).

Tot la 1485, își lămurea cititorii Eminescu, toamna târziu, în noiembrie, „dacă vremea s-a răcit și caii turcilor au slăbit”³² l-au lovit „pe Molcoci la Catlabuga... de au topit toată oastea turcească”³³.

Iarăși, poetul național își dezvoltă propria filozofie a istoriei, notând cum că „puterea în istorie e o noțiune relativă”³⁴, dând exemplul Veneției medievale care, deși „nu avea întindere mare”³⁵ la vremea ei ajunsese o putere însemnată a Europei. Dă și exemplul Moldovei lui Ștefan cel Mare, care, după ce turcii „îi iau Chilia și Cetatea Albă”³⁶, același Ștefan Vodă „bate de-l stinge mai tîrziu pe regele Albert în Codrii Cosminului”³⁷, rămânând în Polonia după această grozavă înfrângere proverbul „în zilele lui Albert au pierit șleahta”³⁸.

Și totuși, accentua gazetarul sublim care a fost Mihai Eminescu, „oricât de viteaz să fi fost bătrînul domn al Moldovei”³⁹, oricât de puternic ar fi fost, „contra Turciei sau a Spaniei din vremea aceea n-ar fi putut rezista decît în defensivă”⁴⁰. Coborînd în mormînt „Ștefan Vodă... gîrbovit de greutate și de vîrstă”⁴¹, au lăsat vorbă urmașilor cum că de „nu vor putea ține țara cum a ținut-o el... să se închine turcului”⁴². Așa a făcut Bogdan, fiul lui Ștefan, la 1511, care „încheie capitularea

[capitulația – n. ns.] întîi cu turcii”⁴³, prin care Poarta recunoștea „că Moldova e țară liberă și nu cucerită”⁴⁴. Citează și „tratatul” de la „1529” al lui Petru Rareș cu turcii, prin care aceeași Poartă acceptă să păstreze intacte „granițele Moldovei... în toată întinderea lor”⁴⁵ și că turcii „nu vor pătrunde mai departe înlăuntrul țării, fără autorizarea expresă a lui Vodă”⁴⁶. De asemenea, tratatul stipula că „nici un turc nu poate fi proprietar al vreunui imobil în Moldova”⁴⁷.

Turcii nu au cucerit Moldova cu sabia, ci doar au ocupat militărește cele două cetăți, atît de importante. Deși slabă ca putere militară, închinată turcilor, Moldova și-a conservat drepturile istorice asupra teritoriilor pierdute, așa cum recunoaște tratatul „de la Cuciuc-Cainardgi, 10 [24] iulie 1774”⁴⁸.

GICU MANOLE

NOTE

- ¹ Ibidem. ² Ibidem. ³ Ibidem. ⁴ Ibidem. ⁵ Ibidem. ⁶ Ibidem. ⁷ Ibidem. ⁸ Ibidem. ⁹ Ibidem. ¹⁰ Ibidem. ¹¹ Ibidem. ¹² Ibidem. ¹³ Ibidem. ¹⁴ Ibidem. ¹⁵ Ibidem. ¹⁶ Ibidem. ¹⁷ Ibidem. ¹⁸ Ibidem. ¹⁹ Ibidem. ²⁰ Ibidem. ²¹ Ibidem. ²² Ibidem. ²³ Ibidem. ²⁴ Ibidem. ²⁵ Ibidem. ²⁶ Ibidem. ²⁷ Ibidem. ²⁸ Ibidem. ²⁹ Ibidem. ³⁰ Ibidem. ³¹ Ibidem. ³² Ibidem. ³³ Ibidem. ³⁴ Ibidem. ³⁵ Ibidem. ³⁶ Ibidem. ³⁷ Ibidem. ³⁸ Ibidem. ³⁹ Ibidem. ⁴⁰ Ibidem. ⁴¹ Ibidem. ⁴² Ibidem. ⁴³ Ibidem. ⁴⁴ Ibidem. ⁴⁵ Ibidem. ⁴⁶ Ibidem. ⁴⁷ Ibidem. ⁴⁸ Ibidem.

Credențional 1918 Triumf și resemnare

Motivația autorului

Un timp al amintirilor și comemorării: la un an și jumătate după întoarcerea din Japonia, trăiam într-o țară a emulației. Părea că mă pierd în banalități, în timp ce adevărații români intraseră în anul Centenarului Marii Uniri, cu dezbateri, analize, studii, cronologii, recenzii, tălmăciri, toate zidite în edificiul împlinirii.

Ce mai puteam recupera? M-am trezit într-un vid.

Brusc, timpul îmi prisosea, ca o pagină albă. Au revenit întrebările: cine sunt, de unde vin, ce legătură am cu acest Centenar despre care vorbește o țară? În plan personal, cum pot să-l ajut pe fiul meu? Dar pe mine, ca să-l pot ajuta? Ce obligații am față de trecut?

De aici, până la memoriile familiale conexe anului 1918, am pășit firesc. Înainte de toate, bunicul matern, Matei Morușca, unul din cei 1228 de delegați în Sala Unirii, în 1918, merita un memento. Numerologia nu mă pasionează, dar remarc prin analogie că în anul 1228, regalitatea maghiară, stimulată de papa Grigore al IX-lea, crease episcopia cumanilor, condusă de dominicanul Teodoric, care a interzis ortodoxia, pentru ca apoi, neamul nostru preoțesc să lupte pentru recuperarea drepturilor în Apuseni.

Primul pas reușit spre atestarea participării bunicului la Marea Adunare din Sala Unirii era de bun augur: directorul Muzeului Unirii, Gabriel Rustoiu, mi-a pus la dispoziție copia „credenționalului” care-i permisese alesului Matei Morușca, absolvent de teologie, învățător în Presaca Ampoiului, să participe ca delegat la votul Reîntregirii.

Știam că bunicul cunoscuse Regatul României, la vârsta de 16 ani, împreună cu părinții și ceilalți 5 frați, cu 12 ani înaintea Unirii.

Pe patru dintre frați i-am identificat în diverse ipostaze adiacente Marii Uniri: bunicul Matei – deputat la Marea Adunare, Aurel în lista participanților pe Câmpul lui Horea din 1 Decembrie, învățătorul Silvestru – soldat în armata austro-ungară, devenit sublocotenent în armata română, iar Pompei, cel mai mare, confesor militar.

Coroborate cu rezultatele căutărilor mele, fotografiile de familie mi-au oferit sugestii pentru câteva din articole de presă, privind prezențele morușcane la renașterea națională contiguă Marii Reîntregiri.

Cel mai simplu mi-a fost să-l prezint pe bunicul Matei, pe care l-am cunoscut bine. Despre fratele său, Pompei, care a trecut la Domnul când aveam șapte ani, am imaginat diverse ipostaze, inclusiv discuția cu un filosof rănit pe front, iar mai înainte despre despărțirea de iubita-i preoteasă, Marioara, deportată la Rust, imediat ce România intrase în război, în august 1916, de Sfânta Maria. Puternicele sale opinii publicate în presa vremii m-au inspirat și în prezentarea democrației sinodale transilvane, pentru ca, tot în amintirea sa, să public un memento al periplului său american.

Inspirat de fotografiile celui de al doilea dintre frații Morușca, Silvestru, și de povestirile de familie, m-am transpus în trăirile sale pe timpul războiului, într-un alt eseu.

Memoriile despre perioada premergătoare Primului Război Mondial nu puteau să-l omită pe bunicul patern, Petru Șerban, emigrant în Statele Unite în 1909, gândindu-mă la transilvănenii ajunși în acea perioadă la președintele Woodrow Wilson, spre a susține cauza românismului din Imperiul Austro-Ungar.

Pe siajul bunicului patern, am a-

Familia Ioan Morușcă, Constanța, 1906

juns și la Năsăud, unde am descoperit povestea unui marinar năsăudean din Primul Război Mondial, a cărui viață am redat-o separat.

Acum, în 2019, se impunea agregarea acelor scrieri sub o singură cupolă, ca o mică sală a unirii memoriilor. Pașaportul de acces l-am numit „Credențional 1918 – Triumf și resemnare”. Mă inspirasem din credenționalul bunicului Matei pentru Sala Unirii, dar și din credenționalul fratelui său Pompei, pentru Sfântul Sinod.

Care erau lianții acelor gânduri? Unirea și neamul morușcan.

Cuib trainic de rândunici pe grinda cerului din Cristești, cu ieșire spre Alba Iulia, neamul morușcan a migrat prin lume, în mileniul trei, clădind noi și noi cuiburi, până în Norvegia, Germania sau Statele Unite. Rândunica poartă noroc gospodăriei de care și-a atașat cuibul, își construiește sălașul din lutul locului, ceea ce n-o oprește să plece departe, când vremea se înăsprește, spre a reveni în timpuri mai bune.

Oriunde or fi ajuns urmașii morușcanilor, ca niște rândunici migratoare, am certitudinea unui Cer unic sub care și-au atașat cuiburile, purtând ADN-ul Apusenilor și câmpurilor cu brândușe ce se întind primăvara până la Roșia Montană, comori mai de preț decât aurul ce licăre în pâraiele repezi dintre brazi și jnepeni.

Cine putea să-mi adune amintirile și scrierile?

Mereu cu gândul la Centenar și la morușcani, am avut un vis în care Pompei, confesorul militar, întors din cealaltă vreme a vieții sale, îmi povestea ca într-o Șeherezadă, episod după episod, memoriile conexe Marii Reîntregiri. I-am lăsat amprenta personală să marcheze întregul fir al povestirii, întruchipându-i narațiunea.

RADU ȘERBAN

Credențional Matei Morușcă

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Sfântul Ioan și-a scris numele în cartea vieții cu sângele său.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ne-ați mai împărtășit cuvinte de folos despre Sfântul Ioan Botezătorul, totuși vă rugăm să ne vorbiți acum despre moartea lui de martir.

Îps. Ioan: Răsfoind calendarul istoriei neamului pământesc în Țara lui Israel, în urmă cu două mii de ani, observăm scrisă ziua de naștere a lui Irod Antipa, cel care trona peste Galileea și Pereia. Iată că nu numai astăzi, ci cu mii și mii de ani în urmă, oamenii își prăznuiau ziua de naștere – este un lucru bun, dar dacă îl faci după rânduiala lui Dumnezeu, adică în ziua ta de naștere să-L preamărești pe Dumnezeu care ți-a dat naștere și să-i săruți mâna măicuței tale, mâna cu care te-a legănat și, ca o rândunică, ți-a pus și prima fărâmiță de pâine în gură. Cine își prăznuiește în felul acesta ziua are binecuvântare de la Dumnezeu. Însă nu așa s-a întâmplat cu Irod. După relatarea Sfântului Apostol Marcu, a făcut ospăț mare și acolo fiica Irodiadei, nepoata sa, a jucat nebunește și a aprins inima de plăceri, de desfătare lumească a regelui Irod. S-a simțit dator, pentru că i-a făcut acest joc de ziua lui, să-i ofere ceva, ca recunoștință, și a aruncat vorbele acelea ca să-i ceară până la jumătate din împărăție și-i va da.

Știți ce i-a spus mama, Irodiada: să-i ceară capului Sfântului Ioan Botezătorul. Îi era de trebuință acestei femei capul tăiat, însângărat al unui om? Credeți că a cerut acel cap binecuvântat să-l ducă în casa ei ca sfinte moaște? Să-l cinstească? Nu, n-a avut nevoie de acel cap. Nu capul lui a vrut ea să se taie, ci glasul Sfântului Ioan, vocea lui, biciuirea păcatului pe care o făcea Sf. Ioan. Dar vocea nu se putea tăia în vremea aceea decât prin tăierea capului. Numai așa a știut ea că va scăpa de cuvintele de pocăință și de îndreptare ale Sfântului Ioan.

L.C.: Dacă n-ar fi fost tăiat capul Sfântului Ioan, ar fi fost alta soarta creștinismului?

Ce s-ar fi întâmplat?

Îps. Ioan: Da. Care ar fi fost, oare, soarta creștinismului și a vieții noastre dacă Irod i-ar fi tăiat

I.P.S. Ioan, la Reghin

capul Sfântului Ioan înainte ca Sf. Ioan să-L boteze pe Hristos Domnul? Deci tăierea capului a fost după ce-L botezase pe Mântuitorul. L-a botezat și L-a prezentat lumii! Aceasta constituie ultima pagină din istoria *Vechiului Testament*. Sfântul Ioan își încheiase misiunea pentru care îl pregătise Dumnezeu, îl alesese Dumnezeu din pântecul maicii sale, Sfânta Elisabeta, ca să-L boteze și să-L arate lumii pe Mântuitorul: *iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii!* După această minunată activitate de propovăduire și de arătare în lume a lui Hristos, parcă ne-am fi așteptat să-și ducă viața ca un pustnic, în pustia Iordanului. Dar vedeți, Dumnezeu nu l-a încununat pe Sf. Ioan cu liniște, cu pace, ci a pus pe capul său nu o coroană de aur și diamante, ci i-a pus pe capul său o coroană făcută din sabie.

L.C.: Foarte ciudat, Înaltpreasfințite Părinte, putem să ne întrebăm: oare așa știe Dumnezeu să-și răspândească sfinții?

Îps. Ioan: Așa e. Să-i dea pe mâna celor care au sabie? Așa a rânduit Dumnezeu ca Sf. Ioan să-și scrie numele în cartea vieții cu sângele său. N-a lăsat Dumnezeu să i-l scrie cineva dăltuit într-o stâncă, ci a spus: *scrieți, în cartea vieții, numele cu sânge, ca să nu-l mai șteargă nimeni niciodată!* De aceea, în primele veacuri creștine, mare cinste era pentru familiile din rândul cărora se ivea câte un martir care se boteza în sânge.

Iată, Ioan L-a botezat pe Hristos în limpedea apă ca și cristalul a Iordanului, iar Hristos a îngăduit ca Ioan să fie botezat în sângele său. În momentul acela, când a țâșnit sângele din gâtul său, a început să curgă un râu între *Vechiul și Noul Testament*. În momentul acela istoria s-a împărțit, în mod cu totul vizibil, în istoria așteptării venirii lui Hristos pe pământ și de atunci, cu ultimul profet,

începe mai cu adevărat istoria sângelui, istoria plinirii vremii. De atunci, de la pruncii uciși de Irod, în zona Betleemului, și până astăzi, creștinismul își scrie istoria cu sângele martirilor.

Istoria creștinismului n-a fost scrisă cu cerneală. Istoria creștinismului se scrie și astăzi cu sânge de martir. Și cred că vedeți aproape în fiecare zi, în mass-media câți creștini sunt uciși într-o parte și în alta a lumii.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog un cuvânt despre preotul Zaharia care a pus la îndoială vestea nașterii unui fiu.

Îps. Ioan: Preotul Zaharia a pus la îndoială cuvântul unui înger, de aceea a rămas mut. Dacă n-a crezut Zaharia cuvintele arhanghelului, mă întreb: cum de mai pot eu să grăiesc în sfânta biserică, că eu nu cuvânt de arhanghel n-am crezut, ci, de atâtea ori, m-am îndoit și mă îndoiesc și mă clatin, ca frunza din copac, în cuvântul însuși al lui Dumnezeu din Evanghelie. Doamne, cum de nu m-ai amuțit până acum? De câte ori n-am crezut în Evanghelia Ta, Ți-am judecat lucrările, cuvintele! Cum, Doamne, de mai grăiesc, de nu sunt mut ca preotul Zaharia, odinioară?

Să dăm slavă lui Dumnezeu că de atâtea ori ne-am îndoit în credință și în Evanghelie și a avut milă de noi să nu amuțim. Să-L putem lăuda pe El și mamele să-și învețe pruncii dulcele grai al mamei dar și dulcele cuvinte ale lui Hristos Dumnezeu.

Mă gândesc că poate își mai face Dumnezeu milă cu noi, ca să-i putem învăța pe cei mici graiul nostru dulce românesc, să-i învățăm să se roage în limba română și să le spunem că Hristos S-a născut în Betleem și a înviat a treia zi după a Sa patimă și moarte. Vai de aceia care, prin această viață, vor trece în țara muților! Un teolog dădea o definiție precum că iadul este locul unde nu mai poți iubi. În iad nu se mai poate iubi și nu se mai poate grăi, este o lume eternă a muților.

Binecuvântat să fie Dumnezeu că cititorii acestui text au evadat din lumea muților, din lumea acelor care nu cred în Preasfânta Treime Dumnezeu și trăiesc în țara și în lumea acelor care cântă ca păsările cerului, dând slavă lui Dumnezeu →

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Amvon

Puterea unui cuvânt de dragoste

El era un bărbat robust, cu o voce puternică și cam dur în modul lui de a fi. Ea era o femeie dulce și delicată. S-au căsătorit. El se îngrijea de casă și de educația copiilor. Copiii au crescut, s-au căsătorit și au plecat. O poveste ca multe altele...

Dar, pe când toți copiii s-au aranjat, femeia și-a pierdut zâmbetul, și deveni din ce în ce mai slăbită și mai palidă. Nu mai reușea să mănânce și în scurt timp nu s-a mai ridicat din pat. Îngrijorat, soțul o duse la spital pentru investigații medicale. Au venit la căpătâiul ei medici și apoi specialiști faimoși. Nici unul nu reușea să descopere de ce boală suferea. Clătinau cu toții din cap. Ultimul specialist, îl luă deoparte pe om și îi spuse:

-Cred, cât se poate de simplu că soția dumneavoastră nu mai are nicio tragere de inimă ca să trăiască.

Fără să spună nimic, omul s-a așezat lângă patul soției și o luă de mână. O mână fină, care se pierdea în imensa palmă a omului. Apoi, cu o voce răsunătoare, spuse răspicat:

-Tu nu vei muri!

-De ce?, îl întrebă ea, cu un glas stins.

-Pentru că eu am nevoie de tine!

-Și de ce nu mi-ai spus-o mai repede?

Din acel moment, femeia începu să se simtă mai bine și din ce în ce mai bine. Iar astăzi este foarte bine. Pe când medicii și specialiștii continuă să se întrebe ce fel de boală a avut și care medicament extraordinar a făcut-o să se însănătoșească așa repede.

Ia aminte, nu aștepta niciodată ziua de mâine pentru a-i spune cuiva că îl iubești. Fă-o imediat. Nu gândi astfel: „Dar mama mea, copilul meu, soția mea... știu deja! Poate că o știu! Dar pe tine te-ar obosi, dacă ai auzi-o de mai multe ori? Nu te uita la ceas, ridică telefonul: „Sunt eu. Vreau să îți spun că țin la tine”. Ia-o de mână pe persoana pe care o iubești și reamintește-i mereu: „Am nevoie de tine. Țin la tine, țin la tine, țin la tine...”

**Pr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

Convorbiri duhovnicești

→**L.C.:** Înaltpreasfințite Părinte, știu că multe biserici și mănăstiri au hramul *Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul*. Vă rog să numiți una care are rezonanțe deosebite în sufletul Înaltpreasfinției Voastre.

Îps. Ioan: Măritul voievod al Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt, în localitatea Reusen, județul Suceava, a ridicat o biserică cu hramul *Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul*, în amintirea tristă din viața lui, când tatăl său, voievodul Bogdan al II-lea a fost ucis la 15 octombrie 1451 de uzurpatorii de tron. I-au tăiat capul acolo, la Reusen, iar Ștefan cel Mare s-a gândit să zidească pe acel loc o biserică cu hramul *Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul*, întru amintirea Sfântului Ioan și a tatălui său. S-a tăiat capul unui om! Dar când vom ridica și noi o biserică, o mănăstire, în amintirea tăierii capului a milioane de copii care n-au fost uciși de Irod, ci de mamele lor?

De aceea, te îndemn, iubită mamă, să nu rămâi mută înaintea lui Dumnezeu, a judecății celei mari, apără, grăiește, salvează pruncii neamului nostru românesc, fiii acestui neam. Dați-le învățătură creștină fiicelor dumneavoastră, ca pe ale lor brațe, să le învrednicească Dumnezeu a legăna fiii pentru țară și mai ales pentru Împărăția lui Dumnezeu.

NICI PICURII

Cine îți luptă războaiele?
Cine îți trece furtuna?
Nici picurii, bruma, puhoaiile,
Nici soarele, stelele, luna,

Nici moartea, nici viața-mpletită
Secunde-ncurcate-n fuiorul ce-l țeși,
Nici clipa creației, nici clipa murită,
Nici frunzele moarte-n copacii cei deși,

Singur cu tine, nici șarpe, nici măruț,
Străbați încă astăzi un drum interzis,
Minciuna nu-ți luptă și nici adevărul
Furtuna nu-ți trece...Nu-ți luptă un vis.

08.01.2018

EU OMUL

Simt nevoia unei toamne, viață!
Undeva, belșugul lumii
Trece în carele pline,
Pe drumuri prea albe

Și curge mustul din ele
Cu tristețea nepăsării de plin,
De deplin,

Roțile scârțâie vesele,
Se frânge rotundul
Cât iarăși devin lemn,
Devin stare viață!
Fără de vâlstare,
Salvate de foc;

Roțile acestea au scăpat morții
Definitive,
Au scăpat de a duce pe ultimul drum..

Simt nevoia de toamnă viață,
Să reculeg pomul,
Să mă adun din mine, omul.

01.10.2019

UN SUFLET IN PLUS

O toamnă ucide în mine,
Agonic imagini de-aramă
Și vieți trec în viața ce vine
Și teama în groaza din teamă

Și nici nu mai știu ce să spun,
Acum când târziul e rege
Ori frunzele poate s-adun,
Așa poate voi înțelege,

De ce nu mai știu ce să fac
Și stau doar citind dintr-o listă,
Cu nume ce-s șterse și tac,
De ce toamna-i rece și tristă

Și nici nu mai știu rugăciuni
S-alung corbii orbi de la geam
Și încă mai cred în minuni,
În ceea ce nici nu mai am

Și nici nu mai știu cum să plâng,
Cuvinte rămân de nespus
Pe holul acesta prea lung
Acum e un suflet în plus.

04.11.2018

SILVANA ANDRADA TCACENCO

Pilastrul Cerului

Uneori ne îndrăgostim de o clădire. Ochiul o fotografiază repetat, până îi devine emblematică. În copilărie, biserica din Cerghid a însemnat, pentru mine, „biserica perfectă”. O vedeam zilnic peste drum, etalon de clădire bisericească, prin formă, dimensiuni, amplasament și, mai ales, pictură murală. Îi port imaginea în suflet, giuvaer al prunciei: „biserica!”. În ea se regăsea clădirea, dar și Biserica nevăzută, ce mi se deslușea treptat, adunare a celor chemați, ceva imemorial, invizibil și sfânt, ceva ce putea fi infinit și în același timp minuscul, ceva cât bolta cerului, dar care se putea plia în sufletul unui copil. Adunând comunitatea în centrul spiritual al comunei, devenise o parte a conexiunii mele cu oamenii dar și cu mine însumi. O vreme, clădirea de pe deal trona deasupra satului, precum Biserica divină deasupra tuturor lucrurilor, văzute și nevăzute.

Puține amintiri, de la kilometrul zero al conștiinței de sine mi-au rămas gravate în memorie precum biserica din Cerghid. De ea mă leagă duioase amintiri. Ascult în subconștient partitura inconfundabilă a duetului de clopote, ecou prelung desprins de mult de sursa-i sonoră. În 1956, la vârsta de cinci ani, priveam dintr-o casuță de vis, vis-a-vis de biserică, lupta ciorilor pentru supremație pe vârful crucii din turn. Dădeau atac zadarnic pilastrului Cerului, fără să poată clinti nimic, împelițate, din trăinicia templului. Chiar de s-ar fi așezat toate ciorile din lume pe acel pilastru, tot nu ar fi reușit să-l dărâme.

Ușor, cu timpul, am înțeles că nu este singura biserică din lume, iar când lucrurile s-au așezat în matca recunoașterii de sine, m-am convins că doar scurtă vreme reprezentase pilastrul Cerului până când a devenit doar pilastrul Cerghidului, un ghid prin Cer pentru copilul de cinci ani, o clădire de care mă îndrăgostisem definitiv.

Încerc să aflu detalii istorice despre bisericile din Cerghid.

Prima atestată documentar, mică, din lemn, a intrat pe lista monumentelor istorice²⁰. Reclădită în

anul 1802, a fost cumpărată ulterior de locuitorii din Cerghizel și mutată acolo în 1937, spre a găzdui slujbele până în 1981. Vârsta ei reală nu se cunoaște, pe ancadramentul din lemn de brad de la intrare stând scris anul 1802, când a fost refăcută. Aflu că preotul Daniil Roman a păstorit în acea bisericuță, hirotonit la 25 octombrie 1848 de episcopul Andrei Șaguna²¹.

Pe aceeași colină din mijlocul comunei, s-a înălțat, pe la 1750, o altă biserică de lemn, mai mare, demolată în anul 2007²², pe motiv că era „veche și stricăță”.

În sfârșit, în anul 1932, s-a târnosit „biserica”. În ea intrasem cu pietate la vârsta de cinci ani, în 1956, sub fiorii evlaviei.

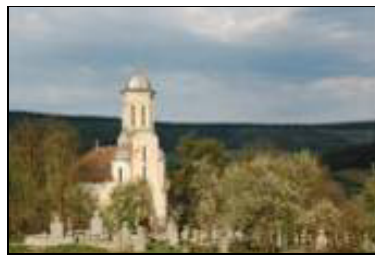
Iarna, priveam flăcările albăstrii în soba de fontă emailată pe care văd și acum înscrisul: „Sonametan”. Mă fascinau lămpile cu gaz metan, cu lumina lor albă și misterioasă, îngânându-se cu pâlparea lumânărilor, spre a-mi transmite o binecuvântată energie intimă, garantă a convingerii că rugăciunea mea va ajunge acolo sus, unde trebuie.

În mintea mea, pe lume exista o singură biserică.

Mi-am conștientizat existența în umbra unui răsunet de clopote pe două voci, care marca, în tonalități diferite, sărbătorile, nașterea, căsătoria și moartea, punându-mi un nod de emoție în gât.

Reconstitui imaginile din interior și văd între icoane niște trepte pictate în zigzag, așa încât, printr-o iluzie optică, uneori urcă de la dreapta la stânga, alteori invers, la fel cum expresiile îngerilor diferă de la o săptămână la alta. Păstram pentru mine mica descoperire și nu întrebam pe nimeni de ce. Era taina mea de copil. Nu am întâlnit o mulțumire sufletească asemănătoare cu aceea când priveam interiorul „bisericii”. Habar nu aveam de rânduilele privind pictura ecleziastică, dar știam că totul trebuia să fie așa cum era.

Pantocratorul de pe bolta centrală domina cuvioșenia enoriașilor. Înconjurat de cetele îngerești, în culori blânde, Iisus întruchipa

începutul rugăciunii „Împărate ceresc, Mângâietorule...”. În patru colțuri ale imaginii rotunde a Pantocratorului, se înfiripau cei patru evangheliști. Lumina de afară combinată cu cea din interior le schimba mereu expresia feței, în acord cu luminile și umbrele din cugetul meu. Înspre altar, deasupra catapetesmei, la Cina Cea de Taină, Hristos binecuvânta pâinea și vinul, în momentul Sfintei Cuminecături. Icoanele mici de pe catapeteasmă îmi vorbeau tainic, așa cum bănuiam că vorbeau între ele după golirea bisericii. Sfinții chiar locuiau și trăiau acolo. Simt și acum fiorul Crăciunului, reconstituind în minte, pe semicupola stranei din dreapta, scena Nașterii Domnului, cu păstorii de o parte și magii de cealaltă, pe fundalul Bethleemului. De sus, tăcerea îngerilor sugera „O ce veste minunată”. În partea opusă, pe semicupola dinspre nord, în icoana Învierii, soldații romani, de o parte a Mântuitorului, contrastau cu îngerii, de cealaltă. O forță divină stăpânea întreaga icoană cu chipul de învingător al morții. Acele chipuri trăiau chiar acolo, în biserică, le visam noaptea zburând diafan cu aripi de îngeri. Lor le datoram empatia pentru enoriașii din biserică și pentru viață, în general.

Naosul, partea dinspre altar a bisericii, rezerva bărbaților stranele de lemn vechi, sculptat și mobilierul special al cântăreților. Între naos și pronaos (zona femeilor, unde mă ținea mama în brațe), peretele sudic înfățișa Botezul Domnului, iar cel nordic - intrarea în Ierusalim. Mă minunam că asinul, aplecat spre crenguța întinsă de un copil, nu simte povara.

Dominată în mod firesc de icoana Maicii Domnului, bolta altarului îi reda și pe sfinții ierarhi, iar în firida de nord a altarului, la proscomidie, întrezăream printre ușile împărătești trista icoană a coborârii de pe cruce. Fără cusur, pe Sfânta Masă a→

RADU ȘERBAN

²¹ Dumitru Suciu, „Soldați fără uniformă”, pg 117, Ed. Argonaut – 2011

²² <http://old.presidency.ro/static/rapoarte/Raport%20CPCPSINR.pdf>

Destinul unui cărturar

Protopopul Nicolae Maneguțiu

(II)

Nicolae Maneguțiu, în 29 ianuarie 1890, îi va scrie din Sibiu aceste lucruri protopopului Reghinului, Galaction Șagău²⁴, cel care fusese însărcinat cu administrarea protopopiatului Mureș, în urma morții protopopului Partenie Trombitaș, anunțându-l că a fost numit protopop al Târgu-Mureșului, prin decizia nr. 690 din 25 ianuarie dată de mitropolitul Miron Romanu, anunțându-și și sosirea cu trenul la ora 6 dimineața, în data de 6 februarie 1890.

„Nr. 3/1890 Protop[opiat].

Prea Onorate Domnule Protopresbiter!

Prin părinteasca decisiune a Excelenței Sale Înalt Preasfințitului nostru Arhiepiscop și mitropolit de data 25/I a.c. <1890> Nr.690- <am fost> denumit administrator protopresbiter al tractului M[ureș] Oșorheiu, am primit asupra-mi o sarcină, nu un favor.

Am desconsiderat tigua mea personală, interesele mele particulare, am părăsit plăcuta-mi poziție de paroh a unei dintre cele mai frumoase parohii și am primit aceasta onorifică chemare, numai din ferma credință, că - deschizându-mi-se un larg teren de activitate - mai mult voi putea folosi bisericei și națiunii mele, ca până acum.

Țin de a mea datorință a-ți notifica aceasta Reverenței Tale, ca fostului administrator și ca protopresbiterului învecinat, cătră carele speriez a mă putea adresa în viitor de multe ori pentru sfat și ajutor colegial.

La M[ureș] Oșorheiu voi sosi cu trenul de marți 6/II a.c. <la> 6 ore dim[ineața], prezetându-mă imediat Rev. Tale.

Recomandându-mă binevoinei Reverenței Tale, sunt

Sibiu, 29 ianuarie 1890

Cu profundă stimă

Maneguț m.p.

*Adm[inistrator] proto[popes]c
Protopresbiter”*

Și astfel Nicolae Maneguțiu s-a stabilit la Târgu-Mureș, localitate în care a trăit 12 ani, afirmându-se aici ca vrednic Protopop, cu ascultare onorabilă, și plină de responsabilități, ca om de cultură și luptător pe tărâm politic pentru drepturile naționale ale românilor din Monarhia Austro-Ungară. Viața tânărului preot n-a fost ușoară.

Îndată după instalare, la 9 februarie 1890, Protoprezbiterul Nicolae Maneguțiu îi va informa printr-o Circulară²⁵ pe toți preoții protopopiatului, despre numirea sa „ca administrator protopresbiter al tractului M[ureș] Oșorheiu”, prin decizia nr. 690 din 25 ianuarie 1890, dată de mitropolit - în care, își ia următorul angajament:

Nr. 137/1890

Cercular

**Cătră Onorata preoțime
tractuală și cătră toți creștinii drept
credincioși din tractul
protopresbiter al gr[eco] orient[al] al
M. Oșorheului!**

Drept o voce providențială, voce a atotputernicului Părinte ceresc, carele prevede toate și de toate îngrijește, văd eu întru denumirea mea de administrator p[roto]presbiter al tractului M. Oșorheiu prin decisiunea Excelenței Sale Înalt Preasfințitului nostru Arhiepiscop și Mitropolit de data 25 Ianuarie a.c. Nr. 690 Pres.

În fața acestei voci - „Va lăsa omul pe tatăl său și pe mamă-sa ... iară eu zic, de Christos și de biserică...” - În fața acestei voci, am desconsiderat tigua mea personală, interesele mele particulare, situația mea înărită și plăcută ca paroh al unei[a] dintre cele mai frumoase, mai înfloritoare, mai bine dotate, mai numeroase comune, - am părăsit căminul meu, pe părinți și pe frați, și dulcile suveniri, ce mă leagă de această comună a mea natală, și - în deplină conștiință, că asupra-mi nu iau un favor, ci o sarcină, dar cu speranța în D-zeu și cu ferma hotărâre, că - deschizându-mi-se prin aceasta un mai larg cerc de activitate, mai mult să folosesc bisericii și națiunii mele, - am primit

onorificul oficiu, de care prin vocea arhipăstoriului, m-am învrednicit.

Responsabilitatea ce prin aceasta am luat asupra-mi, înaintea lui D-zeu și a oamenilor, este atât de mare, încât eu pătruns de mărimea ei, nici pe un minut nu-mi voi putea uita de ea, ci strădania mea toată va fi așintită într-acolo, ca să mă fac vrednic de încrederea supremei noastre autorități bisericești, precum și să-mi câștig prin muncă continuă și onestă, și prin povățuire spre tot lucrul bun, iubirea și stima tractului.

Spre acest scop, nu voi lăsa nici un factor, nici o putere morală, ori materială, de care am dispune în tract, nefolosită spre binele și înflorirea lui, al sf[inte]i noastre biserici, și în sens mai larg a întregii națiuni.

Știut este însă, că individul singuratec, dispunând de o unică putere, puțin este în stare a face. De aceea, eu prin acest prim circular al meu, chem mai întâi de toate întreaga preoțime și pe toți factorii de valoare ai acestui tract, la co[n]lucrare frățească și pacinică, la unirea armonică a tuturor forțelor noastre, unire ce se produce prin „legătura dragostei întru Christos” - fiindcă numai aceasta produce roade bune și abundante.

Din parte-mi dau la locul acesta, sărbătoreasca promisiune: că nu voi lipsi nici un minut, nici mă voi clăti o lină<linie>, de la detorința, ce mi se prescrie din orice punct de vedere de oficial meu, ci voi încerca totul, ce duce la pace, iubire, armonie și unire și prin ele la o lucrare fecundă.

Onest, muncitor și drept am fost, ca paroh, aceeași voi să →

**Pr. Dr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

²⁴ ANDJ Mureș, fond Protopopiatul Ortodox Tg.Mureș, dos.126, f. 5.

²⁵ ANDJ Mureș, fond Protopopiatul Ortodox Tg. Mureș, dos. 126, f.10-11.

rămân pe toată viața mea, și în baza aceasta rog îndeosebi pe Onorata preoțime tractuală, ca să se grupeze cu toată încrederea în jurul meu, folosindu-se de toate puterile mele, ca de ale sale proprii – și va afla la mine totdeauna iubire, sfat și ajutor.

Antecesorul meu de pie memorie păr[intele] Sf[inția sa] Trombițaș, fiind adâncit în bătrânețe, în ultimii ani ai vieții sale, nu întru toate a putut corespunde detorințelor grele și numeroase ale oficiului.

Drept aceea, datorința noastră a tuturor și mai ales a mea, este ca prin muncă îndoiță, să reparăm aceea ce s-a negles <nrglijat>, folosind timpul, să recâștigăm aceea ce am pierdut din timp.

Spre împlinirea unei părți din această datorință, însărcinez dar prin aceasta pe Onoratele oficii parohiale:

I. A-mi raporta până la 1^a Martie a.c.:

a) De este parohia sa constituită conform Stat[utului] org[anic], adică: De are epitropie și comitet parohial și cine sunt membrii acestor corporațiuni?

b) De are școală conf[esională] gr[eco] or[ientală], cu câte clase, câți și cari sunt învățătorii, cu ce salar, ce calificare posed?

c) Când s-a constituit de ultima dată epitropia și comitetu, și când expiră termenul legal?

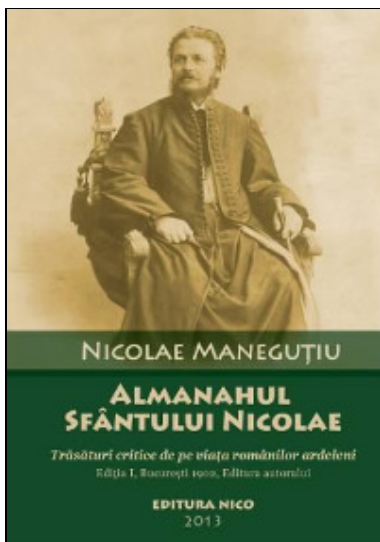
d) Ce calificare și ce venit are preotul-paroh – adm[inistratorul par[ohial]?

e) Care sunt peste tot lipsele cele mai înțietoare ale parohiei, și în special ale școlii? Nu cumva se amenință din vreo parte existența acesteia? În ce mod s-ar putea ameliora starea bisericii, școlii, venitul preotului și al învățătorului?

II. A-și pune în regulă matriculele, protocolul de esibite, arhiva și rațiociniile parohiei, așa ca la visitațiunea canonică, ce o voi întreprinde în tot tractul, spre a ne cunoaște și a-mi face o icoană fidelă despre starea lui, să mi se facă posibilă o controală exactă.

Ordinea și timpul, la care voi cerceta comunele parohiale, le voi face la timpul său cunoscute prin cerculariu separat.

Administratorul
p[roto]p[re]s[bi]teral gr[eco] or[ient]al
al tractului

M[ureș] Oșorheiu, 9 februarie 1890
N[icolae] Manegăuț
Adm[nistrator]
prot[opresbiter]al

După numire și instalare, protopopul Manegăuțiu devine în scurt timp la Târgu-Mureș, o figură interesantă, de slujitor al bisericii și cărturar, ctitor de lăcașuri de cult, cu o viață deloc liniștită, desi pare a fi avut o situație materială destul de bună, existența lui pământească fiind împovărată cu destule evenimente care l-au pus la mari încercări.

În 1899, este ales director al Despărțământului Târgu-Mureș al Astrei, unde susține rolul școlii în lupta pentru luminarea poporului și necesitatea catehizării elevilor români, recomandându-le preoților să insiste în predicile lor asupra „drepturilor bisericii noastre ortodoxe și la istoria noastră națională, la priceperea intereselor noastre vitale și la iubirea de neamul nostru” cerând eliminarea vagabondajului preoțesc (dând exemplu preotului din Suplac) și eradicarea păcatului beției.

În 1897, este delegat de Consistoriul din Sibiu, să facă o cercetare în parohia Șieul Mare, unde 80 de credincioși ortodocși români au trecut la biserica maghiară romano-catolică, din cauza unor fapte discutabile săvârșite de episcopul Floriță Ștefan și protopopul Monda (1894-1897).

Anchetând din însărcinare oficială cauzele trecerii la catolicism a românilor din satul Șieul Mare,

Manegăuțiu face un raport²⁶ în care critică pasivitatea conformistă a unor membrii din conducerea bisericii ortodoxe.

Ca și deputat la Congresul Național Bisericesc din 1897, cere întocmirea unui proiect de regulament pentru catehizarea elevilor de la școlile populare elementare, capitale, medii, civile, de industrie și comerț. De asemenea, solicită „să se elaboreze un condice sistematic al legilor noastre bisericești”²⁷.

Încă de la începutul activității sale preoțesti a fost prezent și în publicistica laică și în cea bisericească.

Înzestrat cu un puternic simț al realității, remarcându-se prin deosebite calități istorice, teologice și culturale, Nicolae Manegăuțiu a desfășurat o susținută activitate publicistică, paralel cu activitatea preoțească, semnând în decursul vieții sale numeroase studii și articole în mai toate gazetele existente atunci, în special în „Telegraful român”, în „Familia” și în „Noua Revistă Română”.

În anul 1893, publică la Sibiu, prima sa carte: *Reunirea Românilor din Transilvania și Ungaria, studiu național – istoric – religios*, de Nicolae Manegăuțiu, protopresbiter, Sibiu, tip. Arhiepiscopala, 1893. f. 8°, 208 pag.

Cartea arată dezbinarea românilor prin credință, și analizează cauzele și urmările uniției din Transilvania, amintind că se împlinesc cuvintele protopopului unit Nicoră Beianu din 1735, care se plânga episcopului unit Inochentie Micu, cu aceste cuvinte:

„Tare mă tem, că nu vom avea alt folos din unirea aceasta, care o am făcut, ci vom rămânea numai cu ura între frați și cu mustrarea cugetului”.

²⁶ Nicolae Manegăuțiu, *Reunirea Românilor din Transilvania și Ungaria, studiu național – istoric – religios* Sibiu, tip. Arhiepiscopala, 1893, p. 42.

²⁷ *Protocolul Congresului național-bisericesc ordinariu al metropoliei romanilor greco-orientali din Ungaria și Transilvania*, întrunit la Sibiu la 1/13 octombrie 1881, Edițiunea metropoliei Sibiu, 1882, p.18.

DESPRE FRANCMASONERIE

(XIV)

Nu putem vorbi de **Masonerie** fără a cita cele spuse de **COSTEL IANCU**, Suveran Mare Comandor al Supremului Mare Consiliu de grad 33, al Ritului Scoțian Antic și Acceptat din România:

„.... – În România, organizațiile masonice s-au învăluit până acum, într-un mister excesiv. Masonii de la noi se tem încă, de prejudecățile opiniei publice, îndocrinată timp de 45 de ani că **Masoneria este un fel de rețea criminală, urmărind scopuri malefice**. În realitate, principiile **masoneriei** sunt dintre cele mai nobile: Egalitate între oameni, Toleranță, Solidaritate etc. Este momentul să ieșim la **lumină** și să ne facem cunoscuți”.²⁸ Costel Iancu are dreptate când afirmă: „**În România, organizațiile masonice s-au învăluit până acum, într-un mister excesiv**”. Acest fapt reiese și dintr-un jurământ din cadrul Francmasoneriei: „**Jur înaintea arhitectului suprem al tuturor lumilor că nu voi destăinui niciodată secretele, semnele, atingerile, cuvintele, doctrinele și uzurile Frcm. și că voi păstra asupra acestora o tăcere eternă. Promit și jur lui Dumnezeu că nu voi trăda nimic nici prin condei, nici prin semne, nici prin vorbe, nici prin gesturi; că nu voi face să se scrie, să se litografieze, să se graveze, să se imprime ceva; că nu voi publica vreodată ceea ce mi s-a încredințat până în acest moment și ce mi se va mai încredința în viitor. Mă oblig și mă supun la următoarea pedeapsă dacă îmi calc cuvântul:**

„**Să mi se ardă buzele cu un fier roșu, să mi se taie mâna, să mi se smulgă limba din gură, să mi se rețeze gâtul, cadavrul meu să fie spânzurat în lojă, în timpul când se lucrează la admiterea unui nou frate, spre a servi de batjocură a infidelității mele, drept spaimă pentru alții, în urmă să fie ars iar cenușa să fie aruncată în vânt, ca să nu mai rămână nici o urmă despre amintirea trădării mele**”.

²⁸ EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, Editura Nemira, București, 2003, p.53.

Masonii cred în **RENAȘTERE** sau în **REÎNCARNARE**. Noua capitală

Washington «a purtat amprenta unei organizări arhitecturale de inspirație masonică fiind construit după **planurile masonului francez** Pierre Charles'Enfant, care venise în America înscris ca luptător pentru cauza libertății. Era unul dintre apropiații lui Washington și membru al Societății din Cincinnati. Ceremonia comemorativă în cadrul căreia s-a pus piatra de temelie a Capitolului a fost un eveniment care s-a desfășurat într-un cerc restrâns, strict masonic. Washington a jucat rolul de maestru, purtând șorțul și dalta care erau însemnele lojii din care făcea parte. Au participat membrii ai lojelor din Maryland și din Virginia, înveșmântați în conformitate cu solemnitatea momentului, în marea ținută masonică de gală. Ceremonia însăși a respectat toate canoanele unui **ritual masonic**, din care nu a lipsit **botezul cu grâu, vin și ulei**, ca **simboluri a FERTILITĂȚII și RENASTERII**. Masonii au fost invitați să creeze, să deseneze planurile și să construiască clădiri pentru universități, edificii administrative, poduri și monumente **în cinstea eroilor din război**, pe care apoi **le sfințeau dându-le binecuvântarea ritualică cu grâu, ulei și vin**.

Clădirea Capitolului și **magistrala est-vest** a noului oraș au fost orientate într-o manieră complicată, menită **să corespundă traiectoriei pe care o parcurge SOARELE** de la răsărit către apus. **Domul Capitolului** este „**simbolul semicercului cerurilor vizibile ... locul de confluență al punctelor echinocțiului și solstițiului**”. Tradiția integrării unor elemente geometrice inițiatice și a unor simboluri ezoterice continuă să prevaleze până în zilele noastre». ²⁹

Solstițiul de vară și de iarnă joacă un rol important în cadrul Masoneriei. **La aceste date au loc la masoni mese cu caracter festiv** organizate în cinstea unei (unor

²⁹ STEVEN SORA, *Conducătorii Americii și Societățile secrete. De la Cavalerii Templieri la Loja Întunecată*, Traducere: Felicia Mardale, Editura Elit, Iași, 2004, p.217-218.

persoane) sau cu prilejul unor evenimente deosebite.

«**Banchetul Ordinului are loc de două ori pe an, la solstițiile de vară și de iarnă**.

În timpul acestor **mese excepționale și obligatorii, frații atelierului** se întâlnesc în ținuta masonică, purtând **șorțul masonic** și urmând un **ritual** precis cu numeroase urări adresate Patriei, **Ordinului, Venerabilului și Atelierului**.

Mai puțin solemn decât **ținuta** normală, banchetele masonice se derulează totuși în mod ritual și au ca funcțiune strângerea legăturilor dintre frați». ³⁰

Și la **geto-daci solstițiul de vară și de iarnă** au jucat un rol important. «Direcția de 30 E-S o au cele mai multe sanctuare ale dacilor, ca și mai toate turnurile locuință, ceea ce demonstrează că **solstițiul de iarnă**, momentul când înălțimea orbitei solare începea să crească zi de zi până la solstițiul de vară, **reprezintă principala sărbătoare a calendarului dacic**». ³¹

Francmasoneria consideră că „o puternică tradiție ocultă datează încă de la populația daco-getă, cunoscută ca misterelor antice”. ³² Dar noi considerăm că **însăși Francmasoneria își are rădăcinile în această tradiție ocultă a geto-dacilor, a vrăjitorilor**.

EUGEN MERA

³⁰ EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, p.17.

³¹ DAN OLTEAN, *Religia dacilor*, Colecția Mythos, Editura Saeculum I. O., București, 2002, p.262.

³² EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, p.48.

Reflexie

Când visul merge-ncet, tiptil,
Pe perna mea din amănunte,
Adorm, sperând să-l țin
Sub pleoape câteva minute.
Întreb un chip străin
Într-o oglindă pală
De e al meu sau
Numai vrea să pară.
Și-n haosul din minte,
Răs de ape,
Suie în mine copilăria,
Scene vii și șoapte.
Mi-e mâna mai bătrână
De mângâieri de țeluri
Și fața mai ridată
De ofuri din oțeluri.
Cine ești tu, Poeto?
Cu ce drept taci, în lut?
Compuneți citadela
Din tomuri de hârtie.
Dimineața-ți râde în spini
De Imortela
Și seară îți transformă
Visul în pădăie.
Când sărăcia gâlgâie
În buzunare sterpe,
Vrei Poezie!
O lume ipocrită
E dincolo de prag.
O altă, pocăită,
Din Cer își face altar.
Eu, între ele stau ca Cerber
Printre sfinți,
Să mușc din indolență,
Să pun prostia-n cuști .

Sudul copilăriei

În Sud veneam în vacanțe,
Desenam pe ulițe de praf,
Seara citeam la opaite
Sau la lampa cu gaz,
Desenam pe asfalt.
Eram mică, peltică,
Cu genunchii juliți,
Rodeam paie
Sau fluieram printre dinți.
Făceam casă păpușii, din lut,
Cărămizi furam de pe vatră.
Deșiram fluvii de lână pe fus,
În sudălmă mă-mbrăca bună, toată.
Stricam șira de paie-
Îmi părea tobogan,
Sub căruță fără câte o oaie,
În brațe mielul îl luam.
Ștergeam cu năframa bunicii
Relieful de astrahan.
Pisici se zgâiau pe vârful ulucii,
Bunicul înhăma murgul la ham.
Aveam și un mânz, pe Steluța.
Alerga cu noi, ca nebună,

Crescând sub copite voința,
Pictam cărări către lună.
Înșiram mărgelile din dade,
Încoronam câte-o troiță.
Să mă ierte Sfântul Ilie
Că fumam ascunsă-n căpiță!
În Sud am venit ca adult.
Riduri sapă stresini privirii,
Ascult ploi, de acum, de-demult,
Curgând prin uluc amintirii.

Visare

În curtea nopții mele aleargă bidivii
Cu coamele topite în mâini de surugii.
Nechează și frământă
Universală brazdă
A câmpului de stele
Visarea o retează.
Și sub copite-n flăcări
Mușcând din infinituri,
Cu lei se iau la trântă
Crescându-mi alte timpuri.
În astrograme cercuri peste cercuri
Șerpuiesc cu măr în bot, eșecuri.
Imperativa poftă îngenunchează
frica
Și mușc din coaja tare
Să definesc ispita.

Prelungirea veșniciei

O prelungire a veșniciei e ploaia.
O auzi căzând peste acoperișuri
Știrbite de timp,
Peste pietrele amorțite în frig.
Nu mai știu ce trăiesc:
O toamnă pentru că refuză
Copacii desfrunzirea?
Tufe de zorele, încăpățănate
Să-și etaleze înflorirea,
Cu frunze negre de îngheț
Sau iarnă dezbrăcată de nămeți?
Amară-i trezirea fără tine.
În limbi de văpaie focul trosnește în sobă.
Mai ține și anul acesta?
E bine!
Lemn după lemn înghite flămândă

Vasile Mic

Odaia e umedă încă.
E stereotip dacă afirm
Că fără tine e greu?
În camera albă s-a furișat ploaia
Și oasele mă dor;
Sunt ani reumatici.
Ce vrei? Și eu sunt om!
Privesc trandafirii ce domină
plumbul,
În înfundarea bolii le mai simt
parfumul.
Sunt tineri. De anul trecut.
Întind o mână să-i simt, să-i sărut
Înalți și frumoși, cu armura de ace
Refuză hibernarea.
Ei doar cerșesc căldura să-i îmbrace.
Sunt visători, ca mine,
Si revoltați pe timp,
Prizonieri în dragoste de viață
Și veșnicia furată din Olimp.

Casa cu vrăbii

Mă joc cu buclele norilor,
Iasomia-și desfoaie parfumul,
Trandafirii îmbătați de culoare
Îmi zâmbesc printre frunze și spini,
Îmi deschid pleoapa și drumul.

În casa cu vrăbii e liniște acum,
Într-n colț îmi revăd tinerețea.
Sunt clipe îmbrăcate-n armură de vânt
și norii-s aici și aproape-i ating.
Deschide ușa să-mi pătrundă
lumina!
Să mă strecor în firul de iarbă,
s-ascult vrăbii în triluri săltând,
să-mi fie istovirea ușoară.

Și piatra din curte o simt
Ascuțită sub talpa tăcerii.
Aș vrea doar durerea iubirii să-mi
strig
și să-mi plângă chicotul verii.

DANIELA TRANDAFIR

Ioan Mărginean (n. 1954, jud. Bistrița-Năsăud), preot (în Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului, Protopopiatul Dej), absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă din Sibiu (1977);

A debutat ca poet târziu, fiind girat de Ion Mureșan (volumele *Inevitabila călătorie*, 2002, și *Monolog lângă lampă*, 2006) și de Ioan Pinteș (Pasărea din cerul gurii, 2004).

Cel mai recent volum de poeme, *Anotimpul din Patmos* (2010), a fost însoțit de cuvintele de recomandare ale lui Ion Mureșan, Nichita Danilov, Daniel Cristea-Enache, Luigi Bambulea. Printre altele, este coautor al unei monografii locale; figurează în câteva antologii cu profil cultural / literar; a coordonat, ca președinte, Clubul Cultural Euphorion, din Dej.

***

*Fiul de pe cruce
Se coboară la zece
Cărările atunci se deschid din fiecare
poartă
Vin să ia lumină și oamenii vin cu
flori
Cu pâini și cu doi pești
Pe uliți, la răspântii, nu mai sunt
vameși
Clopotul, cel pentru vii, cel pentru
morți
Îl port peste tot – și pe tine te port
În leagănul în care izbucnește mereu
primăvara
Și-n potir, în focul ce arde și se
împarte la toți
Eu mă topesc în dragostea lui Eli
Și curg pe drumul ca un sărut,
La capătul căruia văd un lac roșu.
Vor fi ape noi și pământuri noi
Și biserica, Ramon, tot acolo de
strajă
Să nu coboare lupii peste sat
Nici înnoptările să nu se
rostogolească peste case.
Știu că vor veni și patru îngeri
Chemați de la capătul lumii
Să-și rostească rugăciunea
Lângă cercurile pe care le-am
desenat în țărână,
Atunci când făceam linii drepte și
linii oblice.
Veniți de luați și inima deschideți
Și trăistuța și pâinea de lumină,
Așezați-le peste suspinul vostru
Și vinul va curge făcând drum nou
Prin hotarele lumii.*

***

*Uneori zeul moare, îl visez cu mult
înainte
Trupul negru și rotund ca un ou se
rostogolește peste mine
Să preschimbe duhul focului în fraze
scăldate de putere
Ochii îi erau lângă ape cântec
adormit în orbite
A șaptea oară vântul smulgea
fereastra
Cu un deget înfipt în cuvinte
Târziu, în vinerea aceea, la taraba
aceea
Cineva îmi zugrăvea chipul pe
caldarâmul nopții
Pustiul venea mai apoi ca un dar
adus de departe
Din verdele ultimei zodii
Era și pentru tine fiecare poem adus
de pe celălalt țărm
Unde numele tău arde
și te prinde un dor de semințe de
veac.*

***

*Fereastra ne trezea dimineața
Tot timpul între opt și nouă
Acolo am putut încetini atingerile
Și ropotul ploii și tabloul cu noi
Ce îmbătrânea pe un perete stabil.*

*Nevăzutele se faceau văzute, cerul și
pământul – ca un cort,
Mai apoi din ceaiul febril
Știrile se mutau în urechile mele
Cineva mă chema din bucătărie
Deși nu se vedea.
Aș fi putut să sar din pat
Ca dintr-o casă bântuită
Între cuțit și unt nu există milă
Și nu știam de ce de la cealaltă
fereastră
Un soare se desena ca un fel de
umbră.*

***

Hai să-ți spun Amelie

*Apa ca focul lumina cerul
Mângâind subțiri rădăcini
Ca niște flori
Căzute din vitraliul destrămat
Cristelnița, o lagună cu milioane de
ochi*

*Dintr-al meu se lumina de zi,
Fotograful desena catrene
Pe chipul tău,
Mir de nard, cedrii din Liban.*

*M-am întors cu fața spre mine
Bunicii învie în copii
Și palmele tremurau
Și cărțile își multiplicau conținutul*

*Verile calde sau toamnele mele
Colorau cutiile de medicamente
De trei ori prunciți-am adus
Să se joace cu tine*

*Ți-am scris numele pe sufletul meu
Ca pe hârtia purpurie
Am lăsat piciorul în pământ
Trupul cuptor încins
Mușcând degetele zăpezii
Și sânul Femeii, care cocea întâia
pâine*

***

*Dincolo de toate, fiul meu
Mă prind în mâna ta tremurândă
Singuratic e drumul râu sălbatic
Dorința mea a înghițit oceanul
Nu te va răni ochiul plin de mirare
Când naufragiezi
Cuvinte abia rostite pe pânza
corăbiilor
Se adună ca buzele într-un sărut*

*Dincolo de toate, fiul meu
Trupul mi se-nvârte-n văzduh
Zmeu în nopți înstelate
E atâta depărtare
Pot să înghit cerul tot să ascult
plânsul tău
Pierdut într-o jucărie stricată.*

*Dincolo de toate, fiul meu
Călătoria mea a înflorit ca într-un
poem emigrant.*

IOAN MĂRGINEAN

(Din volumul *PATHETICA* (în curs
de apariție))

Ocean întors

Mirajul Asiei Minor

Am primit cu oarecare dezamăgire anularea unei excursii în Vestul Europei și oferta agenției în schimb a unui itinerar în Turcia. Trec peste resentimentele istorice cauzate de hărțuierile Imperiului Otoman în câteva secole de Ev Mediu și mă opresc la cea mai recentă pretenție a fostului vecin imperial de a ridica o moschee uriașă în chiar inima capitalei noastre. Știu că îndată după căderea dictaturii comuniste românii au dat buzna la turci ca să cumpere tot ce se putea cumpăra de la Istanbul și să vândă acolo tot ce se putea vinde din rămășițele unei economii puse pe butuci de democrația „originală”. N-am fost niciodată animată de asemenea intenții speculante de „bișniță”, forma primitivă a spiritului capitalist la noi. M-am lăsat covinsă de oferta agenției și iată-mă inclusă într-o excursie de nouă zile pe meleagurile vecinilor noștri puternici.

Traversând Bulgaria pe la Velikovo Tarnovo, am ajuns la Istanbul noaptea. Bulgaria mi-a lăsat o impresie dezolantă: șosele mult mai degradate decât cele românești, atât de hulite, sate parțial abandonate, cu multe case în roșu, neterminate, cu o fațadă cel puțin stranie, pe care era dispus un geam îngust doar în partea stângă, ceea ce nu mai văzusem nicăieri. Dar, mi-am zis, acesta este specificul local. Mă intriga plasarea ferestrei pe fațada de la stradă atât de asimetric. Și ciclopii aveau un ochi, dar așezat în mijlocul frunții, nu pe o latură a ei. Cât privesc multe case neterminate, mi s-a explicat că, lăsându-le în această fază, proprietarii nu plătesc taxe imobiliare. Intrarea în Istanbul a fost cu atât mai contrastantă cu cât venea după hectare de teren arabil pârjolit, dar trebuie să menționez, lucrat, localități cenușii, oameni zburătăciți, ici, colo, aparența unei totale lipse de dinamism socio-economic, ceea ce îndată ce treci granița turcă se schimbă total, de parcă ai fi pe altă planetă. Mi-am zis, ce diferență pot face granițele unorii!

Panorama Istanbulului noaptea ne-a tăiat răsuflarea. Pe kilometri întregi se înalță blocuri uriașe a la Manhattan, mai bine zis, a la Dubai, Abu Dhabi, iluminate feeric, cu jocuri amețitoare de forme geometrice multicolore, fascinante, feerice. Mi-am zis pe dată că națiunile orientale s-au luat la întrecere care să construiască mai cutezător, mai sincronizat cu noua frumusețe arhitectonică a secolului 21. Am văzut

numeroase documentare cu Shanghai sau Shenzhen, orașe impunătoare în China, ieșite peste noapte din mâinile uluitor de harnice ale constructorilor chinezi, dar nici Istanbulul nu vrea să se lase mai prejos. Maria, o foarte erudită ghidă, originară din Piatra Neamț, căsătorită cu un turc și stabilită în Antalya, ne-a mărturisit că frenezia constructivă în domeniul edilitar face ca această industrie să se situeze pe locul al patrulea în ansamblul economiei turcești. O dovedesc sutele de kilometri de autostrăzi, numeroasele tunele și viaducte, edificiile care străpung cerul. Am rămas cu gura căscată la vederea Istanbulului în nocturnă, amintindu-mi cât de cufundați în beznă eram noi în vremea dictaturii, cel puțin în „deceniul de aur”. Nu știu cum o fi arătat mărețul oraș turcesc pe atunci, dar aparențele de acum pledează pentru un standard foarte înalt de urbanizare.

A doua zi, făcând un scurt tur al orașului doar pentru a ne familiariza cu zona europeană și zona lui asiatică, am reflectat la unicitatea Istanbulului, așezat pe două continente, înconjurat de apă cât cuprinde, aflat la confluența dintre Orient și Occident. Să menționez că înainte de a ajunge la bulgari, am zăbovit puțin în București. Imaginea capitalei noastre a pălit cu totul în fața orașului de pe Bosfor. De la hititi până la otomani numeroase civilizații s-au perindat în perimetrul Turciei de astăzi, lăsând vestigii arheologice și istorice, care fac din această țară o țintă majoră a turismului internațional. În jurul anului 1200 î.e.n., vestul coastei anatoliene a fost locuit de greci, care au fondat coloniile Milet, Ephesus, Smyrna, Byzantium. În antichitatea greacă, Istanbulul a purtat numele de Byzantium. În secolul al cincilea î.e.n., Anatolia era o zonă importantă a primului imperiu persan. După înfrângerea lui Darius III de către Alexandru cel Mare în 323 î.e.n., regiunea a trecut sub controlul acestuia. După moartea lui Alexandru cel Mare, Anatolia, ca parte a imperiului seleucid, a fost implicată într-un război dezastruos cu Roma, devenind parte a republicii romane. Procesul helenizării început sub Alexandru cel Mare se va intensifica în timpul stăpânirii romane. Constantin cel Mare (a domnit între 306-337 e.n.) a mutat în 330 capitala imperiului de la Roma la Byzantium, veche așezare grecească și a numit-o Constantinopol, după numele său. Constantinopolul va deveni capitala Imperiului Bizantin (330-1453), care conținea cea mai mare parte a Turciei de a Turcii au migrat spre vest din Turkestan și Mongolia de astăzi. Data expansiunii

inițiale nu este cunoscută. Principala migrație s-a produs în evul mediu, când s-au răspândit de-a lungul Asiei, în Europa și Orientul Mijlociu. În 1453, au cucerit complet Imperiul Bizantin, capturând Constantinopolul în timpul domniei lui Mehmed II. Expansiunea și dominația otomană ajung în punctul culminant în timpul lui Suleiman Magnificul. Apoi, după înfrângerea Imperiului Otoman în Primul Război Mondial, vom asista la dezmembrarea lui ca și a tuturor celorlalte imperii contemporane lui. Apariția în destinul Turciei înfrânte a lui Mustafa Kemal Atatürk a fost providențială. În loc să se cufunde în depresia înfrângerii și a destrămării imperiale, Turcia sub Atatürk și-a descoperit vocația modernității. Personalitate remarcabilă i-a condus pe turci pe calea reformelor radicale de ieșire din tradiționalismul izolaționist spre o organizare republicană într-o societate seculară. În 1923 e recunoscută internațional Republica Turcă prin Tratatul de la Lausanne. Atatürk a asigurat Turciei un rol în lumea contemporană de putere regională, de care se ține seama în rezolvarea celor mai importante probleme în Orientul Mijlociu. Poziția Turciei la marginea continentelor îi conferă misiunea de moderator între Orient și Occident. Mausoleul copleșitor al lui Atatürk de la Ankara exprimă reverența deosebită pe care poporul turc o are față de eroul său. Vizitându-l, am reflectat la neglijența administrației românești înainte și după 1989 față de monumentele noastre istorice și culturale. Monumente și case memoriale lăsate în paragină găsești la tot pasul în România pentru că ne-a caracterizat și încă ne caracterizează o iresponsabilă nepăsare față de valorile trecutului, față de dovezile istorice ale vieții noastre pe teritoriul despre care spunem că îl locuim neîntrerupt de două mii de ani și mai bine. De aceea nu o dată ne căutăm argumentele la istoricii vecinilor sau în cine știe ce descoperiri ale cercetătorilor străini. →

SILVIA URDEA

Istoria milenară care s-a jucat pe teritoriul ocupat astăzi de Turcia se poate descifra în bogăția de vestigii arheologice și edificii impunătoare. Nu poți să nu observi de la prima vedere zidul lui Teodosiu II (401-450 e.n.), fortificație care a apărut Constantinopolul timp de opt sute de ani. Și împăratul Constantin I (280-337 e.n.) a contribuit la ridicarea de fortificații de apărare, dar zidul se leagă de numele lui Teodosiu II, care s-a dedicat ridicării zidului de apărare după căderea Romei în mâinile goților în 410 e.n. Fortificațiile lui Teodosiu se întind de la țărmul Mării de Marmara până la Cornul de Aur, în întregime terminate în 439 e.n. Aceste fortificații sunt considerate cele mai viguroase din istoria antică și medievală. Este cu adevărat monumentală această construcție bine conservată și bine întreținută astăzi.

Colindând pe jos Istanbulul te izbești de atâtea monumente faimoase în toată lumea, precum Agia Sofia, Moscheea Alabastră, Palatul Topkapı, Coloana lui Constantin și altele, iar o croazieră pe Bosfor te încântă prin podurile peste Bosfor, palatul Dolmabahçe, Moscheea lui Suleyman Magnificul ș.a. Vile cu cele mai inspirate siluete situate pe colinele care înconjoară Bosforul completează imaginea unei foste capitale imperiale opulente și adusă la zi în domeniul arhitectonic.

Grație istoriei sale, frumuseții arhitectonice și așezării pitorești pe șapte coline în jurul Bosforului și al Mării Marmara, Istanbulul a atras vizita multor personalități europene și americane. Pierre Loti (1850-1923) autor francez și ofițer de marină s-a îndrăgostit de oraș după prima sa vizită în 1876, când a decis să se stabilească în districtul Pera, unde erau concentrați europenii, ci în cel mai sacru perimetru, în Eyup, interzis creștinilor. De pe dealul care-i poartă numele P. Loti a contemplat panorama splendidă a Cornului de Aur cu domurile, minaretele și moscheile sale. Îndrăgostit de o turcoaică i-a dedicat o năvală care-i poartă numele *Aziyade*.

Agatha Christie (1890-1976), autoarea britanică de proză cu suspans și romane detectivă a conceput la Istanbul faimoasa năvală *Crima din Orient Express*, pe care a scris-o în camera 411 la luxosul hotel Pera Palace, unde trăgeau celebritățile care călătoreau de la Paris la Istanbul cu trenul Orient Express.

Prozatoarea a ales întotdeauna camera 411, care de atunci îi poartă

numele. La același hotel au mai tras Atatürk, regina Elisabeta a II-a, Greta Garbo, Alfred Hitchcock, Ernest Hemingway.

Mihail Sadoveanu a călătorit în 1929 la Istanbul împreună cu Ionel Teodoreanu și soția acestuia, Ștefana Velisar-Teodoreanu pentru a se documenta în vederea redactării romanului său *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă*, publicat în același an la editura "Națională" S. Ciornei. Scriitorul dorea să viziteze locurile legate de istoria Moldovei pentru ca descrierile sale să fie cât mai veridice.

Oricât de atrăgător ar fi Istanbulul, pentru noi românii va avea întotdeauna o rezonanță tragică, deși ne despart veacuri de decapitarea voevodului Constantin Brâncoveanu împreună cu cei patru fii ai săi și cu ginerele său Enache. A fost numită cea mai cumplită execuție din istorie.

Ea s-a petrecut la 15 august 1714 când voevodul împlinise 60 de ani. După torturile groaznice îndurate la Edicule, închisoarea celor șapte turnuri, în dimineața fatalii zile domnitorul cu fiii săi și ginerele său au fost aduși în cămăși în piața situată peste drum de Galata. Sultanul Ahmed al III-lea i-a invitat să asiste la execuție pe ambasadorii din Veneția, Franța, Anglia, Imperiul Habsburgic și Rusia, adică pe reprezentanții marilor puteri europene.

După refuzul de a trece la mahomedanism Brâncovenii au fost decapitați, iar capetele lor înfipite în sulțe au fost plimbate pe străzi. Trupurile le-au fost azvârlite în apele Bosforului, de unde cu ajutorul Patriarhiei Constantinopolului la intervenția Doamnei Maria, soția marelui voevod, au fost pescuite. În 1720 osemintele lui Constantin Brâncoveanu au fost aduse în țară. Oricărui român îi stăruie în minte năpraznica întâmplare, expresie a tiraniei absolute a acelor vremuri, exercitată de imperii asupra țărilor mici. Câți galbeni nu a plătit Constanștin

Vasile Mic

Brâncoveanu turcilor ca să cumpere pacea și liniștea celor 26 de ani de domnie, tot atâția ani de prosperitate și înflorire culturală pentru Țara Românească. La temelia bogăției din Istanbulul de astăzi stă și sudoarea românească, după cum aurul din muzeele Vienei a fost jefuit pe nedrept din Apusenii noștri, pe când românii erau o națiune tolerată. Martirii Brâncoveni au fost canonizați de către Biserica Ortodoxă Română și de întreaga Ortodoxie, care i-a înscris în calendarul sărbătorilor religioase pe 16 august, când comemorăm pe Sfinții Mucenici Brâncoveni.

La distanță de trei secole după Brâncoveanu, asasinarea jurnalistului Jamal Khashoggi la consulatul saudit din Istanbul pe data de 2 octombrie 2018 ne dă aceiași fiori de groază și ne obligă să ne întrebăm cum de este posibil să se mai petreacă fapte de o asemenea barbarie în epoca celei mai avansate științe și tehnologii. De unde deducem că tehnologia și știința nu-i fac pe oameni mai oameni, mai buni. Suntem obligați să constatăm că natura absolutistă a puterii nu s-a schimbat în esența ei și că marile state sunt tot atât de neputincioase ca reacție în fața răului absolut. Puterea exercitată fără limite a rămas tot atât de terifiantă. Despoții nu au morală. Khashoggi a fost jurnalist la *Washington Post*, editor și manager la canalul de TV *Al Arab-News*.

El a îmbrățișat o poziție dizidentă față de abuzurile monarhiei saudite. Asasinarea lui ridică problema libertății jurnalistului redus la tăcere și chiar ucis pentru opiniile sale discordante cu ale puterii. Nu alta este atitudinea față de Julien Assange. Totalitarismul își face tot mai mult loc chiar și în democrațiile vestice. Jamal s-a deplasat la Istanbul la consulatul saudit pentru obținerea unor documente necesare căsătoriei. Viitoarea soție îl aștepta afară. Jamal a intrat, dar n-a mai ieșit niciodată din consulat.

Agenți ai guvernului saudit l-au sugrumat și apoi i-au dezmembrat corpul în cel mai bestial mod posibil. Oficialii turci au dat publicității un document audio din care rezultă că asasinarea a fost ordonată de Prințul Mohammed bin Salman, șeful guvernului saudit. CIA a ajuns la aceeași concluzie. Au urmat minciuni din partea oficialilor saudiți, cum se întâmplă de obicei, apoi s-au făcut arestări și condamnări ca să se mușamalizeze totul. Principalul vinovat rămâne neatins.

Păcat că frumusețea Istanbulului este tulburată de asemenea orori.

Efigii

Emil Cioran

„Cioran e o inteligență pură... Ceea ce e ciudat la Cioran nu e neliniștea de a fi om, ci neliniștea de a fi român.”, zice Petre Țuțea și poate că ceea ce spune referitor la Emil Cioran ar putea fi notă determinantă a „echipei” Noica, Eliade, Țuțea Vulcănescu și, sigur, Cioran, pentru care observația filozofică se definește printr-o călătorie intelectuală profund analitică în care valorile umanității trebuie să întâlnească specificul românesc.

Dar... o epocă istorică bulversată de schimbări radicale implică mutații valorice derutante, individualitatea culturii conturează șansa sau neșansa confruntării cu realul subliniind ori estompând valoric... după cum știm.

O lucidă cantare a ceea ce se întâmplă cu un război mondial în care se prăbușesc imperii și se retrasează frontiere, cu revoluții social-politice marcate de violențe și distrugerii, dar mai ales cu acel apogeu al morții din cel de al doilea război mondial devine o evadare intelectuală cu sau fără greșeli de interpretare, dar sigur datoare realului.

Dintre toți cei a căror gândire a pendulat între exaltarea ideilor, a studiului, a pasiunii de a descoperi ori exprima adevărul și confuziile ideologice, fie de dreapta fie de stânga, Emil Cioran dezvăluie o inteligență a cărei dominantă afectivă îi propune la numai 23 de ani jocul periculos de tentant al balansului viață-moarte; scrie în 1934 „*Pe culmile disperării*” (pentru care primește Premiul Comisiei pentru scriitorii tineri needitați și Premiul Tinerilor Scriitori Români.) în care enunță decisiv: „*Nu merită să te deranjezi să te omori, de vreme ce te omori întotdeauna prea târziu.*”

Formație firească?

Emil Cioran se naște la 8 aprilie, 1911 la Rășinari - satul acela din vecinătatea Sibiului din care s-a ivit și Octavian Goga, poetul „*pătimirii noastre*” tot în aprilie (1-1881) și tot fiu de preot - a studiat filozofia și literele la București, merge cu o bursă de studii în Germa-

nia și ajunge la Paris (1937) cu o bursă acordată de statul francez pentru doctorat.

Colaborările la revistele de cultură: *Gândirea*, *Revista de filozofie* și *Convorbiri literare* atrag atenția asupra originalității interpretative a unor noțiuni filozofice fundamentale:

Timpul, prezența și prezumpția lui în raport cu omul, de aci constanta destinului pe care îl surprinde în ipostazele originare: „*Echilibrul omului în lume este dependent de modalitatea de viață a timpului*”, spune Cioran, ceea ce înseamnă *așezarea* aceea personală în perimetrul unei atitudini în care acceptarea temporalității poate fi imediată ori *îndrăzneala* traducerii lui în termenii permanenței.

Spațiul, reprezentare exterioară, dar cu precădere, element al „*mobilității interioare*” specifice capacității umane de elaborare a unei forme de reinterpretare.

De aci, *călătoriile filozofice* ale lui Cioran se întâmplă într-un univers determinat de pendulări între „*culmile disperării*” (cum singur le definește) și acceptări - *resemnări* - ar fi parcă mai corect.

Ceea ce mi-a plăcut în scrierile lui Cioran este insistența cu care *judică* existența umană, *sentințele* lui, chiar dacă sunt în defavoarea subiectului, demonstrează o profundă înțelegere a ceea ce numim *umanitate*, fie că se oprește asupra istoriei, înfrând mai mereu în teritoriile discutabile ale mitului. „*formă de istorie pentru acei care simt trecutul ca actual*” ori a simbolurilor, „*realizarea în concret a universului*”, fie că se zbate în apele misterioase și deci neclare ale vieții interioare pe care pe drept cuvânt o consideră mult mai complexă și mult mai incitantă decât realitatea imediată.

Există în scrierile lui Cioran o idee dominantă, obsesivă chiar: raportul **Om-Destin**, pe acesta din urmă considerându-l „*expresie a sâmburelui substanțial al ființei*”. Astfel; fiecare individ reprezintă „*un destin nu atât în măsura în care participi(ă) la esența universală, cât în măsura în care tinzi(de) să realizezi(e)o esență proprie*”, fără ca „*prin aceasta rădăcinile metafizice ale destinului...*” să fie deteriorate ori distruse.

Astfel; destinul românului, definirea structurală a acestuia, fie ca neam fie ca individ, e inevitabilă.

Sigur, nu întotdeauna ne place ce spune, dar dacă avem curajul privirii în oglindă, putem accepta că are dreptate, că ne definește lucid, fără răutăți gratuite, doar cu durerea constatărilor dezolante.

Zice Cioran, autoanalitic:

„*Sunt eu ? Nu sunt eu ? Rămân perplex în fața anilor, a evenimentelor și a atâtor cuvinte cu sens și fără sens.*”

Cum să nu fiu contaminat de un inepuizabil orgoliu, de credința în sine și de victoria asupra fricii de ridicol ?

Adevărul este că credeam în mine, că-mi arogasem o soartă și că tensiunea interioară era întrefînută de un vârtej în același timp rafinat și sălbatic.

Secretul meu este simplu : *n-aveam simțul măsurii. În fond această-i cheia oricărei vitalități.*”

Acest „*cuvânt înainte*” al volumului „*Singurătate și destin*” (apărut la Humanitas în 1991) deschide porțile dialogului, ale pătrunderii în atât de chestionabilul univers cioranian; filozoful se dezvăluie fără menajamente și ne ghidează către o lume care, fără să știm, ne este familiară și tot fără să știm ne surprinde prin superioritatea gândirii.

Om extrem de frământat acest Emil Cioran, pe care francezii și-l revedică (scrie din 1948 numai în franceză) dar despre care noi (și ei) știm că e român.

MARIA CECILIA NICU

NU LĂSĂM

În crezul nostru ferm dar visător
Că n-om fi-ndată secerăți de timp
Trăim într-un extaz tulburător
Ca zeii în magnificul Olimp.

Nu știm ce-i teama ori o nimicim,
Deschidem porți către necunoscut,
Străbatem zări pe care le dorim
Uitând căderi și tot ce ne-a durut.

Vrem să pricepem tot ce-i
nepătruns;
Tainele din suflet și cuvinte,
Să prindem ucigașul gând ascuns,
Ce-mpânzește lumea cu morminte.

Și vegheați de idealuri pure,
Într-o clipă magică, senină,
Nu lăsăm mirajul să ne fure
Inundarea vieții cu lumină.

NOROCUL ȘI ZÂNELE

De când e lumea lume,
Cu zisa și cu datul,
Ne străduim frenetic
Să dăruim visatul

Din ghemul de iubire
Alegem trăinicia,
Și-i scoborâm luceferi
Să-nfrunte veșnicia

Și dincolo de astăzi
Putea-va fi și mâine
De va voi sorocul
Cel hărăzit de zâne.

SALAHOR SISIFIC

Așa de mult aș vrea să fiu
- acum și tot mereu -
Craiul care stăpânește
neliniștile omenești
precum zăpezile
- Împărătesele Everestului -
îi stăpânesc înălțimile,

doar că orgolioase și crude
ele prefac misterioasele
păduri de crește
în catedrale mortuare
și văzduhul înghețat
în tărâmul clopotelor mute,

eu biet salahor sisific
aș prefăce mereu și mereu
toate neliniștile omenești
în foste și senine zile
cuiburi de vise împlinite.

DEMONUL

În sufletul ei pur
ca lacrima de copil
visurile se aprindeau
strălucind ca aștele
de pe infinitul ceresc
și fiecare gând era
un luceafăr al dimineții
însă subit din tenebre
s-a ivit un demon
cu înfățișare și
inocență de înger
dar mincinos și tempest
iar universul ei fabulos
deveni un infern.

IULIU IONAȘ

AM ÎNVĂȚAT CE E RĂBDAREA ACOPERITĂ CU CIFRE

Azi noapte în prag a ruginit o întrebare. Surâsul meu e uitat încă de la naștere.
Am crescut fără nume pământesc. Răsplata e arsa până la os,
mâna stângă pictează povești din pielea altei vieți mult prea obosite,
ca un palton subțire singurătatea îmi încălzește genunchii,
doar pantofii purtați de mine îmi înțeleg cuvintele-mi încurcate. Am învățat ce e răbdarea acoperită cu cifre,
acum arde până la scrum.
Febra și-a pus vestmintele la uscat, doar degetele știu să dea foc gândurilor într-un cub de pământ.

PLOUĂ CU TIMP PROASPĂT

Prin toate colțurile se ascunde albul în negru,
culoarea acoperă ca o răsplată tristețea și nu-și amintește de tălpile tale.
Întrebări ce-au adormit în miros de ploaie destramă dimineți.
Plouă cu timp proaspăt peste clipe, peste pereții ce ascund pete nebăgate-n seamă.
Doar fotografiile ce respiră mă pot ridica.

NU AI CE CĂUTA AICI!

La ora 5 Picasso se hrănește cu îndoieli, așteptarea e de lemn.

De când mi-au asfințit fricile târziul a plecat pe șine.
E cald în fiecare șoaptă a ta, liniștea picură din surâsul blând,
gleznele neîmblânzite refuză să învelescă uitarea. Azi am primit foarfece pentru aripi, inventez uitări simple ca să pot rupe o bucată din trup.
Îmi vine să strig
- nu ai ce căuta aici când nimeni nu ți-a mângâiat sufletul,
când fotografii respiră doar a mirare.

PESTE TRUPUL DESENAT PE ASFALT

Un copac respiră cuvinte de dragoste.
Dimineața e o taină cusută pe mijloc
peste trupul desenat pe asfalt câini înfometați pășesc în căutarea ta.
Urme desprinse din pietre trosnesc pe la colțuri,
strivind o simplă alunecare în pasul meu.

UN APUS SE PLIMBĂ PRIN ORAȘUL MEU TRIST

Fluviul poartă sânge de păpădie,
în preajma poeziilor nu-i loc de odihnă
în fiecare oră tăcerile caută întunericul în lemnul adormit din sertare.
Așteptarea respiră și nu poate minți.
Un apus se plimbă prin orașul meu trist,
mâinile scriu pentru îngerii ce mătură întristarea.
Rochia de bal rămasă în fotografii mi-o voi pune,
astfel voi începe cu un surâs.

MARILENA APOSTU

RADU PETRU ȘERBAN

UN DIPLOMAT TALENTAT

sau NASC ȘI ÎN APUSENI, LA CERGHID, OAMENI.

(III)

**Sfântul Vladimir Ghika pe
meleaguri nipone**

Diplomatul român a fost conștient de chemarea lui Iorga că: „Fără steag de cultură un popor e o gloată nu o oaste”. A pregătit cu multă minuțiozitate și tact o conferință despre prezența în Japonia a fericitului părinte Vladimир Ghika, românul intrat ca Sfânt în lumina altarelor Bisericii Universale în 1913, misionarul care a vizitat arhipieleagul nipon de două ori: în 1933 și 1936. Aflăm de la Radu Șerban că și la 80 de ani de când marele, modestul ierarh pelerin a pășit pe teren nipon se mai resimte în Japonia umbra Sfântului român, se mai știe despre prezența sa în diferite localități și despre întâlnirile avute, existând documente în această direcție la Tokyo, la București și în întreaga lume. Ambasadorii români din Italia, din Turcia – unde s-a născut Vladimир Ghika – din Franța, unde a fost extrem de productiv, nu îmi amintesc să fi făcut ceva pentru cinstirea sa, cu toate că avem acolo chiar centre de cultură. E bine că a găsit de cuviință să îl cinstească diplomatul român în Țara Soarelui Răsare, unde încă mai circulă legenda că, urmare a binecuvântării sale, Împăratul Hirohito ar fi avut un fiu, acesta născându-se exact la nouă luni după primirea Mons. Ghika, trimis al Papei de la Roma la Tokyo /p. 227/. Se știe că în România, încă din 1913 Prințesa Maria a constatat ca infirmieră în spitalele de luptă de pe frontul balcanic că Monsieniorul Ghika „era prin firea sa un sfânt”.

Nu i-a scăpat diplomatului român niciun document japonez cu privire la prezența pelerinului român în Japonia, faptul că mesagerul pontifical a vizitat leprozeria de la Koyama, orașele Nagasaki și Fukuoka, muntele Fuji și stațiunea Nikko. Aici, „a binecuvântat terenul cumpărat de Gheorghe Stoicescu, însărcinatul cu afaceri român, unde se va construi apoi „Casa Românească”, cu amenajări menite să prezinte vizitatorilor cultura noastră”. /p. 241/; iar la Tokyo Monsieniorul a vizitat mai multe temple și, în mod

firesc, s-a reîntâlnit cu prietenul lui, japonezul S. Yamamoto, cu alte personalități nipone și cu ambasadori ai unor țări europene. Se menționează că rugăciunile în limba japoneză ale Monsieniorului Ghika, cel care se trăgea din os domnesc și dintr-un diplomat de mare clasă, Sfânt de acum, se păstrează la București.

Un gest de marcă a prezenței în spațiul nipon a făcut ambasadorul român și față de ieromonahul Anatolie Tihai, din Chișinău, cel care a sosit în Japonia în 1872, împreună cu muzicologul Dimitrie Livovschi, ale cărui lucrări muzicale pot fi întâlnite în interpretări la slujbele ortodoxe din arhipelag și despre care aflăm tot felul de mărturii, ei stabilindu-se aici.

Sunt acestea doar câteva momente legate de reprezentarea cu demnitate al țării, a culturii și spiritualității ei de diplomatul poet, Radu Șerban. Despre înfăptuirile în plan economic, aflăm destul de puțin. N-a avut ambasadorul român un dialog ușor cu autoritățile românești pentru a conveni o seamă de contacte politice și economice în plan bilateral.

Alte interese plasau undițe în Marea Japoniei, de care ambasadorul se folosea și el pentru a populariza România. Sunt alții, care nicio asemenea prezență nu fructifică. Îmbucurător că întotdeauna a avut un dialog mai ușor și mai accesibil, așa spune chiar cordial, pentru ceea ce s-a realizat în plan cultural, spre binele culturii românești și japoneze.

Autorul exprimă o mare amărăciune cu privire la neîmplinirile mandatului său, ca urmare a neînțelegerii din partea celor chemați să acționeze în direcția respectivă.

În această mini-enciclopedie nipono-română, posteritatea va găsi modul de manifestare inadecvat al autorităților românești la realitățile

contemporane. Cu siguranță, la deschiderea arhivelor peste trei decenii, istoricii vor afla lucruri și mai interesante cu privire la comportamentul vremelnice de azi, care ne umple de rușine ca nație cu ignoranța și slaba lor pregătire în a conduce diferite sectoare, unele vitale. Pentru că istoria nu le va ierta păcatele, iar poza lor gravă de azi la care veghează cu grijă va fi ștersă pe veci. Se vor cruci urmașii când din perspectivă istorică vor constata, citind rapoartele, depeșele și propunerile sale, ce suspuși indolenți și incapabili am avut în diferite instituții, la vârf. Cu siguranță, analiștii viitorului vor fi uimiți de improvizația și nepotismul dâmbovițean perpetuu, de dezinteresul, lipsa de pregătire a multora dintre ei, cât și a unui profesionalism elementar.

Ambasador – Rara Avis

În același timp, vor fi fericiți cei care vor constata că în această mare cenșie a inculturii și dezinteresului actual a existat și câte o *Rara avis* – precum autorul cărții la care ne referim.

Cum relevam mai sus, România a avut o mare șansă că solul poporului român pe meleaguri nipone, în cea de-a doua decadă a mileniului al III-lea n-a precupețit niciun efort de a cunoaște și a practica genul caracteristic pentru această cultură – haikai-ul – autodisciplinându-se în *disciplinarea cuvintelor*. Nepotul primului Episcop român în America, urmașul venerabilului Policarp Morușca, s-a dovedit a fi un caracter dărz și hotărât în momentul în care a decis și a purces să excaladeze Muntele Sfânt Fuji. Și, nici în acel loc – sau mai ales acolo – fiind mai aproape de cer, nu își uită străbunul, reamintindu-l cu sentimente de „evlavie și smerenie” pe sacerdotul nepereche, căruia i-a închinat o amplă monografie. Am spune: cadrul era propice, momentul insolit. Fără să ne spună măcar, dacă vreun român a mai încercat un asemenea gest. Am putea bănui că nu, dacă enumerate sunt doar excaladările unui englez, la 1868, iar în anul următor, a soției ambasadorului britanic.

Înainte de a ajunge pe piscul muntelui atât de cântat de marii artiști japonezi și ai lumii, Radu Șerban, a compus haiku-ul:→

NICOLAE MAREȘ

Munte neurcat,
Amvon de aer sacru:
Desăvârșirea.

Ce a simțit „în vârful cerului” descrie sobru autorul, ca pentru istorie: *Cerul își amalgama culorile la răsărit, pe măsură ce strălucirile urcau, tot mai intense, desenând pe cerul alibicios drapelul Japoniei: un cerc de foc pe fundalul albi. Cu ochii la cei doi lei din fața sanctuarului, vedem o imagine dihotomică: viață și moarte, lumină și întuneric, ascensiune și cădere, sănătate și boală, închis-deschis, sus și jos!* Aceasta rămâne drept singura descriere veridică a lumii făcută pe vârful Muntelui Sfânt Fuji de un ambasador român. Din modestia proverbială, Radu Șerban nu ne-o spune, dar gestul lui a trezit cu siguranță o mare simpatie și admirație la cancelaria Împăratului, a primului ministru și mai tuturor demnitarilor japonezi. Am spune o empatie sui-generis. La fel și cele peste 2000 de haikuri scrise de diplomatul român. Nu mă feresc a spune, ca fost diplomat, că Radu Șerban de la Cerghid a mișcat toate resorturile de sensibilitate din arhipelag, personalități marcante din sfera guvernamentală, politică, diplomatică, economică, invitându-l la acțiuni de anvergură, făcându-i vizite protocolare sau de lucru la misiune, participând la manifestări prestigioase organizate la ambasadă sau cu prilejul prezențelor în arhipelag a celor mai reprezentativi soli ai culturii românești din domeniul teatrului, muzicii, artelor plastice și decorative /o expoziție de sticlărie românească tip Galle/ cât și impresionante intervenții ale sale pe teme economice, culturale de prezentare a țării în numeroase localități. Cu nimic nu exagerez, cred, dacă spun că Radu Șerban s-a întâlnit cu un număr similar de primari și prefecți japonezi cât toți predecesorii săi la un loc, de talia unui mitran sau dijmărescu. Se simte că greutatea insurmontabilă pe care a întâlnit-o în realizarea unui mandat ambițios și rodnic s-a datorat numai și numai șefilor unor autorități dâmbovițene conduse de indivizi de teapa ministrului Ioan Rus sau Sorin Oprescu, ca să enumăr doar doi mai cunoscuți dintr-un lung pomelnic, din zecile care poartă vina că proiectul vieții sale, Linia de metro București – Otopeni, cu un credit preferențial japonez, nu s-a realizat.

Un dineu de rară ținută oferit de Împărat

În încheiere, prezint descrierea sobră a primirii pe care i-a făcut-o ambasadorului român și soției sale Împăratul și Împărăteasa Japoniei, la 29 octombrie 2015, în cadrul unui dineu care a durat trei ore și în care: „Dincolo de experiența personală, elevata ambianță, conversațiile, perfectul protocol, ținuta de mare ceremonie, bucatele alese, farfuriile cu emblema aurie etc., etc. și, mai ales, căldura sufletească și afabila considerație pentru oaspeți, s-a conturat unicitatea momentului. Chiar și sticlele de vin purtau pe etichetă aceeași emblemă imperială, deși conținutul era franțuzesc, de cea mai înaltă calitate. De fapt, întregul meniu s-a dovedit a fi franțuzesc. Așezat la masă în fața Majestății Sale Împăratul și în stânga Împărătesei, am trăit privilegiul de a dialoga și a asculta aprecierile la adresa României, vizitată de cei doi în 1979, dar și memoriile din viața personală și din tradițiile nipone. Imposibil să nu simt smerenia și modestia cuplului imperial, manierele elegante, conduita caldă și comportamentul politicos, ca de fiecare dată când i-am întâlnit. M-a impresionat considerația pe care ne-au acordat-o, de-a lungul celor circa trei ore cât a durat întregul prânz. Se impune o notă aparte pentru muzica în surdină, în ton cu atmosfera, de înaltă ținută. La ieșire, Împăratul ne-a prezentat o mică orchestră, vreo zece interpreți, când s-a deschis o cortină, înțelegând astfel că sonorul fusese *live*.” /p.294/. Autorul conchide cu o zicală niponă: „precum supușii așa și regele”.

Este punctul în care îl contrazic pe autor. Nu pretutindeni, nu și la București. Mai mult ca sigur, aici, citit fiind raportul său, în mintea unui decident cu siguranță s-a pus o pată: - Ce caută individul acesta pe-acolo? Rechemarea! La pensie! Peste câteva luni s-a și întâmplat acest lucru.

Probabil că vreun nepriceput/ă aștepta de ceva vreme un post mănos, exotic, unde se crede că se poate numai bârfi și nimic să nu se facă.

Dacă lucrurile au stat sau n-au stat așa, vom afla peste vreo 30 de ani, când se vor deschide arhivele secrete, când istoricii vor compara ceea ce fiecare individ în parte a realizat. O primă evaluare o facem noi pe baza unei lecturi captivante, instructive. O facem *sine ira et studio*.

absențe motivate

speranțele au subtitrat
aceeași tinerețe calorică
copil al lui Dumnezeu
să nu țiți
îmi caut absențele

pe domeniul identității
sunt un punct de echilibru
saturat de propriile idei

ca o amazoană coaptă în dorințe
freatice
motivez nefiresc
sevrăjul duminicilor carnale

neîmblânzită par chiar mai
frumoasă
la prima ninsoare

anonimă

gânduri bipede traversează
premoniția secundelor trădate
din punctul a în punctul b

cum pot învăța mersul în mâini
când brațele mele
mai poartă sub pielea de chihlimbar
îmbrățișarea ta

singularitate

stelele cad în bernă
la praznicul iubirii noastre
ospațul promis unei supernove
ce își poartă doliul

concretul ia naștere doar într-o
gaură neagră

cardio

la o adică întâmplarea
putea trimite la tipografie
amintirea sonoră a unei Ane
Karenina
botezată în lacrima unui peron de
gară

cândva periscopul emoțiilor
levantine
înaintea intrării la apă
a rezemat atacurile vizuale în picaj
de inimă
am conectat vechiul adio
la un diez formal

auzi în stetoscop
cuvintele cum repiră
e ziua Z a Babilonului liric

RAMONA MÜLLER

Cronica unei moșteniri

Capitolul I

Zvonurile rămase în țigănie spun că Dode n-ar fi dus singur pătura în care s-ar fi aflat înfășurat corpul nevستی-sii, sus pe dealul Purcăreții și aruncat într-o fostă gaură de sondă, devenită peste ani un fel de groapă de gunoi a satului. Și, mai mult, să nu fie zărit de o țiipenie de om. Mirare mare! Casa lui Dode fiind peste drum de casele țiganilor a făcut ca bănuiala asupra crimei să se îndrepte spre acești năpăstuiți ai satului, ba chiar ai neamului românesc, țiganii poposind prin aceste locuri prin secolul al XIV-lea, venind din zona indică și trăind ca sclavi alături de iobagii români.

Între ei își spuneau „romi” adică oameni, așa precum afirmă ei, și că Ramayana și Mahabharata, cele două epopei epice indice, le-ar dezvălui sorginta lor sacră, de reîncarnați ai zeului Vishnu.

Răspândiți în mahalaua Nedelcilor, coșmeliile lor făcute din chirpici, un amestec de pământ și bălegar băgat între vârghe, adăposteau o singură cameră și dincoace de ea o tindă, cameră care adăpostea, în afară de baragladina născătoare a patru-cinci ciușdei, și pe șeful familiei.

Ciușdeii erau trimiși de ai bătrâni la cerșit prin satele megieșe sau până la Câmpina, uneori însoțiți de o țigancă scorojită care ducea în cârcă un snop de mături din nuiele de răchită, ce se găsea din belșug pe prundul gârlei Provița, ce mărginea mahalaua.

Bărbații, de regulă, rămăneau acasă și ciopleau copăi din plută, mai mari pentru spălatul rufelor și a zoaiei adunate peste săptămână pe trupurile lor, sau copăi mai mici pentru legănat copii sau pive de decorticat grâul pentru colivă. Dar cel mai des făceau linguri de lemn cu înflorituri din vopsea de apă, verde și roșie, cu care ieșeau la târgul Moșilor de primăvară, cel mai adesea prin Poiana sau la piața din centrul Câmpinei.

Bulibașa al bătrân le amintea de fiecare dată când convoca Staborul pentru diverse judecăți, că ei trebuia să fie drepti, pentru că sunt de neam

ales, fiind lucrători în lemn așa cum fusese Iosif, tatăl lui Iisus, și să nu se amestece cu „rumânii”.

Așa că descoperirea crimei și forfota produsă de anchetatori, după ce îl arestaseră pe Dode, ca principal suspect, dar care nu recunoscuse crima, motivând că, fiind șofer, fusese plecat prin țară, dădu naștere unui chiloman care dură zile și nopți, înfiotând locuitorii din Vârful Drăgăneșei, de pe Valea Proviței de jos, din Piatra, până la Măgureni, nemaivorbind de cei ce locuiau de o parte și de alta a drumului ce împărțea mahalaua Nedelcilor în două, până la intrarea lui în dealul Purcăreței.

Bulibașa, care era cel mai înstărit dintre rudari, cu o casă ai cărei pereți exteriori erau vopsiți în albastru, ședea în genunchi pe prispa casei sale arătoase și, ca dintr-un amvon, glăsuia, făcând mătăanii, închinându-se și dându-se cu capul de pământ, adresându-se celor strânși ciopor de parcă asistau la un Strabor. Se jura că nu se exista criminal printre ei, aruncând asupra vinovaților blestemul lui Neofit, blestem pe care îl învățase de la tat-su, fost iobag pe moșia marfelui ierarh.

Pentru că orice tâlhărie sau nesăbuință erau aruncate de autorități în cârca acestor trențăroși, majoritatea lihniți de foame.

Cu câțel, cu purcel, balaoacheșii rămași lângă neveste, femeile cu puradeii în brațe și cu ciușdeii agățați de poalele fustelor lungi, ascultau pe bulibașa, care amenința :

- „Tre duminici mă voi ruga în fața altarului și voi arunca anatema

asupra locuitorilor din mahală. Voi mahalagiilor ca să spuneți tot adevărul, cu mare blestem și afurisenie asupra voastră.

Și de nu va fi așa, să fiți proclîți afurisiți de domnul nostru Iisus Hristos și de 318 sfinți din Nicheia și de toate sfintele soboare. Trupurile voastre de după moarte să rămână întregi, umflate și în veci nedelegate; să se desfacă pământul și să vă înghită de vii, să moșteniți bubele lui Gheoza, să vă lovească cutremurul lui Cain, să vă îmbrăcați în blestem ca într-o haină și ca untdelemnul să intre el în trupul vostru, procopseală întru toată agoniseala să nu existe, nici praful să se aleagă de casa voastră și până nu veți spune adevărul, întoarcere să nu aveți” (Al. Predoiu, *Dâmbovița apă dulce*. pag 286)

Mai apoi, zvonistica dădea ca sigur faptul că Dode ar fi fost ajutat în odioasa-i faptă de unul din nepoții Linei. Era numai un zvon și se datora însoțitorului a cărui umbră era proiectată în nopțile cu lună plină, ca o stafie în întuneric.

Era secretul ce frământa sufletul lui Uțu, până la vârsta când Picky, sora lui mai mare, aflată pe catafalc, părea a-i șopti fratelui său că trebuia să se dezlege de acest blestem.

Văzând-o pe copârșeu, Poenaru își amintea cât de nefericită fusese această femeie, verișoară a lui, care era cea mai frumoasă din fetele Lelicăi.

Copil fiind, ascuns de întunericul salonului, privea spre camera unde Lelica o căina pe fiica sa, Picki, mărturisindu-i nefericirea.

-Nu vrea să am copii!

Și spunând aceasta, se duse la geamantanul cu care venise și scoase din el un furou pe care îl desfăcu în fața mamei sale:

-Uite, vezi petele astea? Sunt

urmele de plod cu care mă cadorișește după fiecare contact, rar, când ne întâlnim și noi, mamă! Cred că o să-mi iau câmpii!

Uțu ieși ca o furtună din camera mortuară și când dădu ochii cu Poenaru, în fața bisericii îl întrebă scrâșnind din dinți:

-Tu ce știi despre Dode ?

Poenaru îl privi adânc în ochi și-i aruncă printre dinți :

- Tu ai fost căraușul!

EMANOIL TOMA

JUMĂTATE

Învăț-mă cum să trăiesc fără tine
Și cum să nu mor dacă-n două mă
rup,
Să nu mai simt vântul ce aspru îmi
bate
În locul unde nu-i jumătatea de trup!

Arată-mi cum să mă privesc în
oglină,
Să mă văd întreagă știind că mă
mințește,
Cum să mai râd cu o jumătate de gură
Și larg să mai văd dacă-un ochi îmi
lipsește!

Arată-i inimii cum poate alege
Bătaia ușoară din bătaile grele,
Pe care s-o lase, cu care să ducă
Picurii vieții în fibrele mele!

Și mai spune-mi, de știi, cum plec
acum la drum,
Când e rece noaptea și afară plouă,
Cum să străbat calea doar cu un picior
Și să merg cu el de parcă-aș avea
două...?

TEIUȘ, 23.06.2019

NICICÂND BĂTAIA DE ARIPĂ

Nicicând bătaia de aripă
Albastrul cer n-ar părăsi,
Căci unde și-ar găsi înaltul
Dacă văzduhul n-ar mai fi...?

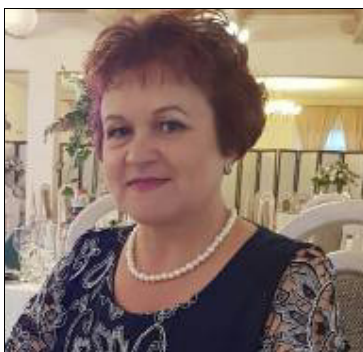
Și cum văzduhul o să poată
Nemărginirile să-și lege,
Dacă bătaia ce-l despică
Din margini nu i-ar mai culege...?

Ce-ar fi izvorul fără susur
Și fără șoapta veșnic trează,
I-ar mai simți fiorul dulce
Ce-n unda lui reverberează...?

Dar susurul...? Cum ar mai scrie
Note pe gama cristalină,
De mișcătoarea lui cărare
Nu l-ar purta atât de lină...?

Cum ar fi roua fără iarbă,
Ce-ar fi o rază fără soare
Și cât în mers e vie clipa,
Când cea de dinainte moare...?

Cum ar fi vinul fără boaba
Ce-i dă culoarea sângerie,
L-ar mai sorbi gura-nsetată,
Dacă licoarea nu o-mbie...?

Ecou ar fi fără de bolta
Ce-l suie-ntoarce, readuce,
Icoane fără chipuri sfinte
Sau rugăciune fără cruce...?

Cum i-ar fi ochiului din mine
De n-ar putea ca să mai vadă
Culorile ce-ți fac cunună
Și-n palme vin apoi să-mi cadă...?

TEIUȘ, 22.06.2019

NICICÂND BĂTAIA DE ARIPĂ

Nicicând bătaia de aripă
Albastrul cer n-ar părăsi,
Căci unde și-ar găsi înaltul
Dacă văzduhul n-ar mai fi...?

Și cum văzduhul o să poată
Nemărginirile să-și lege,
Dacă bătaia ce-l despică
Din margini nu i-ar mai culege...?

Ce-ar fi izvorul fără susur
Și fără șoapta veșnic trează,
I-ar mai simți fiorul dulce
Ce-n unda lui reverberează...?

Dar susurul...? Cum ar mai scrie
Note pe gama cristalină,
De mișcătoarea lui cărare
Nu l-ar purta atât de lină...?

Cum ar fi roua fără iarbă,
Ce-ar fi o rază fără soare
Și cât în mers e vie clipa,
Când cea de dinainte moare...?

Cum ar fi vinul fără boaba
Ce-i dă culoarea sângerie,
L-ar mai sorbi gura-nsetată,
Dacă licoarea nu o-mbie...?

Ecou ar fi fără de bolta
Ce-l suie-ntoarce, readuce,
Icoane fără chipuri sfinte
Sau rugăciune fără cruce...?

Cum i-ar fi ochiului din mine

De n-ar putea ca să mai vadă
Culorile ce-ți fac cunună
Și-n palme vin apoi să-mi cadă...?

TEIUȘ, 22.06.2019

NINGE CU ALBASTRU

Ninge ca-n minunea facerii de lume,
Ninge cu argintul florilor de ger,
Ninge-a bucurie și-a descătușare
Din nemărginirea ochiului din cer!

Ninge cu sfințenia vechilor icoane,
Ninge-a spovedanie către ușurare,
Din aripi de îngeri, de la cer spre
lume
Fulgii mari și veseli și-au făcut
cărare!

Ninge-a veșnicie pe tărâmurile sacre,
A cuminăcătura dintr-un vechi potir,
A-mpăcare-n toate și-a lumină lină,
A tămâie arsă, a smirnă și a mir!

Ninge decuseară, ninge noaptea toată,
Ninge-n zorii zilei când lumini se
sting,
Ninge ca-n poveste, ninge cu albastru
Și cu neaua sfântă... ochii tăi mă
ning!

TEIUȘ, 11.01.2019

RĂSTIGNIȚI ÎN NOI

O cruce-s eu și tu o altă cruce,
Doi răstigniți pe-aceeași cruce grea,
Ciopliți din lemnul sacru al iubirii,
În noaptea-n care a căzut o stea!

Am răsărit pe-o culme-ntunecată
Lipsiți de brațe și cu ochii goi,
Ne rupe vântul așchii seci din trupuri
Și ne fărâmă nesfârșite ploi!

La rădăcină mușchiu-nțelenește
Și-n lemn și-n trup ne strânge-apoi
tăcut,
Ucide-n noi și-n răsufarea rară
Puținul timp ce nici nu l-am avut...!

Din două cruci ne-am răstignit într-
una,
Căci timpul astăzi nu ne mai ajunge,
Măcar așa putem să ne atingem
Prin cuiul ars, ce pieptul ni-l
străpunge!

TEIUȘ, 26.11.2018

CAROLINA BALDEA

Biblioteca Babel Seamus Heaney

O voce profetică pentru societatea macedoneană

Anul 2001 a fost cea mai agitată perioadă a Macedoniei de la independența sa în 1991. Ca urmare a separării sale pașnice și non-violente de federația iugoslavă (fără ca un singur glonț să fie tras), Macedonia a devenit cunoscută drept „oază de pace” în Balcani. Spre deosebire de violența interetnică și inter-religioasă care a izbucnit în altă parte din fosta Iugoslavie, Macedonia a reușit să-și păstreze modelul de coexistență pașnică între diverse comunități etnice și religioase. Cu toate acestea, după criza din Kosovo din 1999, conflictul s-a revărsat și echilibrul interetnic delicat din societatea macedoneană a fost grav tulburat. Conflictul armat din 2001 s-a încheiat cu semnarea Acordului-cadru de la Ohrid, care dădea drepturi mai mari comunității etnice albaneze din țară.

În aceste condiții dificile, oamenii erau nesiguri cu privire la viitorul și chiar la supraviețuirea țării. Afirmatia lui Dostoievski că „frumusețea va salva lumea” părea separată de realitatea aspră și brutală, plină de ură, extremism și conflicte violente. Foarte puțini oameni au acordat atenție Serilor de Poezie Struga (SPE), care au sărbătorit al 40-lea jubileu. Și totuși, acest festival foarte poetic a oferit un context și o platformă pentru o voce profetică de speranță pentru țară. Nu a fost altul decât celebrul poet irlandez Seamus Heaney (1939-2013)¹ care în 1995 a câștigat Premiul Nobel pentru Literatură.²

Ca laureat al Premiului Cununa de Aur a Serilor de Poezie de la Struga, Heaney a avut un rol unic. Urmând conflictului armat și semnării Acordului-cadru de la Ohrid, atmosfera din țară a fost sumbră. În asemenea condiții, Heaney și-a transmis mesajul său poetic: „Macedonia a suferit pe nedrept, Sorții i-au hărăzit națiunii o grea lovitură; dar din câte știu despre spiritul macedonean, știu că există o capacitate macedoneană de a continua să privească spre lumină. Și din ceea ce știu despre poezii macedoneni, sunt încrezător că sunt gata să-și ridice lira și să-și ridice vocea și să cânte cântecul viitorului. Vor face ceea ce fac mereu poezii: vor asculta muzica a ceea ce se întâmplă de fapt, dar vor răspunde interpretând muzica a ceea ce s-ar putea întâmpla.”³

Într-o perioadă în care puterea po-

eziei și a artei era împinsă în lături de politica puterii și a armelor, Seamus Heaney i-a provocat pe poezii Macedoniei să nu se teamă, ci să-și revendice rolul profetic unic în societate. În loc să se predea disperării, ei să devină voci culturale opoziționale în societate. Sau, după cum spune în unul dintre interviurile sale, „poezia își rezervă întotdeauna dreptul de a ajunge la stele. Întrebarea este dacă poetul se poate ridica la această provocare.”⁴ Mulți dintre profeții Vechiului Testament au făcut exact asta. Au criticat deschis nedreptățile spirituale, sociale și politice. Pentru a transmite în mod eficient mesajul nepopular de la Dumnezeu poporului lui Israel, profeții Vechiului Testament au folosit o serie de instrumente vizuale, de la metafore care deschid ochii, până la spectacole scandaloase și stiluri de viață neortodoxe. Ilie a profețit o secetă în țară timp de trei ani din cauza flirtului regelui Ahab cu politeismul. Isaia s-a plimbat dezbrăcat și desculț timp de trei ani pentru a arăta că evreii nu ar trebui să-și pună încrederea în declinul puterilor regionale. Hosea s-a căsătorit cu o prostituată pentru a ilustra necredința oamenilor față de Dumnezeu. Ieremia a purtat un jug de bou ca un avertisment viu al captivității babiloniene care va veni. Profeții au făcut totul pentru a trezi conștiința oamenilor și a îndrepta inimile și mințile lor către Dumnezeu. Dar, ei au dezvăluit și minunatele promisiuni ale lui Dumnezeu de a-i ierta pe oameni pentru greșelile lor și de a-i restabili în țara lor.

În mod similar, Heaney a vorbit inimii și minții unei națiuni însângerate și a ridicat spiritele poezilor macedoneni. Probabil că niciun alt poet nu ar fi putut să o facă mai bine decât Heaney, din mai multe motive. În primul rând, destinele oarecum similare ale celor două țări și popoare. Patriotul irlandez Roger Casement (1864-1916) afirma că „cunosc două istorii tragice din lume - cea a Irlandei și cea a Macedoniei. Amândouă au avut parte de privațiuni și chinuri.”⁵

„Dacă un irlandez nu poate înțelege complexitățile macedonene, atunci nimeni altcineva nu poate. În al doilea rând, fondul poetului. Seamus Heaney a crescut catolic în Irlanda de Nord protestantă⁶ și a experimentat conflicte și relocări violente. În conferința sa Nobel, el își amintește viu modul în care violența sectară a influențat viața și poezia sa, precum și contribuția sa la reconciliere, comentând procesul de pace din Irlanda de Nord.⁷ El a pledat pentru libertatea conștiinței, în special

Seamus Heaney - Portretul oficial al Festivalului de la Poezie de la Struga, realizat de Dushko Gjorgon

pentru „minoritățile minorităților” și chiar a scris o poezie numită „Din Republica Conștiință”, la solicitarea lui Amnesty International Ireland. Heaney credea că poezia poate să spună adevărul puterii, să combată nedreptatea cu versurile și, astfel, să ajute la procesul de iertare și reconciliere, care duce la pace. El a considerat că „modul în care poezia funcționează în viața unui individ și a unei comunități ar putea fi comparat cu modul în care sistemul imunității funcționează în corpul uman: este o forță constantă pentru bine, chiar dacă nu poate întotdeauna să împiedice lucrurile rele să se întâmple.”⁸ Drept urmare, mesajul său de la Struga a rezonat puternic în societatea macedoneană. Festivalul Serile de Poezie de la Struga l-a adus pe poetul potrivit cu mesajul potrivit la momentul potrivit.

Totuși, aceasta nu a fost prima prezență a lui Heaney la Struga. În 1978, când celebrul poet spaniol Rafael Alberti (1902-1999) a fost laureat al Premiului Cununa de Aur, Heaney a fost invitat la Festivalul de la Struga⁹. Festivalul SPE din 1978 a reunit peste o sută de participanți din întreaga lume. Programul bogat a inclus evenimente dedicate poeziei germane și palestiniene contemporane, poezii despre războala Iliad din 1903, un simpozion despre „Poezie și critică”, o întâlnire poetică la miezul nopții, promovarea publicației de poezie „Cântece între două veri” și un târg de carte. Unele dintre experiențele memorabile ale lui Heaney au fost rezumate în poezia sa din 1998 „Lumea cunoscută”.¹⁰ →

**Dr. NIKOLA GJORGON,
SVETLANA GJORGON-BOCEVSKA**

Fotograful SPE Dushko Gjorgon a înregistrat ambele vizite. Născut în 1940, de la vârsta de treisprezece ani s-a dedicat meșteșugului și artei fotografiei. De-a lungul celei de 50 de ani de carieră profesională, Dushko Gjorgon a urmărit îndeaproape (r)evoluția fotografiei de la alb-negru la imprimare color și de la manual la digital. În calitate de fotograf oficial al Serilor de Poezie de la Struga, de la începutul Festivalului, Gjorgon a realizat peste 40.000 de instantanee, documentând astfel aproape toate evenimentele și participanții la festival.¹¹ În 2001 și 2011, a organizat două expoziții majore cu ocazia celei de-a 40-a și a 50-a jubilee a Festivalului, care include portretele laureaților Cununii de Aur.

O selecție a expoziției din 2011 este expusă permanent în „Galeria privată Dushko Gjorgon” din Struga, care este deschisă vizitatorilor pe tot parcursul anului¹². Mulți turiști din întreaga lume sunt atrași de această selecție¹³.

Fiind conștient de faptul că în 2001 a fost martor la istorie, Gjorgon a dedicat mult timp și eforturi pentru a documenta cât mai mult din cea de-a doua ședere a lui Heaney în Struga. A acoperit ceremonia primitoare pe aeroportul Ohrid, plantarea unui copac în Parcul Poeziei din Struga, conferința de presă a lui Heaney și întâlnirea cu poeții și jurnaliștii, vizita sa la Casa Memorială a fraților Miladinovci, participarea sa la ceremonia de deschidere la „Meridiane poetice”, unde directorul festivalului SPE, Bogomil Gjuzel, i-a oferit premiul Cuna de Aur, iar în final, portretul său poetic la Mănăstirea Maicii Domnului (Theotokos) din Kalishta.

La sfârșitul șederii lui Heaney la Struga, Dushko Gjorgon i-a prezentat celebrului poet irlandez un „album foto cronologic”. Heaney se aștepta la o selecție de fotografii de la sosirea sa la începutul aceleiași săptămâni. Ceea ce nu se aștepta el era să vadă fotografii din 1978, participând la simpozionul „Poezie și critică”, alături de laureatul spaniol Rafael Alberti și citind poezia sa la „Poduri”. Poetul irlandez a recunoscut că nu a știut niciodată că aceste fotografii există.

Într-un timp de diviziune și disperare, Seamus Heaney a ajutat Macedonia să se vadă din perspectiva speranței în viitor.

Dushko Gjorgon, 1982.

Fotograful Gjorgon l-a ajutat pe Heaney să se vadă singur în Struga. Acesta este motivul pentru care a semnat o fotografie personală a poeziilor sale selectate fotografului cu cuvintele „de la un producător de imagini la altul.” Mesajul unui profet nu pierde niciodată relevanța. După 18 ani, societatea macedoneană se confruntă din nou cu mari provocări, deoarece cetățenii macedonenii sunt incerti cu privire la viitorul, stabilitatea și prosperitatea țării lor. După 18 ani, cuvintele lui Heaney sunt și mai relevante pentru țară, oamenii săi și poeții săi, care sunt chemați să „asculte muzica a ceea ce se întâmplă de fapt” și „să răspundă cântând muzica a ceea ce s-ar putea întâmpla”.

Traducere în limba română de Nicolae Băciut

Surse:

- Heaney, Seamus. „The Struga Address and Two Poems.” *Irish Pages*, vol. 1, nr. 1, 2002, p. 114–117. JSTOR, <www.jstor.org/stable/30057208>.
- Heaney, Seamus. *Poezii selectate. Serile de poezie Struga*. Skopje. 2001.
- Seamus Heaney - *Prelegere Nobel. Nobel Prize.org*. Nobel Media AB 2019. Duminică. 27 august 2019. <<https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1995/heaney/lecture/>>.
- „Seamus Heaney.” *Poezia Fundației*. <<https://www.poetryfoundation.org/poets/seamus-heaney#>>.
- Dennis O'Driscoll. *Stepping Stones: interviews with Seamus Heaney*. Faber și Faber. 2009.
- Sameer Rahim. „Interviu cu Seamus Heaney.” *The Daily Telegraph*. 11 aprilie 2009. <<https://www.telegraph.co.uk/culture/books/5132022/Interview-with-Seamus-Heaney.html>>.
- Парче синило под мојата клепка - Песни за Македонија од странски автори. Струшки вечери на поезијата. Скопје 2002.
- Колекție: participanți poeți: 40 de seri de poezie Struga. Struga. 2000.
- 50 години Струшки вечери на поезијата. СВП. Скопје. 2011.
- Arhivele private „Dushko Gjorgon”.
- Dushko Gjorgon: expoziție - Cincizeci de ani Serile de Poezie Struga. SPE. 2011
- Стрезовски, Јован. *Поетска Струга 1962-1991*. Наша Книга. Скопје. 1991.
- Стрезовски, Јован. 40 години Струшки вечери на поезијата. СВП. Скопје. 2001.

• „Momente (la timp) prinse în colțul unui studio din Struga”, Interviu cu Dushko Gjorgon. Turkan Prime Tours. URL URL 2019: <<https://www.balkanprime.tours/en/blog/article/moments-in-time-caught-in-the-corner-of-one-studio-in-struga>>.

• „Струшките вечери на поезијата низ 50.000 фотографии.” *Voice of America*. 22 august 2018. URL:

<<https://mk.voanews.com/a/struga-poetry-evenings-4539368.html>>.

• Shea, John. *Macedonia și Grecia: Lupta de a defini o nouă națiune balcanică*. Jefferson, N.C.: McFarland. 1997.

Note

¹ Sameer Rahim. „Interview with Seamus Heaney.” *The Daily Telegraph*. 11 April 2009. <<https://www.telegraph.co.uk/culture/books/5132022/Interview-with-Seamus-Heaney.html>>.

² He was not the first not the last Nobel Laureate to be awarded with the Struga Poetry Evenings Golden Wreath Award. Others included Pablo Neruda (1904-1973), Eugenio Montale (1896-1981), Joseph Brodsky (1940-1966), Thomas Transtomer (1931-2015), as well as the multiple Nobel candidates – Miodrag Pavlović (1928-2014), Winston H. Auden (1907-1973), Nichita Stănescu (1933-1983), Yiannis Ritsos (1909-1990), Tadeusz Różewicz (1921-2014), Ferenc Juhász (1928-2015), Yehuda Amichai (1924-2000), Adunis, Ko Un (1933-), Bei Dao (1949-), Adam Zagajewski (1945-).

³ Heaney, Seamus. „The Struga Address & Two Poems.” *Irish Pages*, vol. 1, no. 1, 2002, pp. 114–117. JSTOR, <www.jstor.org/stable/30057208>.

⁴ Dennis O'Driscoll. *Stepping Stones: Interviews with Seamus Heaney*. Faber and Faber. 2009.

⁵ Shea, John. *Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation*. Jefferson, N.C.: McFarland. 1997.

⁶ „Seamus Heaney.” Poetry Foundation. <<https://www.poetryfoundation.org/poets/seamus-heaney#>>.

⁷ Seamus Heaney – Nobel Lecture. Nobel Prize.org. Nobel Media AB 2019. Tue. 27 Aug 2019. <<https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1995/heaney/lecture/>>

⁸ Heaney, Seamus. *Selected Poems*. Struga Poetry Evenings. Skopje. 2001.

⁹ Стрезовски, Јован (уредник), 40 години Струшки вечери на поезијата (1962-2001), Струшки вечери на поезијата, 2001, Скопје. Стрезовски, Јован, *Поетска Струга 1962-1991*, Наша Книга, Скопје, 1991.

¹⁰ Heaney, Seamus. *Selected Poems*. Struga Poetry Evenings. Skopje. 2001.

¹¹ *Dushko Gjorgon: Exhibition – Fifty Years Struga Poetry Evenings*. SPE. 2011

¹² „Струшките вечери на поезијата низ 50.000 фотографии.” 22 август 2018. URL: <<https://mk.voanews.com/a/struga-poetry-evenings-4539368.html>>.

¹³ These include tour groups from Belgium, Costa Rica, Italy, Israel, Mexico, Spain, Switzerland, USA.

Zvonko Karanović

(1959, Niš, Serbia)

Poet și prozator. A lucrat ca jurnalist, gazdă radio, DJ, organizator de concerte și a fost proprietarul unui magazin de muzică timp de treisprezece ani.

Zvonko Karanović este un poet cu o sensibilitate distinctă urbană. Lucrările sale se referă la literatura generației Beat, la film și la cultura pop. În ultimele sale cărți, a experimentat tehnicile suprarealismului și poemul în proză.

A primit mai multe premii literare sârbe pentru poezie și burse internaționale pentru scriitori, precum „Bursa Heinrich Boll”, Colonia, Germania, 2011. Poeziile sale au fost traduse în șaisprezece limbi.

Volume de poezie: *Blitzkrieg* (1990); *Surferul de argint* (1991); *Mama Melancolie* (1996); *Extravaganza* (1997); *Autostrada întunecată* (2001); *Decolare* (2004); *Sleepwalkers on a Picnic* (2012); *Cuști* (2013); *Epoca de Aur* (2015); *Dincolo de pădurea în flăcări* (2018)

Cărți de poezie publicate în străinătate: *Toamna magistrală* (Hrvatska, 2008); *Барабаны и струны, магистраль и ночь* (Ukraina, 2011); *Arde, bebeluș, arde* (Austria, 2013); *Пенелопея во хроман ковец* (Makedonija, 2014); *A fost ușor să puneți zăpada pe foc* (SUA, 2017); *Najboljša leta najinih življenj* (Slovenija, 2017);

Romane: *More Than Zero* (2004); *Patru ziduri și orașul* (2006); *Trei instantanee ale victoriei* (2009)

Romane publicate în străinătate: *Чотири стіни і місто* (Ukraina,

2009); *Три картини перемоги* (Ukraina, 2016)

Karanović este membru al societății literare sârbe și al PEN-ului sârb. Locuiește și lucrează la Belgrad.

Poetul a participat la Festivalul „Serile de Poezie de la Struga, Macedonia, 2019.

În ultimele sale cărți, a experimentat tehnicile suprarealismului.

Un urllet din supermarketul viselor

deșertul este ghetoul
unde cineva
a furat o inimă de păpușă de plastic
pentru a face o mască din silicon
pentru cei care
ca ploaia radioactivă
cad pe grădini îngrijite, bine udate
gustul adevărat este întotdeauna amar
ca ultima țigară
înainte de culcare
singur ca Yeti
pierdut ca un bulgăre de zăpadă
în ulei fierbinte
încerc
să uit atingerea
din degetele strălucitoare ale tinereții
dragostea este un partener de șansă
luxos
cădere liberă prin cupola unei
parașute de mătase

Tot ce vreau de la tine sunt loviturile de care mă tratezi

ecrane pentru pereți
roți pentru pantofi
pentru a scăpa de închisoare

cerul mă orbește
îmi închid ochii
Nu aștept nimic de la oameni

în țara
de dosare și bățai
camerele sunt pornite

trebuie să sfidezi
oamenii
se curăță

Cei mai buni ani ai vieții noastre

călătorim peste paturi
obosiți de încă un obicei
trupurile
de zei tineri și frumoși
s-au transformat în trupuri
de dușmani

patul în care

am petrecut ani întregi
a devenit muzeul
de pasiuni osificate
și încă avem un motiv
să ne întoarcem spatele
unul la altul
când stingem lumina

Te-am pierdut
Involuntar, fără efort,
și încă o dată am devenit
frumoși învinși
păpuși de heliu
în geamurile strălucitoare ale
barurilor

soarele plutește
deasupra parcului înghețat
luminând peisajul de iarnă arid
cea mai mare mulțime de oameni
se află în autobuzul spre cimitir
numai vântul este
mai singur decât noi

A fost ușor să pui zăpada pe foc

ne-am sărutat
în aerul rece
buzes albastre
degete înghețate

ocupați precum copiii
am tremurat
asemeni câinilor în ploaie
și asta a fost de ajuns

a fost ușor
să punem zăpada pe foc
să trădăm dragostea
să riște trecătorii

într-o sală de așteptare
la sfârșitul Europei
nu am dat atenție
muștelor și falsilor patrioți

ne-am sărutat sălbatic
am schimbat sânge pentru sânge
carne pentru carne
foc pentru foc

amintește-ți ce ți-am spus
o viață
o iubire
o sclipire de mușchi

ține minte asta
a fost interesant
să fugim în propria noastră noapte
ploaia să vegheze în visele tale

să te naști acolo unde nu aparții

În românește de Nicolae Băciut

TOT LA GURA OCEANULUI, BAY OF FUNDY, NOVA SCOTIA

Stăm în gospodăria lucrurilor ca niște marțieni care nu știu ce sunt lucrurile în sine și nu cunosc limba prin care să comunice cu ele. Toate lucrurile, după filosoful Maxim Mărturisitorul, ar fi „rațiuni inteligibile” spre om, iar Stăniloae le numește „cuvinte”. Pentru a ne înțelege om cu om folosim un limbaj al vorbelor. Prin ele comunicăm despre noi, cine suntem, de unde venim și spre ce ne îndreptăm. Astfel prin dia+logos aflăm și despre partenerul nostru cine este, de unde vine și în ce direcție se îndreaptă. Vorba noastră nu este numai sunet, ci prin întrepătrunderea dialogică, precum o sită care cerne, ajungem să ne cunoaștem (Cog+noscere = a cunoaște împreună) și aceste scule devin concepte, imagini mintale. Trecem printre nominaliști și realiști și ajungem din nou la „rațiunile” lui Maxim Mărturisitorul. O sculă dacă nu o poți stăpâni cu mâinile tale nu-ți este bună la nimic. Sau un gard, în absurd, dacă nu are ce împrejmuie e o grămadă de scânduri stivuite într-o fabrică de cherestea. Deci vorba ca să devină concept, cu ea trebuie să „îngrădești” ceva. Cunoașterea nu ne-ar fi de niciun folos dacă nu am putea-o cuprinde cu mintea noastră și pentru a o înțelege avem nevoie neapărat de „comprehendere” (a prinde împreună ceva, a îmbrățișa ceva). Vous avez compris? =D Omul este un cuvânt. El nu ar avea sens dacă nu s-ar declina altui cuvânt, de a face parte dintr-o propoziție inteligibilă, dacă nu și-ar căuta sensul în celălaltă „oglină”. Toate lucrurile din jurul nostru sunt cuvinte: și masa și familia și steaua și copacul etc. Toate cuvintele devin transparente sensului creațional, devenind o revelație naturală a Lui. Dar nu e de ajuns numai să cunoști. Motivația „îmbrățișării” nu este una cognitivă, ci una de iubire. Vrei să-i revelezi cuiva prin cuvinte iubirea ta. Și astfel ajungem la revelația supranaturală când Cuvântul, a doua persoană treimică, s-a întrupat în om adevărat. Tu știi asta, oceanule! Fiica ta, Marea Galileii, ți-a povestit de atâtea ori despre Regela pescarilor cel care vorbea cu marea, mult mai direct decât mine, când se hărjonea cu vântul în-

trecând măsura ordonându-i să se liniștească. Nu mi-ai spus nici până acum cum e cu memoria apei. Din toate lucrurile din lumea aceasta numai tu și omul purtați simbolul treimic H₂O. În aceeași cameră, nu-i zicem celulă, că sună prea a temniță, deci în aceeași cămară a nunții sunt doi hidrogeni și un oxigen, două arderi, două inimi și un duh care le sporește arderea, iubirea. „Cămara Ta, Mântuitorule, o văd împodobită...”, așa se aud corurile în fiecare odaie de nuntă atât în H₂O-ul tău și cel al sângelui nostru.

Tu ești puțină piatră de munte, iar restul ești H₂O, nuntă și veșnică nuntire. Planeta Albastră! Câte camere de H₂O ai, Oceanule? Au venit îngerii să le numere, dar numărătoria lor a căzut în vârtejul numărului cu care au încercat să socotească stelele și nebuloasele adâncului prea înalt. În număr e ascunsă cheia nenumărului divin și căpetenia oștirilor, Lucifer, cel mai strălucit arhanghel al

genunilor cerești a fost ispitit să l-o fure și a căzut neputând ca ochiul lui să se plece lui H₂O. La fel ca tine e omul: un pumn de oase și restul apă! Altfel, ce este chipul și asemănarea Lui decât iubirea, libertatea de a iubi, de a fiu mai presus decât tine și decât toate lucrurile, dar amândoi având aceeași siglă, pe H₂O. Deasupra cămării de nuntă, scrie cu hieroglife de aur și foc: „Ce a unit Dumnezeu omul să nu desfacă!” Numai Satanael a-ncercat să descercuiască cercul tainei cea din veac ascunsă și a căzut!

Cât te iubesc, Oceanule, când te dezlănțui ca o turmă de lei sărind unii peste alții, uitând de legile firii, de parcă ar avea aripi de stihie precum are inima omului când se dezlănțuie! Dar la fel te iubesc când vii, aici la Bay of Fundy și, ca nicăieri pe lume, șoptind adânc pe adânc, cum ar zice Regele Poeților, spre Adâncul născător de înalte și neasemuite adâncuri ale negritului și ți se dezleagă numărul! Și iarăși mă repet, îți amintești când ai uitat de legăturile în care te-a tocmnit Ziditorul, când îndrăgostit ți-ai desprins aripile imensului albastru spre zborul suprem printre aștri și când erai gata ai auzit din înalt: „Întoarce-te în groapa ta de pământ că nu a sosit nici timpul, nici sorocul spre trâmbețele Iubirii de Apoi!” Și de atunci, în fiecare zi, îți strângi tot neamul tău de râuri și fluvii și ești gata, dar ecoul vocii Lui te străpunge până în rărunchi. Tu te întorci la groapa ta de pământ lăsând fundul de ocean pentru mine ca o carte deschisă. Numai aici pot să mă afund ca într-o peșteră a sinelui, iar tu îți tragi apele în lături făcându-mi loc pentru revenirea în sine. Oare Socrate o fi fost pe aici, că prea știa multe despre nașterea omului, cum numai tu cu zgârcenie mi le dezvălui ca dintr-o carte cu multe pagini rupte.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Canada

ACOLO LUMINA CREȘTE ÎN SUS

Iubirea
nu are limbă de ceas
să ne aducă aminte
că-i prea târziu în acum,
când fără devremea
dintre noi
a rămas
ca o lampă fără cuvinte.

Nici soarele
nu are limbă de ornic.
Pe partea-i
ce numa' dinspre Dumnezeu
se vede
este secunda-oglină
spre care ne cheamă,
abis
de abisul Lui dornic.

Acolo lumina crește în sus
ca iubirea din cântecul meu
ce mereu
e altul, nespus.

Numai în brațele mele ești tu,
înărămurilor floare.
Secunde solare
cu buze tale netimpul i-l beau.
Închide ochii și-ascultă:
Auzi cum lumina prin noi,
pe treptele noastre
Luminii se-nalță?

DUMITRU ICHIM

Asterisc

SARAYEVO

Sarayevo este una din atracțiile turistice fiind centrul celor două provincii Bosnia și Hertegovina. Majoritatea populației aparține din punct de vedere etnic Bosniei. Dar am putut găsi și o mică comunitate de evrei sfaradim.

Printre instituțiile culturale se numără, în afară de cele trei muzee și Teatrul Național din Bosnia, clădit în 1919. Din nefericire, Muzeul Olimpic a fost distrus în perioada războiului civil din 1992. La fel ca și Biblioteca Națională. Tunurile sărbilor nu au ținut seama de cetățeni, artă și cultură care a dominat în orașul Sarayevo, încă din 1461 - care pînă atunci a fost un sat. Evreii s-au așezat de-abia în sec.XVI, respectiv în 1577. Mica comunitate evrească și-a clădit o sinagogă în 1581 și mai apoi un cimitir în 1630.

Imperiul Austro-Ungar a cucerit toată zona. După Primul Război Mondial, regatul Yugoslaviei a cuprins și această mică așezare Sarayevo. Din statisticele aflate în documentele arhivelor, aflăm că în anii 1940 în localitate erau 8000 de evrei sfaradimi și 1000 așkenazimi. Odată cu pătrunderea armatelor hitleriste, au fost omorâți 6600 de evrei în câmpurile de execuție.

Din ordinul generalului hitlerist Fortner, o parte din evreii localnici au fost transportați în lagăre de execuție. La Muzeul din Sarayevo, s-a aflat unicul exemplar al HAGADALEI. Celebra „HAGA din SARAYEVO”. Generalul Fortner i-a cerut bibliotecarului DERVIS KORTKUT să-i predea exemplarul. Dar bibliotecarul - un antifascist plin de curaj - i-a răspuns: „Înainte D-voastră un alt ofițer german mi-a cerut cartea, pe care i-am predat-o”.

Războiul din Bosnia din 1992 a găsit la Sarayevo o comunitate de evrei destul de mică, dar care trăia în armonie cu celelalte națiuni. După cinci secole de când evreii au fost expulzați din Spania catolică, a urmat genocidul organizat de Germania fascistă.

Sarayevo, în 1992, a fost înconjurat de armata serbilor. Cîțiva evrei au luat responsabilitatea nu numai asupra micii comunități de evrei, dar și a cetățenilor din oraș.

Menționăm pe IVAN CERESNYES, JACOB FINCI, DANILO NIKOLIC și BORIS KOZEMJAKIM. Aceștia au organizat operația de salvare, pe cât posibil a unor familii, prieteni, medici și infirmieri, simpli voluntari evrei și neevrei.

Timp de 4 ani (1992-1995) a durat războiul. După ce Yugoslavia s-a prăbușit, diversele republici și-au declarat independența. Perla Adriaticei „SARAYEVO” nu a crezut că va fi atacată.

Orașul devenise un simbol al coexistenței intercomunitare - a etniilor din această zonă.

Președintele comunității IVAN CERESNYES, prevăzînd nenorocirea, a acționat de îndată și astfel a obținut viza pentru o grupă de cetățeni evrei și de alte nații, de la consulatul Statului Israel.

Armata sârbă a atacat Sarayevo. Deîndată, copiii, bătrînii și bolnavii au fost salvați cu ajutorul Jointului, care a acordat asistență medicală acestora.

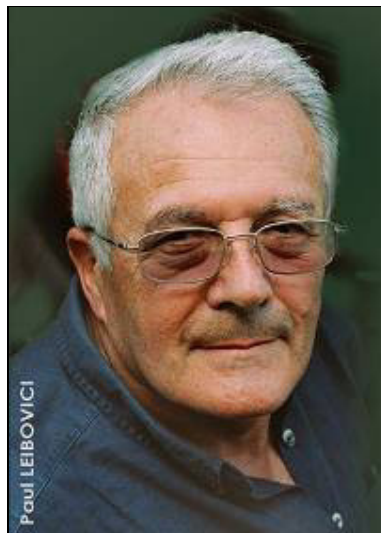
Războiul s-a declarat pe 6 aprilie 1992. Comitetul amintit a organizat transportul a 600 de cetățeni din Sarayevo spre Belgrad (10-17 aprilie 1992).

Fiind închise aeroporturile, s-au organizat autobuze în direcția Croației. Trebuie ținut seama că erau în jur de 80% căsătorii mixte. Acest fenomen e unic și astfel istoria subliniază avantajele unei bune conviețuiri între diversele naționalități etnice.

ISRAELUL și-a deschis porțile

Vasile Mic

primind cu căldură masele de refugiați din Sarayevo.

În acest sens, îmi permit să subliniez că, în acea perioadă, uneori locuitorii din Saayevo - familii cu copii-neeveii - au fost înconjurați de un număr de evrei, vecini și cunoscuți ai acestora.

Unul din exemplele concrete este fam. IVAN CERESNYES - provenit dintr-o familie care a fost nimicită în timpul războiului fascist (Celui de al doilea Război Mondial). Cei trei fii - Alexander, Andrej și Ivan, cu soțiile și copiii, au fost primiți în Israel.

Jacob Finci - actualul Președinte al Comunității evreilor din Sarayevo - a fost primit în Israel, în afara celor 1000 de evrei din Sarayevo.

O parte din cetățenii din Sarayevo - care n-au apucat să plece cu avioanele din Belgrad - au fost transportați cu autobuzele spre Budapesta și de acolo au sosit în Israel.

Alexandru - un bărbat azi în vîrstă de 44 de ani - secretar al comunității din Sarayevo, a fost unul din copiii salvați prin emigrarea în Israel. Printre foștii copii salvați a fost și Dubravko Latinger - fost șofer al Centrului evreiesc din Sarayevo. Latinger urmasă școala la Richon le Tion. Reso Hubanic - musulman ajuns în Israel, prin Budapesta, unde a primit viza Israelului.

Din conversațiile întreținute la Sarayevo, am dedus „Mîna de ajutor întinsă de prietenii de la Comunitatea evreilor din Sarayevo și a Israelului a salvat numeroase vieți omenești ale cetățenilor, indiferent de naționalitate, credință, din SARAYEVO.

PAUL LEBOVICI

Vise aptere

Trecut retezat de topoare
Și vise căzute-n dizgrații,
Amestec de plâns și stupoare,
Ce cad secerând generații

Arsură de flăcări dușmane
Surzenii greșit moștenite
Creând apocrife umane
Și neamuri căderii menite.

Stupoare, declin, inversare,
Valori care mor ignorate,
În toate mai trebuie sare
Și toate se cer colorate.

Prezentul a prins mucegaiuri,
Umbrit de sisteme mizere,
Ne bântuie dozeri prin raiuri,
Iar visele noastre-s aptere.

Nu așa se moare...

Nimeni să nu plângă! Am plecat, de-o vreme,
Dar n-am fost prezentă nici la moartea mea!
Dispărând răpită de furtuni extreme,
În prohodul lumii care pătimea...

Mi se sparge gândul sub cazmaua rece,
Lovituri de brațe îi prind zbaterea,
Eu ascunsă-n taina care mă petrece,
Dincolo de moarte-mi caut nașterea...

Să-mi descânți, destine, mâinile de piatră,
Vocea schilodită, ochii tulburați,
Fiindcă azi, cuvântu-mi gol, la lună latră,
Iar călăii lumii umblă decorați!

Exilați-mi truda, aruncați-mi soarta,
Să nu mai existe umbra-mi pe pământ!
Nu privesc în urmă, nu ascult nici poarta
Care se trănțește bătută de vânt...

Nu așa se moare, istovit de toate,
Nu așa se pleacă, prea trudit, prea trist!
În cămașa strâmtă, nu! Nu se mai poate!

Merg să-mi caut locul unde să exist.

Moarte, hai la mine, sunt așa pustie!
Nu mai am pe nimeni, numai tu, de vii -
(Ultima cerneală, ultima hârtie...)
Te aștept... poemul - ultim, să mi-l scrii...

Arena cu fluturi

Strig în pustie

poate că voi dezlâna seceta, stârnind norii...

ploi răzlețe udă nisipurile muțeniei mele
rătăcit în propria minte
caut niște vânzători de zâmbete
să facă tumbe prin sufletul meu
ca printr-o arenă cu fluturi

în aula singurătății se așază niște raze
ele așteaptă apa vie a cunoștinței
binelui și răului
profesorul nu-și mai împarte cuvintele
razele se ridică și pleacă
scaunele plâng în întuneric
liniștea ruginește pereții inimii
universitatea aceasta are un mare coeficient de risc

aici tăcerea nu mai transmite nimic
nu-i decât o nișă în miezul sufletului
din care
ies păsări albastre cu aripile rupte
ele se așază pe brațele copacilor și tac
(mai bine decât un cântec de jale totuși)

satul e plin de arbori uscați și case părăsite
numai aburul cafelei mele mângâie aerul
un ultim om se încăpățânează să plece
un om și un câine întunecat întinși pe dunga zării
recroiesc orizontului mantia dimineții
pe care mai bate soarele din când în când

M-aș îmbăta de ziua mea

M-aș îmbăta de ziua mea,
Mi-aș îmbăta singurătatea
Și soarele l-aș îmbăta,
Mi-aș face criță puritatea

Și-aș tăvăli-o nopti la rând
În spume dense de șampanii,
Cu îngeri beți colaborând,
Să-i facem dragostei campanii.

M-aș îmbăta, dar n-am amici,
Niciunul nu-i să bea cu mine!

Doar mușuroiul de furnici
Și-un roi de viespi sau de albine?!

Nici diferențe nu mai fac
În tot ce mișcă, tot ce zboară,
Aghesmuită vreau să zac
Să-mi cârăie la cap o cioară.

M-aș îmbăta, de ce să nu?
M-aș îmbăta pentru senzații,
M-aș îmbăta cu eu și tu
Și-apoi să ne pupăm ca frații.

Să n-am habar de ce iubesc,
De ce-i așa frumoasă viața,
Să uit de ce îmbătrânesc,
De ce îmi fură anii hoța,

M-aș îmbăta, dar n-am cu ce!
Prin aer zboară sticle sparte,
M-aș îmbăta cu orișice,
Dar nu mi-am pus nimic deoparte

M-aș îmbăta cu-adevărat,
Numai o dată, nu se pune,
De tot ce sunt, despovărat,
Să fiu, m-aș îmbăta pe bune.

Aduceți vinul cel mai vechi,
Să bem de ziua mea, cu toții,
Să tragem țara de urechi,
Să nu mai tolereze hoții.

M-aș îmbăta, m-aș îmbăta,
Căci adevărul e-n beție,
M-aș îmbăta de ziua mea,
Aș bea cu tine, Românie,

S-avem iar fluturi în stomac,
Idei năstrușnice, zălude,
Să ne-mbătăm, că e de leac,
Cu prieteni și dușmani și rude.

M-aș îmbăta, aici, sub nuc,
Cu frunzele de toamnă brună,
Însingurată ca un cuc,
M-aș îmbăta cu suc de prună.

V-aștept să umplem locul tot
Într-o beție-autumnală;
Avem cu toții drept de vot
Pentru o țară terminală!

M-aș îmbăta adeseori,
Ca să nu mai disting mizerii
Nici vameși, nici violatori,
Nici nedreptățile puzderii.

Și uite-așa să ne-mbătăm
Ca delincvenții, pân' la vomă,
Poate curaj am căpăta,
Sistemul, să-l bagăm în comă.

Și totuși beau de ziua mea
Veninul pur al nedreptății
În suc amar de foi de stea.
(Nectarul care-l beau poeții).

EMILIA AMARIEI

Invenția lui Hugo

Niciodată n-aș fi crezut că Martin Scorsese va opta pentru un film-basm, cu atmosferă retro, într-un Paris albastru, cu referințe livești și elogiul cinemaului veritabil. Astfel este filmul *Hugo*, recompensat cu Oscar 2012 pentru imagine.

La baza filmului stă cartea lui Brian Selznick, adică *L'Invention de Hugo Cabret*. Cartea scriitorului american (născut în 1966) are multe ilustrații și text puțin, însă incită prin propunerea șocantă. Copiii din poveste au preocupări culturale, trăiesc aventuri, dar intră și în bibliotecă, văd filme. Fulgi, decor de basm, filmări spectaculoase, mașinării, roți dințate, arcuri, rotițe – iată ce propune filmul, atrăgând o generație a computerelor în ceea ce ar putea părea vetust. Fără intenții moralizatoare, lumea din film e credibilă, chiar așa, vorbind despre Robin Hood, Jules Verne, Jean Valjean, ori privindu-l pe crispatul genial Buster Keaton. Scorsese

produce cu dezinvoltură asociații livești și filmice, care se lipesc perfect peste narațiunea palpitantă.

În film joacă Asa Butterfield (Hugo), Chloë Grace Moretz (Isabelle), Ben Kingsley (Georges), Christopher Lee (Labisse), Jude Law (tatăl lui Hugo). Dacă tot vorbim de elogiul adus cinematografului, apoi aici cine e acel Georges? Nimeni altul decât celebrul căzut în uitare, adică Méliès, care a trăit între 1861-1938. În anul 1895, Georges descoperă cinematograful și înființează primul studio de cinema în Franța. Neuitate sunt trucajele sale, ce stau la originea modernelor efecte speciale. Avea propria sa societate de producție, iar filmul din 1902, *Le Voyage dans la*

Lune, rămâne un reper solid. Mai apoi o întâlnește în gara Montparnasse pe Jeanne, una din fostele sale actrițe, care avea acolo un butic cu jucării. O cere de nevastă și intră într-un anonim dureros. Asta până când Hugo va repara omul mecanic, cel încărcat cu secrete incredibile. Va înțelege că lumea e un mare mecanism, iar el nu poate fi în niciun caz o piesă în plus. Jos e Parisul albastru, iar Hugo atârna de marele ceas, reeditând secvența unui film celebru. Ce dacă filmele lui Méliès au fost topite în timpul războiului și folosite la tocuri de pantofi? Niciodată nu mai pot fi regăsite? Finalurile fericite există doar în filme? Chiar și rigidul polițist de tip Javert are scăpări profetice (excelent Sacha Baron Cohen în acest rol). Cu imagini de cărți poștale sepie, cu hârtii plutitoare și deraieri coșmarești de trenuri, aventurile se cunosc după risc. Astfel Scorsese a câștigat un mare pariu, topind teme majore în universul copilăriei fără cusur.

ALEXANDRU JURCAN

FIERUL TEATRULUI BĂTUT CÂT A FOST CALD

Am văzut la... Constanța, la Casa de Cultură, spectacolul *Fierarii*, de Miloš Nikolić, în traducerea Veronicăi Lăzărescu. Regia e semnată de Horațiu Mălăele, iar scenografia, de Maria Miu. Din distribuția spectacolului au făcut parte Horațiu Mălăele, Maia Morgenstern, George Mihăiță, Valentin Teodosiu/ Mircea Rusu.

După un recital de poezie la Brăila, din versurile unui copil de 14 ani, Cristina Vasiliu, la a cărei lansare de carte („La umbra ta”, Editura Vatra veche 2019) participase, după rostirea gravă, vibrantă, plină de lirism, Maia Morgenstern „a zburat” la Constanța, și a coborât/urcat într-o comedie, nu mai puțin strălucitoare în rolul său, demonstrând, a câta oară, că e o mare actriță, una din cele mai mari din toată istoria teatrului și filmului românesc.

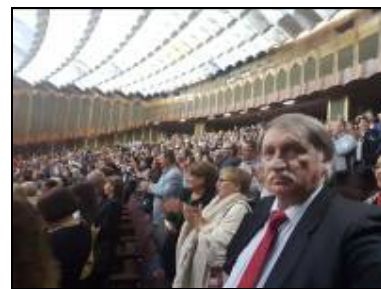
Într-o companie actoricească selectă, Maia Morgenstern a demonstrat că, și fără concesi pentru vreun deliciu al publicului, teatrul se poate menține la înălțimea care l-a impus între artele frecventate de un public foarte larg. Și a fost o sală arhiplină –

s-a jucat cu casa închisă, publicul plecând mulțumit de porția de teatru oferită.

Textul lui Miloš Nikolić a oferit și el de toate, a vorbit și de iubire și de istorie, trecând drame existențiale prin filtrele comediei.

„Am scris comedia *Fierarii*, spune Miloš Nikolić, după principiile tragediei antice, numai că am răsturnat o situație tragică în esență, așa că ea a încetat să mai fie tragică. Ca și în tragedia antică, și în *Fierarii* tot ceea ce ține de esență s-a întâmplat mai demult, iar ceea ce se prezintă în fața cititorilor – sau a spectatorilor – sunt doar consecințele celor întâmplare. Această comedie seamănă cu un concert cântat pe o singură coardă sau cu *Bolero*-ul lui Ravel, în care tema variază și se multiplică. Prin această multiplicare, amplificare, realul se transformă în absurd, care devine mai convingător decât tot ceea ce este cu adevărat real. Cum comicul și tragicul sunt ca două surori gemene, în această comedie apar deseori în același timp pe scenă, ajutându-se una pe cealaltă să aducă la nonsens orice război, orice manifestare de ură și orice naționalism”.

NICOLAE BĂCIUȚ

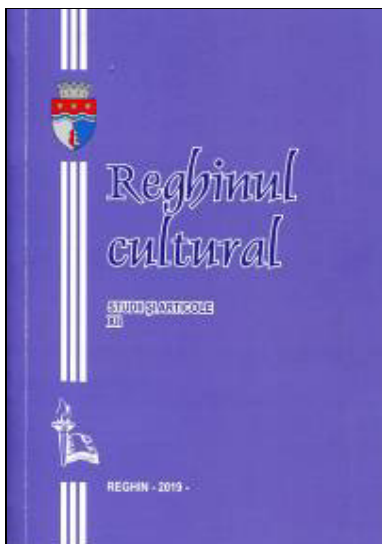
REGHINUL CULTURAL

Studii și Articole XII

Cu siguranță, reprezintă o mare bucurie apariția cărții Reghinul Cultural, volumul XII, care vine în continuarea celorlalte volume apărute în această serie care, începând din anul 1982, când a apărut primul volum, și până în prezent, contribuie din plin la tot ceea ce înseamnă cultură reghineană și nu numai, ele având menirea de a evidenția istoria, tradiția, spiritualitatea, folclorul din această parte de țară.

În toamna anului 1918, în dorința aceea acerbă de a realiza Marea Unire, Reghinul a reprezentat centrul luptei românilor din această parte de țară pentru transformarea visului în realitate, pentru împlinirea dezideratului de veacuri al poporului român. În noiembrie 1918, Consiliul Național Român Județean pentru spațiul fostului comitat Mureș-Turda și-a stabilit sediul la Reghin, unde activau o serie întreagă de personalități, oameni de elită. Din acest consiliu au făcut parte foarte mulți reghineni, precum și alte personalități din localitățile din împrejurimi, oameni, care prin faptele lor memorabile au scris pagini de o neîntrecută frumusețe istorică și și-au adus contribuția la realizarea Marii Uniri. De asemenea, la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, în rândul mureșenilor, s-au regăsit și mulți reghineni și reprezentanți ai localităților acestor meleaguri, care au votat Marea Unire și s-au bucurat cu toți românii prezenți acolo, apoi, venind acasă, au împărtășit această bucurie de neegalat cu toți semenii lor.

Elitele – atât intelectuale, cât și morale – ne sunt scumpe și dragi, de aceea le aducem prinos de recunoștință. Ele merită să fie cinstite fiindcă au înfrumusețat chipul lui Dumnezeu în om. Reghinul, „orașul lui Petru Maior”, cum odinioară îl denumea atât de frumos marele cărturar Vasile Netea, s-a impus de-a lungul timpului prin figurile reprezentative pe care le-a dat societății românești. Reghinul are elita sa, care e formată din oameni din toate mediile sociale, personalități ale căror nume sunt sinonime cu iubirea de oameni și de frumos, cu generozitatea și înțelegerea între oameni. Viața lor este foarte bogată în învățăminte și atitudini adânc grăitoare. Amintindu-ne de înaintașii noștri de seamă, nu facem altceva decât să cinstim și să omagiem aceste ilustre personalități, care înfățișează exemplele unor vieți de muncă și demnitate, pilduitoare pentru

societatea românească. Personalitățile marilor oameni ai Reghinului și împrejurimilor sunt împodobite cu atâtea realizări, de la înălțimea cărora pot privi cu deplină bucurie spre anii cei mulți în care au trudit cu maximă osârdie, cu seriozitate, perseverență și înțelepciune. Numele lor va rămâne permanent legat de marile lor realizări, pe care le-au înfăptuit pe diverse planuri, realizări care sunt multe și importante.

Oamenii de seamă ai Reghinului au avut și au o viață trăită în neconștientă și stăruitoare muncă. Munca este o lege sfântă, ea este cea care îl înobilează pe om și-l urcă pe treptele ierarhice ale oricărei societăți moderne. Munca, capacitatea și dorința de acțiune spre activitate și înnoire, prin crearea de bunuri materiale și spirituale, i-au fost implantate omului în fire de Dumnezeu, în clipa în care Acesta l-a zidit. Munca a fost și este o binecuvântare dată de Dumnezeu omului, ca prin ea omul să ajungă la starea de deplinătate, de desăvârșire spre care a fost chemat. Dumnezeu i-a rânduit omului munca ca pe o mare binefacere, ca pe un mijloc binecuvântat, ca prin ea să se regăsească în lumină, în pace cu el însuși, în armonie cu cei din jurul său și să afle drumul spre culmile pentru care a fost zidit să le cucerească.

Omul este cea mai mare valoare din această lume, atât prin creație cât și prin menire, iar noi ne valorificăm pe noi înșine dacă îl stimăm, prețuim și iubim, căci prin aceasta ne arătăm prin noi înșine valoroși și îl valorificăm și pe aproapele nostru. Reghinul a dovedit de-a lungul întregii sale istorii că are doar oameni valoroși, oameni pe care societatea se poate baza în orice

împrejurare, persoane care lasă în urma lor o dăru de lumină. Aducem un gând de apreciere și prețuire tuturor acestor personalități, tuturor iluștrilor noștri înaintași pentru realizările pe care le-au întreprins, realizări prin care intră în istorie, scriind, cu sufletul, cu viața și cu faptele lor mărețe, pagini de o neîntrecută frumusețe, care se vor impune posterității ca o comoară scumpă, vrednică să fie păstrată și cinstită.

Prin apariția cărții Reghinul Cultural XII, avem bucuria lecturii unui volum impresionant, care este rodul muncii și cercetărilor asidue a mai multor oameni care sunt dedicați muncii de cercetare, de evidențiere a adevărului istoric, de a-l scoate la lumină și de a-l pune la îndemâna tuturor celor care se bucură de cunoaștere. Volumul de față cuprinde o serie de studii și articole extrem de valoroase și bazate pe o cercetare extrem de laborioasă. Este un volum amplu, masiv, plin de informații, care au menirea de a reliefa diferite aspecte din trecutul istoric mai îndepărtat sau mai apropiat.

Această carte reprezintă o lucrare fundamentală, o lucrare extrem de importantă pentru istoriografia românească contemporană, care scoate la lumină o serie de fapte și lucruri necunoscute până acum. Aducem cuvânt de felicitare și de mulțumire tuturor celor care au publicat studii, lucrări, articole, eseuri în acest volum, precum și tuturor celor care au trudit pentru ca această carte să vadă lumina tiparului, pentru că o astfel de carte nu se face ușor, apariția ei necesită o muncă asiduă, constantă și mai ales să fie făcută cu suflet.

Volumul Reghinul Cultural XII însumează lucrări ale mai multor colaboratori ai noștri: profesori, preoți, filologi, ziariști, istorici, arhiviști, cercetători, muzeografi, bibliotecari, juriști etc., cărora le mulțumim pentru colaborarea rodnică, precum și pentru seriozitatea și profesionalismul de care au dat dovadă în elaborarea materialelor cuprinse în paginile acestui volum.

Cartea aceasta, care reunește mai multe studii științifice, unele dintre ele fiind susținute la diferite manifestări cu caracter cultural: conferințe, simpozioane, colocvii etc., cuprinde istorie, tradiție, folclor, cultură, spiritualitate, atât din vremuri istorice, cât și din contemporaneitate. Lucrarea aceasta este și o cronică a unor evenimente din trecut, precum și a unora de azi.

FLORIN BENGHEAN

Excelsior
Debut
Amintiri

Pe umerii mei plini de răni
Șade-un vultur... liber, maiestuos.
Și se uită împrejur, atent, dar mereu
pierdut...
Peste văi, peste hotare, spre nalții
munți,
Spre-o cărare-ndepărtare.

Stă mut... pare-ndurerat,
Dar stă drept, nu cu capul aplecat
Spre țărâna ce din vremi demult
apuse
A zidit pe-al său străbun
Dându-i aripi largi, ce-l duc mereu
spre libertate.

Umerii-mi sunt slabi, veștejiți,
Fără forță a mai ridica povară,
Sunt răniți de vastul drum
Ce, odinioară, credeam
Că mă doboară...

Și stă vulturul pe ei, dar nu-i apasă,
Nu-i strânge printre gheare, nu,
Ci îi ține ca să nu se ducă
Ultima urmă de vis, ultima urmă de
speranță
Din adânc, profund abis al
amintirilor.

Și-mi aduc aminte de multele cuvinte
Rostite parcă ieri și care-acum un an
Îmi intrau adânc în minte...
Și de-atunci, nopți întregi mă
tulburam
Plecându-mi umerii naintea lor.

Și vulturul privește, spre-o câmpie
care stă
În vârful de libertate, conjurat de sute,
Mii de suflete pierdute, părăsite...
Peste văi, peste hotare, spre nalții
munți;
Privește naripatul mut, frânt de
durere.

Dar el, parcă auzea în mintea mea
Șoapte dulci, calde ce veneau ca o
chemare
Și-asculta nebunul, tresărind în ființa
sa;

Și-asculta cu luare-aminte, glasul
Ce demult credeam că a pierit.

Și se tulbură privirea grandiosului,
Ochii i se-ngustează, i se pleacă peste
gânduri
Și dureri, ce pot fi răpuse prin
speranța
Că dragostea mai are-o glorie veșnică
Și nimic, în a ei cale, nu va sta... în
picioare.

Depărtări

În toate zilele vieții mele
Depărtatu-m-am treptat de mine
De tot ce am clădit, în suflet și-n
iubire
De tot ce mi-am tăgăduit
În amăgiri prin cânt de orgi și lire

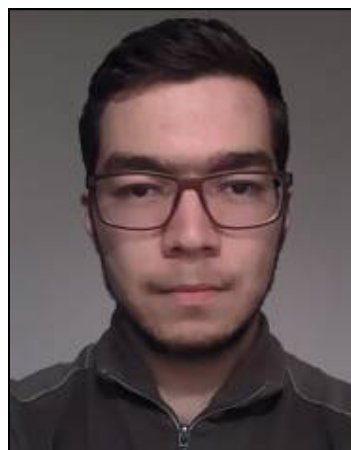
În toată suflarea mea profundă
M-am izbit de-amar, durere,
De vântul ce lovea în vele și-n
Stânca luminată de Luceafăr
Și de sfinte stele.

De amar înghit în sec,
Lepădat, la margine de lume;
Izolât în munți, uitat în van,
Sunt plin de goluri și pe culme
Șed și plâng...

Și privesc înalt, spre sfinții
Lumii aste, spre licări din neant
Spre sacre vieți aște;
Și mă tulbur... tresărind adânc,
Stau și plâng...
Îmi curg lacrimi iuți,
Mi se preling pe-obraz și dispar...
În marea de sclipiri accidentale
Ce-mi înghite mintea-ntreagă,
Stau și mă pierd încet... în zare.

M-acoperă bolta misticiei Măsurători,
Sunt copleșit... aud plângerea
Liniștii apuse și glasul trist al
Păcii smulse dintre frați;
Stau în liniște... și-ascult.

Și-ascult oda infinitului ceresc,
Cântările majestice din univers
Ce se pogoară peste munți,
Peste suflete și peste munți, și sunt
martor
Armoniei unei lumi ce nu a fost.

Fantasma din pădure

În pădurea-ndepărtată
La o margine de lume
Stă o mantie-ntunecată
Ce privește dinspre culme.

Iară mantia ca o noapte
Se răsfrânge printr-o undă,
Se transpune-n negre șoapte
Și în gându-mi se cufundă.

Și bate-un vânt purtat de soarte
Plin cu valuri de suspin;
E un vânt atins de moarte
Și-mbrăcat în fir de in.

Iară simt cum o miasmă
Ce-n pământ își are locul,
Îmi revelă o fantasmă
Ce-n minciună-și face jocul.

Și se-ntoarce și se-ndoaie
Prin pământ încet adie,
Și ia naștere prin ploaie
Arzând încet... ca o făclie...
Și se stinge...

Steaua nordului

Dintr-o nebulă coloră
Se arată tremurând
Steaua nordului din horă
Lumea-ntreagă luminând.

Și-și propagă razele
Neantul vieții străbătând,
Luminând coloanele,
Spațiul negru culminând.

CRISTIAN HOMM

Elev al Colegiului Național Traian Doda, Ca-
ransebeș, clasa a XII-a, născut la 2 iulie 2001

Scrisori deschise

Poetul e o făptură... înaripată și sacră

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Sunt un fericit cititor al revistei „Vatra veche” pe care o primesc în format electronic.

La primirea unui număr al revistei, nu-l citesc imediat, ci numai din momentul când am o jumătate de zi la dispoziție fără să mă deranjeze nimic. Numai în aceste condiții merită să fie citită această revistă și merită divinizați făuritorii ei.

Revista e un miraculos medicament care îmi vindecă toate rănille sufletului.

Creația poetică este un fulger care rănește cititorul înfometat de frumos, dar cea mai mare frumusețe este chiar această rană. Poetul, născut poet, este o ființă marină care se târăște pe uscat și ar vrea să zboare. Platon, marele filosof grec (numele lui era Aristocles, cuvântul Platon este un renume pricinuit de aspectul fizic de atlet „lat în umeri = platon”. Platon a obținut medalii la atletism în interiorul olimpiadelor din vremea lui.

Despre poet, Platon zice „Poetul e o făptură ușoară, înaripată și sacră, în stare să creeze ceva doar după ce îl pătrunde harul divin și își iese din sine, părăsit de judecată. Cât timp își păstrează judecata, nici un om nu are puterea să creeze poezie sau să dea glas, în vers, unei preziceri”.

Daria este acea făptură ușoară, înaripată și sacră. Este o fetiță de 9 ani, elevă în clasa a IV-a la o școală din Londra. S-a născut la Londra din părinți români, absolvenți de la A.S.E. București. După absolvirea cursurilor de masterat la Londra, tatăl Dariei a fost selectat și invitat să lucreze la această prestigioasă instituție de învățământ postuniversitar. De atunci tatăl și mama Dariei au dat toate testele pentru obținerea cetățeniei engleze. Apoi au depus jurământul de credință în fața reprezentantului Reginei Regatului Unit.

Daria a urmat instruirea, la grădiniță și la școală, numai în limba engleză. Acasă vorbește cu părinții aproape numai în limba română (deci în limba maternă și paternă).

Capacitatea de creație a Dariei se manifestă în pictură (a obținut locul întâi la un concurs de pictură desfășurat la Galeriile de artă din Londra) și poezie. Poeziile sunt scrise

numai în limba engleză iar Daria le-a dat învățătorului ei care le-a păstrat într-o mapă specială („portofoliu” se spune în învățământul din România). Această mapă, cu toate lucrările elevului, este dată familiei la sfârșitul clasei a IV-a. Părinții Dariei au rămas surprinși de textele găsite în mapă. Mama Dariei mi-a spus că s-a preocupat mult pentru a face o traducere cât mai fidelă și, se pare, că a reușit.

Eu, citind cu atenție aceste poezii, am aflat că „Eul meu pur” (conceptul de „eu pur” a fost abordat și tratat pe larg de filosoful Fichte) are grave derapaje în atitudinea față de totalitatea realului care cuprinde natura, societatea și cunoașterea (epistemologic receptate).

Îmi cer iertare dacă spusele mele deranjează. Vă las în dialogul interior cu poeziile Dariei. Faceți cu ele ce credeți de cuviință că merită.

Știu că viața dumneavoastră este înnobilită cu numeroase evenimente înfricoșător de consistente în dimensiunea lor spirituală. Dumnezeu v-a pedepsit, iar pedeapsa este „dreptul infractorului” – spune Hegel.

Iertați-mi îndrăzneala de a aștepta din partea dumneavoastră un mesaj (mail).

Cu respect și admirație,
Nicolae Ginghină - România

Iarnă

Daria - 7 ani

Iarna vine și pleacă.
S-ar putea să vină chiar cu un indiciu de zăpadă.
Acum este ora când fulgii de zăpadă fac duș

Până la sfârșitul zilei.
De fiecare dată când vii și te joci
Cu bile de zăpadă
Omul de zăpadă se ridică și pleacă
.....
În cele din urmă.

Poezia emoției
Daria - 8 ani

Entuziasmul trăiește în surprindere și distracție
Acolo unde râsul, șocurile și respingerile vin și se ascund.
Dar uneori apare în interior când este ploios și frig afară
Și îi face pe oameni să iasă din casă cu un zâmbet sau un rânjet.

Surprinsă cu cadouri distractive sau doar cadouri
Sau raze colorate de curcubeie care stropesc și se sting
Acestea sunt lucrurile care fac ca emoția să apară
Și ea va râde, va sări, se va răsuci și va scârțâi.

Fața ei este plină de chicote și rânjete
Și miroase de parcă ar fi mâncat multe dulciuri amețitoare
Sunetul ei propriu este numai scârțâieli, râsete...
Simt că toate astea vor face un sejur uimitor.

Singura modalitate de a fi generos este de a oferi un cadou,
Să fii drăguț, șă-ți faci prieteni și să-i incluzi în toate
Sau surprinde-i cu un animal de companie și ajută-i să aibă grijă de el
Acest lucru va face ca emoția să rămână în tine zile întregi.

Lupul
Daria - 8 ani

Un lup alb, cremos, a venit în vila mea
La miezul nopții, să urle la lună.
Iar eu sunt în halatul de noapte.

Sub cerul strălucitor de miezul nopții,
Am sărit pe pietricele de-a lungul pârâului.
Chiar dacă s-a simțit ca un vis,
Acolo el stătea înaintea mea.

A alergat cu grație și cu blândețe spre o stâncă
Și s-a poziționat pe ea.
Privind spre cer, cu ochii închiși la lună,→

„Valurile Copilăriei”

Concursul Interjudețean de creație literar-artistică „Valurile Copilăriei”, ediția a IV-a 2019, a fost organizat de Școala Gimnazială “Sfântu Gheorghe” din Sângeorgiu de Mureș în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Mureș, fiind dedicat elevilor de gimnaziu, clasele a VII-a și a VIII-a, de stimulare a interesului pentru lectură, de descoperire, cultivare și valorificare a talentului literar al elevilor, pentru cunoașterea potențialului de creativitate și dezvoltare a simțului estetic.

Președintele juriului a fost directorul Direcției de Cultură Mureș, scriitorul Nicolae Băciut.

Dna director prof. Csiki Angela a înmănat diplome pentru cei din juriu: doamna dir. adj. Laura Frenț, prof. Gliga Mihaela, bibliotecar Ruța Mirela și coordonatoarea concursului, prof. Gabriela Buta, și, nu în ultimul rând,

dnei inspector de limba și literatură română, prof. dr. Maria Kozak, pentru colaborarea adusă concursurilor.

Concursul s-a derulat pe trei secțiuni, proză, poezie și desen, tema acestuia fiind copilăria.

Sponsorii concursului au fost Ecofruct Târgu-Mureș și CIE Matricon S.A. Târgu-Mureș, care de-a lungul mai multor ediții au fost alături de noi.

De asemenea, Primăria Sângeorgiu de Mureș a fost alături de organizatori. Mulțumim pe această cale unui sponsor anonim, la fel de fidel și dedicat elevilor.

Folclorul și tradițiile sunt precum aerul, așa că m-am gândit, ca la deschiderea premierei, să ne onoreze cu prezența trupa de dansuri populare „Spice Mureșene”, care ne-a făcut să călătorim în pași de dans pe plaiurile Târnavei și ale Moldovei. Și am petrecut copilăria în mijlocul acestor

tineri care ne-au încălzit sufletele cu un spectacol pe cinste.

Au participat peste 110 elevi, talentul literar al acestora a fost valorificat și cuprins în revista de creații literar-artistice, cu ISSN. Copilăria este acea perioadă când totul este frumos, simplu și roditor. Copilăria... mai întotdeauna ea trezește în sufletul omului un sentiment de melancolie: lumea tihnei în care visează gingaș și cu sfilă mugurul omenesc ce abia se deschide la viață.

„Fericit, fericit și pe veci pierdută vreme a copilăriei! Cum să nu o iubești, cum să nu o dezmierzi când îți amintești de ea! După rugăciune te înveselești în plăpumioară, inima ți-e ca fulgul: numai luminează și bucurie”. (L. Tolstoi, *Copilăria*)

Au participat orașele Timișoara, Bacău, Brașov, Botoșani, Călărași, București, Suceava.

GABRIELA BUTA

Debut

Doruri multe

Gustul ei frământă
oglinzile sparte,
mușcă în ea gravitatea,
fărămă cu fărămă.
eroare, ce chin,
nu sunt nimic
doruri multe!

Liniștea

liniștea
poartă
blestem viu,
puritate!

Rebeliunea nisipului

Gol,
nisipuri aspre

suspină,
REBELIUNE!

Zilele de mâine!

Mai pot cumpăra
zilele de mâine?
un ocean de șoapte,
o mie de lacrimi,
gust amărăciunea
oaselor sugrumate-n mine,
ca o torță ard..

**CIOBANU ALEXANDRU-
EUSEBIU**

→Urlă cu cea mai dulce voce la fel de minusculă ca el.

Răsăritul a început să apară, soarele a început să răsară
Și lupul s-a ascuns în zăpada strălucitoare.

Culori ale vieții Daria - 9 ani

Cine i-a cerut soarelui să-mi zâmbească?
Cine i-a spus ierbii să se unduiască?
Cine a făcut ca norii să se plimbe visători?
Cine ar fi crezut că pot gândi atât de imaginativ?

Văd păsări flamingo pozând ca trandafirii

Și fluturii valsând printr-un pat de primule.
Cine ar fi crezut că văd viața prin culori?
Cine ar fi crezut că pot număra numere infinite?

Totul dansează, galoapează și face salturi,
Totul se oprește și îngheață și se întrerupe,
Totul se transformă într-o liniște liniștită
Și eu adorm în propria înfrângere.

Apa atemporală Daria - 9 ani

Barca promisiunii se îndepărtează ușor,
Încet într-un mare ocean de lacrimi.

Se oprește într-un golf plin de încredere,
Stând obosită, fără mândrie și fără frică.

Un strigăt interior se auzi în noaptea încețoșată
Ca un lup în disperare întins spre stele,
O potecă nesfârșită duce departe de lumină
Către o gaură întunecată plină de cicatrici.

Timpul va vindeca sufletele celor care așteaptă.
Minutele vor trece fără o dată reală.
Apa curge pe râul schimbării,
Iar rocile nu-și vor aminti nici o traumă sau furie.

„Argumente pentru pace”

din luna noiembrie

Și în această lună istoria s-a repetat uneori și sunt coincidențe care par să confirme acest lucru... Le puteți descoperi și în cele ce urmează...

☞ O victorie și pacea care a urmat au reprezentat actul de naștere pentru Țara Românească.

□ În 9.11.1330 a avut loc bătălia de la Posada, o strălucită victorie împotriva regelui Ungariei, Carol Robert d'Anjou, a voievodului Basarab I, după ce Basarab I a refuzat plata tributului și vasalitatea. În septembrie 1330, regele ungar pornește o campanie de pedepsire a domnitorului român și de readucere a teritoriilor de la sud de Carpați la ascultare față de Coroana Ungariei. Basarab I a reușit să dobândească independența Țării Românești, izbândă domnitorului fiind consemnată în numeroase documente ale vremii, inclusiv într-o faimoasă cronică pictată vieneză.

☞ Dorința de revanșă era și una dintre cauzele păstrării neînțelegerilor. Astfel...

□ În 20.11.1354 un nou conflict era deschis între Ludovic I al Ungariei și Alexandru Nicolae Basarab, domnitorul Țării Românești. Ludovic contesta dreptul de domnie al lui Alexandru Nicolae.

☞ „Semințele discordiei” și ale „luptelor seculare” se stingeau abia în secolul XX, într-o lume mult mai civilizată decât cea medievală. Astfel:

□ În 6.11.1947 - Tătărescu a condus delegația României la Conferința de pace de la Paris (1946 - 1947), punându-și semnătura pe tratatul internațional care consfințește reîntregirea parțială a țării noastre prin reprimirea nord-vestului Transilvaniei.

□ Iar în 23-25.11.1947, la sfârșitul vizitei pe care a întreprins-o la București, prim-ministrul ungar, Dinnyes Lajos, afirmă că Ungaria nu recunoaște și nu tolerează niciun revizionism. „Problema litigioasă dintre cele două țări - menționează prim-ministrul - este considerată rezolvată. Opinia publică ungară este

recunoscătoare guvernului României pentru drepturile naționale, cetățenești acordate maghiarilor din Transilvania”.

☞ Alte evenimente confirmă triumful dorinței de independență și revenire la unitate asupra celei opuse de posesie tributară a imperiilor din această parte a Europei... Marile puteri acceptă noua tendință și confirmă diplomatic noua stare de lucruri câștigată pe câmpul de luptă de noile state.

□ Pacea de la Zsitvatorok (Slovacia), încheiată la 11.11.1606 între imperiile austriac și otoman, a deschis calea reinstaurării treptate a puterii otomane asupra celor trei țări române, tendință care se impune în cel de-al doilea deceniu al secolului al XVII-lea. Tratatul a fost semnat de sultanul Ahmed I și Matia, arhiduce al Austriei, în ciuda opoziției puternice din partea împăratului Rudolf al II-lea, fratele lui Matthias.

□ În 28.10.1699, la Șelimbăr, Mihai Viteazul înfrângea oastea condusă de Andrei Bathory. Domnul Țării Românești intra în Alba Iulia la 1 noiembrie și realiza “de facto” prima unire a două țări românești sub conducerea unui voievod român.

□ În 22.11.1806 începe un nou război ruso-turc desfășurat pe teritoriul Moldovei și Țării Românești. Invocând încălcarea hațișerifului din 1802, Rusia declară război Imperiului Otoman. Trupele ruse trec în Moldova și ocupă orașul Iași, la 29.11.1806. Poarta, care încercase să evite conflictul anunțând mazilirea, declară la rândul ei război Rusiei. Conflictul se va încheia prin Pacea de la București din 28.05.1812, în urma căreia Basarabia era cedată Rusiei.

□ În 22.11. S.V. / 4.12. S.N. 1859 se recunoștea Unirea principatelor, în cadrul conferinței de la Istanbul de

către marile puteri, cu excepția Austriei și Imperiului Otoman.

□ După o ultimă încercare nereușită de a sparge încercuirea în dimineața zilei de 28.11.1877, turcii asediați la Plevna au fost nevoiți să depună armele. Rănit, Osman Pașa, unul dintre cei mai competenți generali ai perioadei, s-a predat colonelului român Grigore Cerchez, adresându-i-se cu cuvintele: “Capitulez cu armata mea, predându-mă în mâinile junei și bravei armate române.” Mihail Cristodulo Cerchez a refuzat să primească sabia marelui adversar, neavând autorizarea domnitorului în acest sens. Posibil că una dintre cauzele neștiute a fost faptul că nu existau comunicații rapide la distanță, cum avem noi parte astăzi... În aceste condiții, sabia a fost preluată de generalul rus, Ganetki, căruia țarul i-a conferit ulterior titlul de feldmareșal și pentru această împlinire, titlu inexistent până atunci în armata rusă. La rândul său, domnitorul Carol i-a conferit colonelului Cerchez decorația „Steaua României”, în rang de ofițer, precum și „Virtutea Militară, de aur”. Astfel s-a încheiat cea mai importantă, dar și ultima mare confruntare din Războiul de Independență. Pentru un timp Osman Pașa a fost găzduit cu respect într-unul din hotelurile bucureștene ale vremii.

□ În 5.11.1880 printr-o notificare, și S.U.A. recunoaște independența României obținută în 1877. Sergiu Voinescu, reprezentant diplomatic în misiune specială, este primit în audiență de către secretarul de stat al S.U.A., William M. Evarts, și i se notifică independența de stat a României.

□ În 28.11.1918 S.N. are loc Unirea Bucovinei cu România. Congresul general al Bucovinei adoptă, la Cernăuți, o moțiune privind „Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României”. Actul unirii Bucovinei cu România era consfințit apoi de regele Ferdinand I și de parlamentul român.

☞ România modernă devine parte activă în toate organismele internaționale. În noiembrie se confirmă mai multe participări. →

PROF. CORINA SIMEANU

□ În 18.11.1978 România intra, ca membru deplin, în Biroul „Grupului celor 77” din cadrul UNESCO.

□ În 17.11.2000 România a ratificat Convenția Organizației Internaționale a Muncii privind combaterea celor mai grave forme de muncă a copiilor, devenind astfel prima țară din Europa Centrală și de Est în care s-a introdus Programul internațional pentru eliminarea muncii copilului.

□ În 21.11. 2002 - la Praga, România este invitată să intre în N.A.T.O.

 Perioadele de stabilitate specifice mai ales ultimelor două secole dau naștere la tradiții noi, vizibile și în noiembrie...

 Devine o tradiție apariția de noi mari reviste...

□ În 1.11.1835 apare la București, lunar, *Gazeta Teatrului Național*, prima revistă de teatru.

□ În 4.11.1851 apare la Paris revista *Republica Română*, gazetă politică și literară, editată de C.A. Rosetti la Paris, cu concursul fraților Dumitru și Ion C. Brătianu și al lui Cezar Bolliac. Publicația milita pentru Unirea Principatelor.

□ În 12.11.1861 la București apare gazeta politică, economică literară și comercială, *„Țăranul român. Publicație progresistă, cu apariție săptămânală, Țăranul român”* are ca redactor șef pe Ion Ionescu de la Brad. Cu unele întreruperi, a apărut până la 17.03.1863.

□ În 3.11.1863 a apărut, la București, prima revistă umoristică editată de B.P. Hasdeu, *„Aghiuță”*.

□ În 24.11.1877 Eminescu începea colaborarea la *„Timpul”* - primul articol publicat se intitula *„Bălcescu și urmașii lui”*.

□ În 10.11.1928 a apărut la București *„Kalende. Revistă lunară, literară și științifică”* sub conducerea lui Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu ș.a.; revista a văzut pentru ultima dată tiparul în luna martie 1929.

 Sunt celebre debuturile din noiembrie, adevărate „revoluții” pentru teatrul românesc.

□ În 12.11.1877 Caragiale citea *O noapte furtunoasă*, la banchetul Junimii, oferit de Titu Maiorescu. Despre lectura piesei, făcută de însuși Caragiale, Iacob Negruzzi își amintea: „În casa mea el ceti întâi și-

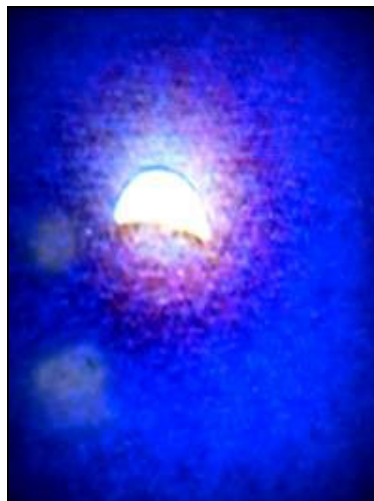
ntâi *O noapte furtunoasă*, faimoasa comedie care a făcut o revoluție în teatrul românesc... Vocea sa cam răgușită ce se potrivea de minune cu personajele din mahalalele Bucureștilor, jargoul special al acestora toate acestea împreunate cu meșteșugita alcătuire a piesei încântară pe membrii societății literare din Iași. Într-o unire, toți își exprimară părerea că s-a ivit, în sfârșit, în literatura română un autor dramatic original”.

□ În 13.11.1884 avea loc premiera piesei *O scrisoare pierdută*, de I.L. Caragiale. Spectacolul s-a jucat pe scena Teatrului Național din București, având următoarea distribuție: C. Nottara - Tipătescu; I. Panu - Dandanache; I. Petrescu - Trahanache; Aristizza Romanescu - Zoe. În călătoria la Iași, Caragiale a fost însoțit de scriitorul Delavrancea care, într-un reportaj ulterior, relatează: „Nu am văzut niciodată autor care să intre mai mult în tiparele ce a creat, care să joace mai bine rolurile ce a scris pentru alții”.

□ În 26.11.1909 se joacă premiera piesei *Vîforul*, de Barbu Ștefănescu Delavrancea. Piesa se joacă la Teatrul Național din București, iar în anul 1910 apare în volum. Referindu-se la această piesă, Liviu Rebreanu spunea că este „cea mai teatrală din toate lucrările dramatice ale autorului. Poate și cea mai dramatică, în înțelesul scenic al cuvântului”.

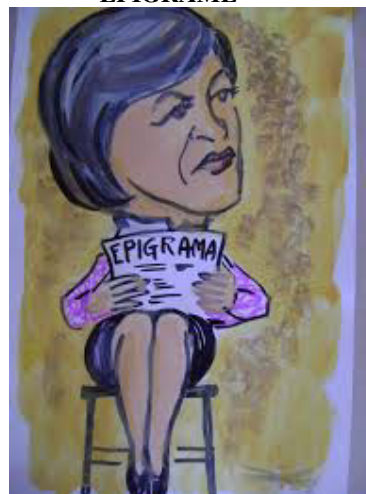
Sursele articolului se pot vizualiza pe pagina

<https://calendarele.eu/bibliografie/>
De pe site-ul aplicație – Calendare românești. Prof. Corina Simeanu

Vasile Mic

EPIGRAMA

NEVASTĂ ÎNTELEGĂTOARE

Pe bărbat l-a-ncărunțit
Cu limbajul ascuțit,
Dar promite că se schimbă
...După un transplant de limbă!

COMPLIMENTE RECIPROCE

După multă vreme fără să se vadă,
Două, cam trecute, se-ntâlnesc pe stradă:
-Câte-ar vrea s-arate tinere ca tine!
-Mulțumescu-ți dragă, nici tu n-arăți bine...

BUNICA-I TOT BUNICĂ

Zic către nepoțelul meu:
-Am obosit, sunt om și eu...
Mă corectează fără frică:
-Tu nu ești om, tu ești bunică!

DECLARAȚIE DUPĂ O ÎNCĂIERARE

De-njurat eu n-am habar,
Doar sunt om cuminte,
Îl pupai la un pahar,
De-i sări un dinte!...

FARMEC AMEȚITOR

Parfumată și frumoasă,
Îl dă gata pe un june,
Cu mărgelă, arătoasă
...Pălincuța cea de prune.

ÎNTÂMPLERE-N AVION

Anonim în avion,
S-a crezut că e spion
Urmărind cum făcea saltul
Nevestica lui cu altul...

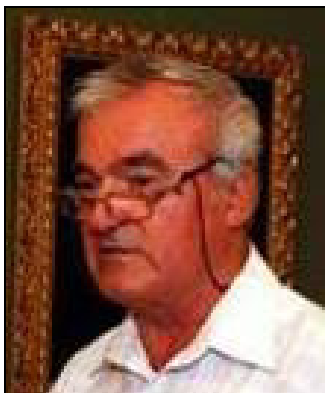
ANTIGRIPALĂ

Deși virusu-i rebel,
Nu mă tem deloc de el,
Mă dezinfectez fiindcă
...Fac gargară cu pălincă.

GENȚIANA GROZA

Lumea lui Larco

ÎN LUNA NOIEMBRIE

ÎN LUNA NOIEMBRIE

Partidul nou, cu gând curat,
Se pregătește pentru iarnă,
Și a deschis, urgent, în sat:
Un bar, o crâșmă și-o povarnă.

CONSTATARE LA RĂSFOIREA UNEI CĂRȚI

Prefața e aperitivul,
Postfața e-un desert plăcut,
În rest, și n-am găsit motivul:
E-o formă fără conținut!

AVÂND SOȚIE GELOASĂ

Degeaba sunt învinuit,
În dragoste, mereu am spus,
Că nu-s un *Crai din Răsărit*,
Ci mai degrabă... spre *apus*!

PREFERINȚĂ

N-o să-mi placă vara, toamna
Și nici noaptea hibernală,
Eu păstrez în suflet doamna
Epigramă-n strai de gală!

SLOGAN ELECTORAL

Din votare în votare,
Spre victoria cea mare,
Că e dulce ca alvița,
O prefer pe... *Victorița*!

CLEVETITORUL

E de greșeli bun ochitor,
Urgent spre ele se repede,
Fiind și foarte bârfitor...
Doar că pe dânsul nu se vede!

VIATA LA ȚARĂ

Sătenii toți sunt gospodari,
Au case din chirpici ori piatră,
Odăi curate, nu prea mari,
Cu focul permanent în vatră.

Copiii vin, că-s așteptați,
În casă unul după altul,
Cresc mari, la suflet sunt bogați
Să facă peste veacuri saltul.

Femeile cu șorț în brâu,
Basmale, ii, soții fidele,
Merg vara la cules de grâu,
Iar iarna mânuiesc andrele.

Trăirea s-a născut la sat,
Acolo este începutul,
Înaintașii ne-au lăsat
Acolo secera și scutul.

Țăranului îi datorăm,
Că-i sfântă-a satului sorginte,
Din rodul câmpului mâncăm
Să meargă viața înainte.

Spunea cândva un literat
Că veșnicia e la țară,
Nimic nu e de-adăugat,
Decât că satu-i o comoară!

NORA ȘI SOACRA

N-or să se mai ciondănească,
Cică s-or iubi-ntre ele,
Când o fi să se-ntâlnească...
Două drepte parale.

OAMENI ȘI LOCURI

În drum spre „Europa” ies în cale:
Păduri, livezi, coline și pâraie,
Cărări și drumuri ce se întretaie
Prin munții-nalți, pe dealuri sau
tarlale.

Iar *Spațiul Schengen* e un foc de paie,
N-or să mai fie semnele zonale,
Ce-s niște linii artificiale,
Greu dobândite după lungi războaie.

Egali am fost, născuți în pielea goală,
Am moștenit cuvântul, roata, focul,
Apoi, trecând și prin a vieții școală

Ne-am separat, dar cred c-o să
dispară
Dorința de-a pleca din țară-n țară,
Căci omul unde e, sfințește locul!

VASILE LARCO

De la un clasic citire: SEXTIL PUȘCARIU (1877-1948)

Un sfat

Nu crede că-n secret
Poți să ascunzi o crimă mare.
Vezi, ușa scârțâie mai tare,
Când o închizi încet!

Unui poet de promenadă

Geaba lucră ca zilierii
Toată ziua ca să plăci!
Din sudoarea frunții tale
Stropi de rouă n-ai să faci!

Unui poet pesimist

„Lumea e deșertăciune!”
Zice-acest poet mereu.
Îl cred mai ales când spune:
E o lume-n capul meu!

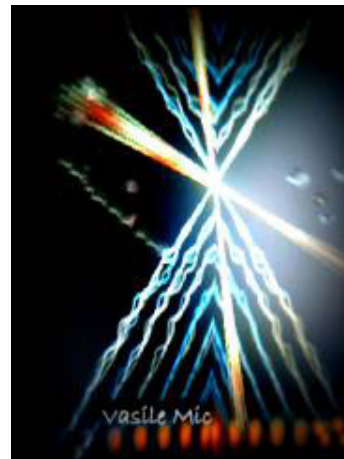
Din și de

„Din nimic s-a făcut lumea!”
Astfel înțelepții zic.
Nu știu, însă văd că astăzi
Ea se face de nimic!

Unui poet idealist

Că-s rele-acele poezii,
În cari descrii tu banii,
E natural, căci ce descrii
Tu nu mai vezi cu anii!

Selecție VASILE LARCO

Vasile Mic

FENTE EVANESCENTE

Pentru a fi uns

Ce n-ai da, râvnind grandoarea
Să-ți siguripséști firmánul?
Ieri treceai numai strâmtoarea,
Astăzi treci și ócéánul.

S-au orânduit pravile nescrise

S-au fixat, în timp, ca sfinte
Pravili grele de bonton:
Dac' aspiri la Președinte,
Fuga dai la Washington.

Toți candidații își dau ghes la vizite inopinate

Ce vânt cald a prins să bată,
Ce mutații traversăm,
De i-a apucat de-odată
Mare dor de unchiul Sam?

Pentru-a epata acasă

La vreun Trump duși, vreun
McCárthy
Să ne-aducă zile roze?
S-au împins la garden-party
Ca să facă niște poze.

Candidați la Președinte, Să ia din americi minte

S-au plimbat hăt pe urlați
Un duium de candidați,
Iar din lumea ceea, roză,
Ne-am ales cu... câte-o poză.

Întrebare de la sine

Nu-ntrebăm ce-au dus-adus
Brejii noștri barosani,
Ci pe banii cui s-au dus
Și de unde-atâția bani.

Revenire (după ce-au luat lumină) din SUA

Președintele, gălan,
Demn, augúst, pe cal bălan,
Iar din urmă, ca Lambúr,
Prim-ministrul, pe-un cal sur.

Sigură că va accede la postul de comisar european

Hai că nu ți-ar pune-n cârcă
Tinichéle, nici talent,
Dar, de-ntreabă, babă-hârcă,
De priceperi, intelect?

Funcție de ce se repartizează pe țări postul de comisar european?

Poate-un stat codaș ce e
La șosele, drumuri, porturi,
Să răspundă în UE
Numai bine de ... transporturi?!

Când îi sare țandăra persoanei recomandate

Când îi spui de protejat
Că-i cu bube cât nu vezi,
Ea pe loc ți-a depistat
Mii. Dar tu nu candidezi...

La Bruxelles trucul nu trece

„Minte cât te ține gura,
Dar, când minți, să nu clipești!”
Sfatul ți-a făcut figura:
Nu erai la București.

Cu privire la integritatea viitorului comisar european

I-au dosit acasă vina,
Dar la JURI* știu a țese,
De-i ieși pe nas Belina
Și-un conflict de interese.

*JURI (abr.) - Comisia pentru
Afaceri Judiciare a Parlamentului
European.

Indignare de candidat la Comisia JURI

Candidatul protestează:
„Doamne, cum aceeași culpă
La Bruxelles se-amendează,
Iar acasă se disculpă?”

Egalitate de gen(ialitate) și integritate?!

Plecat-au nouă, leap-teleap,
Și cu madama zece,
Dar dintre toți, bătuți în cap,
Ea, singura, nu trece.

Comisar - nu, dar europarlamentar - da?

Prinsă cu minciuna-n gură,
Clar, verdictul contra ei:
Nu-i de comisar. Obscură.
Dar parlamentar - O.K.?

Cum vrea să-și răscumpere candidatul integritatea

Cică,-și vinde două case,
Însă postul și-l prezervă.
Un ins, sceptic, copt la oase:
„Are case de rezervă?!”

Când ești la putere și mai ai și putere

Deși toți i-au spus că are
Bube câte zile-un an,
Ea l-a-mpins la-naintare
Comisar european.

Cine răspunde de eșecul candidatului?

Un șef bun ar presupune,
Dac' ar vrea să iasă-n lume,
Nu doar dreptul de-a propune,
Ci și chixul să-și asume.

Tactica de evitare a răspunderii pentru candidatura neadecvată respinsă

Cum nu trece-un protejat
În domeniu ignorant,
E deculpabilizat:
Politic executat.

Opinia partidului recomandant după respingerea candidatului

Nu-i de vină candidatul
Cu păcate - o lavină,
Ce ne face de râs statul.
Opoziția-i de vină!

JURI-a-ntors șuba pe dos?

Nu c-ar fi prea scrupuloasă:
S-a umplut cu nervi canopa.
Cu corupția de-acasă
Nu scoți nasu-n Europa.

JURI și exigențele față de candidați

Tocmai fi'ncă-i de la centru
Și-ar avea și faimă bună,
Ar risca să fie pentru
Unii mumă, alții ciură?

NICOLAE MĂTCAȘ

EPIGRAME

REALITATE CONTEMPORANĂ

Pentr-o burtă de sarmale,
Chiar în spirit creștinesc,
Mulți înalță osanale,
Puțini se călugăresc!

UNUI ÎMPĂTIMIT AL LUI BACHUS

N-ajune bine-n stațiune,
Că iute se-afundă-ntr-un bar,
Din spirit de devoțiune
...Plutește spre Madagascar!

NUMERE ORIGINALE

În sat i se duse veste
Precum că-n ouă e tare,
Și ajune de poveste,
Însă-n numere... împare!

UNUI NESOCOTIT

Știe-ntreg satul, pe datorie,
Zilnic se drege cu o tărie
Și s-a făcut de pomină,
...Trăiește într-o cocină!

BUNELE RELAȚII ROMÂNÔ- AMERICANE

Cu lozinci patriotarde
Se aruncă miliarde
Pe arme depășite, schimbând bască
...Pe bonusul infim: o șapcă!

DUPĂ CONCEDIU

În concediu-a fost frumos?
Te-ai distrat, ipochimene?
Nu cumva ești furios
C-ai rămas fără izmene?

UNUI AUTOR PROLIFIC

Autografe împarte
Și e fălos de n-ai habar,
C-a publicat altă carte,
... Să zacă într-un galantar!

ROMÂNUL CONEMPORAN

Constat că e de bonton
Și-n spirit autohton
Ca tot ce e mai de soi
Să împoaște cu noroi!

INCONFUNDABILUL SPIRIT BALCANIC

Supranumit moftangiu,
Românul e cusurgiu

Și nițeluș patriot,
...Dar tare îl doare-n cot!

LA ÎNTRECERE (?)

Gheo-i fălos nevoie mare
C-are-n sat o țiitoare,
Nici Mărie nu se lasă,
Fiind femeie frumoasă,

Are-amantul... lângă casă!

APROPO DE VENIREA CHINEZILOR SĂ MUNCEASCĂ ÎN ROMÂNIA

Chinezii? Poveste veche...
Dar mai nou din Bangladesh
Vin să ne sufle-n ureche
Constructori zburând... pe-un preș!

UNUI NEICA NIMENI

Nu face negustorie,
N-are nici măcar giubea,
Are-o sfântă meserie:
... Bea.
(Exclusiv... pe datorie!)

ANOTIMP BIZAR

Ca într-o târzie toamnă,
Din cer se revasă mană,
Vară-i doar în calendar,
...Bate vântu-n buzunar!

ATITUDINEA UNUI ÎMPĂTIMIT AL LUI BACHUS CÂND SOȚIA VINE DE LA PIAȚĂ CU PRAZ

Zise sarcastic muierii
Arătându-i și obrazul,
Știu și eu, bun o fi prazul,
Dar nu are gustul... berii!

MUNCĂ PE BRÂNCI

Brancardierii muncesc,
Targa poate confirma,
Până când mi se spetesc,
...Sprijinindu-se de ea!

GRIJA BEȚIVULUI

Vara aste e bizară,
Plouă din zori până-n seară,
E luat pe sus fânarul,
Nu știu unde mi-e... paharul!

ETERNULUI DON JUAN

Pe o însorită plajă,
Vrând să pară donjuan,

Învăluit de-a ei vrajă,
Cheltui ultimul... ban!

MASS MEDIA - INSTRUMENT DE SPĂLARE A CREIERELOR

Lucru-a devenit banal,
Indiferent de canal,
Media-i fără-osebire
Un instrument de prostire!

ÎMBULZEALĂ DEMOCRATICĂ EUROPEANĂ

Cică-n spirit democrat
Pe picioare s-au călcat
Să ocupe Parlamentul,
Conduc astăzi... Occidentul!

UNUI LACOM

Crezând că așa slăbește,
Zilnic frecventează sală,
Dar la masă hăpăiește
Terminând pe dată... oală!

LA REFERENDUM

„Da” în cor au răspuns toți
Fără-a ști ce au votat,
Că de-i iei la puricat,
Constați că sunt idioți!

ELECTORALĂ

Se bat cu pumnul în piept
Că respectă stat de drept,
Până-i alegi se tot jură
Și-ajunși la ciolan... iar fură!

ATITUDINE REPROBABILĂ

Astăzi 1 Mai la noi
E un weekend prelungit,
Pământul s-a-mpârlogit,
...Dar cheltuim Euroi!

ELENA AGIU-NEACȘU

Curier De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Felicitări, stimate maestre, Nicolae Băciuț pentru realizarea revistei „Vatra veche”, ajunsă la cota zece din anul 2019, care este tot de nota zece și care ajuns-a caldă și la Iași, pentru care vă mulțumesc respectuos! Să fim sănătoși, optimiști și veseli, căci, iată:

E recolta în hambar,
A trecut și brumărel,
Eu, ca scriitor fidel,
Merg spre „Vatra” lui brumar!

VASILE LARCO

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru publicarea
textului în nr. 10 al Vetrei vechi.
Cu respect,

prof. Lazăr

Am citit totul cu mult interes. Mi-a atras atenția cuvântarea ținută de Doamna Milena Munteanu la întrunirea UZP, pentru că se referă la coagularea scriitorilor români din diaspora, deci și la mine. Sunt într-un tot de aceeași părere. Mulțumită publicațiilor, și implicit mulțumită Vetrei Vechi, putem păstra legătura între noi, făcând schimb de cultură fără restricții. Nu cred că granițele lumii geopolitice ne mai pot crea vreo dificultate, la modul serios, la nivel ideatic. Ce bine!
Cu stimă și grație,
aceeași,

Gabriela

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă admir izbânzile din ultimii ani - printre ele, revista „Vatra veche” ocupând un loc aparte.

O revistă densă și vie, la fiecare număr, o revistă care știe să țină pasul cu ce se întâmplă în lumea literară. Altfel spus, toate acestea sunt motive de admirație și de prețuire. Aceste sentimente vi le împărtășesc cu toată sinceritatea.
Al Dumneavoastră,

Stan V. Cristea

Vă mulțumesc și vă admir toate proiectele culturale!
O zi frumoasă!

Tatiana Bercariu

Îmi pare rău, am fost prin țară, n-am văzut încă nici *Vatra veche*, nici răspunsul tău, dar m-am bucurat să descopăr azi pdf-ul. Mulțumesc muuuult! O super-duminică și zile homerice!

Doina

Stimate domnule Nicolae Băciuț!
Mulțumesc pentru revistă și pentru găzduire. Număr excelent!
Vă trimit alte catrene pentru stârpirea năravurilor.
Spor la muncă!

N.M.

Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc mult pentru revista *Vatra veche*, la care am colaborat și mai de mult.

Vă felicit pentru realizarea acestui număr, citind și despre Premiul de la Struga.

Vă atașez și eu, în cazul că va interesează, un episod de călătorie din Groenlanda, pentru revista *Vatra*.
Cu toată admirația,

Prof. Florentin Smarandache, PhD,
Postdoc, University of New Mexico
Mathematics Department

Mulțumesc frumos maestre pentru dar! Pot să vă mai trimit și eu?

Rodica Ionescu

Mulțumesc mult! Felicitări! Încă un număr foarte interesant!

Ionela Tiron

Vă mulțumesc, d-nule Băciuț Nicolae pentru acest nou număr al revistei „Vatra Veche”, un număr deosebit, bun, frumos, așa cum ne-ați obișnuit. Mii de mulțumiri.

Nicolette Orghidan

Stimate domnule Băciuț,
Mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*. De mare interes mi s-a părut articolul despre Veronica Micle al lui Dumitru Hurubă. În sfârșit, o perspectivă în care Veronica nu mai apare ca fiind ușuratică și nesimțitoare la suferințele erotice ale marelui poet!

Cu gânduri bune,

Mihaela Mudure

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revista „Vatra veche”, nr. 10/2019. Un număr reușit și cu texte de valoare. Revista reflectă starea literaturii române de astăzi, pasiunea pentru scris și pentru lecturi a cititorului interesat de fenomenul cultural. Onorat pentru notele literare publicate.

Vă trimit câteva note la un jurnal de călătorie, Japonia mi s-a părut interesantă și cu impact față de lumea de astăzi grăbită...

Cordial,

C. Stancu

Mult stimat Domnule Director, redactor-șef Nicolae Băciuț!

Citesc cu regularitate, interes și plăcere paginile dădătoare de viață ale prestigioasei reviste „Vatra veche”, care vine în casa mea în varianta on-line.

Vă rog să-mi iertați îndrăzneala, rugându-vă să-mi acceptați pentru publicare un grupaj de versuri.

Vă mulțumesc anticipat.

Cu prețuire,

Lidia Grosu

Bună ziua, domnule Băciuț! Vă mulțumesc pentru oportunitate și pentru promptitudine! Mă bucur eu și îi facem o bucurie și prietenului Ionel Necula, autorul cărții. Cât privește prezența la Curier, dovedește transparență totală. Felicitări! Îmi manifest disponibilitatea de a mai colabora. Vă aștept cu contribuții ale dv. la revista noastră. Vă trimit acum și numerele pe octombrie și noiembrie. Să auzim numai de bine!

Ghiță Nazare

Infinită prețuire.

Toate gândurile minunate,

Valentina Becart

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
mulțumesc pentru nr. 10/2019 cu materiale deosebite de interesante.

Succes și pe mai departe și cele bune,
Hans Dama

Vă mulțumim pentru revistă, stimate
domnule Băciuț Nicolae!
Citim cu interes revista dv.,
Ben Todica

Vă mulțumesc mult pentru includerea
în paginile prestigioasei reviste pe
care o conduceți a textului meu
referitor la admirabila carte a poetului
Nicolae Dan Fruntelată! Vă doresc
mult succes și putere de muncă în
elaborarea pe mai departe a acestei
importante publicații!

Ilie Gorjan

Domnule Băciuț,
Mulțumesc, felicitări pentru frumoasa
revistă.
Cu stimă,

Ion Giurca

Dragă Nicolae,
Ești foarte rapid cu traducerea și
publicarea mea. Sunt foarte fericit
pentru cele două poezii traduse în
limba română.

Nu ezitați să mă contactați dacă aveți
altceva în plan, la care pot ajuta și
participa și eu.

Vă mulțumesc foarte mult și felicitări
Zvonko Karanović

Îți foarte mulțumesc cu plecăciune.
Să fii sănătos și voios!

Ioan Groșescu

Mulțumesc pentru că ați făcut un
preambul în „Vatra veche” a
următoarei mele cărți „Toamna
iubirilor mele”. Mă văd alături de alte
nume importante, personalități
dedicate culturii.

Impresionată profund sunt de
lucrările artistului Sattar Kawoosh.
Cuvintele sunt sărace.

Gabriella Costescu, cu prețuire.

Bună dimineața dragul meu Nicolae,
N-a fost să fie așa de repede cum
credeam. M-au apăsător și altele. Am
răsfoit puțin și minunata ta revistă
însuflețit de faptul unic, cum ai
urmărit succesul Anei Blandiana la
Struga. Încă o dată felicitări.

Am stat la îndoială crezând că este
prea mult ceea ce îți trimit. Oricum,
trebuia să mai stea puțin la dospit și
iată îți trimit ceea ce mi-ai propus.

Textul nu este unul clasic încărat cu
date biobibliografice și rămâne la
latitudinea ta, poate doar informativ,
dar faci dumeata cum și ce consideri.

Poeemele sunt axate pe niște momente
din trecutul prin care am trecut,
grăind și despre o țară și despre alta...
eu fiind acum cu cetățenia dublă și
mândru de clipa în care mi s-a acordat
cetățenia Română (2018).
Te îmbrățișez cu drag,

Ioan Baba

Mulțumesc pentru toți cei care numai
sunt...Am trimis revista în cele patru
zări, acum aștept răspunsurile. Voi
mai trimite un articol pentru revista
dv. și aștept poeziile dv. Cu stimă!

Guner Akmolla

Domnule Nicolae Băciuț,
Cu deosebită considerație, vă
mulțumesc pentru acceptul
dumneavoastră de fi și eu inclus în
cadrul revistei dumneavoastră, *Vatra
Veche*. Este prima dată când îmi
public poeziile într-o revistă, mai ales
într-una atât de importantă.

**Homm Cristian,
Caransebeș**

Domnule redactor-șef N. Băciuț,
Felicitări pentru noul număr al
revistei! Mulțumesc pentru nota de la
„corespondenți”.

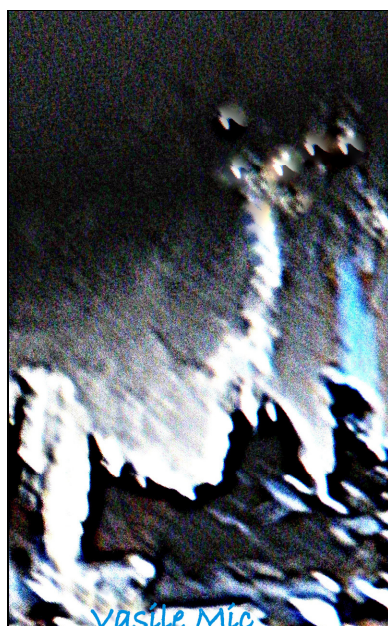
Profesor Gh. Bucur

Mulțumim foarte mult.

Cu adevărat o lectură plăcută,
instructivă și memorabilă.

Felicitări și urări de sănătate și putere
de muncă.

Fundația DLN

Vasile Mic

Stimate domnule Băciuț,
Vă mulțumesc că mi-ați trimis cea
mai recentă ediție a revistei *Vatra
Veche*. Suntem cu adevărat onorați că
ați decis să-i dați un loc atât de
privilegiat - pe pagina de copertă.
Tatăl nostru vă trimite salutăările
voastre calde.

După cum a fost de acord, vă trimit
cel de-al doilea articol al nostru, de
data aceasta pe laureatul Nobel
irlandez Seamus Heaney.

Toate cele bune,

Nikola Gjorgon

Stimate d-le Băciuț,
Mulțumiri pentru *Vatra veche* nr 10.
Ca de obicei, conținutul e foarte
interesant, iar ilustrațiile artistice, ca
de obicei, de calitate. Astăzi aș vrea
să menționez un material care m-a
emoționat în mod deosebit: „Carmen
Galin”, de Nicolas Adam. Am vibrat
la fiecare cuvânt, pentru că am văzut
spectacolul „Omul cel bun din
Sâciuan”, sub regia lui Andrei
Șerban, dat de Teatrul Tineretului din
Piatra Neamț. Ce spectacol, ce regie,
ce fantastică acțiune - Carmen Galin!
Au trecut 50 de ani de atunci, dar
spectacolul mi-a rămas întipărit în
memorie, iar textul semnat de D-I
Nicola Adam este foarte evocator.
Admirație și felicitări semnatarului,
mulțumiri redacției pentru publicare!
Va doresc în continuare spor în toate
cele! Cu respect,

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Am primit revista nr.10\ 2019 și am
trăit momente de împlinire mesianică
pentru o cultură care aici nu se mai
regăsea. Actul dv. se poate numi
restabilire sau chiar prețuire peste
secole. Mulțumesc. Trimit revista dv.
multor colaboratori.
Cu deosebită stimă.

Guner Akmolla

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc mult pentru publicarea
cronicii semnate de d-na Cezarina
Adamescu.

Vă mulțumesc! Este un număr
deosebit. M-am bucurat să regăsesc în
paginile sale o scriitoare a cărei carte
am corectat-o pentru publicare.
Felicitări!

P.S. Dacă timpul îmi va permite, am
să vă trimit și eu materiale spre
analiză și eventuală publicare.

Considerație,

Elena Agiu-Neacșu

Panoramic cultural

Sărmașu, dezvilirea unui bust al lui Adrian Păunescu

Sărmașu, Zilele Bibliotecii „Liviu Rusu”

Lansare de carte, Elena Cristea, la Târnăveni

La Vaidacuta, în căutarea satului pierdut

Reghin, omagiere acad. Ovidiu Bojor, la 95 de ani

Cu Sergiu Cioiu și nostalgia „vântului nebun”

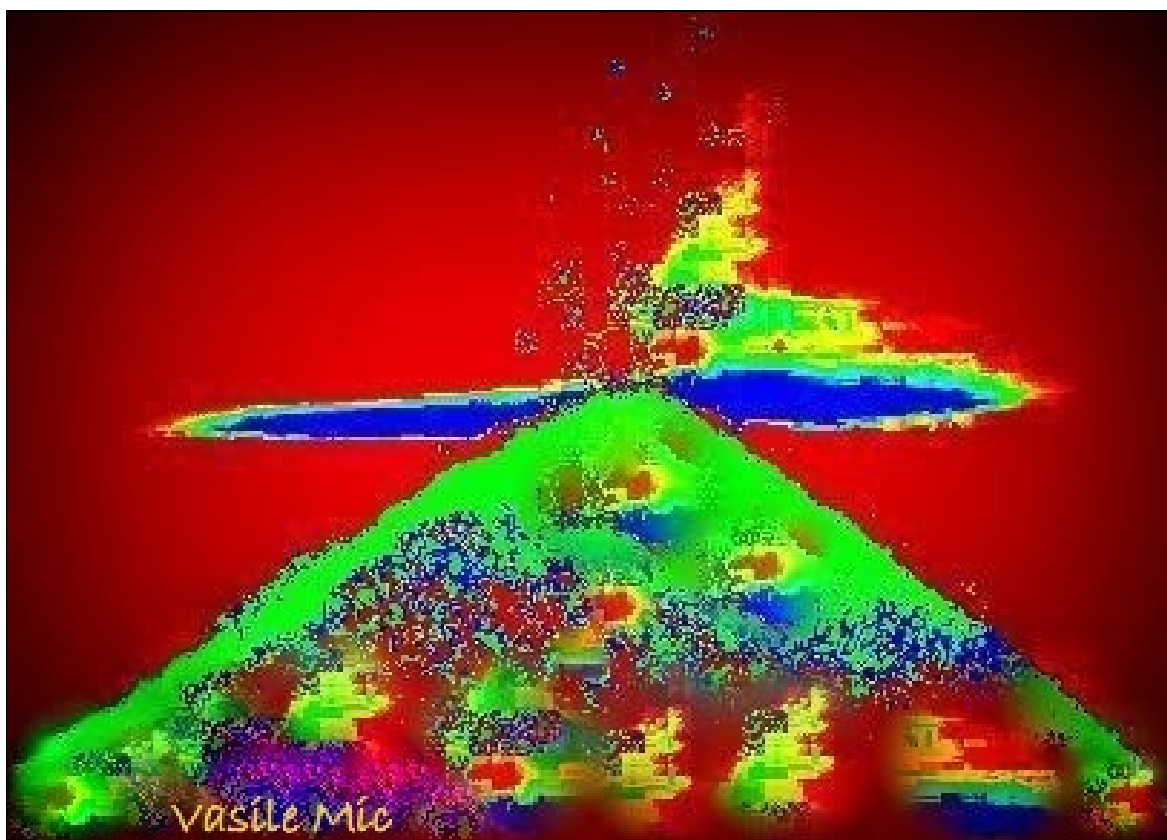

Lansare de carte, Gabriella Costescu, la Sighișoara

Participanți la o „șezătoare” la Lunca Bradului

OCHIUL CICLOPULUI

Vasile Mic

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumar, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciut 2019 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciut • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

